ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της φοιτήτριας

ΜΕΛΙΣΣΑΡΗ ΣΟΦΙΑΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Οικονόμου Δημήτρης

ΘΕΜΑ : «Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση: Η εμπειρία από τα υπό έγκριση Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό, τη Βιομηχανία και τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας»

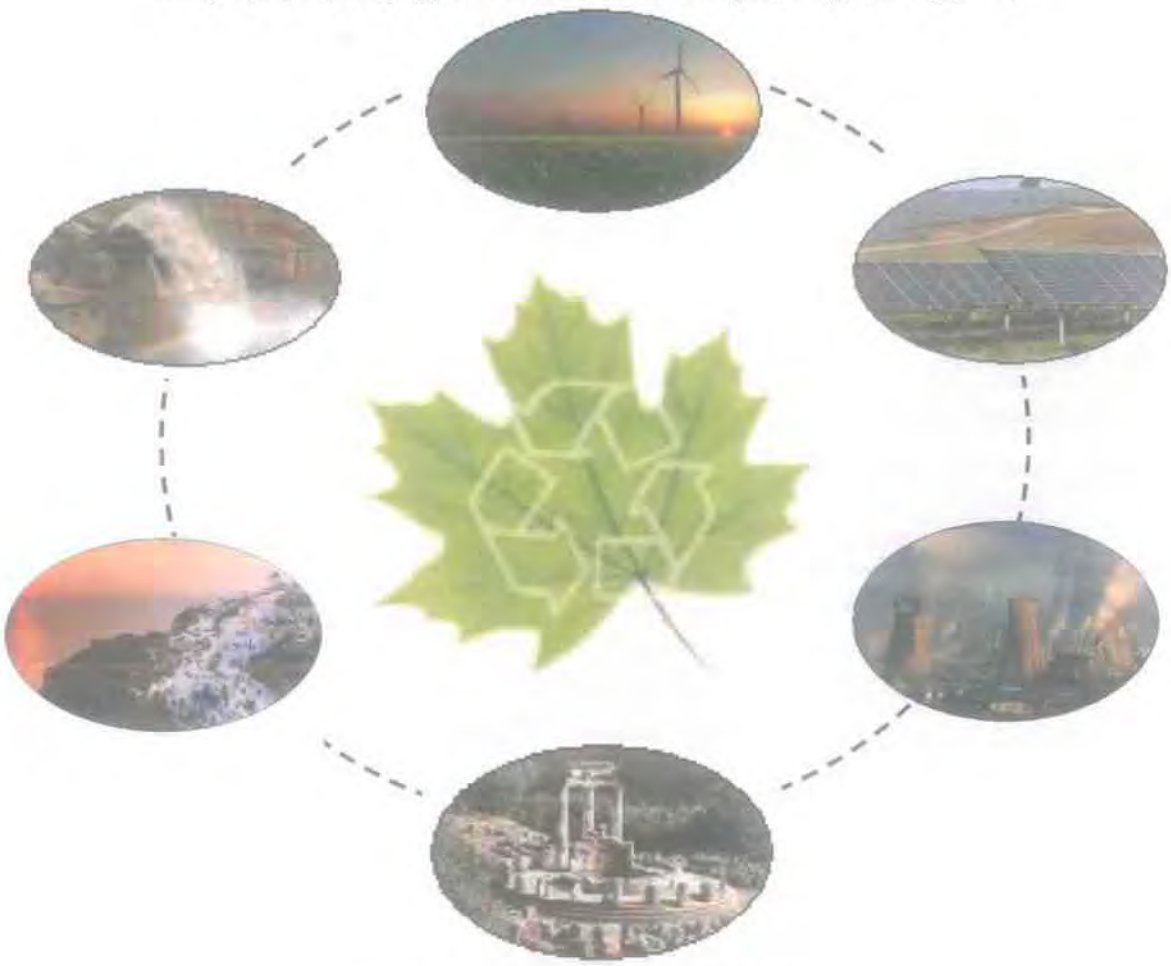

Βόλος, Σεπτέμβριος 2008

Στους γονείς μου

Σύντομη περίληψη

Σε αντίθεση με το παρελθόν, τις τρεις τελευταίες δεκαετίες κυρίαρχη προτεραιότητα των ανθρώπων αποτελεί η προστασία του περιβάλλοντος και ένα μοντέλο ανάπτυξης που να συνδυάζει τη διατήρηση των φυσικών πόρων, την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία: το μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης. Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση σχεδίων και προγραμμάτων αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο περιβαλλοντικής πολιτικής προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης με παράλληλο σεβασμό στο περιβάλλον. Η υιοθέτησή της από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τη μορφή οδηγίας αποτελεί μία πρόκληση επίτευξης μιας πολυεπίπεδης περιβαλλοντικής εκτίμησης στο πνεύμα της βιώσιμης ανάπτυξης, ιδιαίτερα για τις άπειρες χώρες σε αυτόν τον τομέα. Η μεταφορά της Κοινοτικής Οδηγίας στην ελληνική νομοθεσία έγινε βιαστικά και με παραλείψεις στις προδιαγραφές, γεγονός που αποτέλεσε το μεγαλύτερο πρόβλημα των Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό, τη Βιομηχανία και τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας κατά τη διάρκεια της εκπόνησής τους.

Λέξεις- κλειδιά

Βιώσιμη Ανάπτυξη, Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση, Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Abstract

Contrary to the past, the three last decades, sovereign priority of people constitutes the protection of environment and a model of growth that would combine the maintenance of natural resources, the economic growth and the social prosperity: the model of sustainable development. SEA of plans and programs constitutes an important tool of environmental policy of promotion of sustainable development with parallel respect in the environment. Her adoption by the European Commission with the form of directive becomes a challenge of achievement of «multi-level» environmental assessment in the spirit of sustainable development, particularly for the inexperienced countries in this sector. The transposition of Community Directive in the Greek legislation completed hastily with omissions in the specifications which was the biggest problem of Environmental Reports of the Special Framework of Spatial Planning and Sustainable Development for Tourism, Industry and Renewable Sources of Energy, during their development.

Keywords

Sustainable Development, Strategic Environmental Assessment, Environmental Impact Assessment, Special Framework of Spatial Planning and Sustainable Development

Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό δεν θα μπορούσα να παραλείψω να ευχαριστήσω από τα βάθη της καρδιάς μου τους ανθρώπους που βοήθησαν με κάθε τρόπο στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας και που στηρίζοντας την προσπάθεια μου είτε γνωστικά είτε ηθικά, συνέβαλαν σε αυτή.

- Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Οικονόμου Δημήτρη, Καθηγητή Χωροταξίας του τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για τη συνεισφορά του στην πορεία της συγγραφής της εργασίας μου με τις πολύτιμες συμβουλές που μου έδωσε καθώς επίσης και τις χρήσιμες γνώσεις και διορθώσεις του.

- Στη συνέχεια, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Γιαννακούρου Τζίνα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Δικαίου Χωρικού Σχεδιασμού του τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για τα κίνητρα που μου έδωσε να εμβαθύνω περισσότερο στο αντικείμενο της εργασίας αυτής και με καθοδήγησε στον τρόπο προσέγγισης του ζητήματος αυτού.

- Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την Αντωνίου Έφη, υποψήφια Διδάκτορα του τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για την αμέριστη συνδρομή της στην συγγραφή της εργασίας αυτής με τη χορήγηση πλήθους βιβλιογραφικών πηγών καθώς επίσης και χρήσιμων συμβουλών.

- Παράλληλα, θεωρώ υποχρέωση να ευχαριστήσω τον κ. Μαυρωνά Αντώνη, Διευθυντή της Διεύθυνσης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ, για την άμεση και πολύ πρόθυμη χορήγηση πληροφοριακού υλικού σε ότι αφορά τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, τον Τουρισμό και τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας καθώς επίσης και τις Στρατηγικές Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων τους, αλλά κυρίως για την προσωπική επικοινωνία και συζήτηση επί των πλαισίων αυτών με την ανταλλαγή γόνιμων απόψεων.

- Επιπρόσθετα, θέλω να ευχαριστήσω την κ. Μουρμούρη Αθηνά, Τμηματάρχη του Τμήματος Μελέτης Στοιχείων Δημογραφικής Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάλυσης της Διεύθυνσης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ, για τον πολύ μεστό και ενδιαφέροντα διάλογο όσον αφορά τα ειδικά πλαίσια που αναφέρθηκαν παραπάνω αλλά και γενικότερα τον χωρικό σχεδιασμό της Ελλάδας.

- Έπειτα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Πάτση Βασιλική και κ. Δεδούση Ζωή, υπαλλήλους της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, για τις πολύτιμες πληροφορίες για την πορεία των Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων τόσο των Ειδικών Πλαισίων όσο και άλλων σχεδίων και προγραμμάτων καθώς και τη χορήγηση πληροφοριακού υλικού που αφορά τις παραπάνω μελέτες.

- Στη συνέχεια, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον συμφοιτητή και φίλο, Κερμελιώτη Γιώργο, φοιτητή του τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, για τη συνολική του προσφορά στη συγγραφή της εργασίας αυτής και κυρίως για την συνεχή ηθική και ψυχολογική στήριξη που μου παρείχε.

- Τέλος, θεωρώ υποχρέωση να ευχαριστήσω τους γονείς μου για την απέραντη ηθική και ψυχολογική στήριξή τους κατά τη διάρκεια της συγγραφής της διπλωματικής εργασίας μου αλλά και στο σύνολο της φοίτησής μου στο πανεπιστήμιο.

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή **1**

Κεφάλαιο 1° **4**

1.1 Εισαγωγή **4**

1.2 Ιδέες και έννοια της ΣΠΕ -Τι είναι η διαδικασία ΣΠΕ; **6**

1.2.1 Η ΣΠΕ σε επίπεδο πολιτικής, σχεδίου και προγράμματος 6

1.2.2 Ορισμός της ΣΠΕ 8

1.3 Η ιστορία της ΣΠΕ **9**

1.4 Το πεδίο εφαρμογής της ΣΠΕ **14**

1.5 Τα βασικά βήματα της ΣΠΕ **15**

1.6 Τα κριτήρια της ΣΠΕ **24**

1.7 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα της διαδικασίας ΣΠΕ **27**

1.7.1 Ενίσχυση του μηχανισμού της ΕΠΕ και προώθηση της βιωσιμότητας 27

1.7.2 Εξέταση των συσσωρευτικών και της μεγάλης κλίμακας αποτελεσμάτων 28

1.8 Κριτική της ΣΠΕ **29**

1.8.1 Γιατί η ΣΠΕ είναι σημαντική; 31

1.9 Η σχέση με άλλα εργαλεία περιβαλλοντικής πολιτικής και διαχείρισης **33**

1.9.1 Σχέση Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων 33

1.9.2 Η σχέση της ΣΠΕ με άλλα περιβαλλοντικά και βιώσιμα όργανα πολιτικής και προγραμματισμού 38

1.10 Η εμπειρία της ΣΠΕ σε επιλεγμένες χώρες **39**

1.10.1 Νέα Ζηλανδία 39

1.10.2 Καναδάς 40

1.10.3 Δανία 41

1.10.4 Ηνωμένο Βασίλειο 41

1.10.5 Νότια Αφρική 42

1.10.6 Ολλανδία 43

1.10.7 Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής 43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2° **45**

2.1 Παρουσίαση της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και των προγραμμάτων» (Οδηγία ΣΠΕ) **45**

2.1.1 Στόχοι της Οδηγίας 46

2.1.2 Σχέδια και προγράμματα που απαιτούν ΣΠΕ.....48
2.1.3 Περιεχόμενα της ΣΠΕ..... 51
2.1.4 Λήψη των αποφάσεων και ενημέρωση σχετικά με την απόφαση.....55
2.1.5 Διάφορα άλλα ζητήματα.....56
2.2 Κριτική της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ.....61
2.3 Η μεταφορά της Οδηγίας ΣΠΕ (2001/42/ΕΚ) στα κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....68
2.3.1 Η κατάσταση ενσωμάτωσης.....69
2.3.2 Οι οδηγίες για τη ΣΠΕ.....71
2.3.3 Η έκταση της εφαρμογής ΣΠΕ.....72
2.3.4 Άλλα εργαλεία περιβαλλοντικής διαχείρισης/ Πρακτική πριν από την έκδοση της Οδηγίας ΣΠΕ.....73
2.3.5 Νομικές απαιτήσεις και οδηγίες στα κράτη - μέλη της ΕΕ.....74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο.....92
3.1 Παρουσίαση της ΚΥΑ 107017/ 28.08.2006 εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και των προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και των προγραμμάτων» (ΚΥΑ ΣΠΕ).....92
3.1.1 Σκοπός της ΚΥΑ- ΣΠΕ.....95
3.1.2 Ορισμοί ΚΥΑ/ Σχέδια και προγράμματα που απαιτούν ΣΠΕ.....95
3.1.3 Διαδικασία περιβαλλοντικού προελέγχου.....100
3.1.4 Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.....105
3.1.5 Διαδικασία ΣΠΕ.....107
3.1.6 Διάφορα άλλα ζητήματα.....114
3.2 Κριτική της ΚΥΑ- ΣΠΕ και του τρόπου ενσωμάτωσης της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο.....115
3.3 Παρουσίαση των κατάστασης των ΣΜΠΕ που έχουν υποβληθεί στην ΕΥΠΕ/ ΥΠΕΧΩΔΕ.....123
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο.....127
Σύντομο ιστορικό.....127
4.1 Παρουσίαση της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης του Τουρισμού.....128
4.1.1 Σκοπιμότητα και στόχοι του Σχεδίου.....128
4.1.2 Περιγραφή του Σχεδίου.....130
4.1.3 Εναλλακτικές δυνατότητες.....133

4.1.4 Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος.....135
4.1.5 Εκτίμηση, Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου.....136
4.1.6 Στοιχεία κανονιστικής πράξης.....140
4.1.7 Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ.....140
4.1.8 Βασικές μελέτες και έρευνες.....141
4.2 Κριτική της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό.....142
4.2.1 Έκταση- δομή/ διάρθρωση των κεφαλαίων της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Τουρισμού.....142
4.2.2 Περιεχόμενο της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Τουρισμού ανά κεφάλαιο.....143
4.2.2.1 Γενικές παρατηρήσεις.....143
4.2.2.2 Σκοπιμότητα και στόχοι του ΕΠΧΣΑΑ- Τουρισμού.....144
4.2.2.3 Περιγραφή του ΕΠΧΣΑΑ- Τουρισμού.....146
4.2.2.4 Εναλλακτικές δυνατότητες.....147
4.2.2.5 Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος.....148
4.2.2.6 Εκτίμηση, Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου.....149
4.2.2.7 Στοιχεία κανονιστικής πράξης.....150
4.2.2.8 Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ.....150
4.2.2.9 Βασικές μελέτες και έρευνες.....151
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο.....152
Σύντομο ιστορικό.....152
5.1 Παρουσίαση της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου για τη Βιομηχανία.....153
5.1.1 Σκοπιμότητα και στόχοι του σχεδίου.....153
5.1.2 Περιγραφή του σχεδίου.....155
5.1.3 Εναλλακτικές δυνατότητες.....159
5.1.4 Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης περιβάλλοντος.....161
5.1.5 Εκτίμηση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων του σχεδίου στο περιβάλλον.....165
5.1.5.1 Προτεινόμενα μέτρα πρόληψης/αντιμετώπισης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.....176
5.1.5.2 Προτεινόμενο σύστημα παρακολούθησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.....178
5.1.6 Στοιχεία κανονιστικής πράξης.....181

5.1.7 Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ.....182
5.1.8 Βασικές μελέτες και έρευνες.....182
5.2 Κριτική της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία.....185
5.2.1 Έκταση- δομή/ διάρθρωση των κεφαλαίων της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ-Βιομηχανίας.....185
5.2.2 Περιεχόμενο της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Βιομηχανίας ανά κεφάλαιο.....186
5.2.2.1 Γενικές παρατηρήσεις.....186
5.2.2.2 Σκοπιμότητα και στόχοι του ΕΠΧΣΑΑ- Βιομηχανίας.....187
5.2.2.3 Περιγραφή του ΕΠΧΣΑΑ- Βιομηχανίας.....187
5.2.2.4 Εναλλακτικές δυνατότητες.....187
5.2.2.5 Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος.....188
5.2.2.6 Εκτίμηση, Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου.....188
5.2.2.7 Στοιχεία κανονιστικής πράξης.....188
5.2.2.8 Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ.....188
5.2.2.9 Βασικές μελέτες και έρευνες.....189
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο.....190
Σύντομο ιστορικό.....190
6.1 Παρουσίαση της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ.....191
6.1.1 Σκοπιμότητα και στόχοι του Σχεδίου.....191
6.1.1.1Ειδικοί στόχοι για τις αιολικές εγκαταστάσεις.....192
6.1.1.2 Ειδικοί στόχοι για τα μικρά υδροηλεκτρικά έργα.....193
6.1.1.3 Ειδικοί στόχοι για τις λοιπές μορφές ΑΠΕ.....194
6.1.2 Περιγραφή του Σχεδίου.....195
6.1.3 Εναλλακτικές δυνατότητες.....198
6.1.4 Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος.....200
6.1.5 Εκτίμηση, Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου.....203
6.1.5.1 Προτεινόμενα μέτρα αντιμετώπισης και παρακολούθησης των επιπτώσεων.....215
6.1.6 Στοιχεία κανονιστικής πράξης.....218
6.1.7 Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ.....220
6.1.8 Βασικές μελέτες και έρευνες.....221

6.2 Κριτική της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ.....222

6.2.1 Έκταση- δομή/ διάρθρωση των κεφαλαίων της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ.....222

6.2.2 Περιεχόμενο της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ ανά κεφάλαιο.....223

6.2.2.1 Γενικές παρατηρήσεις.....223

6.2.2.2 Σκοπιμότητα και στόχοι του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ.....223

6.2.2.3 Περιγραφή του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ.....224

6.2.2.4 Εναλλακτικές δυνατότητες.....224

6.2.2.5 Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος.....224

6.2.2.6 Εκτίμηση, Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου.....224

6.2.2.7 Στοιχεία κανονιστικής πράξης.....225

6.2.2.8 Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ.....225

6.2.2.9 Βασικές μελέτες και έρευνες.....225

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο.....226

7.1 Συγκριτική ανάλυση των ΣΜΠΕ των ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό, τη Βιομηχανία και τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.....226

7.2 Συμπεράσματα- Προτάσεις.....233

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....235

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1.1: Ορισμοί και παραδείγματα στρατηγικών ενεργειών.....7
Πίνακας 1.2: Στόχοι και αντικείμενα της ΣΠΕ.....10
Πίνακας 1.3 : Πιθανά αποτελέσματα από τη διαδικασία ΣΠΕ.....22
Πίνακας 1.4 : Κριτήρια της διαδικασίας ΣΠΕ από την ΙΑΙΑ.....25
Πίνακας 1.5 : Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ΣΠΕ.....28
Πίνακας 1.6: Κύριες διαφορές μεταξύ της ΣΠΕ και της ΕΠΕ.....35
Πίνακας 2.1: Οι απαιτούμενες διαβουλεύσεις ανά στάδιο της ΣΠΕ.....54
Πίνακας 2.2: ΣΠΕ για σχέδια και προγράμματα που απαιτείται από ορισμένες κοινοτικές περιβαλλοντικές νομοθεσίες κατά την ΕΕ, 2003.....63
Πίνακας 2.3: Η κατάσταση μεταφοράς και ενσωμάτωσης της Οδηγίας ΣΠΕ στα 25 κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.....70
Πίνακας 2.4: Κανονισμοί και οδηγίες ΣΠΕ στο Ηνωμένο Βασίλειο.....85
Πίνακας 2.5: Μεταφορά της Οδηγίας ΣΠΕ από τα 25 κράτη- μέλη της ΕΕ / έτος.....87
Πίνακας 3.1: Η κατάσταση των ΣΜΠΕ που έχουν υποβληθεί στην ΕΥΠΕ/ ΥΠΕΧΩΔΕ.....125
Πίνακας 6.1: Σύνοψη της κατάστασης των περιβαλλοντικών δεικτών.....201
Πίνακας 6.2: Σύνοψη των επηρεαζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων και των αντίστοιχων μεταβολών που εκτιμάται ότι θα επέλθουν από την εφαρμογή του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ.....206
Πίνακας 6.3: Χαρακτηρισμός των επιπτώσεων.....207
Πίνακας 7.1: Συγκριτική ανάλυση των ΣΜΠΕ των ΕΠΧΣΣΑ Τουρισμού, Βιομηχανίας και ΑΠΕ.....227

Κατάλογος διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1.1: Η Εισαγωγή της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης στη Στρατηγική λήψη αποφάσεων....17
Διάγραμμα 1.2: Τα είδη περιβαλλοντικής εκτίμησης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων....34
Διάγραμμα 2.1: Στάδια της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης....58
Διάγραμμα 2.2: Διαδικασία της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης σύμφωνα με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ....59
Διάγραμμα 2.3: Διαδικασία επιλογής (Screening) σύμφωνα με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ....60
Διάγραμμα 2.4: Κατανομή των εθνικών νομοθετικών κειμένων που ενσωματώνουν την Οδηγία ΣΠΕ ανά χρονολογία ενσωμάτωσης....86
Διάγραμμα 3.1: Στάδια Περιβαλλοντικού Προέλεγχου για την υποβολή των Σχεδίων και Προγραμμάτων....104
Διάγραμμα 3.2: Διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ)....113
Διάγραμμα 6.1: Η μεθοδολογία εκτίμησης και αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ....205
Διάγραμμα 6.2: Συσχέτιση των κανόνων χωροθέτησης ανά κατηγορία ΑΠΕ με τις περιβαλλοντικές συνιστώσες....215

Κατάλογος χαρτών

Χάρτης 2.1 : Μεταφορά της Οδηγίας- ΣΠΕ στα 25 κράτη- μέλη της ΕΕ.....89
Χάρτης 4.1: Βασικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης του Τουρισμού.....131
Χάρτης 5.1: Εθνικό Πρότυπο Χωροταξικής Οργάνωσης της Βιομηχανίας.....158
Χάρτης 6.1: Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας.....198

Κατάλογος ακρωνυμίων και συντομογραφιών

ΕΠΕ	Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΣΠΕ	Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση
ΠΣΠ	Πολιτικές, Σχέδια και Προγράμματα
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΜΠΕ	Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΕΥΠΕ	Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος
ΠΥΣ	Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου
ΝΠΔΔ	Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΠΠΕΑ	Προκαταρκτική Περιβαλλοντική Εκτίμηση και Αξιολόγηση
ΕΠΟ	Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων
ΠΠΧΣΑΑ	Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΡΣ	Ρυθμιστικά Σχέδια
ΓΠΣ	Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια
ΣΧΟΟΑΠ	Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτών Πόλεων
ΠΟΑΠΔ	Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
ΠΕΧΠ	Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων
ΣΟΑΠ	Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων
ΠΕΡΠΟ	Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης
ΠΟΤΑ	Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης
ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΠΕΣΔΑ	Περιφερειακά Σχέδια Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων
ΜΚΑ	Μονάδα Καθαρισμού Αποβλήτων
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΤΚΣ	Τόπος Κοινοτικής Σημασίας
ΖΕΠ	Ζώνη Ειδικής Προστασίας

ΒΔΤ	Βέλτιστες Διαθέσιμες Τεχνικές
ΣΑΤΑΜΕ	Σχέδιο Αντιμετώπισης Τεχνολογικών Ατυχημάτων Μεγάλης Έκτασης
EPER	Ευρωπαϊκό Μητρώο Εκπομπών Ρυπογόνων
ΕΔΠΑΡ	Εθνικό Δίκτυο Παρακολούθησης Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης
μΥΗΕ	μικρά Υδροηλεκτρικά Εργοστάσια (ισχύος $\leq$ 15 MW_e)
ΕΠΧΣΑΑ	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΠΑΠ	Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας
ΠΑΚ	Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ESI	Environmental Sustainability Index

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά τη διάρκεια των σπουδών μου στο τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, η κυρίαρχη έννοια που με προβληματίζει και αποτέλεσε πολλές φορές αντικείμενο ερευνητικών εργασιών μου σε προπτυχιακά μαθήματα είναι το περιβάλλον και πώς αυτό θα πρέπει να προστατεύεται από τον σχεδιασμό. Απόδειξη του προηγούμενου είναι και η επιλογή του θέματος της διπλωματικής μου εργασίας. Ο στόχος που επιτελείται με τη συγγραφή αυτής της εργασίας είναι αρχικά η διερεύνηση του τρόπου εφαρμογής του μηχανισμού της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ) στα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης όσον αφορά τον τουρισμό, τη βιομηχανία και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αλλά και η εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για την καλύτερη και πιο ολοκληρωμένη μορφή που πρέπει να έχουν οι Στρατηγικές Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων στην Ελλάδα, τηρώντας την κείμενη νομοθεσία, μέσα από μια συγκριτική ανάλυση των στρατηγικών μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων των σχεδίων Κοινής Υπουργικής Απόφασης των παραπάνω ειδικών πλαισίων.

Στην παρούσα εργασία, πραγματοποιείται, αρχικά, στο κεφάλαιο 1, μια εισαγωγή στην έννοια της στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης το οποίο στη συνέχεια αποτέλεσε εργαλείο διαμόρφωσης και άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής, με μια σύντομη αναφορά στα πιο πρόσφατα εργαλεία ενσωμάτωσης περιβαλλοντικών παραμέτρων στις διαδικασίες λήψης στρατηγικών αποφάσεων, όπως η Οδηγία 2001/42/ΕΚ και το «Πρωτόκολλο για την Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση σαν μέρος της Συνθήκης για την Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων σε ένα Διασυνοριακό Πλαίσιο» του 2003. Επιπλέον, επιχειρείται η ανάδειξη της σχέσης της με άλλα εργαλεία περιβαλλοντικής πολιτικής και διαχείρισης, όπως ο μηχανισμός της Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, οι εθνικές στρατηγικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τα εθνικά και περιφερειακά σχέδια πολιτικής για το περιβάλλον κ.α. Τέλος, παρουσιάζεται μια σύντομη ανασκόπηση της διεθνούς εμπειρίας της ΣΠΕ σε επιλεγμένες χώρες όπως η Νέα Ζηλανδία, ο Καναδάς, η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Νότια Αφρική, οι Κάτω Χώρες και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Στο κεφάλαιο 2, επιχειρείται μία αναφορά στα κύρια σημεία των διατάξεων της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και των προγραμμάτων», με παράλληλη κριτική τους, ενώ στο τέλος παρουσιάζεται ο τρόπος και ο χρόνος μεταφοράς της Οδηγίας ΣΠΕ (2001/42/ΕΚ) στα κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εξάγοντας συμπεράσματα και για τα μοντέλα που δημιουργήθηκαν από την μεταφορά αυτή.

Στο κεφάλαιο 3, παρουσιάζονται τα κύρια σημεία των διατάξεων της ΚΥΑ 107017/ 28.08.2006 εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και των προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και των προγραμμάτων», κρίνοντας τόσο τις διατάξεις αυτές όσο και τον τρόπο με τον οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία ΣΠΕ στην ελληνική νομοθεσία.

Στα κεφάλαια 4,5 και 6 παρουσιάζονται τα κύρια σημεία των Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) των Ειδικών Πλαισίων για τη Βιομηχανία, τον Τουρισμό και τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, στο τέλος κάθε κεφαλαίου πραγματοποιείται μία κριτική της ΣΜΠΕ ως προς τη δομή και το περιεχόμενό της.

Τέλος, στο κεφάλαιο 7, επιχειρείται μία συγκριτική ανάλυση των παραπάνω ΣΜΠΕ πάλι σύμφωνα με τις παραμέτρους της δομής και του περιεχομένου τους, ενώ παράλληλα παρουσιάζονται τα συμπεράσματα από όλη την εργασία και πραγματοποιούνται προτάσεις, ιδιαίτερα διόρθωσης των στοιχείων τους που επιδέχονται αυτής.

Όσον αφορά τις δυσκολίες που αντιμετώπισα ήταν κυρίως στην εύρεση βιβλιογραφικών πηγών, ιδιαίτερα για να στοιχειοθετηθεί το πρώτο κεφάλαιο, στην κατανόηση πρωτόγνωρων εννοιών ακόμα και για τα ελληνικά χρονικά όπως αυτής της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και την αφομοίωσή τους, και τέλος στην αναβλητικότητα κάποιων δημοσίων υπαλλήλων για την παροχή πληροφοριακού υλικού για τη στοιχειοθέτηση κυρίως του τρίτου κεφαλαίου. Όμως, η ενασχόλησή μου με ένα σχετικά καινούργιο, για την ελληνική πραγματικότητα, αντικείμενο και παράλληλα τόσο χρήσιμο και καθοριστικό, εν

γένει, στη διαμόρφωση του αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού ήταν πρόκληση για μένα. Ελπίζω, να κατάφερα, έστω σε κάποιο βαθμό να κάλυψα τις απαιτήσεις των αναγνωστών.

Βόλος, 17 Σεπτεμβρίου 2008

Μελισσάρη Σοφία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

1. 1 Εισαγωγή

Ενώ, στο παρελθόν λόγω κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών αναταραχών, είχε δοθεί βαρύτητα πρωτίστως στην οικονομική ανάπτυξη και στην κοινωνική συνοχή των κρατών και των λαών τους αντίστοιχα, η προστασία του περιβάλλοντος εμφανίζεται, ολοένα και με μεγαλύτερη ένταση, τις τελευταίες τρεις δεκαετίες κυρίαρχη προτεραιότητα των μελών της «κοινωνίας του πλανήτη», εφόσον το τελευταίο αποτελεί πηγή ζωής των όλων των βιοτικών και αβιοτικών παραγόντων του πλανήτη.

Αυτή η ιδιαίτερη μέριμνα άρχισε να υφίσταται για το λόγο ότι στο βωμό του οικονομικού συμφέροντος, η ανθρώπινη παρέμβαση με τη μορφή της υπερεκμετάλλευσης και της ρύπανσης ήταν η κύρια αιτία να υποστεί ανεπανόρθωτες ζημιές με αποτέλεσμα να πληγεί η ισορροπία του περιβάλλοντος και σταδιακά να αρχίζει να «εκδικείται».

Επομένως, η εφαρμογή της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης - *«ταυτόχρονα στο χώρο και το χρόνο, κατάλληλη οικονομική, κοινωνική, πολιτική, πολιτισμική και τεχνική/τεχνολογική ανάπτυξη, η οποία μπορεί να υπάρξει, μόνο όταν τελείται σε διαλεκτική αρμονία και με σεβασμό πάντα στον άνθρωπο, τις προαιώνιες ευγενείς αξίες του και το «ολικό» του φυσικό και πολιτισμικό του περιβάλλον, στο οποίο αυτός εντάσσεται ειρηνικά και δημιουργικά ως οργανικό και αναπόσπαστο μέρος του, και όχι ως κυρίαρχο στοιχείο, ιδιοκτήτης ή εκμεταλλευτής του»*- όπως ορίστηκε στην Ελλάδα από τον Ρόκο Δ. (όπως αναφέρεται από τον Τάτση Α., 2006, 20), αλλά και η υιοθέτηση του μοντέλου της βιώσιμης ανάπτυξης- *"της ανάπτυξης που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να μειώνει την δυνατότητα των επόμενων γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες"*, όπως το όρισε η Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών (WCED), δηλαδή μιας ανάπτυξης που στηρίζεται σε τρείς πυλώνες: την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική δικαιοσύνη και την προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί επιτακτική ανάγκη.

Η διεθνής κοινότητα από τα μέσα της δεκαετίας του '70, τουλάχιστον, έχει αναγνωρίσει την αναγκαιότητα στροφής στη βιώσιμη ανάπτυξη και για αυτό το λόγο έχει ενσωματώσει την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης στη νομοθεσία της, στη λήψη αποφάσεων καθώς και υλοποίησης σχετικών πολιτικών, δράσεων και μέτρων, ενώ περί τα τέλη της δεκαετίας του '80 άρχισε να αποκτά πιο επιχειρησιακό χαρακτήρα ως πολιτική. Σε αυτά τα πλαίσια η Ευρωπαϊκή Ένωση παίζει ένα πολύ σημαντικό πρωτοποριακό ρόλο. Σε όλα τα επίσημα κείμενα της έχει ενσωματώσει τις βασικές αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Παράλληλα, ο στόχος της βιωσιμότητας αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τον 21^{ο} αιώνα. (Πύλη Βιώσιμης Ανάπτυξης- Υπουργείο Ανάπτυξης). Επιλογικά, θα λέγαμε ότι η αναγκαιότητα υιοθέτησης και εφαρμογής της βιώσιμης ανάπτυξης και η υποχρέωση όλων των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ακολουθήσουν το παραπάνω μοντέλο ανάπτυξης, οδήγησε στο συμπέρασμα ότι το περιβάλλον είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ανάπτυξης και η σχέση τους είναι αμφίδρομη.

Ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία περιβαλλοντικής πολιτικής προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης, όχι μόνο σε εθνικό, αλλά και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο είναι η Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) (Τάτσης Α., 2006, 2). Ο πρωταρχικός στόχος της Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων είναι ο καθορισμός και η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της ανάπτυξης καθώς επίσης και η γνωστοποίηση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σε επίπεδο έργου ή δραστηριότητας. Πρόκειται στην ουσία για την εφαρμογή σε κοινοτικό επίπεδο της αρχής «της πρόληψης» και της «προφύλαξης». Η μεν πρώτη επιτάσσει την προληπτική προστασία του περιβάλλοντος όταν ο κίνδυνος είναι βέβαιος και προβλέψιμος, η δε δεύτερη επιβάλλει τη λήψη μέτρων όταν ο κίνδυνος είναι πιθανός βάσει επιστημονικών ερευνών (Κουτούπα- Ρεγκάγκου Ε., 2007, 46-50) Εντούτοις, υπάρχει ένας αριθμός από περισσότερο στρατηγικές αποφάσεις που ανήκουν σε επίπεδο σχεδίου, προγράμματος και πολιτικής που επηρεάζει τη φύση της ανάπτυξης και οι οποίες δεν μπορούν να καλυφθούν από την ΕΠΕ αλλά από μια Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων με περισσότερο στρατηγικό χαρακτήρα, η οποία ονομάστηκε Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ). Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ) επομένως είναι συμπληρωματική στην ΕΠΕ, καλύπτοντας τις ελλείψεις του μηχανισμού της ΕΠΕ.

Εφόσον, λοιπόν, η ΣΠΕ αφορά την εκτίμηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή σχεδίων, προγραμμάτων και πολιτικών με στόχο την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης τότε θα λέγαμε ότι έχει την ικανότητα να επηρεάζει την περιβαλλοντική και βιώσιμη φύση των στρατηγικών αποφάσεων και να παρέχει ολοκληρωμένες βιώσιμες πολιτικές και σχεδιαστικές δομές (Partidario M.R, 2000)

1. 2 Ιδέες και έννοια της ΣΠΕ -Τι είναι η διαδικασία ΣΠΕ;

Ο θεσμός της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ) διεθνώς γνωστός ως «SEA: Strategic Environmental Assessment» είναι μια διαδικασία περιβαλλοντικής εκτίμησης αναπτυσσόμενη με ταχύτατους ρυθμούς, διεθνώς, καθώς επίσης και αξιολόγηση και διαχείριση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Κατά το τέλος της δεκαετίας του 1980 όταν ο συγκεκριμένος όρος προτάθηκε υποδήλωνε δράσεις οι οποίες λαμβάνουν μέρος σε ανώτερο ιεραρχικά επίπεδο από αυτό των σημειακών έργων όπως προγράμματα, σχέδια και πολιτικές (ΠΣΠ) (Ζαγοριανάκος, 2004).

1.2.1 Η ΣΠΕ σε επίπεδο πολιτικής, σχεδίου και προγράμματος

Κατά τη διάρκεια των χρόνων, η ΣΠΕ αναγνωρίστηκε σαν μία μορφή περιβαλλοντικής εκτίμησης που μπορεί να βοηθήσει τους υπεύθυνους για τις πολιτικές και προγραμματικές αποφάσεις. Εντούτοις, θα ήταν πιο δίκαιο να πούμε ότι η ΣΠΕ είναι μέρος της οικογένειας των εργαλείων εκτίμησης επιπτώσεων και η οποία δεν αφορά στις στενά περιβαλλοντικές επιπτώσεις (Partidario, Course Manual IAIA). Η ΣΠΕ συνήθως ασκείται σε δημόσιου χαρακτήρα αποφάσεις, κατά κύριο λόγο αλλά και σε ιδιωτικού. Οι παράγοντες που απαρτίζουν το σώμα που λαμβάνει τις αποφάσεις αυτές ονομάζεται αρμόδια αρχή. Επομένως, η ΣΠΕ ασκείται από την αρμόδια αρχή, από ανεξάρτητους συμβούλους, μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), άλλους κυβερνητικούς οργανισμούς ή από ένα συνδυασμό αυτών, αλλά η αρμόδια αρχή είναι αυτή που λαμβάνει τις αποφάσεις σε στρατηγικό επίπεδο (Strategic Environmental Assessment- Course Module).

Αν και οι πολιτικές, τα σχέδια και τα προγράμματα (ΠΣΠ) είναι γενικά όλες που περιγράφονται ως στρατηγικές δράσεις, παρόλα αυτά δεν είναι το ίδιο πράγμα εφόσον μπορούν να απαιτήσουν διαφορετικού επιπέδου και τύπου ανάλυσης ΣΠΕ. Ο ακόλουθος πίνακας παρέχει μερικούς ορισμούς και παραδείγματα των στρατηγικών ενεργειών:

Πίνακας 1.1: Ορισμοί και παραδείγματα στρατηγικών ενεργειών

Στρατηγικές δράσεις	**Ορισμοί κατά Wood και Djeddour**	**Παραδείγματα**		
πολιτική	έμπνευση και καθοδήγηση για τη δράση	εάν πρέπει να προωθηθεί η ανάπτυξη της πυρηνικής ενέργειας στη χώρα Α	αν πρέπει καθιερώσει έναν φόρο για τον άνθρακα ή για το διοξείδιο του άνθρακα	αν πρέπει να προωθήσει τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς στη γεωργία της χώρας Α
σχέδιο	σύνολο συντονισμένων και με χρονοδιάγραμμα στόχων για την εφαρμογή της πολιτικής	πόση πυρηνική ενέργεια να παραγάγει μέχρι το 2025	Ποιός πρέπει να χρεώνεται το φόρο για τον άνθρακα, για πόση ποσότητα άνθρακα θα πρέπει να χρεώνεται και από πότε θα κοστολογείται	μια μελέτη που παρακολουθεί την εισαγωγή και τη δοκιμή των γενετικά τροποποιημένων τροφίμων
πρόγραμμα	σύνολο προγραμμάτων σε μια συγκεκριμένη περιοχή	τέσσερις νέοι σταθμοί πυρηνικής ενέργειας με την ικανότητα Χ στην περιοχή Υ μέχρι το 2025		μια σειρά περιοχών δοκιμής για τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα

ΠΗΓΗ: Wood and Djeddour, 1992

Αυτό που είναι σαφές από τους ορισμούς είναι ότι μερικές «υψηλότερου ή στρατηγικού επιπέδου» αποφάσεις επηρεάζουν και θέτουν το πλαίσιο για άλλες «χαμηλότερου ή πιο λεπτομερειακού επιπέδου» αποφάσεις. Αυτό ονομάζεται ακολουθία (tiering). Κανονικά, οι πολιτικές θέτουν το πλαίσιο για τα σχέδια, και τα σχέδια θέτουν στη συνέχεια το πλαίσιο για τα προγράμματα και έπειτα τα έργα. Οι εθνικού επιπέδου πολιτικές, σχέδια και προγράμματα (ΠΣΠ) θέτουν το πλαίσιο στα

περιφερειακού και έπειτα τοπικού επιπέδου ΠΣΠ (Strategic Environmental Assessment- Course Module).

1.2.2 Ορισμός της ΣΠΕ

Ο ορισμός της ΣΠΕ δεν είναι εύκολος. Μερικοί επιχείρησαν πέρα από το να πουν ότι η ΣΠΕ είναι μία περιβαλλοντική εκτίμηση πολιτικών, σχεδίων και προγραμμάτων, να δώσουν έναν πιο ολοκληρωμένο ορισμό της με στόχο την καλύτερη και πληρέστερη ενημέρωση των μελετητών, των αρχών και του κοινού για αυτή τη διαδικασία εκτίμησης και τους στόχους που εξυπηρετεί. Ένας ευρέως διαδεδομένος ορισμός της ΣΠΕ, από τον Therivel et al., 1992, είναι:

«Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση αποτελεί μια τυποποιημένη, συστηματική και περιεκτική διαδικασία της εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων μιας πολιτικής, ενός σχεδίου ή ενός προγράμματος καθώς και των εναλλακτικών των προηγούμενων, συμπεριλαμβάνοντας την προετοιμασία μιας γραπτής αναφοράς των αποτελεσμάτων από αυτή την εκτίμηση και χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα αυτά, κατόπιν δημόσιας διαβούλευσης, στη λήψη αποφάσεων».

Αυτός ο ορισμός χαρακτηρίζει την απαρχή της ΣΠΕ, αντιπροσωπεύοντας μία επέκταση Περιβαλλοντικής Εκτίμησης Επιπτώσεων στα επονομαζόμενα πρώιμα επίπεδα λήψης αποφάσεων όπως σημειώνονται στις εκφράσεις «συστηματική διαδικασία», «προετοιμασία μιας γραπτής αναφοράς» και «χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα αυτά, κατόπιν δημόσιας διαβούλευσης, στη λήψη αποφάσεων» (Partidario, Course Manual IAIA).

Αυτή η σύλληψη της ΣΠΕ, στο βιβλίο του Sadler and Verheem, 1996, οι οποίοι πρότειναν την επεξήγηση:

«Η ΣΠΕ είναι μία συστηματική διαδικασία εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων της προτεινόμενης πολιτικής, σχεδίου ή προγράμματος ώστε να εξασφαλιστεί ότι αυτές έχουν πλήρως συμπεριληφθεί και κατάλληλα δημοσιοποιηθεί, σε όσο το

δυνατόν αρχικό στάδιο λήψης απόφασης, ισάξια με οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα»

Η πολυπλοκότητα που διακρίνει την ΣΠΕ σε συνδυασμό με την ανάγκη να δοθεί έμφαση στην ολοκληρωμένη φύση της ΣΠΕ, που ως διαδικασία εστιάζει σε οράματα και πρωτοβουλίες και όχι σε συγκεκριμένες ενέργειες και της οποίας το πεδίο εφαρμογής περικλείει ζητήματα βιωσιμότητας, ώθησε την Partidario, 1999 να εκφράσει τον δικό της ορισμό:

«Η ΣΠΕ είναι μία συστηματική, συνεχής διαδικασία για την εκτίμηση, σε πρωταρχικό στάδιο μιας λήψης αποφάσεων κατόπιν δημόσιας διαβούλευσης, της περιβαλλοντικής ποιότητας και των συνεπειών, εναλλακτικών οραμάτων και αναπτυξιακών προθέσεων ενσωματωμένων σε πολιτικές, σχεδιαστικές ή προγραμματικές πρωτοβουλίες, εξασφαλίζοντας την πλήρη ολοκλήρωση των σχετικών βιοφυσικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών ζητημάτων (Partidario, Course Manual IAIA)

1. 3 Η ιστορία της ΣΠΕ

Η ΣΠΕ έχει εμφανιστεί τα τελευταία χρόνια σαν ένας όρος με τα εργαλεία του που στοχεύει στην ολοκλήρωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων για τις νομοθεσίες, πολιτικές, σχέδια και προγράμματα. Ακόμα και αν ο όρος ΣΠΕ είναι σχετικά νέος, η διαδικασία ΣΠΕ υπάρχει σε διαφορετικές φόρμες. Από το 1969, ήδη η NEPA (National Environmental Protection Act) στην Αμερική έχει προετοιμάσει και θέσει τη βάση για τις νομοθετικές και κανονιστικές διαδικασίες της ΣΠΕ (Antoniou, 2006).

Η National Environmental Policy Act (NEPA) είναι το πρώτο σύστημα Περιβαλλοντικής Εκτίμησης που αργότερα έγινε γνωστή με το όνομα Στρατηγική Περιβαλλοντική (ΣΠΕ). Στην πραγματικότητα πρόκειται για έναν ενεργητικό μηχανισμό, με τη μορφή μιας προϋπόθεσης και μεταγενέστερα ονομαζόμενη Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που στόχο είχε να προκαλέσει περιβαλλοντικό ανασχηματισμό μέσα στην Αμερικανική ομοσπονδιακή γραφειοκρατία και επέβαλλε στα ομοσπονδιακά γραφεία να προετοιμάσουν μία

έκθεση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για «τη νομοθεσία και άλλες κύριες ομοσπονδιακές ενέργειες που επηρεάζουν σημαντικά την ποιότητα του ανθρώπινου περιβάλλοντος »(Section 102(2)(c), National Environmental Protection Act of 1969). Παρά τους αρχικούς ισχυρισμούς της κανονιστικής βιβλιογραφίας από τις αρχές της δεκαετίας του '90, η ανάγκη για ΣΠΕ δεν προέκυψε μόνο από τις ανεπάρκειες του μηχανισμού της Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Αλλά γιατί, όπως πιο πρόσφατα επισημάνθηκε, η ΣΠΕ έχει την δυνατότητα να υποστηρίξει την ανάπτυξη πολιτικών και σχεδιαστικών πρακτικών με ένα δυνατότερο περιβαλλοντικό συστατικό και πάνω από όλα μπορεί να εκπληρώσει έναν θεμελιώδη ρόλο στην προώθηση των αρχών και των πρακτικών της βιωσιμότητας και τη μελέτη των συσσωρευτικών επιδράσεων (Partidario, 2000)

Πίνακας 1.2: **ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΣΠΕ του Τμήματος για το Περιβάλλον, τις Μεταφορές και τις Περιφέρειες του Ηνωμένου Βασιλείου**
Να βοηθήσει ώστε να επιτευχθεί περιβαλλοντική προστασία και βιώσιμη ανάπτυξη με:
• Μελέτη των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των προτεινόμενων ενεργειών
• Αναγνώριση της καλύτερα εφαρμόσιμης περιβαλλοντικά επιλογής
• Πρόωρη προειδοποίηση των συσσωρευτικών επιπτώσεων και των αλλαγών μεγάλης κλίμακας
Για να ενδυναμώσει και οργανώσει πιο αποδοτικά το μηχανισμό της Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων με:
• Εκ των προτέρων αναγνώριση του πεδίου εφαρμογής των πιθανών επιπτώσεων και των αναγκαίων πληροφοριών
• Ξεκαθάρισμα των στρατηγικών ζητημάτων και επιχειρήσεων σχετιζόμενων με την αιτιολόγηση των προτάσεων
• Μειώνοντας το χρόνο και τον απαραίτητο κόπο ώστε να διεξαχθούν ατομικές ανασκοπήσεις
Για να ενσωματώσει το περιβάλλον στη λήψη αποφάσεων σε προσδιορισμένους τομείς με:
• Προώθηση της περιβαλλοντικής έρευνας και των βιώσιμων προτάσεων
• Αλλάζοντας τον τρόπο που λαμβάνονται οι αποφάσεις

ΠΗΓΗ: UK-DETR, International Seminar on SEA, Lincoln, 1998

Διεθνώς μορφές ΣΠΕ έχουν θεσμοθετηθεί και Στρατηγικές Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) έχουν εκπονηθεί ήδη από την δεκαετία του 1960 σε διάφορες χώρες όπως η Η.Π.Α., ο Καναδάς και η Αυστραλία. Ήδη από την δεκαετία του 1970, έχουν εφαρμοστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο διαδικασίες ΣΠΕ σε χώρες όπως η Ολλανδία και η Μ. Βρετανία οι οποίες εστιάζονται κυρίως σε πολεοδομικό/χωροταξικό επίπεδο και επίπεδο χρήσεων γης. Οι παραπάνω χώρες

είναι αυτές οι οποίες πίεσαν για την θεσμοθέτηση κοινών κανόνων περιβαλλοντικής διαχείρισης στα κράτη- μέλη έτσι ώστε να υπάρξουν κοινοί όροι όσον αφορά τον οικονομικό ανταγωνισμό εξαιτίας των εξόδων για την άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής, τα οποία είναι διαφορετικά από κράτος σε κράτος και προκαλούν οικονομική ανισότητα μεταξύ των κρατών- μελών (Ζαγοριανάκος, 2004). Λαμβάνοντας υπόψη επιπρόσθετα τις αντικειμενικές δυσκολίες σε χώρες που δεν διαθέτουν εμπειρία από την άσκηση Περιβαλλοντικής Εκτίμησης σε Στρατηγικό επίπεδο, όπως την έλλειψη κατάλληλων μέτρων για πρόληψη των επιπτώσεων των προγραμμάτων, των πολεοδομικών/ χωροταξικών σχεδίων και κυβερνητικών πολιτικών, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, σε αντίθεση με άλλες στις οποίες υπήρχε εξέλιξη, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η ιδέα της ψήφισης μιας κοινής νομοθεσίας για την ΣΠΕ ήταν εκτός από αναγκαία για να αμβλυνθούν οι αντιθέσεις και εφικτή, μέσω της διάδοσης των γνώσεων από τις πιο ενήμερες χώρες στις λιγότερο (Ζαγοριανάκος, 2001, 199).

Έτσι, γρήγορα αναπτύχθηκε δημόσια συζήτηση για την ΣΠΕ. Ένας αριθμός από νεότερα εργαστήρια (workshops) με θέμα τη ΣΠΕ έφερε στην επιφάνεια διαφορετικές γνώμες για τη φύση και το πεδίο εφαρμογής της. Από τη μία πλευρά, η μία σχολή απόψεων υποστήριζε ότι η ΣΠΕ πρέπει να εστιάζει κυρίως σε περιβαλλοντικά ζητήματα, σε αντίθεση με μια άλλη που είχε την άποψη ότι η ΣΠΕ πρέπει να προωθεί τις αρχές της βιωσιμότητας, με φυσικό επόμενο να μην καλύπτει μόνο περιβαλλοντικές οπτικές αλλά συνάμα οικονομικές και κοινωνικές. Μία άλλη άποψη που εκφράστηκε ήταν ότι η μεθοδολογική προσέγγιση της ΣΠΕ σε επίπεδο πολιτικής θα πρέπει να διαφέρει σε σχέση με εκείνη σε επίπεδο σχεδίου ή προγράμματος. Εντούτοις, η άποψη που εκφράζεται καθολικά είναι ότι η μεθοδολογική προσέγγιση της ΣΠΕ θα διαμορφώνεται από τις συνθήκες και τις πολιτικές συγκυρίες κάθε χώρας, δίνοντας, κατ' επέκταση, την ευελιξία σε κάθε χώρα να ορίσει εκείνη τον τρόπο άσκησης κοινής περιβαλλοντικής πολιτικής (Dalal- Clayton and Sadler, 1999).

Ενώ ο γενικός στόχος είναι απαραίτητα ο ίδιος, οι διαφορετικές μορφές ΣΠΕ προκύπτουν ουσιαστικά από συγκεκριμένες πολιτικές, σχεδιαστικές διαδικασίες και ανάγκες κάθε χώρας, οι οποίες διαμορφώνουν τα εθνικά εργαλεία εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Για παράδειγμα, η Παγκόσμια Τράπεζα δημιούργησε τη λογική της Τοπικής και Τομεακής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης, το United Nations

Development Programme ανέπτυξε την Περιβαλλοντική Ανασκόπηση σαν μια προσέγγιση της ΣΠΕ. Παρόμοια, η ΣΠΕ στον Καναδά ξεκίνησε να ασκείται σαν Πολιτική Περιβαλλοντική Εκτίμηση, ενώ στις ΗΠΑ υπήρχε η εμπειρία της Προγραμματικής Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Partidario, Course Manual IAIA).

Στον Ευρωπαϊκό χώρο, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έκανε ένα μεγάλο βήμα προς την υιοθέτηση μιας κοινής θέσης για την μελλοντική οδηγία ΣΠΕ που θα αφορούσε την περιβαλλοντική εκτίμηση των σχεδίων και των προγραμμάτων. Αυτή η οδηγία θα γίνει ένα σημαντικό όργανο για την εξασφάλιση μιας προληπτικής και δομημένης προσέγγισης προς την προστασία του περιβάλλοντος.
Προκειμένου η οδηγία να πάρει την τελική της μορφή πέρασε ένα εύλογο χρονικό διάστημα, ενώ χρειάζονται ακόμα κάποια βήματα προκείμενου να υιοθετηθούν από όλα τα κράτη- μέλη (Feldmann L. et al. 2001, p. 204).

Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ βασίζεται σε μία συστηματική προετοιμασία και δουλειά. Πριν την Οδηγία υπήρχαν σχετικές οδηγίες για την εκτίμηση ειδικών επιπτώσεων που πιθανώς θα επηρέαζαν το περιβάλλον και τη βιωσιμότητα ή θα επηρέαζαν τα αστικά και ειδικά σχέδια και προγράμματα. Η οδηγία 2001/42/ΕΚ βασίζεται στην «οδηγία για την Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση», ή την πρόταση για οδηγία με τον τίτλο «Η εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων στο περιβάλλον»(COM(96)511 final - 96/0304 (SYN)).

Ενώ υπήρξε ένας μακροχρόνιος και δύσκολος κύκλος διαπραγματεύσεων ώστε να βρεθεί μια κοινώς αποδεκτή λύση για την διαμόρφωση της κοινοτικής οδηγίας ΣΠΕ λαμβάνοντας υπόψη την πληθώρα των διαφορετικών απόψεων των κρατών- μελών ιδιαίτερα όσον αφορά στο πεδίο ορισμού της ΣΠΕ, επιτευχθεί η συμφωνία από όλους τους Υπουργούς Περιβάλλοντος της ΕΕ τον Δεκέμβριο του 1999 και η επίσημη μορφή της οδηγίας υπογράφηκε στις 30 Μαρτίου 2000. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι με πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προτάθηκαν δεκαεπτά τροποποιήσεις εκ των οποίων οι πιο σημαντικές αφορούν τον ορισμό του πεδίου εφαρμογής, την ποιότητα της περιβαλλοντικής πληροφόρησης και την εισαγωγή ενός συστήματος ελέγχου των επιπτώσεων των σχεδίων και προγραμμάτων, οι οποίες ενσωματώθηκαν

στην τελική υιοθέτηση της οδηγίας ΣΠΕ, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 27 Ιουνίου 2001 (Feldmann L. et al. 2001).

Σε παγκόσμιο επίπεδο, επιπρόσθετα, το «Πρωτόκολλο για την Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση σαν μέρος της Συνθήκης για την Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων σε ένα Διασυνοριακό Πλαίσιο» (Πρωτόκολλο για την ΣΠΕ) διαμορφώθηκε ad-hoc από μία ομάδα εργασίας της Οικονομικής Επιτροπής του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE), σαν ένα ρυθμιστικό πλαίσιο και υιοθετήθηκε στις 21 Μαΐου 2003, στην πέμπτη Υπουργική Συνδιάσκεψη με τίτλο «Περιβάλλον για την Ευρώπη» στο Κίεβο (Stoeglehner G., Wegerer G., 2006, 587). Με την επικύρωσή του το πρωτόκολλο απαιτεί τα συμβαλλόμενα μέρη να αξιολογήσουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και τις επιπτώσεις στην υγεία από την εφαρμογή των σχεδίων και των προγραμμάτων τους, καθώς επίσης των πολιτικών και των νομοθετικών προτάσεων.

Το πεδίο εφαρμογής και οι απαιτήσεις του είναι αρκετά παρόμοια με εκείνους της ευρωπαϊκής οδηγίας ΣΠΕ εκτός από την έμφαση που δίνεται στη εκτίμηση των επιπτώσεων στην υγεία, η οποία απεικονίζει την ενεργό συμμετοχή της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (World Health Organisation) στην επεξεργασία της, καθώς επίσης και την ρητή απαίτηση για την έκθεση των διασυνοριακών αποτελεσμάτων.
Το πρωτόκολλο ρίχνει περισσότερο βάρος από την ευρωπαϊκή οδηγία ΣΠΕ στην ανάγκη ανάληψης και καθορισμού σαφών και διαφανών ρυθμίσεων που αφορούν τη δημόσια διαβούλευση, η οποία θα συμμετέχει στην διαδικασία ΣΠΕ όσο πιο νωρίς γίνεται και πριν από το στάδιο καθορισμού του πεδίου εφαρμογής. Αυτή η μικρή αλλαγή στην έμφαση του πρωτοκόλλου από εκείνη της Ευρωπαϊκής Οδηγίας αποτελεί μία σαφή ένδειξη της σύνδεσής του με τη Συνθήκη του Aarhus.

Το πρωτόκολλο για την ΣΠΕ είναι ανοικτό για όλα τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών ενώ η προσχώρηση από μη ευρωπαϊκές χώρες είναι δυνατή, ακολουθώντας την έγκριση από τη συνεδρίαση των Συμμέτοχων στο Πρωτόκολλο (Chaker A., El-Fadl K., Chamas L., Hatjian B., 2006, 18).

1.4 Το πεδίο εφαρμογής της ΣΠΕ

Η ΣΠΕ μπορεί να εφαρμοστεί σε πολιτικές, σχέδια και προγράμματα. Όλες οι χώρες που έχουν την εμπειρία στην ΣΠΕ καθορίζουν τις πολιτικές, τα σχέδια και τα προγράμματα υπό αυτήν τη μορφή:

- Πολιτική –Μια γενική δέσμη δράσεων ή μια προτεινόμενη κατεύθυνση που η κυβέρνηση ακολουθεί ή θα ακολουθήσει και που οδηγεί μια συνεχή διαδικασία λήψης απόφασης (Sadler B. και Verheem P. 1996).
- Σχέδιο –Μια στρατηγική ή ένα σχέδιο που μπορεί να προταθεί για να κάνει προβλέψεις για το μέλλον, συχνά με τις συντονισμένες προτεραιότητες, αλλά και τα μέτρα που πρέπει να παίρνονται κατά την επιβολή της πολιτικής..
- Πρόγραμμα –Μια οργανωμένη ημερήσια διάταξη ή μια προκήρυξη δέσμευσης και προτάσεων για εργαλεία και δραστηριότητες που σχετίζονται με την εφαρμογή της πολιτικής.

Συγκεκριμένα στην κοινοτική οδηγία 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων » για την περίπτωση των σχεδίων και προγραμμάτων ΣΠΕ είναι όλα αυτά τα σχέδια και προγράμματα συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς επίσης και τις τροποποιήσεις τους α) που εκπονούνται ή/ και εγκρίνονται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονούνται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω των νομοθετικών διαδικασιών του Κοινοβουλίου ή της κυβέρνησης και β) που απαιτούνται από τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές ρυθμίσεις (οδηγία 2001/42/ΕΚ, αρθ. 2).

Η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση πρόκειται να εφαρμοστεί σε όλα τα σχέδια και τα προγράμματα που συσχετίζονται με τη γεωργία, τη δασονομία, την αλιεία, την ενέργεια, τη βιομηχανία, τη μεταφορά, τη διαχείριση αποβλήτων, τη διαχείριση των υδάτινων πόρων, τις τηλεπικοινωνίες, τον τουρισμό, την χωροταξία ή την χρήση εδάφους και που πρόκειται να καθορίσει το πλαίσιο για τις μελλοντικές άδειες έργου (οδηγία 2001/42/ΕΚ, αρθ. 3). Εντούτοις, τα σχέδια και τα προγράμματα που εξυπηρετούν αποκλειστικά σκοπούς εθνικής άμυνας ή καταστάσεις έκτακτης ανάγκης καθώς επίσης και δημοσιονομικά σχέδια και προγράμματα ή σχέδια και

προγράμματα που αφορούν τον προϋπολογισμό δεν υπόκεινται σε διαδικασία ΣΠΕ (οδηγία 2001/42/ΕΚ, αρθ. 3).

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι αντίθετα με προηγούμενα προσχέδια, η τελική μορφή της οδηγίας 2001/42/ΕΚ δεν περιλαμβάνει τις ΣΠΕ εθνικών πολιτικών ή/και νομοθεσίας. Όπως έχει δείξει η εμπειρία σε χώρες που εφαρμόζεται η ΣΠΕ στην εθνική νομοθεσία, για παράδειγμα η Ολλανδία, η επιτυχής εφαρμογή ενός τέτοιου πιθανού όρου της Οδηγίας θα απαιτούσε, μεταξύ άλλων, την ύπαρξη κατάλληλων τεχνικών ΣΠΕ για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ελάττωση του υψηλού βαθμού αβεβαιότητας που υπεισέρχονται σε τέτοιου είδους εκτιμήσεις, ουσιαστική συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων Υπουργείων για θέματα ΣΠΕ, και πολύ ενεργή δημόσια διαβούλευση με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ποικιλομορφία σε κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές ομάδες. Λαμβάνοντας, λοιπόν, υπόψη την έλλειψη εμπειρίας του μηχανισμού ΣΠΕ από διάφορα κράτη- μέλη της ΕΕ καθώς επίσης και την αμφίβολη ύπαρξη όλων των παραπάνω προϋποθέσεων ακόμα και σε χώρες-μέλη με μακρόχρονη παράδοση και εμπειρία σε θέματα ΣΠΕ, δικαιολογεί την επιφυλακτική στάση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά την εισαγωγή της παραπάνω διάταξης στο κοντινό μέλλον (Ζαγοριανάκος, 2001, 203).

1.5 Τα βασικά βήματα της ΣΠΕ

Λαμβάνοντας υπόψη το μεγάλο φάσμα του πεδίου ορισμού της ΣΠΕ, το οποίο με έναν όρο ονομάζεται στρατηγική δράση (μια απόφαση που είναι "επάνω από " το επίπεδο του έργου, δηλαδή μια πολιτική , ένα σχέδιο ή ένα πρόγραμμα) και την πολυπλοκότητα του χαρακτήρα της λόγω της επίδρασης πλήθους παραμέτρων όπως το επίπεδο (πολιτική , σχέδιο , πρόγραμμα), η κλίμακα (διεθνής , εθνική , περιφερειακή , τοπική) , το χρονικό διάστημα που θα διαρκέσει, αν έχει κυκλικότητα αυτή η δράση ή όχι, ο τομέας που εφαρμόζεται (π.χ. απόβλητα, ενέργεια) ή η εφαρμογή της σε ένα σχέδιο χρήσης εδάφους για μια περιοχή (π.χ. περιφέρεια, τοπική αυτοδιοίκηση), η αρμόδια αρχή (δημόσια ή ιδιωτική) και οι συμμέτοχοι που περιλαμβάνονται στην ανάπτυξη της στρατηγικής δράσης, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ΣΠΕ που ασκείται στη στρατηγική δράση θα πρέπει να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Η ΣΠΕ πρέπει να αρχίζει νωρίς και να ενσωματώνεται στη λήψη αποφάσεων
- Η ΣΠΕ δημιουργεί πολλαπλές απόψεις στη διαδικασία λήψης αποφάσεων
- Γνωρίζοντας την στρατηγική δράση και πώς αναπτύσσεται μπορεί να βοηθήσει στον καθορισμό των προσεγγίσεων της ΣΠΕ που είναι πιθανό να είναι οι αποτελεσματικότερες
- Η ΣΠΕ δεν είναι μια απλή τεχνική: χρησιμοποιεί μια σειρά εργαλείων, πολλά από τα οποία ανήκουν σε άλλους τομείς.
- Συνολικά, η ΣΠΕ πιθανώς καλύτερα πραγματοποιείται από διάφορους ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένου του προσωπικού της αρμόδιας αρχής ή/και συμβούλους όσον αφορά την ΣΠΕ, ενώ αντιπρόσωποι από το κοινό (και ενδεχομένως από τα μέλη του κοινού) μπορούν επίσης να συμβάλουν.

Η διαλογική απεικόνιση συνοψίζει παρακάτω τα βασικά στάδια της ΣΠΕ και δείχνει πώς αυτά συνδέονται με την διαδικασία λήψης αποφάσεων. Τα στάδια δεν ακολουθούν απαραιτήτως και αυστηρά την σειρά που παρατίθενται (Strategic Environmental Assessment- Course Module).

Διάγραμμα 1.1: **Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ**

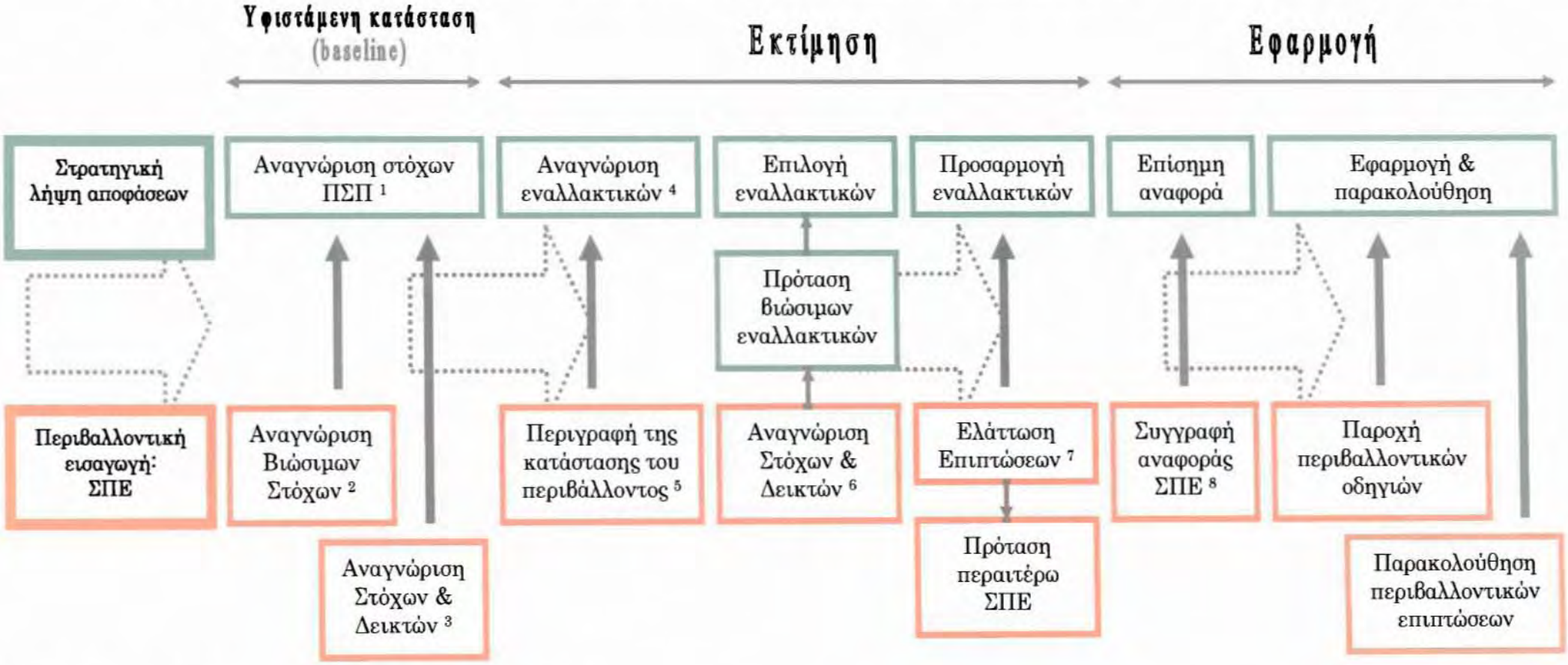

Πηγή: Strategic Environmental Assessment-Course Module

[1] Καθορίζει το αντικείμενο της στρατηγικής δράσης (πολιτική, σχέδιο, πρόγραμμα) καθώς επίσης το πλαίσιο στο οποίο αυτή θα αναπτύσσεται
[2] Εξασφαλίζει ότι τα ζητήματα σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη ενσωματώνονται στην στρατηγική δράση σε όσο το δυνατόν αρχικό στάδιο της διαδικασίας λήψης αποφάσεων
[3] Καθορίζει αν οι (επαναλαμβανόμενοι) στόχοι της στρατηγικής δράσης επιτυγχάνονται

Σύμφωνα με τον Risse N. et Al , 2003, 456-467, τα βήματα που πραγματοποιούνται σε όλη την διαδικασία ΣΠΕ είναι η ολοκλήρωση σε ολόκληρη τη σχεδιαστική διαδικασία καθώς επίσης και η δημόσια διαβούλευση. Τα διαδοχικά βήματα που μπορούν να ακολουθηθούν με έναν επαναληπτικό τρόπο μέσω ανατροφοδοτούμενων μηχανισμών (περιλαμβάνοντας παραδείγματος χάριν την αναθεώρηση και τις προοδευτικές ρυθμίσεις των προηγούμενων βημάτων) είναι:

1. Επιλογή (screening)
2. Πεδίο εφαρμογής (scoping)
3. Συγγραφή της περιβαλλοντικής αναφοράς (αναφοράς ΣΠΕ)
4. Αναθεώρηση της αναφοράς ΣΠΕ
5. Διαδικασία λήψης αποφάσεων
6. Παρακολούθηση (monitoring)

Πρέπει αρχικά να επισημανθεί ότι πριν διεξαχθεί η διαδικασία ΣΠΕ θα πρέπει να προηγηθεί ένα άλλο βήμα, εκείνο της επιλογής (screening). Η διαδικασία της επιλογής εφαρμόζεται προκειμένου να γίνει διαχωρισμός ανάμεσα σε εκείνα τα σχέδια, προγράμματα και πολιτικές που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και είναι απαραίτητο να περάσουν από τη διαδικασία στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης.

Αφού κριθεί ότι η/ το συγκεκριμένη/ο πολιτική, σχέδιο, πρόγραμμα χρειάζεται ΣΠΕ τότε έχουμε το δεύτερο βήμα που είναι ο προσδιορισμός του πεδίου εφαρμογής (scoping) της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει την περιγραφή των στόχων των πολιτικών, των σχεδίων και των

---

[4] Καθορίζει τη σειρά των δυνατών επιλογών που ικανοποιούν όλους τους στόχους της στρατηγικής δράσης και συγχρόνως να είναι όσο το δυνατόν βιώσιμες

[5] Παρουσιάζει τις περιβαλλοντικά βιώσιμες συνθήκες (υφιστάμενη κατάσταση περιβάλλοντος) στο πλαίσιο της στρατηγικής δράσης

[6] Καθορίζει τις επιπτώσεις των εναλλακτικών λύσεων της στρατηγικής δράσης στη βιωσιμότητα του τομέα/ περιοχή που θα εφαρμοστεί η στρατηγική δράση και αναγνωρίζει τις ευκαιρίες για τον μετριασμό των επιπτώσεων

[7] Μία συνεχής διαδικασία να εξασφαλιστεί ότι η στρατηγική δράση είναι βιώσιμη και ότι οι επιπτώσεις από αυτή την προτεινόμενη στρατηγική δράση μετριάζονται

[8] Τεκμηριώνει τη στρατηγική δράση και την διαδικασία ΣΠΕ, τα αποτελέσματα και τη λήψη αποφάσεων

προγραμμάτων (ΠΣΠ), την ανάπτυξη των εναλλακτικών λύσεων όσον αφορά την εφαρμογή των ΠΣΠ και κυριότερα την αναγνώριση και περιγραφή των άμεσων όσο και των έμμεσων επιπτώσεων αλλά και των συσσωρευτικών αποτελεσμάτων από την εφαρμογή των ΠΣΠ.

Στη συνέχεια προκειμένου να αναγνωριστεί, να προβλεφθεί και να εκτιμηθεί κατά πόσο η στρατηγική δράση ανταποκρίνεται στον αρχικό στόχο που έχει θέσει η ίδια αλλά και οι επιπτώσεις της τελευταίας, θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν κάποιοι δείκτες ποιοτικής ή ποσοτικής μέτρησης με στόχο να φανεί ο βαθμός επίδρασης των ΠΣΠ σε επιμέρους νευραλγικούς τομείς που εξασφαλίζουν την βιώσιμη ανάπτυξη (π.χ. βιοποικιλότητα, ανθρώπινη υγεία, χλωρίδα, πανίδα, ύδατα, αρχιτεκτονική και πολιτιστική κληρονομιά).

Επομένως, τα βήματα του πεδίου ορισμού και των δεικτών, σύμφωνα με την παραπάνω διαγραμματική απεικόνιση, ενσωματώνονται σε όλο το μέρος της υφιστάμενης κατάστασης (baseline) και περίπου στο μισό της Εκτίμησης (από την Αναγνώριση Βιώσιμων Στόχων από τους στόχους των ΠΣΠ μέχρι την Αναγνώριση Στόχων & Δεικτών κατόπιν της πρότασης βιώσιμων εναλλακτικών λύσεων από τα ΠΣΠ).

Δύο από τα σημαντικότερα βήματα της ΣΠΕ αν όχι τα σημαντικότερα είναι ο προσδιορισμός, η πρόβλεψη και η αξιολόγηση των επιπτώσεων από τα ΠΣΠ καθώς και το ακόλουθο από αυτό βήμα είναι η ελάττωση των επιπτώσεων αυτών.

Όσον αφορά το βήμα του προσδιορισμού, πρόβλεψης και εκτίμησης των επιπτώσεων θα λέγαμε ότι κύριο μέλημα της ΣΠΕ είναι τόσο οι άμεσες όσο και οι έμμεσες συνέπειες των εναλλακτικών λύσεων από τα ΠΣΠ. Οι πολιτικές, τα σχέδια και προγράμματα σχεδιάζονται για να επιφέρουν αλλαγές στην κοινωνική και οικονομική ζωή. Αυτές οι κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές μπορούν να επιφέρουν πιθανές άμεσες ή έμμεσες συνέπειες στο περιβάλλον που μπορεί και να το πλήξουν. Για αυτό το λόγο η πρόβλεψη και εκτίμηση αυτών των επιπτώσεων μπορεί να αποτρέψει το παραπάνω ενδεχόμενο με διάφορες μεθόδους.

Εφόσον εκτιμηθούν οι επιπτώσεις θα μπορούμε να προχωρήσουμε στο επόμενο βήμα που είναι η ελάττωσή τους. Η ΣΠΕ είναι σημαντικό να περιλαμβάνει μέτρα που θα εξαλείφουν, θα μειώνουν ή θα αντιστρέφουν τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των πολιτικών, των σχεδίων και των προγραμμάτων και πρόσθετα θα προτείνει λύσεις όπως η αποκατάσταση και η αποζημίωση για τις πιθανές αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις ή ακόμα και περαιτέρω διαδικασία ΣΠΕ.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι τα βήματα του προσδιορισμού, πρόβλεψης και εκτίμησης των επιπτώσεων καθώς και της ελάττωσης αυτών των επιπτώσεων ενσωματώνονται στο τελικό τμήμα της εκτίμησης σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα (ελάττωση επιπτώσεων, πρόταση περαιτέρω ΣΠΕ).

Έπειτα, συντάσσεται η αναφορά ΣΠΕ με την τεκμηρίωση των λόγων εφαρμογής της στρατηγικής δράσης καθώς και του περιεχομένου της, της διαδικασίας ΣΠΕ που ακολουθήθηκε στα προηγούμενα στάδια και των αποτελεσμάτων από αυτή- πρώτο μέρος της εφαρμογής σύμφωνα με το διάγραμμα.

Ακολουθεί η αναθεώρηση της αναφοράς ΣΠΕ που παρέχει τον κατάλληλο έλεγχο της ποιότητας της εκτίμησης. Τα αποτελέσματα της αναθεώρησης πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την προετοιμασία της τελικής ΣΠΕ και της λήψης της τελικής απόφασης (Antoniou, 2006).

Διαδοχικά, ακολουθεί η λήψη αποφάσεων για το αν το ΠΣΠ γίνει δεκτό, τροποποιηθεί ή απορριφθεί. Αυτό το βήμα συνίσταται στην απόφαση για έγκριση, τροποποίηση ή άρνηση μιας πρότασης (Risse N. et Al , 2003, 464). Η απόφαση, που λαμβάνεται συνήθως από τις αρμόδιες αρχές (π.χ., την κυβέρνηση), βασίζεται σε διάφορα κριτήρια ή συστατικά (π.χ., τους στόχους, την αποδοτικότητα της πρότασης και εκπλήρωση των στόχων, τις λιγότερες δαπάνες). Τα συμπεράσματα της ΣΠΕ είναι μόνο ένα από τα συστατικά (μαζί με τις μελέτες οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων) που λαμβάνονται υπόψη στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Τέλος, έχουμε το βήμα της παρακολούθησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και το τελευταίο μέρος της εφαρμογής (βλ. διάγραμμα). Η ΣΠΕ πρέπει να περιλαμβάνει ένα σύστημα ελέγχου των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, με μέτρα που θα

λαμβάνονται για να ανατραπούν οι αρνητικές συνέπειες. Επιπρόσθετα, η ΣΠΕ πρέπει να περιλαμβάνει ένα σύστημα παρακολούθησης που θα εξασφαλίζει ότι τα μέτρα που λαμβάνονται θα εφαρμόζονται σωστά.

Κλείνοντας την περιγραφή των σταδίων της διαδικασίας ΣΠΕ δεν πρέπει να παραλείψουμε να αναφερθούμε στη δημόσια διαβούλευση και την ολοκλήρωση της διαδικασίας σχεδιασμού. Όσον αφορά τη δημόσια διαβούλευση πραγματοποιείται από τις αρμόδιες αρχές, τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και το ενδιαφερόμενο κοινό. Ιδιαίτερα, ο ρόλος του κοινού μπορεί να κυμανθεί από τον λιγότερο απαιτητικό μέχρι τον πιο απαιτητικό όπως για παράδειγμα στα συμμετοχικά συστήματα διαχείρισης των χρήσεων γης και των πόρων. Ουσιαστικά η δημόσια διαβούλευση γίνεται αρχικά στο στάδιο του καθορισμού του πεδίου εφαρμογής της ΣΠΕ αλλά και στο τέλος στην λήψη της τελικής απόφασης έγκρισης και εφαρμογής της στρατηγικής απόφασης.

Όσον αφορά την ολοκλήρωση της σχεδιαστικής διαδικασίας θα μπορούσαμε να πούμε ότι σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1999) , η ολοκλήρωση στοχεύει στην εξασφάλιση της πλήρους εφαρμογής των αποφάσεων σχετικά με την στρατηγική δράση. Πρέπει να εξετάζεται σε διάφορα στάδια του σχεδιασμού και πρέπει να ισχύει κάθε φορά που λαμβάνεται μια άτυπη απόφαση σχετικά με τις επιλογές του σχεδίου ή του προγράμματος, αλλά παράλληλα όταν απαιτείται να τροποποιείται και να αναπτύσσεται περαιτέρω (επαναληπτική διαδικασία). Αυτές οι ενδιάμεσες αποφάσεις θα ενσωματώνονταν έπειτα στη τελική πρόταση που υποβάλλεται στη επίσημη διαδικασία λήψης αποφάσεων (Risse N. et Al , 2003, 464).

Παρακάτω παρουσιάζεται ένας πίνακας που δείχνει ποιά είναι τα πιθανά αποτελέσματα από τη διαδικασία ΣΠΕ συναρτήσει των σταδίων της.

Πίνακας 1.3 : Πιθανά αποτελέσματα από τη διαδικασία ΣΠΕ

Αποτελέσματα από τη διαδικασία της ΣΠΕ		
Στάδια της ΣΠΕ	*Τι αποφασίζεται:*	*Τι καταγράφεται:*
1. Προσδιορισμός των αντικειμενικών στόχων και δεικτών που θα χρησιμοποιηθούν κατά τη διάρκεια της ΣΠΕ	Ποιοί περιβαλλοντικοί και βιώσιμοι στόχοι και δείκτες πρέπει να χρησιμοποιηθούν ώστε να εξεταστούν οι επιλογές και οι προτάσεις των σχεδίων	Κατάλογος των αντικειμενικών στόχων και δεικτών της ΣΠΕ που είναι σχετικοί
2. Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένων των μελλοντικών τάσεων καθώς επίσης προσδιορισμός των περιβαλλοντικών ζητημάτων και των προβλημάτων	Ποιά περιβαλλοντικά και βιωσιμότητας ζητήματα και περιορισμοί να εξεταστούν κατά τη διάρκεια της λήψης αποφάσεων	Τα στοιχεία της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος, κατάλογος σχετικών περιβαλλοντικών και βιωσιμότητας ζητημάτων και περιορισμών
3. Προσδιορισμός των συνδέσεων της συγκεκριμένης στρατηγικής δράσης με άλλες σχετικές στρατηγικές ενέργειες	Ποιες άλλες στρατηγικές ενέργειες επηρεάζουν την εν λόγω στρατηγική δράση και με ποιό τρόπο	Κατάλογος των σχετικών στρατηγικών ενεργειών, των απαιτήσεών τους, και οποιωνδήποτε περιορισμών *ή* συγκρούσεων με την εν λόγω στρατηγική δράση
4. Προσδιορισμός (περισσότερο) βιώσιμων εναλλακτικών λύσεων για την εξέταση των προβλημάτων και την εφαρμογή του στρατηγικού στόχου δράσης	Ποιές εναλλακτικές ή επιλογές να εξεταστούν	Κατάλογος των εναλλακτικών ή επιλογών
5. Προετοιμασία της έκθεσης του πεδίου εφαρμογής, διαβούλευση για το πεδίο εφαρμογής	Τι θα περιλαμβάνεται στην έκθεση του πεδίου εφαρμογής της ΣΠΕ	Τα αποτελέσματα των σταδίων 1 ως 4, γραπτή δήλωση, κατόπιν συμφωνίας όλων των συμμετεχόντων στην διαδικασία της ΣΠΕ , για το πώς θα συνεχίσει η ΣΠΕ στα επόμενα στάδια
6. Πρόβλεψη και αξιολόγηση του αντίκτυπου των εναλλακτικών λύσεων/ προτάσεων, σύγκριση αυτών των εναλλακτικών λύσεων, ελάττωση των επιπτώσεων των επιλεγμένων εναλλακτικών λύσεων/ προτάσεων	Ποιές είναι οι επιπτώσεις των εναλλακτικών λύσεων/επιλογών και προτάσεων στους περιβαλλοντικούς/ βιωσιμότητας στόχους και δείκτες, ποιές είναι οι προτιμήσιμες εναλλακτικές λύσεις, ποιά μέτρα ελάττωσης των επιπτώσεων αυτών θα πρέπει να περιληφθούν	Περίληψη των επιπτώσεων των εναλλακτικών λύσεων/ επιλογών και προτάσεων στο περιβάλλον και στην βιώσιμη ανάπτυξης της/ του περιοχής/ τομέα μελέτης αντίστοιχα, κατάλογος προτιμήσιμων εναλλακτικών λύσεων, εξήγηση γιατί αυτοί προτιμώνται, τα μέτρα ελάττωσης των επιπτώσεων από τις εναλλακτικές λύσεις που προτείνονται
7. Συγγραφή της αναφοράς ΣΠΕ, καθορισμός των οδηγιών για την εφαρμογή	Πώς θα παρουσιαστούν τα δεδομένα από τα στάδια 1 ως 6	Η προετοιμασία της αναφοράς ΣΠΕ
8. Διαβούλευση	Ποιοί θα είναι οι συμμετέχοντες στη	Πώς τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων εξετάστηκαν

	διαδικασία της διαβούλευσης, πώς θα δοθεί απάντηση στις διαβουλεύσεις	
9. Έλεγχος των περιβαλλοντικών/ βιωσιμότητας επιπτώσεις από την στρατηγική δράση	Πώς να εξεταστούν οι οποιεσδήποτε αρνητικές επιπτώσεις της στρατηγικής δράσης	Πώς οι επιπτώσεις της στρατηγικής δράσης θα παρακολουθούνται και θα εξετάζονται τα σημαντικά αποτελέσματα

Πηγή: Therivel R., 2004, 17

Συμπερασματικά η διαδικασία της ΣΠΕ επιγραμματικά είναι η ακόλουθη:

Βήμα 1ο : Περιγράφει τη στρατηγική δράση

- Δίνει το όνομα της στρατηγικής δράσης:
- Δίνει το όνομα της αρμόδιας αρχής:
- Περιγράφει την γεωγραφική περιοχή που καλύπτεται:
- Περιγράφει τον τομέα που καλύπτει (όπου απαιτείται):
- Παρουσιάζει το χρονικό διάστημα που καλύπτει

Βήμα 2ο : Δηλώνει τους αρχικούς στόχους της στρατηγικής δράσης

- Κοινωνικοί
- Οικονομικοί
- Περιβαλλοντικοί

Βήμα 3ο : Απαριθμεί εναλλακτικούς τρόπους με τους οποίους εκείνοι οι στόχοι μπορούν να επιτευχθούν με τις λιγότερες περιβαλλοντικές επιδράσεις

- Μειώνει την απαίτηση σε πόρους
- Περιγράφει τη διαδικασία
- Περιγράφει τη θέση
- Περιγράφει τη διαχείριση
- Παρουσιάζει το μηδενικό σενάριο - καμία δράση
- Παρουσιάζει την "περιβαλλοντικά ανώτερη" εναλλακτική λύση

Βήμα 4ο : Περιγράφει τις πιθανές επιδράσεις της στρατηγικής δράσης ή/και των εναλλακτικών λύσεών του:

- στη χρήση γης
- στην ενεργειακή αποδοτικότητα

- στην φορητότητα/προσπελασιμότητα
- στο έδαφος, τους γεωλογικούς και ορυκτούς πόρους,
- στην ποιότητα αέρα
- στην ποιότητα νερού
- στη βιολογία/ οικολογία
- στις δημόσιες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες
- στο τοπίο και τον ανοιχτό χώρο
- στην πολιτιστική κληρονομιά
- στην διαβίωση στις πόλεις

Βήμα 5^{ο} : Εξηγεί ποιά εναλλακτική επιλέχθηκε και γιατί επιλέχθηκε

Βήμα 6^{ο} : Περιγράφει πώς η στρατηγική δράση άλλαξε για να εξαλειφθούν ή να μειωθούν οποιεσδήποτε σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις που παρουσιάζονται στον πίνακα ελέγχου

Βήμα 7^{ο} : Εξηγεί ποιός συμμετέχει στη ΣΠΕ και πώς :

- Άλλες αρχές/ τμήματα
- Μη Κυβερνητικές οργανώσεις
- κοινό

1.6 Τα κριτήρια της ΣΠΕ

Πολλοί άνθρωποι ψάχνουν μία παγκόσμια προσέγγιση της ΣΠΕ. Εντούτοις, η επαγγελματική γνώση και η πρακτική εμπειρία δείχνουν ότι δεν υπάρχει μια τέτοια προσέγγιση.

Επαγγελματίες που συναντήθηκαν στις ετήσιες διασκέψεις της International Association For Impact Assessment (IAIA) συμφώνησαν ότι αποτελεσματικές προσεγγίσεις της ΣΠΕ πρέπει να προσαρμοστούν σε εκείνο το πλαίσιο στο οποίο πρέπει να λειτουργήσουν. Αυτό που απαιτείται είναι συμφωνία στις βασικές αρχές, τα πρότυπα και την ορολογία προκειμένου να «πωληθεί» η έννοια της ΣΠΕ στους δυνητικούς χρήστες της – τους ιθύνοντες πολιτικών και σχεδίων (Partidário and

Clark, 2000). Μια από τις συστάσεις που γίνεται συχνά σχετικά με την ανάπτυξη της ΣΠΕ είναι: αρχίστε να την εφαρμόζετε!

Ουσιαστικά, πρέπει να εφαρμόζεται η ΣΠΕ έστω και άτυπα, ανεξάρτητα από την ύπαρξη ενός επίσημου κανονιστικού ή νομοθετικού πλαισίου που καθιερώνει τα «όριά» της (Therivel and Partidario, 1996), ώστε να αποκτηθεί η κατάλληλη εμπειρία. Εάν υπάρχει κάτι που η ΣΠΕ πρέπει να μάθει από τις δεκαετίες εμπειρίας της ΕΠΕ είναι ότι η ορθή πρακτική μπορεί να επιτευχθεί βασισμένη στις εθελοντικές προσεγγίσεις χωρίς να πρέπει να θεσπιστούν τα επίσημα νομικά πλαίσια πρώτα. Εντούτοις, για να δοθούν κίνητρα στην εθελοντική πρακτική συστήνεται ένας κατάλογος από κατευθυντήριες αρχές που πρέπει να διέπει μία διαδικασία ΣΠΕ ώστε να είναι αποτελεσματική. Μία από αυτές τις διατυπώσεις είναι της International Association For Impact Assessment, 2002 που παρατίθεται στη συνέχεια. Πρόκειται ουσιαστικά για πινακοποίηση των κριτηρίων που πρέπει να πληρεί μία διαδικασία ΣΠΕ για να επιτυγχάνει το σκοπό της.

Μια καλής ποιότητας στρατηγική διαδικασία περιβαλλοντικής εκτίμησης ενημερώνει τους αρμόδιους για το σχεδιασμό, τους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων και το επηρεασθέν κοινό για την βιωσιμότητα των στρατηγικών αποφάσεων, διευκολύνει την αναζήτηση της καλύτερης εναλλακτικής λύσης και εξασφαλίζει μια δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων. Αυτό ενισχύει την αξιοπιστία των αποφάσεων και οδηγεί σε περισσότερο αποτελεσματική από πλευράς χρόνου και χρήματος εκτίμηση των επιπτώσεων σε επίπεδο προγράμματος. Για αυτό το λόγο η International Association For Impact Assessment εξέδωσε αυτό το σύνολο των κριτηρίων που στόχο έχουν να παρέχουν γενικές οδηγίες στο πώς θα είναι οι νέες διαδικασίες ΣΠΕ πετυχημένες και να εκτιμούν την αποτελεσματικότητα των ήδη υπαρχουσών διαδικασιών ΣΠΕ (IAIA, 2002). Συνεπώς μια καλής ποιότητας διαδικασία ΣΠΕ:

Πίνακας 1.4 : Κριτήρια της διαδικασίας ΣΠΕ από την IAIA

είναι ολοκληρωμένη	•εξασφαλίζει μια κατάλληλη περιβαλλοντική εκτίμηση όλων των στρατηγικών αποφάσεων σχετικών για το επίτευγμα της βιώσιμης ανάπτυξης
	•εξετάζει τις αλληλεξαρτήσεις των βιοφυσικών, κοινωνικών και οικονομικών πτυχών

	•έχει λογική ακολουθία στις πολιτικές στους σχετικούς τομείς και, όπου απαιτείται, στο μηχανισμό ΕΠΕ και τη λήψη αποφάσεων
οδηγείται από την αρχή της βιωσιμότητας	•διευκολύνει τον προσδιορισμό των επιλογών ανάπτυξης και των εναλλακτικών προτάσεων που είναι πιο βιώσιμες
εστιάζεται	•στην παροχή ικανοποιητικής, αξιόπιστης και χρησιμοποιήσιμης πληροφορίας για αναπτυξιακά προγράμματα και λήψη αποφάσεων
	•επικεντρώνεται στα βασικά ζητήματα της βιώσιμης ανάπτυξης
	•προσαρμόζεται στα χαρακτηριστικά της διαδικασίας λήψης αποφάσεων
	•είναι αποτελεσματική σε χρόνο και χρήμα
είναι υπεύθυνη	•είναι ευθύνη των ηγετικών γραφείων να ληφθούν οι στρατηγικές αποφάσεις
	•πραγματοποιείται με επαγγελματισμό, δικαιοσύνη ακαμψία, αμεροληψία και ισορροπία
	•υπόκειται στους ανεξάρτητους ελέγχους και την επαλήθευση
	•τεκμηριώνει και δικαιολογεί πώς τα ζητήματα βιωσιμότητας ελήφθησαν υπόψη στη λήψη αποφάσεων
είναι συμμετοχική	•ενημερώνει και περιλαμβάνει τους ενδιαφερόμενους και εκείνους τους κοινό και κυβερνητικούς οργανισμούς που επηρεάζονται σε όλη τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων
διαδικασία λήψης απόφασης	•ρητά εξετάζει τις εισηγήσεις και τις ανησυχίες τους στη τεκμηρίωση και στην λήψη αποφάσεων
	•έχει σαφείς, εύληπτες απαιτήσεις ενημέρωσης και εξασφαλίζει ικανοποιητική πρόσβαση σε όλες τις σχετικές πληροφορίες
είναι επαναληπτική	•εξασφαλίζει διαθεσιμότητα των αποτελεσμάτων αξιολόγησης αρκετά νωρίς ώστε να επηρεάσει την διαδικασία λήψης αποφάσεων και να εμπνεύσει το μελλοντικό προγραμματισμό
	•παρέχει ικανοποιητικές πληροφορίες για τις πραγματικές επιπτώσεις εφαρμογής μιας στρατηγικής απόφασης ώστε να κριθεί εάν η παρούσα απόφαση πρέπει να τροποποιηθεί

ΠΗΓΗ: ΙΑΙΑ, 2002

1.7 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα της διαδικασίας ΣΠΕ

Πλεονεκτήματα από την εισαγωγή της ΣΠΕ και μειονεκτήματα προσδιορίζονται στον παρακάτω πίνακα. Γενικά, η λογική για την ΣΠΕ των πολιτικών, των σχεδίων και των προγραμμάτων στηρίζεται σε τρεις κύριες κατηγορίες: ενίσχυση του μηχανισμού της ΕΠΕ, προώθηση της ατζέντας της βιωσιμότητας και εξέταση των συσσωρευτικών και μεγάλης- κλίμακας επιπτώσεων (Sadler, 1994).

1.7.1 Ενίσχυση του μηχανισμού της ΕΠΕ και προώθηση της βιωσιμότητας

Η πρακτική της ΕΠΕ μειονεκτεί εξαιτίας ορισμένων περιορισμών και αδυναμιών. Κάποιες από αυτές τις αδυναμίες εντοπίζονται στη δομή της ΕΠΕ, η οποία επηρεάζει τη λήψη αποφάσεων. Στη λήψη αυτή, τα πιο κρίσιμα ζητήματα -αν, πού και ποιά μορφή ανάπτυξης πρέπει να πραγματοποιηθεί- έχουν αποφασιστεί συχνά με ελάχιστη ή καμία περιβαλλοντική ανάλυση. Η Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ανά έργο, αποτελεί επίσης ένας ατελέσφορο τρόπο εξέτασης των ζητημάτων αυτών. Η ΣΠΕ ή μια ισοδύναμη προσέγγιση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως συμπλήρωμα στην ΕΠΕ σε επίπεδο έργου για να ενσωματώσει τις περιβαλλοντικές εκτιμήσεις και τις εναλλακτικές λύσεις άμεσα στην πολιτική, το σχέδιο και το πρόγραμμα. Κατά συνέπεια, όταν εφαρμόζεται συστηματικά στο "προς τα πάνω" μέρος του κύκλου απόφασης και στις οικονομικές, φορολογικές και εμπορικές πολιτικές που καθοδηγούν την γενική πορεία της ανάπτυξης, η ΣΠΕ μπορεί να είναι ένα διάνυσμα για μια βιώσιμη προσέγγιση στον σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων - όπως απαιτείται από την Επιτροπή Brundtland (WCED 1987) και από την Ατζέντα 21 (UNCED 1992). Αυτή η "προς τα πάνω" προσέγγιση μπορεί επίσης να βοηθήσει στην εστίαση και στη βελτίωση του μηχανισμού της ΕΠΕ, καθιστώντας την μια ακολουθία μειώνοντας τον χρόνο και την προσπάθεια που χρειάζονται κατά την προετοιμασία τους. Η ΣΠΕ μπορεί να παράγει σημαντικά άλλα οφέλη όπως για παράδειγμα, αποκλείοντας ορισμένα είδη ανάπτυξης στο επίπεδο πολιτικής, μειώνει την ανάγκη για πολλές ΕΠΕ σε επίπεδο έργου και ανακουφίζει έτσι από την πίεση στις περιπτώσεις που οι θεσμικές δεξιότητες είναι περιορισμένες.

1.7.2 Εξέταση των συσσωρευτικών και της μεγάλης κλίμακας αποτελεσμάτων

Αμφισβητήσιμα, η ΣΠΕ προσφέρει μια καλύτερη ευκαιρία εκτίμησης των συσσωρευτικών επιπτώσεων από την Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων σε επίπεδο σχεδίου. Πρόσφατα, ιδιαίτερες προσπάθειες έχουν πραγματοποιηθεί για την επέκταση της ΕΠΕ που βασίζεται σε δομές που καλύπτουν ορισμένους τύπους αθροιστικών επιπτώσεων. Αυτές οι δομές επιτυγχάνουν με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα την εκτίμηση των επικουρικών επιπτώσεων από μεγάλης κλίμακας έργα (π.χ. φράγματα, μεταφορική υποδομή) και τις συσσωρευτικές επιπτώσεις από πολυάριθμα, μικρής κλίμακας έργα παρόμοιου τύπου (π.χ. οδικές βελτιώσεις). Εντούτοις, περισσότερο συσσωρευτικές επιπτώσεις και μεγάλης κλίμακας περιβαλλοντικές αλλαγές (το τελικό αποτέλεσμα των πολλαπλών δράσεων που αντιβαίνουν στην πολιτική και τα περιβαλλοντικά όρια) είναι δύσκολο να εξεταστούν. Σε γενικές γραμμές, αυτές μπορούν να εξεταστούν καλύτερα από την ΣΠΕ των πολιτικών, των σχεδίων και των προγραμμάτων, γεγονός που στην πράξη, δεν έχει αποδειχθεί.

Πίνακας 1.5 : Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ΣΠΕ

ΣΠΕ: Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα κατά τους Dalal-Clayton and Sadler, 2000
Πλεονεκτήματα: η ΣΠΕ μπορεί και πρέπει να:
· Προωθεί την ενσωμάτωση του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης στη λήψη αποφάσεων
· Διευκολύνει το σχέδιο των περιβαλλοντικά-βιώσιμων πολιτικών και των προγραμμάτων
· Παρέχει για εκτίμηση ένα μεγάλο αριθμό από εναλλακτικές λύσεις από ότι κανονικά σε μια πιθανή ΕΠΕ
· Λαμβάνει υπόψη, όπου είναι δυνατόν, τις συσσωρευτικές επιπτώσεις (ιδιαίτερα με την εστίαση στις συνέπειες των τομεακών ή περιφερειακών αναπτύξεων) και τη σφαιρική αλλαγή
· Ενισχύει τη θεσμική αποδοτικότητα (ιδιαίτερα όπου οι σχετικές με την ΕΠΕ δεξιότητες, τα λειτουργικά κεφάλαια και οι θεσμικές ικανότητες είναι περιορισμένες) προλαμβάνοντας την ανάγκη για ένα άλλο περιττό επίπεδο της ΕΠΕ
· Ενισχύει και βελτιώνει την ΕΠΕ με:
- την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών στόχων και των αρχών στις πολιτικές, τα σχέδια και τα προγράμματα από τα οποία διαμορφώνονται τα μεμονωμένα έργα
- εκ των προτέρων προσδιορισμό των επιπτώσεων και των αναγκών σε πληροφορίες
- το ξεκαθάρισμα των στρατηγικών ζητημάτων και των αναγκών σε πληροφορίες
- τη μείωση του χρόνου και της προσπάθειας που καταβάλλονται για να συνταχθούν οι αναφορές
· Παρέχει ένα μηχανισμό για δημόσια δεσμευτική συζήτηση σχετική με τη βιωσιμότητα σε στρατηγικό επίπεδο.
Μειονεκτήματα: η ΣΠΕ για να λειτουργήσει αποτελεσματικά:
· Είναι απαραίτητο να υπάρχει ένα επίπεδο θεσμικής ωριμότητας που θα επιτρέπει τον αποτελεσματικό διατομεακό διάλογο, ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι περιβαλλοντικές εκτιμήσεις στη

διατύπωση, αναθεώρηση και αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών, των σχεδίων και των προγραμμάτων και οι οποίες στη συνέχεια επηρεάζουν τη λήψη αποφάσεων
· Απαιτούνται οι κατάλληλες δεξιότητες, μέσα στις κυβερνητικές υπηρεσίες και τις αντιπροσωπείες, στον ιδιωτικό τομέα (π.χ. βιομηχανία, περιβαλλοντικές εταιρείες συμβούλων) και μεταξύ των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων
· Υπάρχει μια ανάγκη επάρκειας όχι μόνο σε ικανότητες στους παραπάνω τομείς αλλά και σε ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους.
Άλλοι παράγοντες: Στην πράξη, ο βαθμός στον οποίο τα οφέλη της ΣΠΕ μεγιστοποιούνται θα εξαρτηθεί επίσης από διάφορους άλλους σημαντικούς παράγοντες όπως:
· Οι παροχές που δόθηκαν για την ΣΠΕ, π.χ. οι νομικές ενάντια στις διοικητικές
· Το προγενέστερο αρχείο της εφαρμογής και της αποδοχής από τους ιθύνοντες
· Ο βαθμός στον οποίο οι γενικές στρατηγικές της βιώσιμης ανάπτυξης είναι σε ισχύ
· Το πεδίο και το/α επίπεδο/α εφαρμογής της διαδικασίας, με την ευρύτερη σειρά οφελών που συλλέχθηκαν από τα συστήματα ΣΠΕ, περιλαμβάνοντας την αναθεώρηση των πολιτικών καθώς επίσης των σχεδίων και των προγραμμάτων.

ΠΗΓΗ: Dalal-Clayton and Sadler, 1999

1.8 Κριτική της ΣΠΕ

Ο στόχος της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ είναι η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης με την υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην προετοιμασία και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων (Οδηγία 2001/42/ΕΚ, Αρθ.1)

Η ΣΠΕ είναι μια συστηματική, συνεχόμενη διαδικασία εκτίμησης, όσο είναι δυνατόν, στο αρχικό στάδιο της λήψης αποφάσεων, κατόπιν συμμετοχής του κοινού. Περιλαμβάνοντας την εκτίμηση της ποιότητας του περιβάλλοντος και των συνεπειών από τις εναλλακτικές δυνατότητες και τις προτάσεις ανάπτυξης που ενσωματώνονται στην πολιτική, το σχέδιο ή το πρόγραμμα που προτείνεται, η ΣΠΕ εξασφαλίζει με αυτό τον τρόπο πλήρως ολοκληρωμένη τεκμηρίωση των σχετικών περιβαλλοντικών, οικονομικών, κοινωνικών, και πολιτικών εκτιμήσεων (Arce R., Gullon N., 2000, 394).

Με τη λογική ότι όταν οι αποφάσεις στηρίζονται σε περιβαλλοντικά θεμελιωμένες στρατηγικές, οι ενέργειες που ακολουθούν είναι εξίσου περιβαλλοντικά αποδεκτές, αυτό έχει σαν αποτέλεσμα η ανάπτυξη και η εν γένει επέμβαση στο περιβάλλον να μην είναι επιβλαβής. Και αυτό θα πρέπει να είναι μια κοινή συνείδηση, τεκμηριωμένη και σαφής στους συμμετέχοντες στην διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Η ΣΠΕ δεν αντικαθιστά την ΕΠΕ αλλά λειτουργεί συμπληρωματικά σε ένα ανώτερο επίπεδο σχεδιασμού και προγραμματισμού της περιβαλλοντικής διαχείρισης. Εδώ αναφερόμαστε δηλαδή σε μια νέα μορφή πολιτικής με μελλοντικές δυνατότητες για ένα ενδυναμωμένο και αποτελεσματικό Σύστημα Εκτίμησης των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων σε Στρατηγικό Επίπεδο σε στενή πάντοτε σχέση με τη λειτουργική βιωσιμότητα, και όχι σε πολιτικές χαμηλής αποτελεσματικότητας π.χ. πράσινες πολιτικές (Κασσιός Κ., 2004, 3).

Τέλος, υπάρχει μια διαδεδομένη πεποίθηση ότι και οικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη μπορούν να απορρέουν από την ΣΠΕ. Οι ΣΠΕ θα μπορούσαν να είχαν χρησιμοποιηθεί ως εργαλεία για να αποφευχθούν ή να μειωθούν περιβαλλοντικές επιπτώσεις αποτέλεσμα των κακώς σχεδιασμένων πολιτικών και προγραμμάτων που είχαν σαν αποτέλεσμα μεγάλες οικονομικές απώλειες. (Cassios C. ed., 1994)

Η ΣΠΕ ενός σχεδίου θα στοχεύσει στο να αξιολογήσει τις ευρείες περιβαλλοντικές και αειφορικές επιπτώσεις (θετικές και αρνητικές) ενός μεγάλου αριθμού δράσεων που μπορεί να ποικίλουν στον τύπο (π.χ. από ένα δίκτυο μεταφορών σε ένα ερευνητικό πρόγραμμα για τα πανεπιστήμια). Θα λειτουργήσει προληπτικά στις προτάσεις ανάπτυξης και όχι κατασταλτικά (όπως στην περίπτωση της ΕΠΕ). Αυτό επιτρέπει μια περιεκτικότερη προστασία του περιβάλλοντος που στρέφεται τόσο στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης όσο και στην αποτροπή των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων (Κασσιός Κ., 2004, 5).

Επομένως, η ΣΠΕ αποτελεί ένα πιθανό εργαλείο για την διάρθρωση, την εφαρμογή και τη διαχείριση των ολοκληρωμένων σχεδίων, στοχεύοντας την επίτευξη των στόχων της ανάπτυξης, η οποία βελτιώνει τους κοινωνικούς όρους, την ποιότητα ζωής, την οικονομική ζωή καθώς επίσης και τις περιβαλλοντικές συνθήκες χωρίς να διακυβεύονται οι μελλοντικές γενιές. Η ΣΠΕ αυξάνει τη δυνατότητα ανάλυσης και πρότασης εναλλακτικών λύσεων και ενσωματώνει τα βιώσιμα κριτήρια σε όλη τη διαδικασία και ακολουθεί τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης (Arce R., Gullon N., 2000, 394)

1.8.1 Γιατί η ΣΠΕ είναι σημαντική;

Γιατί η ΣΠΕ απαιτείται; Ποια είναι «η προστιθέμενη αξία της» σε σχέση με το μηχανισμό της ΕΠΕ ή με άλλα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης;

Κατ' αρχάς, η ΣΠΕ διενεργείται πριν ακόμα αποφασιστεί η εφαρμογή των έργων, σε πολύ αρχικό στάδιο. Οι στρατηγικές ενέργειες κατευθύνουν την εφαρμογή των έργων και δίνουν μορφή σε αυτά. Με αυτό τον τρόπο, η αξιολόγηση των στρατηγικών δράσεων προσφέρει την πιθανότητα να επηρεαστούν τα είδη των έργων που πρόκειται να πραγματοποιηθούν και όχι μόνο οι λεπτομέρειες αφότου έχουν ήδη εξεταστεί τα έργα.

Δεύτερον, η ΣΠΕ εξετάζει επιπτώσεις που είναι δύσκολο να εξεταστούν σε επίπεδο έργου. Εξετάζει τις συσσωρευτικές και συνεργιστικές επιπτώσεις των πολλαπλών έργων, όπως για παράδειγμα τις επιπτώσεις της κυκλοφορίας από την αναδιαμόρφωση μιας ολόκληρης περιοχής, πράγμα που αδυνατεί ο μηχανισμός της ΕΠΕ να πραγματοποιήσει με αποτελεσματικότητα. Ομοίως, η ΣΠΕ μπορεί να εξετάσει τις μεγαλύτερης κλίμακας περιβαλλοντικές επιπτώσεις όπως εκείνες στη βιοποικιλότητα ή στην αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη λόγω του φαινομένου του θερμοκηπίου αποτελεσματικότερα από ότι μεμονωμένες ΕΠΕ..

Η ΣΠΕ παρέχει μια καλύτερη εκτίμηση των εναλλακτικών λύσεων. Στο ανώτερο επίπεδο της λήψης αποφάσεων, όταν οι περισσότερες εναλλακτικές λύσεις είναι διαθέσιμες για την εκτίμηση, η διαδικασία ΣΠΕ συμβάλλει στην επιλογή της καλύτερης, δεδομένων των μικρών απαιτήσεων ακριβείας. Αυτό φυσικά έχει σαν αποτέλεσμα, σε «κατώτερο» επίπεδο της λήψης αποφάσεων, να απορρίπτονται προτάσεις όσον αφορά τα έργα και τις δραστηριότητες που θα συνοδεύουν τα προτεινόμενα σχέδια ή προγράμματα. Για παράδειγμα, όταν η ενεργειακή στρατηγική μιας χώρας προωθεί την τοποθέτηση γκαζιού για την παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος, δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν έργα για την προώθηση των ΑΠΕ. Έτσι, η εκτίμηση και η τελική επιλογή πιο ολοκληρωμένων εναλλακτικών λύσεων σε στρατηγικό επίπεδο θα αποτρέψει την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων που αντιβαίνουν σε αυτές.

Η ΣΠΕ ενσωματώνει τις περιβαλλοντικές και βιωσιμότητας εκτιμήσεις στη στρατηγική λήψη αποφάσεων. Χρησιμοποιώντας το παράδειγμα παραπάνω, η ΣΠΕ θα ενημέρωνε τους ιθύνοντες για τις περιβαλλοντικές και βιωσιμότητας επιπτώσεις της ενεργειακής αποδοτικότητας των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας σε σχέση με την παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος από τα βιοκαύσιμα. Αυτές οι επιπτώσεις θα μπορούσαν έπειτα να εξεταστούν παράλληλα με τις οικονομικές, τεχνικές, πολιτικές και άλλες επιπτώσεις. Συμπερασματικά, η ΣΠΕ προσφέρει μια πρόσθετη διάσταση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Η ΣΠΕ διευκολύνει – θεωρητικά, ακόμα κι αν όχι συχνά στην πράξη - τη δημόσια συμμετοχή στη στρατηγική λήψη αποφάσεων. Παραδοσιακά, οι στρατηγικές ενέργειες έχουν αναπτυχθεί με περιορισμένη συμμετοχή του κοινού. Τουλάχιστον, η ΣΠΕ παρέχει μία ευκαιρία στο κοινό να σχολιάσει μία στρατηγική δράση πριν αυτή τυπικά συμφωνηθεί να πραγματοποιηθεί. Ενώ, στην καλύτερη περίπτωση επιτρέπει στο κοινό να συμμετάσχει ενεργά σε όλη την στρατηγική διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες καθιστούν την διαδικασία λήψης αποφάσεων διαφανέστερη και ισχυρή. Η ΣΠΕ βοηθά να εξασφαλίσει ότι η στρατηγική δράση θα εφαρμοστεί αποτελεσματικά και ότι καμία επίπτωση που δεν έχει προηγουμένως προβλεφθεί θα προκύψει κατά την εφαρμογή της στρατηγικής δράσης. Βοηθά επίσης την στρατηγική δράση να εγκριθεί γρηγορότερα από τους αρμόδιους ελεγκτές και επιπλέον τους συμμετέχοντες στη λήψη αποφάσεων να κατανοήσουν καλύτερα το σχέδιο για το οποίο θα λάβουν αποφάσεις, να έχουν εμπιστοσύνη για την διαδικασία εφαρμογής του καθώς και να λάβουν γνώση της έννοιας «βιωσιμότητα».

Στη συνέχεια, λόγω της λογικής ακολουθίας, η ΣΠΕ έχει την δυνατότητα να προωθήσει βελτιωμένη τη λήψη αποφάσεων, ώστε οι αποφάσεις που θα λαμβάνονται σε ένα στάδιο σχεδιασμού (χρησιμοποιώντας την ΣΠΕ σε εκείνο το στάδιο) μπορούν να μην ξαναπασχολήσουν τα επόμενα στάδια της λήψης αποφάσεων του σχεδίου ή προγράμματος (καθώς και της ΣΠΕ ή της ΕΠΕ των έργων του).

Τέλος, η ΣΠΕ μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη σαφέστερων, ευνοϊκότερων για το περιβάλλον και πιο δημόσια αποδεκτές στρατηγικές ενέργειες που εγκρίνονται γρηγορότερα (Therivel, 2004, 14-18).

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι η ΣΠΕ είναι σημαντική γιατί:

- Βοηθάει στην ενσωμάτωση των αρχών της βιωσιμότητας στην διαδικασία λήψης αποφάσεων
- Μπορεί να επηρεάσει και να βελτιώσει τη λήψη αποφάσεων, συμβάλλοντας έτσι στην ίδρυση ενός περιβαλλοντικά και βιώσιμα αναπτυγμένου γενικού πλαισίου για την ανάπτυξη πολιτικών και σχεδίων
- Συμβάλλει ώστε να υπάρχει μία λογική ακολουθία (tiering) των περιβαλλοντικά δομημένων ενεργειών
- Παρέχει γενικό πλαίσιο εξέτασης σε χαμηλότερα επίπεδα περιβαλλοντικής εκτίμησης, συγκεκριμένα των σχεδίων Εκτίμησης Περιβαλλοντικής Εκτίμησης
- Προβλέπει τις συνέπειες που μπορούν να εμφανιστούν σε επίπεδο σχεδίου, βελτιώνοντας και ισχυροποιώντας το μηχανισμό της ΕΠΕ (Partidario, Course Manual IAIA).

1.9 Η σχέση με άλλα εργαλεία περιβαλλοντικής πολιτικής και διαχείρισης

1.9.1 Σχέση Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

Μια ερώτηση είναι εάν αυτή η ανάγκη να αξιολογηθούν οι πολιτικές, τα σχέδια, και τα προγράμματα μπορεί να καλυφθεί από ένα ήδη υπάρχον εργαλείο, το οποίο είναι η Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ). Η απάντηση είναι αρνητική, επειδή αφενός η ΕΠΕ εστιάζει στην καλύτερη εκτέλεση των αποφάσεων που έχουν ήδη ληφθεί σε προηγούμενο στάδιο και όχι στον προσανατολισμό των ενεργειών που απαιτούνται πριν από την εισαγωγή των αποφάσεων αφετέρου, η ΣΠΕ ανταπεξέρχεται με αποτελεσματικότητα στις απατήσεις που αναφέρθηκαν προηγουμένως, δηλαδή διαμορφώνει το πεδίο των αποφάσεων, από τις οποίες

προκύπτουν οι δράσεις των οποίων οι επιπτώσεις αξιολογούνται στη συνέχεια από την ΕΠΕ.

Επιπλέον, οι διαδικασίες ΕΠΕ απαιτούν επίπεδα βεβαιότητας και πληροφοριών που δεν είναι διαθέσιμα στο στάδιο του σχεδιασμού των ΠΣΠ. Το πεδίο της ΣΠΕ είναι σφαιρικό εφόσον διευρύνει το χωρικό και χρονικό πεδίο των περιβαλλοντικών εκτιμήσεων και εξετάζει τις πηγές παρά τα συμπτώματα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Όλοι αυτοί οι λόγοι υπογραμμίζουν την ανάγκη για ένα νέο εργαλείο, το οποίο χρησιμοποιείται ήδη σε πολλές χώρες για να αξιολογήσει περιβαλλοντικά τις πολιτικές, τα σχέδια, και τα προγράμματα. Το συμπέρασμα είναι ότι η ΕΠΕ παρμένει απαραίτητη και ουσιαστική, συμβάλλοντας στην βελτίωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων και συνδέεται άρρηκτα με την ΣΠΕ, όπως μπορεί να φανεί από το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 1.2: Τα είδη περιβαλλοντικής εκτίμησης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων

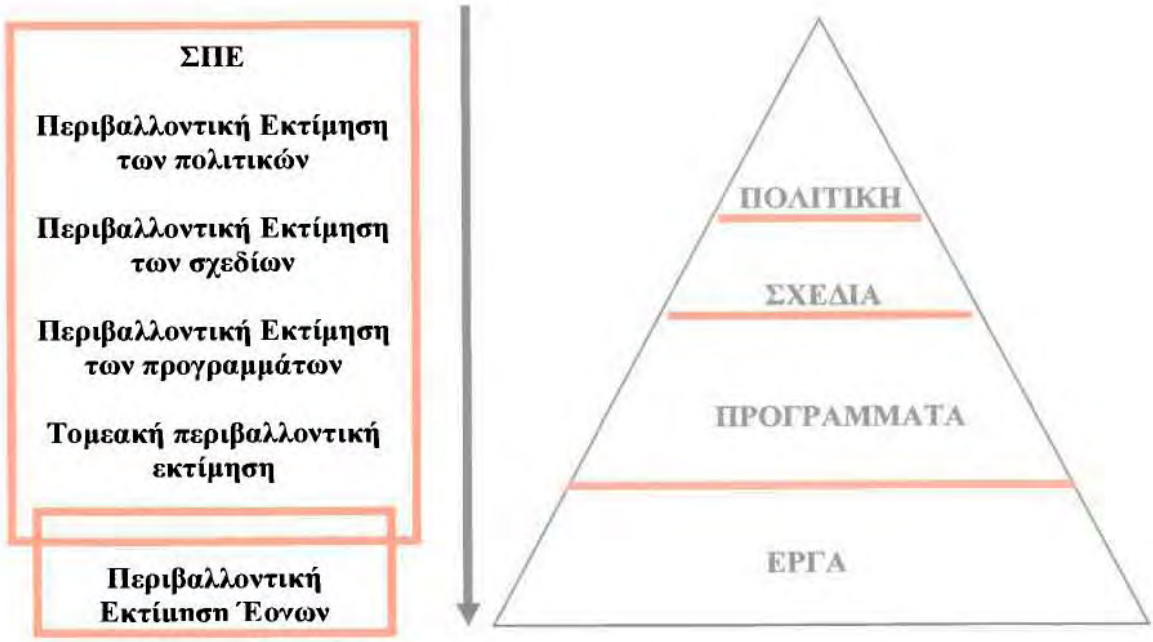

ΠΗΓΗ: Arce R. and Gullon N., 2000, Ιδία επεξεργασία

Σύμφωνα με αυτό το διάγραμμα, η ΣΠΕ αποτελεί την απαραίτητη ρύθμιση για το στρατηγικό σχέδιο της πολιτικής. Τα αποτελέσματά της παρέχουν έπειτα ένα πλαίσιο για σχεδιασμό και αργότερα προγραμματισμό. Και τελικά, η ΕΠΕ καταλήγει στα

υφιστάμενα επίπεδα έργου. Σύμφωνα με αυτή τη διάταξη, η ΣΠΕ βελτιώνει και ενισχύει το μηχανισμό της ΕΠΕ, παρέχοντας ένα πλαίσιο, προσδιορίζοντας τις πιθανές και τις αθροιστικές επιπτώσεις σε πρόωρα σταδία, και αξιολογώντας ζητήματα σχετικά με τη δικαιολόγηση και τη διάθεση των προτάσεων. Το επίπεδο λεπτομέρειας της ΣΠΕ είναι γενικά μικρότερο από αυτό της ΕΠΕ, δεδομένου ότι η ΣΠΕ εξετάζει μια ευρύτερη γεωγραφική περιοχή και συλλέγει τις εκτιμήσεις από πολύ διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους.

Η διαφορά της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης από την Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ήταν «επί τάπητος» από την αρχή. Στην πραγματικότητα, χρησιμοποιήθηκε ως κύριο επιχείρημα για να δικαιολογηθούν οι λόγοι για τους οποίους η ΣΠΕ απαιτήθηκε.

Πίνακας 1.6: Κύριες διαφορές μεταξύ της ΣΠΕ και της ΕΠΕ

	ΣΠΕ	**ΕΠΕ**
Φύση της δράσης	Στρατηγική, εννοιολογική, ολοκληρωμένη	Τεχνική, πρακτική που αφορά τις ενέργειες κατασκευής / λειτουργίας
Εστίαση	Εστιάζει στις ενέργειες που απαιτούνται πριν από την εισαγωγή των αποφάσεων (διαμορφώνει το πεδίο των αποφάσεων)	Εστιάζει στην καλύτερη εκτέλεση των αποφάσεων που έχουν ήδη ληφθεί σε προηγούμενο στάδιο (διαχειρίζεται τα προϊόντα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων)
Επίπεδο απόφασης	Πολιτική, σχέδιο ή πρόγραμμα	Έργο
Σχέση με την απόφαση	Πραγματοποιείται πριν την αναπτυξιακή διαδικασία ενώ παράλληλα και κατά την διάρκειά της, την εφοδιάζει με πληροφορίες. Ουσιαστικά συνδράμει στη λήψη της τελικής απόφασης	Συχνά πραγματοποιείται μαζί με την αναπτυξιακή πρόταση. Ουσιαστικά πρόκειται για έναν εκτιμητή της απόφασης που έχει ήδη ληφθεί
Εναλλακτικές λύσεις	Λαμβάνει υπόψη ένα μεγάλο πεδίο εναλλακτικών λύσεων	Λαμβάνει υπόψη έναν περιορισμένο αριθμό εναλλακτικών λύσεων
Κλίμακα των επιπτώσεων	Μακροσκοπική, κυρίως σφαιρική, εθνική, περιφερειακή	Μικροσκοπική, κυρίως τοπική

Πεδίο των επιπτώσεων	Εστιάζει στις επιπτώσεις που επηρεάζουν όλες της πτυχές που συνθέτουν τη βιώσιμη ανάπτυξη, στοχεύοντας στην ρίζα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης	Εστιάζει σε συγκεκριμένες επιπτώσεις, ιδιαίτερα στο περιβάλλον, βελτιώνοντας τα συστήματα περιβαλλοντικής υποβάθμισης
Χαρακτήρας των επιπτώσεων	Αξιολογεί τις εναλλασσόμενες επιπτώσεις, αναγνωρίζει τις περιπλοκές και τα ζητήματα της βιώσιμης ανάπτυξης και μπορεί να ενσωματώνει τις συσσωρευτικές επιπτώσεις	Αξιολογεί τα άμεσα και έμμεσα κόστη και οφέλη από την κατασκευή του έργου, ενώ είναι δύσκολο να ενσωματώνει τις συσσωρευτικές επιπτώσεις
Χρονικό διάστημα	Είναι μια δυναμική διαδικασία, συνεχώς διαμορφούμενη με στόχο την παροχή της πληροφορίας την κατάλληλη χρονική στιγμή	Έχει πιο στατικό χαρακτήρα, με πεπερασμένο εύρος και γεωγραφική αναφορά.
Βασικές πηγές στοιχείων	Κρατικές περιβαλλοντικές εκθέσεις, Τοπική Ατζέντα 21, στατιστικά στοιχεία, όργανα πολιτικής και σχεδιασμού	Επιτόπια έρευνα, ανάλυση δειγμάτων, στατιστικά στοιχεία
Στοιχεία	Κυρίως περιγραφικά αλλά και μικτά με ποσοτικά προσδιορίσιμα	Κυρίως ποσοτικά προσδιορίσιμα
Ακαμψία της ανάλυσης (αβεβαιότητα)	Λιγότερη ακαμψία/ περισσότερη αβεβαιότητα	Περισσότερη ακαμψία/ λιγότερη αβεβαιότητα
Στόχος της ανάλυσης των επιπτώσεων	Επικεντρώνεται στην συντήρηση των επιλεγμένων επιπέδων περιβαλλοντικής προστασίας	Επικεντρώνεται στην ελάττωση των επιπτώσεων από την κατασκευή και λειτουργία του έργου
Συγκριτικές μετρήσεις επιδόσεων αξιολόγησης	Συγκριτικές μετρήσεις επιδόσεων βιωσιμότητας (κριτήρια και στόχοι)	Νομικοί περιορισμοί και καλύτερη πρακτική
Αποτελέσματα	Ευρείας λεπτομέρειας	Λεπτομερή
Δημόσια αντίληψη	Ασαφής/ απόμακρη, χρειάζεται ενημερωμένο κοινό που θα συμμετέχει στη δημόσια διαβούλευση	Εκφράζεται με ποιό αποτελεσματικό τρόπο και επηρεάζει τη δημόσια διαβούλευση
Μετα-αξιολόγηση	Άλλες στρατηγικές ενέργειες ή προγραμματικά σχέδια	Αντικειμενικά στοιχεία/κατασκευή και λειτουργία

ΠΗΓΗ: Partidario, Course Manual IAIA, Arce R. and Gullon N., 2000, Dalal-Clayton B. and Sadler B., 2000, 3, Κασσιός Κ., Λάμπρου Μ., ΕΜΠ-ΣΑΤΜ

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η ΣΠΕ δεν πρέπει να θεωρηθεί ως λύση στο πρόβλημα της κάλυψης του κενού χώρου που δημιουργήθηκε εξαιτίας της αδυναμίας στη σύλληψη της λειτουργίας του μηχανισμού της ΕΠΕ. Ακόμα, ο ρόλος της δεν είναι η σύγκριση, η αξιολόγηση των εναλλακτικών λύσεων του έργου που θα κατασκευαστεί και η πρόταση της καλύτερης (καθήκον της ΕΠΕ), αλλά η ανάδειξη της περισσότερο βιώσιμης εναλλακτικής δυνατότητας της στρατηγικής δράσης που περιλαμβάνει την πραγματοποίηση ενός συνόλου έργων. Από την άλλη πλευρά, ο μηχανισμός της ΕΠΕ δεν θα πρέπει να περιορίζεται στον ένα και μοναδικό στόχο της επιβολής μέτρων ελάττωσης των αρνητικών επιπτώσεων από την κατασκευή του έργου.

Όταν ο μηχανισμός της ΕΠΕ δεν διαδραματίζει αποτελεσματικά το ρόλο του, να εφοδιάσει με πληροφορίες τη διαδικασία της λήψης αποφάσεων, οι εναλλακτικές λύσεις των πραγματικών έργων, να προτείνει αποτελεσματικά μέτρα ελάττωσης των επιπτώσεων από τα έργα που κατασκευάστηκαν, να προωθεί την δημόσια διαβούλευση και να εξασφαλίζει την παρακολούθηση των επιπτώσεων που προαναφέρθηκαν, αυτό δεν προϋποθέτει ότι η λύση θα δοθεί από την ΣΠΕ, παρ' όλο που συχνά παρουσιάζεται έτσι.

Πολλές προσεγγίσεις περιβαλλοντικής εκτίμησης που προσδιορίζεται πρόσφατα ως ΣΠΕ θα μπορούσαν να εξεταστούν ως προς την πραγματική στρατηγική τους φύση. Συχνά δεν είναι εύκολο να αποφασιστεί η φύση της ΣΠΕ ή ο μηχανισμός της ΕΠΕ συγκεκριμένων περιβαλλοντικών προσεγγίσεων ακόμα και αν ασχολούμαστε μόνο με τις καλύτερες πρακτικές περιβαλλοντικού σχεδιασμού. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι δεν υπάρχει καμία ανάγκη για καθιέρωση νέων προσεγγίσεων, όπως η διαδικασία ΣΠΕ, αλλά η ΕΠΕ είναι σε θέση να διαπραγματευτεί καλύτερα σε σχέση με άλλες μορφές αναγνωρισμένων μηχανισμών περιβαλλοντικής εκτίμησης, εκτός αν υπάρχουν προφανή προστιθέμενα οφέλη (Partidario, Course Manual).

Οι περισσότεροι επαγγελματίες θεωρούν ότι η ΣΠΕ είναι βοηθός για τη λήψη αποφάσεων παρά μια διαδικασία λήψης αποφάσεων (όπως η ΕΠΕ), δηλαδή ένα εργαλείο για το σχεδιασμό που εφαρμόζεται με ελαστικότητα στα διάφορα στάδια του κύκλου χάραξης πολιτικής. Κάτω από αυτήν την ευρεία προοπτική, η ΣΠΕ καλύπτει τις αξιολογήσεις και των ευρειών πολιτικών πρωτοβουλιών και των πιο

συγκεκριμένων σχεδίων και προγραμμάτων που έχουν φυσικές και χωρικές αναφορές (π.χ. αστικά και περιφερειακά σχέδια, προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης) (Dalal-Clayton B. and Sadler B., 1999).

1.9.2 Η σχέση της ΣΠΕ με άλλα περιβαλλοντικά και βιώσιμα όργανα πολιτικής και προγραμματισμού

Οι ικανότητες της ΣΠΕ, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, εξαρτώνται από την σχέση της με άλλους μηχανισμούς πολιτικής και προγραμματισμού. Είναι πολύ σημαντικό να αποφευχθεί η "σύγκρουση σε πολιτικό επίπεδο και επίπεδο οργανισμών" μεταξύ των μηχανισμών με συνέργιες και να προωθηθεί η αρμονική συνεργασία και η αλληλοσυμπλήρωσή τους.

Περίπτωση ισχυρής συνέργειας αποτελεί η σχέση της ΣΠΕ με τις εθνικές στρατηγικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τα εθνικά και περιφερειακά σχέδια πολιτικής για το περιβάλλον, τα περιβαλλοντικά λειτουργικά σχέδια, την τομεακή, περιφερειακή και τοπική Agenda XXI, τα περιβαλλοντικά δημοτικά σχέδια. Μέχρι τώρα η σχέση της ΣΠΕ με αυτά τα πολιτικά εργαλεία δεν έχει εξερευνηθεί πέρα από το σημείο στο οποίο τα τελευταία ενεργούν ως πολιτική που αναφέρεται στην στρατηγική αξιολόγηση

Επιπρόσθετα, η ΣΠΕ πρέπει επίσης να συμπλεύσει με τους υπάρχοντες στρατηγικούς μηχανισμούς αξιολόγησης όπως, παραδείγματος χάριν, τα εργαλεία αξιολόγησης και τις διαδικασίες που χρησιμοποιούνται σε επίπεδα πολιτικής, σχεδίων και προγραμμάτων. Πολλές φορές , αυτοί οι μηχανισμοί μπορούν ακόμα και να ενεργήσουν ως φορείς τροφοδότησης της ΣΠΕ όσον αφορά τις αρχές της, τα κριτήριά και τις απαιτήσεις της. Επιπρόσθετα, συμβάλλουν αποτελεσματικά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και αποτρέπουν την εισαγωγή νέων μηχανισμών με σημαντικές τεχνικές, θεσμικές, και οικονομικές προϋποθέσεις (Partidario, Course Manual IAIA).

1.10 Η εμπειρία της ΣΠΕ σε επιλεγμένες χώρες

Οι διάφοροι συγγραφείς έχουν προσπαθήσει να συνοψίσουν την διεθνή εμπειρία της ΣΠΕ σε διαφορετικές περιπτώσεις (Therivel, 1993, Wood, 1995 Partidario, 1996 Dalal- Clayton και Sadler, 1998, Therivel, 1998). Πρόκειται, ουσιαστικά, για μία ιδιαίτερα δυναμική διαδικασία, η οποία επιδέχεται συνεχώς αλλαγές.

Σε αυτό το τμήμα του κεφαλαίου θα έχουμε μια συνοπτική επισκόπηση διεθνούς εμπειρίας της ΣΠΕ στις χώρες που έχουν υιοθετήσει τέτοιου είδους περιβαλλοντικές εκτιμήσεις. Μια γενική εικόνα δίνεται σχετικά με την γένεση της ΣΠΕ στην εκάστοτε χώρα, το πεδίο εφαρμογής, το νομικό και θεσμικό πλαίσιο, και τις μεθόδους που χρησιμοποιεί κάθε χώρα αλλά και τις τεχνικές που συνήθως υιοθετούνται από αυτές. Παραδείγματα έχουμε από τη Νέα Ζηλανδία τον Καναδά, τη Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Νότια Αφρική, την Ολλανδία, τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (Partidario, Course Manual IAIA).

1.10.1 Νέα Ζηλανδία

Γένεση : Μέχρι το 1991, η μόνη μορφή περιβαλλοντικής εκτίμησης που πραγματοποιήθηκε ήταν η ΕΠΕ σε επίπεδο έργου και η οποία εφαρμόστηκε ουσιαστικά στα αναπτυξιακά έργα. Με την υιοθέτηση του Νόμου για τη Διαχείριση των Πόρων το 1991 ένα νέο πολιτικό πλαίσιο καθιερώθηκε για την άσκηση ολοκληρωμένης πολιτικής, σχεδιασμού και διαχείρισης του περιβάλλοντος. Η ΣΠΕ εξελίσσεται σε ένα καίριο συστατικό ολόκληρης της διαδικασίας διαχείρισης των πόρων, αλληλεπιδρώντας με τις διαδικασίες πολιτικής και σχεδιασμού.

Πεδίο εφαρμογής : Όλα τα είδη στρατηγικών αποφάσεων, με εξαίρεση την διαχείριση των ακτών και την εξαγωγή ορυκτών. Η εφαρμογή στο πολιτικό επίπεδο είναι ακόμα περιορισμένη.

Νομικό και θεσμικό πλαίσιο : Παρέχεται από τον Νόμο για τη Διαχείριση των Πόρων του 1991, υπό την ευθύνη του Υπουργείο Περιβάλλοντος, εντούτοις η περιφερειακή και τοπική αρχή είναι αρμόδια για την εφαρμογή της ΣΠΕ σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Μέθοδοι και τεχνικές : Οι μέθοδοι βασίζονται στις τεχνικές αξιολόγησης πολιτικής και σχεδίου ή προγράμματος λόγω της ολοκληρωμένης προσέγγισης της ΣΠΕ, τα στοιχεία του ρόλου ΣΠΕ είναι επίσης περιορισμένα αν και υπάρχουν.

1.10.2 Καναδάς

Γένεση : Η πολιτική της αυτοαξιολόγησης επηρέασε την περιβαλλοντική εκτίμηση στον Καναδά από τις απαρχές του μηχανισμού της ΕΠΕ το 1972. Ο Καναδάς ξεκίνησε την ιδέα της Πολιτικής Αξιολόγησης των Επιπτώσεων και το 1990, μια οδηγία του Υπουργικού Συμβουλίου εκδίδεται απαιτώντας όλα τα ομοσπονδιακά τμήματα και οι αντιπροσωπείες να εφαρμόσουν μία υποχρεωτική, ακόμα μη νομοθετημένη, περιβαλλοντική διαδικασία εκτίμησης όλων των ομοσπονδιακών πολιτικών και προτάσεων προγραμμάτων που υποβάλλονται στο Υπουργικό Συμβούλιο. Αυτή η οδηγία αναθεωρήθηκε και μια συστηματικότερη διαδικασία εισάχθηκε το 1999 με την ονομασία «Οδηγίες στην εφαρμογή της Οδηγίας του 1999 του Υπουργικού Συμβουλίου για την Περιβαλλοντική Εκτίμηση Προτάσεων Πολιτικών, Σχεδίων και Προγραμμάτων» (Guidelines on Implementing the 1999 Cabinet Directive on the Environmental Assessment of Policy, Plan and Program Proposals) .

Πεδίο εφαρμογής : Όλα τα είδη πολιτικών, σχεδίων και προγραμμάτων.

Νομικό και θεσμικό πλαίσιο : Αυτήν την περίοδο εφαρμόζεται η οδηγία του 1999 (Directive 1999) και ο οδηγός (Guide) για την ΣΠΕ. Η εφαρμογή αυτής της οδηγίας εξετάζεται από την Καναδική Αντιπροσωπεία Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (the Canadian Environmental Assessment Agency). Εντούτοις κάθε ομοσπονδιακό τμήμα και αντιπροσωπεία καθώς επίσης και τα περιφερειακά ιδρύματα αναπτύσσουν συγκεκριμένες διαδικασίες.

Μέθοδοι και τεχνικές : Μπορεί να είναι διαφορετικές, σύμφωνα με τις εκάστοτε περιπτώσεις, αλλά στο σύνολό τους περιλαμβάνουν πίνακες ελέγχου (checklists), περιβαλλοντική και βιώσιμη αξιολόγηση, σύγκριση εναλλακτικών λύσεων, αξιολόγηση της πολιτικής, του σχεδίου ή προγράμματος, αξιολόγηση των συσσωρευτικών επιπτώσεων, αξιολόγηση μητρών (matrix evaluation).

1.10.3 Δανία

Γένεση : Επηρεασμένη από ένα ισχυρό σύστημα σχεδιασμού από τη δεκαετία του '70, η τεκμηρίωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων που έχουν σχέση με τα σχέδια και τα προγράμματα ήταν ένα έμφυτο συστατικό στη σχεδιαστική διαδικασία, η οποία αρχικά ονομαζόταν περιβαλλοντική ζωνοποίηση (environmental zoning). Η πολιτική αξιολόγησης, μέσω της περιβαλλοντικής εκτίμησης των κυβερνητικών νομοθετικών προτάσεων, είναι επίσης σε ισχύ από το 1993.

Πεδίο εφαρμογής : Πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των νομοθετικών κυβερνητικών προτάσεων, μέσω του Διοικητικού Κανονισμού, σχέδια και προγράμματα μέσω του συστήματος σχεδιασμού.

Νομικό και θεσμικό πλαίσιο : Ένας Διοικητικός Κανονισμός του Πρωθυπουργού που απαιτεί μια περιβαλλοντική εκτίμηση όλων των προτάσεων που υποβάλλονται για κοινοβουλευτική έγκριση εκδόθηκε το 1993, και αναθεωρήθηκε περαιτέρω το 1995. Η ευθύνη εναπόκειται στο Υπουργείο Περιβάλλοντος. Για τα σχέδια και τα προγράμματα η ευθύνη μένει με αρμόδιες αρχές για την ανάπτυξη σχεδίων και προγράμματος.

Μέθοδοι και τεχνικές : Η πολιτική αξιολόγησης γίνεται μέσω ενός πίνακα ελέγχου με 57 κριτήρια σημαντικότητας, που ομαδοποιούνται σε 11 κατηγορίες, που αφορούν φυσικά, οικολογικά, ανθρώπινα ζητήματα καθώς επίσης και ζητήματα κινδύνου Τα σχέδια και προγράμματα αξιολογούνται μέσω των τεχνικών προγραμματισμού.

1.10.4 Ηνωμένο Βασίλειο

Γένεση : Όπως στη Δανία, επηρεασμένη από ένα ισχυρό σύστημα σχεδιασμού από τη δεκαετία του '70, η τεκμηρίωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων που έχουν σχέση με τα σχέδια και τα προγράμματα ήταν ένα έμφυτο συστατικό στη σχεδιαστική διαδικασία, η οποία αρχικά ονομαζόταν περιβαλλοντική ζωνοποίηση (environmental zoning). Εντούτοις, το Ηνωμένο Βασίλειο διαδραματίζει έναν ηγετικό ρόλο στην ΣΠΕ όχι μόνο επειδή δημιουργεί την ορολογία αλλά και επειδή είναι η πιο ενεργή χώρα στην καθιέρωση των οδηγιών για την ορθή πρακτική της ΣΠΕ από το 1991. Πιο πρόσφατη έννοια της αξιολόγησης της βιωσιμότητας εισήχθει η οποία επεκτείνει την πρακτική της περιβαλλοντικής αξιολόγησης αναπτυξιακών προγραμμάτων σε

περιφερειακό επίπεδο (οδηγία που εκδίδεται το 1993), ενώ αρχικά ίσχυε μόνο για τα προγράμματα τοπικού επιπέδου και στην οποία κυριαρχούσε η περιβαλλοντική-οικολογική παράμετρος.

Πεδίο εφαρμογής : Η ΣΠΕ εφαρμόζεται ειδικά στα περιφερειακά και τοπικά επίπεδα σχεδιασμού των χρήσεων γης, καθώς επίσης σε τομεακές πολιτικές και σχέδια σχετικά με τις μεταφορές και την ενέργεια.

Νομικό και θεσμικό πλαίσιο : Δεν υπάρχει καμία νομική απαίτηση μέχρι τώρα, η πρακτική της εφαρμογής της ΣΠΕ καθοδηγείται από τις υπάρχουσες οδηγίες, οι οποίες εκδίδονται από τα τμήματα Περιβάλλοντος και Μεταφορών.

Μέθοδοι και τεχνικές : Περιλαμβάνουν δείκτες και κριτήρια βιωσιμότητας, τεχνικές περιβαλλοντικής αξιολόγησης και αξιολόγησης της βιωσιμότητας, προσεγγίσεις του πεδίου εφαρμογής, μήτρες συμβατότητας (compatibility matrices), ανάλυση κόστους-οφέλους, μήτρες επιπτώσεων από την εκάστοτε πολιτική (policy impact matrices).

1.10.5 Νότια Αφρική

Γένεση : Η ΣΠΕ έχει εξελιχθεί στη Νότια Αφρική έντονα επηρεασμένη από το μηχανισμό της ΕΠΕ σε επίπεδο έργου. Εντούτοις, μετά τη θέσπιση του Εθνικού Νόμου Περιβαλλοντικής Διαχείρισης το 1998, εμφανίστηκαν νέες διατάξεις για την ανάπτυξη διαδικασιών των πολιτικών, των σχεδίων και των προγραμμάτων. Τα παραπάνω ενεργοποίησαν μια περισσότερο ολοκληρωμένη πλευρά της ΣΠΕ του σχεδιασμού χρήσεων γης, ενσωματώνοντας επίσης τις αρχές της βιωσιμότητας.

Πεδίο εφαρμογής : Οι πολιτικές, τα σχέδια και τα προγράμματα, αλλά στην πράξη παρουσιάζεται ισχυρότερη εφαρμογή σε επίπεδο τομεακού και σχεδιασμού χρήσεων γης.

Νομικό και θεσμικό πλαίσιο : Δεν υπάρχει καμία νομική απαίτηση για την ΣΠΕ στη Νότια Αφρική, εκτός από τις διατάξεις στον Εθνικό Νόμο Περιβαλλοντικής Διαχείρισης.

Μέθοδοι και τεχνικές : Μπορεί να παρουσιάζονται διαφορετικές αλλά στο σύνολό τους περιλαμβάνουν δείκτες και περιβαλλοντικά κριτήρια, προσεγγίσεις του πεδίου εφαρμογής, μήτρες αξιολόγησης των επιπτώσεων.

1.10.6 Ολλανδία

Γένεση : Μαζί με τις ΗΠΑ, η Ολλανδία εφαρμόζει τη διαδικασία ΕΠΕ σε επίπεδο έργου στην αξιολόγηση σχεδίων και προγραμμάτων. Εντούτοις σε επίπεδο πολιτικής εφαρμόζεται ένα διαφορετικό σύστημα, αποκαλούμενο E-test. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι το γεγονός που καθιστά το ολλανδικό σύστημα αρκετά καινοτόμο είναι η πρακτική ανάπτυξη της ακολουθιακής προσέγγισης, με το οποίο τα διάφορα επίπεδα στη διαδικασία λήψης αποφάσεων συνδέονται μεταξύ τους και σε επίπεδο δομής αλλά και λειτουργίας.

Πεδίο εφαρμογής : Τα σχέδια και προγράμματα, τα οποία αξιολογούνται από τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση, και οι νομοθετικές προτάσεις που αξιολογούνται από το σύστημα E-test.

Νομικό και θεσμικό πλαίσιο : Η νομοθεσία για την Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του 1987, και στη συνέχεια ο Νόμος της Περιβαλλοντικής Διαχείρισης του 1998 παρέχει ένα νομικό πλαίσιο για ΕΠΕ για έργα και ΣΠΕ για σχέδια και προγράμματα, υπό την διοίκηση της επιτροπής Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Από την άλλη, το E-test είναι βασισμένο σε μια διοικητική εντολή που εκδίδεται από κοινού από το Υπουργείο Οικονομίας και Περιβάλλοντος.

Μέθοδοι και τεχνικές : Το κείμενο του E-test είναι κυρίως βασισμένο σε έναν πίνακα ελέγχου (checklist) σε αντίθεση με εκείνο της ΣΠΕ που χρησιμοποιεί παρόμοιες τεχνικές με του μηχανισμού ΕΠΕ σε επίπεδο έργου, με μεγαλύτερη ανάπτυξη εναλλακτικών σεναρίων και χρήση και άλλων τεχνικών σχεδιασμού.

1.10.7 Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής

Γένεση : Οι ΗΠΑ είναι η «μητέρα» της σύλληψης της ΣΠΕ, με την NEPA (National Environmental Policy Act) το 1969 (βλ. 1.3, σελ. 6), η οποία εξελίχθηκε έχοντας βαθιές ρίζες στο μηχανισμό ΕΠΕ σε επίπεδο έργου. Μαζί με το ολλανδικό σύστημα, παρέχει ένα παράδειγμα μιας «από κάτω προς τα επάνω» προσέγγισης της ΣΠΕ. Η εφαρμογή στις πολιτικές έχει περιοριστεί ως και εξαλειφτεί.

Πεδίο εφαρμογής : Τομεακά και χρήσεων γης σχέδια και προγράμματα

Νομικό και θεσμικό πλαίσιο : Σε ομοσπονδιακό επίπεδο το πλαίσιο παρέχεται από τη ΝΕΡΑ (Νόμος για την Εθνική Περιβαλλοντική Πολιτική). Μερικές πολιτείες έχουν αναπτύξει τις νομικές και διαδικαστικές απαιτήσεις τους.

Μέθοδοι και τεχνικές : Πάρα πολύ σχετικές με τις μεθόδους και τεχνικές του μηχανισμού της ΕΠΕ, ίσως με μεγαλύτερη ανάπτυξη εναλλακτικών σεναρίων και χρήση και άλλων τεχνικών σχεδιασμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

2.1 Παρουσίαση της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και των προγραμμάτων» (Οδηγία ΣΠΕ)

Η οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001 «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και των προγραμμάτων» που επισημοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2001, θεσπίζει ένα βασικό πλαίσιο για την αξιολόγηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων στο περιβάλλον, το οποίο πρέπει να υιοθετηθεί από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ σύμφωνα με την «αρχή της επικουρικότητας», η ευθύνη της ανάπτυξης της λεπτομερούς διαδικασίας επαφίεται στα κράτη μέλη. Αυτή η ιεραρχημένη σε δύο επίπεδα νομοθεσία είναι χαρακτηριστική των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δηλαδή, ενώ τα αποτελέσματα είναι υποχρεωτικά, κάθε κράτος μέλος έχει το περιθώριο της επιλογής μεθόδων άσκησης της ΣΠΕ, σεβόμενο παράλληλα τα όρια που τίθενται από την ΕΕ (Institute Bruxellois pour la Gestion de l'Environnement, 2001).

Ο τίτλος της οδηγίας – «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και των προγραμμάτων» - ήδη δίνει μια ένδειξη για πολλές πτυχές των απαιτήσεών της:

- Απαιτεί όχι μια αξιολόγηση αλλά μια «εκτίμηση» απαιτώντας μεγαλύτερη αυστηρότητα, περισσότερη ποσοτική ανάλυση, και μεγαλύτερη συλλογή στοιχείων της υφιστάμενης κατάστασης.
- Ισχύει για «ορισμένα» σχέδια και προγράμματα αποκλείοντας κάποια άλλα.
- Δεν ισχύει για πολιτικές.
- Εξετάζει τα αποτελέσματα στο «περιβάλλον», όχι στη βιωσιμότητα. Αν και ο στόχος του αναφέρεται στη βιώσιμη ανάπτυξη, ο καθορισμός του όρου «περιβάλλον» είναι αρκετά ευρύς (Therivel, 2006).

Η οδηγία είναι ένα αρκετά συνοπτικό και καλά δομημένο έγγραφο με πέντε θεματικές ενότητες απαιτήσεων:

- Η αρχική επεξήγηση για την υιοθέτηση της οδηγίας και το άρθρο 1 που περιλαμβάνει τους στόχους της Οδηγίας.
- Τα άρθρα 2-4 και το Παράρτημα ΙΙ, τα οποία κατά σειρά δίνουν κάποιους ορισμούς, επεξηγούν σε ποιά σχέδια και προγράμματα εφαρμόζεται η Οδηγία ΣΠΕ και πότε πρέπει να πραγματοποιείται (ορισμοί, πεδίο εφαρμογής, γενικές υποχρεώσεις).
- Τα άρθρα 5-7 και το Παράρτημα Ι, τα οποία εξηγούν τα στοιχεία τα οποία συνθέτουν τη ΣΠΕ και συνδράμουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων: την περιβαλλοντική μελέτη, τις διαβουλεύσεις ανάμεσα στο κοινό και τις αρχές και τις διασυνοριακές διαβουλεύσεις με τα άλλα κράτη- μέλη όπου είναι απαραίτητο.
- Τα άρθρα 8 και 9 που εξηγούν με ποιό τρόπο οι πληροφορίες που συλλέχτηκαν κατά τα άρθρα 5-7 θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στη λήψη αποφάσεων και πώς θα πρέπει να τεκμηριωθούν.
- Τα άρθρα 10-15 ασχολούνται με διάφορα ζητήματα όπως κατά σειρά την παρακολούθηση επιπτώσεων ,την σχέση της ΣΠΕ με την υπόλοιπη κοινοτική νομοθεσία για το περιβάλλον, την ενημέρωση, τις εκθέσεις και την επανεξέταση της διαδικασίας ΣΠΕ καθώς και την έναρξη εφαρμογής της οδηγίας

2.1.1 Στόχοι της Οδηγίας

Η αρχική επεξήγηση στην οδηγία απαριθμεί μια σειρά των στόχων που η οδηγία προσπαθεί να επιτύχει, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης και της βελτίωσης του περιβάλλοντος, της προστασίας της ανθρώπινης υγείας, της συνετής χρήσης των φυσικών πόρων, της ένταξης των περιβαλλοντικών εκτιμήσεων στον σχεδιασμό, της παροχής κοινών διαδικαστικών απαιτήσεων για διαφορετικά κράτη- μέλη και της υποστήριξης άλλων περιβαλλοντικών κανονισμών και συμβάσεων. Επομένως σύμφωνα με το άρθρο 1 ορίζονται δύο στόχοι για την εκτίμηση και αξιολόγηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε σχέδια και προγράμματα:

1) Μια υψηλότερου επιπέδου προστασία περιβάλλοντος σε προγενέστερο επίπεδο από εκείνο των έργων και δραστηριοτήτων

2) Ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην προετοιμασία και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Αυτοί οι στόχοι συνδέουν την οδηγία με τους γενικούς στόχους της κοινοτικής πολιτικής για το περιβάλλον όπως καθορίζονται στη Συνθήκη ΕΚ. Το άρθρο 6 της Συνθήκης καθορίζει ότι οι απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος πρέπει να ενσωματωθούν στον καθορισμό και την εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών και των δραστηριοτήτων, ειδικότερα με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης (ΕΕ, 2003).

Εντούτοις το άρθρο 1 ήδη αμέσως θίγει ένα ζήτημα που έχει επιπτώσεις στο υπόλοιπο της οδηγίας, δηλαδή στη σύνδεση μεταξύ του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης. Πώς η προστασία του περιβάλλοντος προωθεί τη βιώσιμη ανάπτυξη; Το περιβάλλον χρειάζεται ειδική νομοθεσία για να αποκτήσει επιπλέον «βάρος» στη λήψη αποφάσεων έναντι των κοινωνικών και οικονομικών παραμέτρων; (Therivel, 2006). Είναι προφανές ότι η προστασία του περιβάλλοντος σαν ένα αναπόσπαστο μέρος της βιώσιμης ανάπτυξης συμβάλλει καθοριστικά στην προώθησή της. Όμως, ενώ η διεθνής κοινότητα από το 1987 έχει αναγνωρίσει την αναγκαιότητα στροφής στη βιώσιμη ανάπτυξη (Βιώσιμη Ανάπτυξη- Πύλη Υπουργείου Ανάπτυξης), δηλαδή στο είδος της ανάπτυξης που θα επιτυγχάνει ταυτόχρονα οικονομική ευημερία, κοινωνική συνοχή και περιβαλλοντική προστασία, πολλές φορές διαπιστώνεται ανάπτυξη του ενός σκέλους της βιώσιμης ανάπτυξης, κυρίως της οικονομικής ανάπτυξης, λόγω των πιέσεων που προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα και σχετίζονται με τους ρυθμούς ανάπτυξης τους οικονομικούς αλλά και του βιοτικού επιπέδου, σε βάρος των άλλων δύο. Φυσικά, σε αυτή την περίπτωση δεν πρόκειται για το μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης που αποτέλεσε παγκόσμιο «όραμα» αλλά για μια ανάπτυξη που στηρίζεται μόνο στην άνθιση του οικονομικού τομέα.

Για αυτό το λόγο, πρόσθετες νομοθεσίες που θα ισχυροποιούσαν το ρόλο των άλλων δύο σκελών της βιώσιμης ανάπτυξης, της κοινωνικής δικαιοσύνης και της περιβαλλοντικής προστασίας θεωρήθηκαν απαραίτητες. Ιδιαίτερα οι αρχές και η

εφαρμογή μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος που υιοθετεί κάθε κράτος εξαρτώνται άμεσα από τις κοινωνικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητες αλλά και το επίπεδο ανάπτυξης του. Συνήθως όσο χαμηλότερο είναι το βιοτικό επίπεδο και το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας τόσο μικρότερη πρόνοια έχει για το περιβάλλον, τη διατήρησή του και την προστασία του. Επομένως, σε μια Ευρώπη δύο ή και τριών ταχυτήτων ανάπτυξης, η απαίτηση προστασίας του περιβάλλοντος σε κάθε νομοθετικό κείμενο που αφορά τη λήψη αποφάσεων για το σχεδιασμό, με απώτερο σκοπό την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί επιτακτική ανάγκη.

2.1.2 Σχέδια και προγράμματα που απαιτούν ΣΠΕ

Στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας υπάγονται τα σχέδια και προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους (αρθ. 2), που πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από μία αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο (αρθ. 2 παρ. α), *και*
- απαιτούνται βάσει εθνικών νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων (αρθ. 2 παρ. α)

Τα παραπάνω σχέδια και προγράμματα υπόκεινται στις ρυθμίσεις της οδηγίας εφόσον ενδέχεται να έχουν σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Στη συνέχεια, η οδηγία διακρίνει δύο περιπτώσεις εφαρμογής της ΣΠΕ, ανάλογα με το αν τα κράτη- μέλη έχουν την ευχέρεια να αποφασίζουν για το αν θα υποβάλλουν τα σχέδια ή προγράμματα σε διαδικασία εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν τα σχέδια και προγράμματα που αναφέρονται στην παρ. 2 του άρθρου 3, τα οποία θεωρείται πιθανόν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και υπάγονται υποχρεωτικά για το λόγο αυτό σε ΣΠΕ, χωρίς να μπορούν τα κράτη- μέλη να αποφασίζουν αν απαιτείται ή όχι η παραπάνω εκτίμηση.

Έτσι, τα σχέδια και προγράμματα που απαιτείται να υποβληθούν σε ΣΠΕ είναι τα ακόλουθα που:

Είτε

1. α) εκπονούνται για τη γεωργία, δασονομία, αλιεία, ενέργεια, βιομηχανία, μεταφορά, διαχείριση αποβλήτων, διαχείριση υδάτινων πόρων, τις τηλεπικοινωνίες , τουρισμό, χωροταξία ή χρήση του εδάφους και που καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα Ι και ΙΙ της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ (αρθ. 3 παρ. 2α),

είτε

β) λόγω των συνεπειών που ενδέχεται να έχουν σε ορισμένους προστατευόμενους τόπους, απαιτείται εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ -Οδηγία για τους Οικοτόπους- (αρθ. 3 παρ. 2β)

και

2. η πρώτη προπαρασκευαστική πράξη τους έλαβε χώρα μετά από τις 21 Ιουλίου 2004 (καταληκτική ημερομηνία ενσωμάτωσης της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο κάθε κράτους- μέλους) ή η έγκριση ή υποβολή τους στη νομοθετική διαδικασία έγινε μετά τις 21 Ιουλίου 2006 (24 μήνες μετά την ημερομηνία ενσωμάτωσης) (αρθ. 13 παρ. 3).

Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν τα σχέδια και προγράμματα που αναφέρονται στις παρ. 3 και 4 του άρθρου 3, η υπαγωγή των οποίων σε στρατηγική εκτίμηση επιπτώσεων δεν είναι υποχρεωτική αλλά αποφασίζεται από τα κράτη- μέλη με βάση διαδικασίες επιλογής (screening)

- κατά περίπτωση εξέταση
- καθορισμό συγκεκριμένων τύπων σχεδίων και προγραμμάτων
- συνδυασμό των δύο αυτών προσεγγίσεων. (αρθ. 3 παρ. 5)

και κριτήρια που καθορίζονται στο παράρτημα ΙΙ της οδηγίας

1. Τα χαρακτηριστικά των σχεδίων και προγραμμάτων
   - Το βαθμό που τα σχέδια ή προγράμματα προσδιορίζουν το πλαίσιο για έργα και άλλες δραστηριότητες
   - Το βαθμό που τα σχέδια ή προγράμματα επηρεάζουν άλλα σχέδια και προγράμματα

- Τη σημασία τους για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, κυρίως με σκοπό την προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης
- Τη σύνδεση των σχεδίων και προγραμμάτων με περιβαλλοντικά προβλήματα
- Τη σχέση των παραπάνω με την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας για το περιβάλλον

2. Χαρακτηριστικά των επιπτώσεων και της περιοχής που ενδέχεται να επηρεαστεί
   - την πιθανότητα, τη διάρκεια, τη συχνότητα και την αναστρεψιμότητα των επιπτώσεων,
   - τον σωρευτικό χαρακτήρα των επιπτώσεων,
   - τον διασυνοριακό τους χαρακτήρα,
   - τους κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον
   - το μέγεθος και την έκταση του χώρου που επωμίζεται τις επιπτώσεις
   - τη σπουδαιότητα και την ευαισθησία της περιοχής που ενδέχεται να επηρεαστεί
   - τις επιπτώσεις σε περιοχές ή τοπία με καθεστώς προστασίας σε εθνικό, κοινοτικό ή διεθνές επίπεδο.

και είναι τα ακόλουθα που:

- καθορίζουν την χρήση μικρών περιοχών σε τοπικό επίπεδο των παραπάνω τομέων (1α,β)
- επιδέχονται ήσσονες τροποποιήσεις (αρθ. 3 παρ. 3)
- θέτουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων σε τομείς εκτός από τους τομείς 1α,β που παρουσιάστηκαν παραπάνω (αρθ. 3 παρ. 4)

Από την άλλη, οι στρατηγικές ενέργειες που δεν απαιτούν ΣΠΕ σύμφωνα με την Κοινοτική Οδηγία 2001/42 είναι:

- τα σχέδια και προγράμματα που εξυπηρετούν αποκλειστικά σκοπούς εθνικής άμυνας ή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης (αρθ. 3 παρ.8)

- δημοσιονομικά σχέδια και προγράμματα ή σχέδια και προγράμματα που αφορούν τον προϋπολογισμό (αρθ. 3 παρ.8)
- σχέδια και προγράμματα συγχρηματοδοτούμενα κατά τις τρέχοντες περιόδους προγραμματισμού[9] δηλαδή κανονισμοί για τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) (αρθ. 3 παρ. 9)
- σχέδια και προγράμματα που η πρώτη προπαρασκευαστική πράξη τους έλαβε χώρα πριν τις 21 Ιουλίου 2004 -καταληκτική ημερομηνία ενσωμάτωσης της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο κάθε κράτους μέλους- ή η έγκριση ή υποβολή τους στη νομοθετική διαδικασία έγινε πριν τις 21 Ιουλίου 2006 -24 μήνες μετά την ημερομηνία ενσωμάτωσης- (αρθ. 13 παρ. 3).

Όσον αφορά τη χρονική στιγμή που πρέπει να πραγματοποιείται, αυτή είναι κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή προγράμματος και πριν από την έγκρισή του ή την έναρξη της σχετικής νομοθετικής διαδικασίας (αρθ. 4 παρ. 1)

2.1.3 Περιεχόμενα της ΣΠΕ

Η διαδικασία ΣΠΕ, όπως προβλέπεται από τα άρθρα 5-7 της οδηγίας, περιλαμβάνει την εκπόνηση περιβαλλοντικής μελέτης, τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων με τις αρχές και το κοινό, καθώς και με άλλα κράτη-μέλη όπου αυτό απαιτείται.

Στην περιβαλλοντική μελέτη πρέπει να εντοπίζονται, περιγράφονται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, καθώς και λογικές εναλλακτικές δυνατότητες, λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους και το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής του σχεδίου ή προγράμματος. Οι πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται για αυτό το σκοπό είναι οι εξής (Παράρτημα Ι):

[9] Περίοδος προγραμματισμού 2000-2006 για τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου και περίοδοι προγραμματισμού 2000- 2006 και 2000-2007 για τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου.

α) η περιγραφή του περιεχομένου, των κύριων στόχων του σχεδίου ή προγράμματος και της σχέσης με άλλα σχετικά σχέδια και προγράμματα,

β) η υφιστάμενη κατάσταση του περιβάλλοντος και η πιθανή εξέλιξη της με την μη εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος (μηδενικό σενάριο),

γ) τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών που ενδέχεται να επηρεαστούν σημαντικά,

δ) τα τυχόν υφιστάμενα περιβαλλοντικά προβλήματα που αφορούν το σχέδιο ή πρόγραμμα συμπεριλαμβανομένων, ιδιαίτερα, αυτών που αφορούν περιοχές ιδιαίτερης περιβαλλοντικής σημασίας,

ε) οι διεθνείς ή κοινοτικοί στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας όσον αφορά το σχέδιο ή πρόγραμμα, και ο τρόπος με τον οποίο οι στόχοι αυτοί καθώς και τα περιβαλλοντικά ζητήματα έχουν ληφθεί υπόψη κατά την προετοιμασία του,

στ) οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις[10] στο περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων όπως η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η υγεία των ανθρώπων, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων,

ζ) τα προβλεπόμενα μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, αν είναι δυνατόν, εξάλειψη οποιονδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος,

η) η αιτιολόγηση για την επιλογή των εξετασθεισών εναλλακτικών δυνατοτήτων και η περιγραφή του τρόπου διενέργειας της εκτίμησης, αναφέροντας και τις τυχόν δυσκολίες που προέκυψαν κατά τη συγκέντρωση των απαιτούμενων πληροφοριών,

θ) περιγραφή των προβλεπόμενων μέτρων σχετικά με τον έλεγχο

ι) μια μη τεχνική περίληψη των πληροφοριών που παρέχονται βάσει των ανωτέρω θεμάτων.

Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι οι περιβαλλοντικές μελέτες είναι επαρκούς ποιότητας, καλύπτοντας τις απαιτήσεις της οδηγίας (αρθ. 12 παρ.2), παρ' όλο που δεν υπάρχει καμία ένδειξη για το πώς πρέπει να κάνουν αυτό.

[10] Αυτές οι επιπτώσεις πρέπει να περιλάβουν και τις έμμεσες, τις συσσωρευτικές, τις συνεργιστικές, τις βραχυ-, μεσο- και μακρο -πρόθεσμες ,τις μόνιμες και προσωρινές καθώς επίσης και τις θετικές και αρνητικές..

Διάφορες πτυχές της περιβαλλοντικής μελέτης είναι αξιοσημείωτες.

Πρώτον, οι πληροφορίες από το α) μέχρι το ε) παρέχουν ένα σαφή πλαίσιο για την ανάπτυξη του σχεδίου ή προγράμματος, απαιτώντας μία ανάλυση των σχετικών σχεδίων και προγραμμάτων συμπεριλαμβανομένου και των περιβαλλοντικών, μία περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος, εστιάζοντας στις περιοχές που πιθανώς να επωμιστούν σημαντικές επιπτώσεις, και έναν προσδιορισμό των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Αμφισβητήσιμα τα τμήματα από β) μέχρι και ε) μπορούν να γίνουν σχετικά ανεξάρτητα από το σχέδιο ή το πρόγραμμα, και τα αποτελέσματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εκπόνηση διαφόρων σχεδίων σε μια περιοχή.

Δεύτερον, ενώ υπάρχει μια σαφής έμφαση στις εναλλακτικές λύσεις καθώς αναφέρονται αρκετές φορές, η οδηγία δεν διακρίνει το βαθμό της ανάλυσης που απαιτείται για το σχέδιο ή το πρόγραμμα από εκείνο της ανάλυσης για τις εναλλακτικές του λύσεις (EC, 2003). Αυτό αποτελεί ένα σαφές προτέρημα του μηχανισμού της ΕΠΕ , εφόσον απαιτεί μόνο "μια περίληψη των κύριων εναλλακτικών λύσεων που μελετώνται από τον υπεύθυνο του έργου" (ΕΕΚ, 1997b), και όχι περιγραφή και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των εναλλακτικών λύσεων (Therivel, 2006).

Τρίτον, η οδηγία ΣΠΕ περιλαμβάνει την απαίτηση για τον έλεγχο των επιπτώσεων που δεν υπάρχει στην Οδηγία ΕΠΕ.

Σαφώς, ελλοχεύει ο κίνδυνος οι απαιτήσεις της οδηγίας να οδηγήσουν στην εκπόνηση εγκυκλοπαιδικών περιβαλλοντικών μελετών. Το άρθρο 5 παρ. 2 θέτει τα όρια στο επίπεδο λεπτομέρειας που απαιτείται:

«Η περιβαλλοντική μελέτη πρέπει να περιλαμβάνει τις πληροφορίες που ευλόγως μπορεί να απαιτηθούν λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες γνώσεις και μεθόδους εκτίμησης, το περιεχόμενο και το επίπεδο λεπτομερειών στο σχέδιο ή το πρόγραμμα, το στάδιο της διαδικασίας λήψης αποφάσεων και το βαθμό στον οποίο ορισμένα θέματα αξιολογούνται καλύτερα σε διαφορετικά επίπεδα της εν λόγω διαδικασίας ώστε να αποφεύγεται η επανάληψη της εκτίμησης»

Το παραπάνω άρθρο καθώς και το άρθρο 4 παρ. 3 μιλούν για αποφυγή των επαναλήψεων στις εκτιμήσεις, όπου τα ίδια στοιχεία έχουν ήδη παρουσιασθεί σε άλλες

ΣΠΕ. Εξάλλου, είναι δύσκολο να εμφανιστούν ελλείψεις στην συνολική εκτίμηση για το λόγο ότι διεξάγεται σε διάφορα επίπεδα του ιεραρχημένου συνόλου.

Κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με το πεδίο εφαρμογής και το επίπεδο λεπτομέρειας της περιβαλλοντικής μελέτης, πρέπει να διεξάγονται διαβουλεύσεις τις «αρχές» (αρθ. 5 παρ. 4). Τα κράτη- μέλη μπορούν να καθορίσουν ποιες θα είναι οι αρχές που πρέπει να συμμετέχουν στις διαβουλεύσεις, οι οποίες, λόγω των ειδικών περιβαλλοντικών αρμοδιοτήτων τους, ενδέχεται να έχουν σχέση με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή των σχεδίων και προγραμμάτων. (αρθ. 6 παρ. 3).

Μόλις ετοιμαστεί η περιβαλλοντική μελέτη, αυτή καθώς επίσης και το προσχέδιο του σχεδίου ή του προγράμματος πρέπει να διαθέσιμα για την διεξαγωγή διαβουλεύσεων. Τα έγγραφα θα τεθούν στην διάθεση των «αρχών» και του «κοινού» στους οποίους πρέπει να δοθεί μία έγκαιρη και πραγματική ευκαιρία, εντός εύλογων χρονικών περιθωρίων, να εκφράσουν τη γνώμη τους επί του προκαταρκτικού σχεδίου ή προγράμματος και της περιβαλλοντικής μελέτης που το συνοδεύει πριν από την υιοθέτηση του σχεδίου ή το πρόγραμμα (αρθ. 6 παρ. 2). Και σε αυτή την περίπτωση, τα κράτη μέλη μπορούν να ορίσουν το κοινό που θα συμμετέχει στις διαβουλεύσεις (αρθ. 6 παρ. 4). Σε περίπτωση πιθανών επιπτώσεων, τα κράτη μέλη που ενδεχομένως θίγουν ή θίγονται από το σχέδιο / πρόγραμμα ενημερώνονται ή προειδοποιούν τα άλλα εμπλεκόμενα κράτη μέλη ώστε να ξεκινήσει η διαδικασία των διασυνοριακών διαβουλεύσεων με τη συμμετοχή των αρχών και του κοινού των κρατών- μελών που (αρθ. 7). Ο πίνακας 2.1 συνοψίζει τις απαιτήσεις διαβουλεύσεων της οδηγίας.

Πίνακας 2.1: Οι απαιτούμενες διαβουλεύσεις ανά στάδιο της ΣΠΕ

Στάδιο ΣΠΕ	**Απαιτήσεις διαβουλεύσεων σε εσωτερικές καταστάσεις**	**Πρόσθετες απαιτήσεις σε διασυνοριακές καταστάσεις**
Απόφαση για το αν ένα σχέδιο ή πρόγραμμα απαιτεί ΣΠΕ	Διαβουλεύσεις με αρχές (άρθ. 3 παρ.6) Διάθεση πληροφοριών στο κοινό (άρθ. 3 παρ. 7)	
Απόφαση για την έκταση και το επίπεδο λεπτομερειών της εκτίμησης	Διαβουλεύσεις με αρχές (άρθ. 5 παρ. 4)	
Περιβαλλοντική μελέτη και προκαταρκτικό σχέδιο	Διάθεση πληροφοριών στο κοινό (άρθ. 6 παρ. 1)	Διαβουλεύσεις με αρχές στα κράτη μέλη που είναι

ή πρόγραμμα	Διαβουλεύσεις με αρχές (άρθ. 6 παρ. 2) Διαβουλεύσεις με το ενδιαφερόμενο κοινό (άρθ. 6 παρ. 2)	πιθανόν να επηρεαστούν (άρθ. 7 παρ.2) Διαβουλεύσεις με το ενδιαφερόμενο κοινό στα κράτη μέλη που είναι πιθανόν να επηρεαστούν (άρθ. 7 παρ.2)
Κατά τη διάρκεια της εκπόνησης σχεδίου ή προγράμματος	Να λαμβάνονται υπόψη η περιβαλλοντική μελέτη και οι γνώμες που εκφράστηκαν βάσει του άρθ. 6 (άρθ. 8)	Να λαμβάνονται υπόψη τα αποτελέσματα των διασυνοριακών διαβουλεύσεων (άρθ. 8)
Εγκεκριμένο σχέδιο ή πρόγραμμα. δήλωση σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ.1 εδ. β), μέτρα σχετικά με την παρακολούθηση	Διάθεση πληροφοριών σε αρχές (άρθ. 9 παρ.1) Διάθεση πληροφοριών στο κοινό (άρθ. 9 παρ. 1)	Διάθεση πληροφοριών στα κράτη μέλη με τα οποία έγιναν διαβουλεύσεις (άρθ. 9 παρ. 1)

ΠΗΓΗ: ΕΕ, 2003

Στην πράξη, είναι ακόμα ασαφές ποιές είναι οι αρχές και ποιό το κοινό που θα συμμετέχει στις διαβουλεύσεις. Είναι επίσης ασαφής η έννοια «έγκαιρη και πραγματική ευκαιρία, εντός εύλογων χρονικών περιθωρίων» που χρησιμοποιείται το χρονικό διάστημα που έχουν στη διάθεσή τους οι «αρχές» και το «κοινό» για να εκφράσουν την άποψή τους για το σχέδιο ή πρόγραμμα και την περιβαλλοντική του μελέτη.

2.1.4 Λήψη των αποφάσεων και ενημέρωση σχετικά με την απόφαση

Η περιβαλλοντική μελέτη και οι γνώμες που εκφράστηκαν κατά τις διαβουλεύσεις και τις διασυνοριακές διαβουλεύσεις είτε από τις αρχές, είτε από το κοινό είτε από άλλα κράτη- μέλη απαιτείται να ληφθούν υπόψη κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας του σχεδίου ή του προγράμματος και πριν από την υιοθέτησή του (αρθ. 8). Για να εξασφαλιστεί ότι γίνεται κατάλληλα, πρέπει να τεθούν στην διάθεση των αρχών, του κοινού και άλλων κρατών μελών κατόπιν, τα ακόλουθα στοιχεία:

- το σχέδιο ή το πρόγραμμα όπως εγκρίθηκε
- συνοπτική δήλωση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο ενσωματώθηκαν τα περιβαλλοντικά ζητήματα στο σχέδιο ή πρόγραμμα

- τα μέτρα που αποφασίζονται για την παρακολούθηση (αρθ. 9 παρ. 1).

Τα παραπάνω συντελούν στη βελτίωση της διαφάνειας στη λήψη αποφάσεων και στην εξασφάλιση της κατανόησης σε βάθος των αποτελεσμάτων της ΣΠΕ.

2.1.5 Διάφορα άλλα ζητήματα

Το πρώτο και κύριο μέρος των άρθρων που περιλαμβάνονται σε αυτό το υποκεφάλαιο είναι ο έλεγχος των επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος. Τα κράτη μέλη παρακολουθούν τις σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή των σχεδίων και προγραμμάτων, προκειμένου, να εντοπίσουν εγκαίρως απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις και να είναι σε θέση να αναλάβουν την κατάλληλη επανορθωτική δράση (αρθ. 10).

Όσον αφορά την ενημέρωση τα κράτη μέλη και η Επιτροπή ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με την εμπειρία που έχει αποκτηθεί από την εφαρμογή της ΣΠΕ (αρθ. 12 παρ.1). Ενώ όσον αφορά τις εκθέσεις και την επανεξέταση, η Επιτροπή υποβάλλει μια πρώτη έκθεση αξιολόγησης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα της οδηγίας, πριν την 21η Ιουλίου 2006 (24 μήνες μετά την ημερομηνία ενσωμάτωσης), η οποία θα συνοδεύεται, ενδεχομένως, από προτάσεις για την τροποποίηση της παρούσας οδηγίας, με απώτερο στόχο την καλύτερη ενσωμάτωση των απαιτήσεων προστασίας του περιβάλλοντος και κάθε επτά χρόνια μία νέα (αρθ. 12 παρ. 3).

Τέλος, ορίζεται η 21η Ιουλίου 2004, σαν καταληκτική ημερομηνία συμμόρφωσης του εσωτερικού δικαίου του κάθε κράτους- μέλους με την Οδηγία ΣΠΕ. Πριν από αυτή τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή χωριστές πληροφορίες για τους τύπους σχεδίων και προγραμμάτων τα οποία, σύμφωνα με το άρθρο 3, πρόκειται να υποβληθούν σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με την Οδηγία ΣΠΕ, οι οποίες τίθενται στη διάθεση των κρατών- μελών και ενημερώνονται σε τακτική βάση (αρθ. 13).

Παρακάτω παρατίθενται διαγραμματικά η διαδικασία ΣΠΕ, τα στάδια της καθώς επίσης και η διαδικασία επιλογής (screening) των σχεδίων ή προγραμμάτων που πρέπει να υπαχθούν σε διαδικασία ΣΠΕ.

Διάγραμμα 2.1: **ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ**

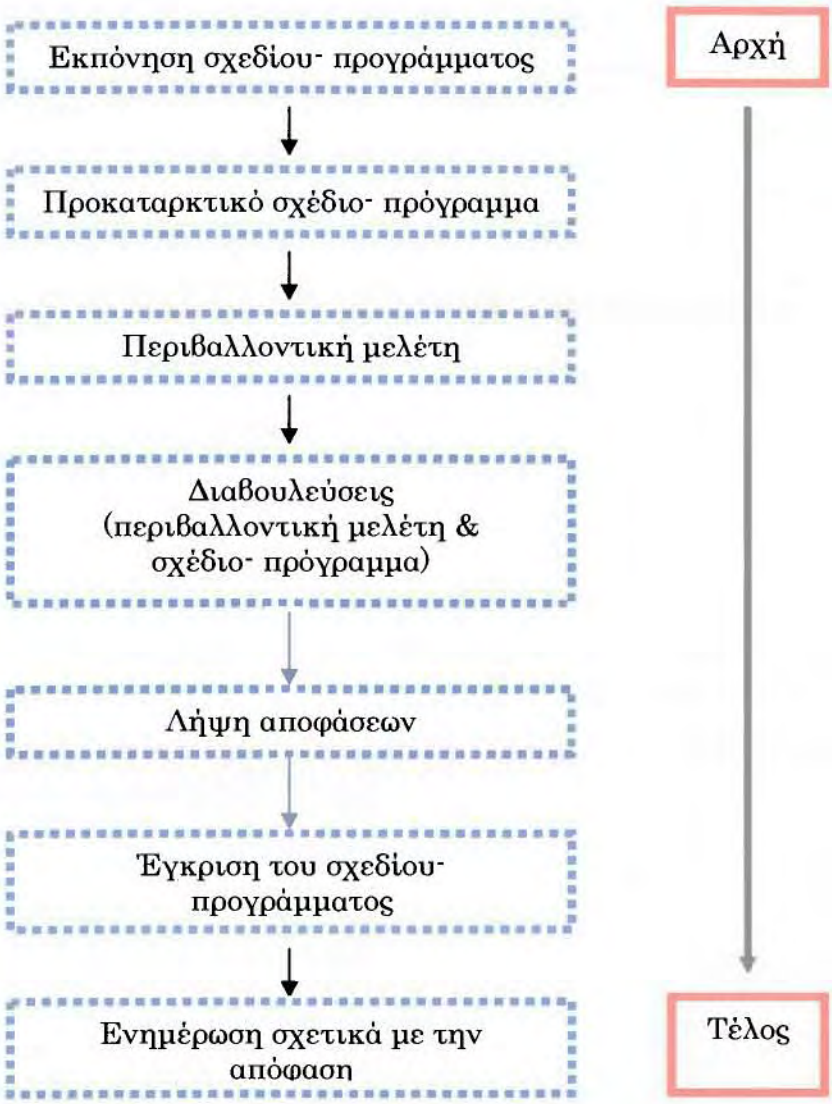

ΠΗΓΗ: Νύχας, 2007

Διάγραμμα 2.2: **ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ 2001/42/ΕΚ**

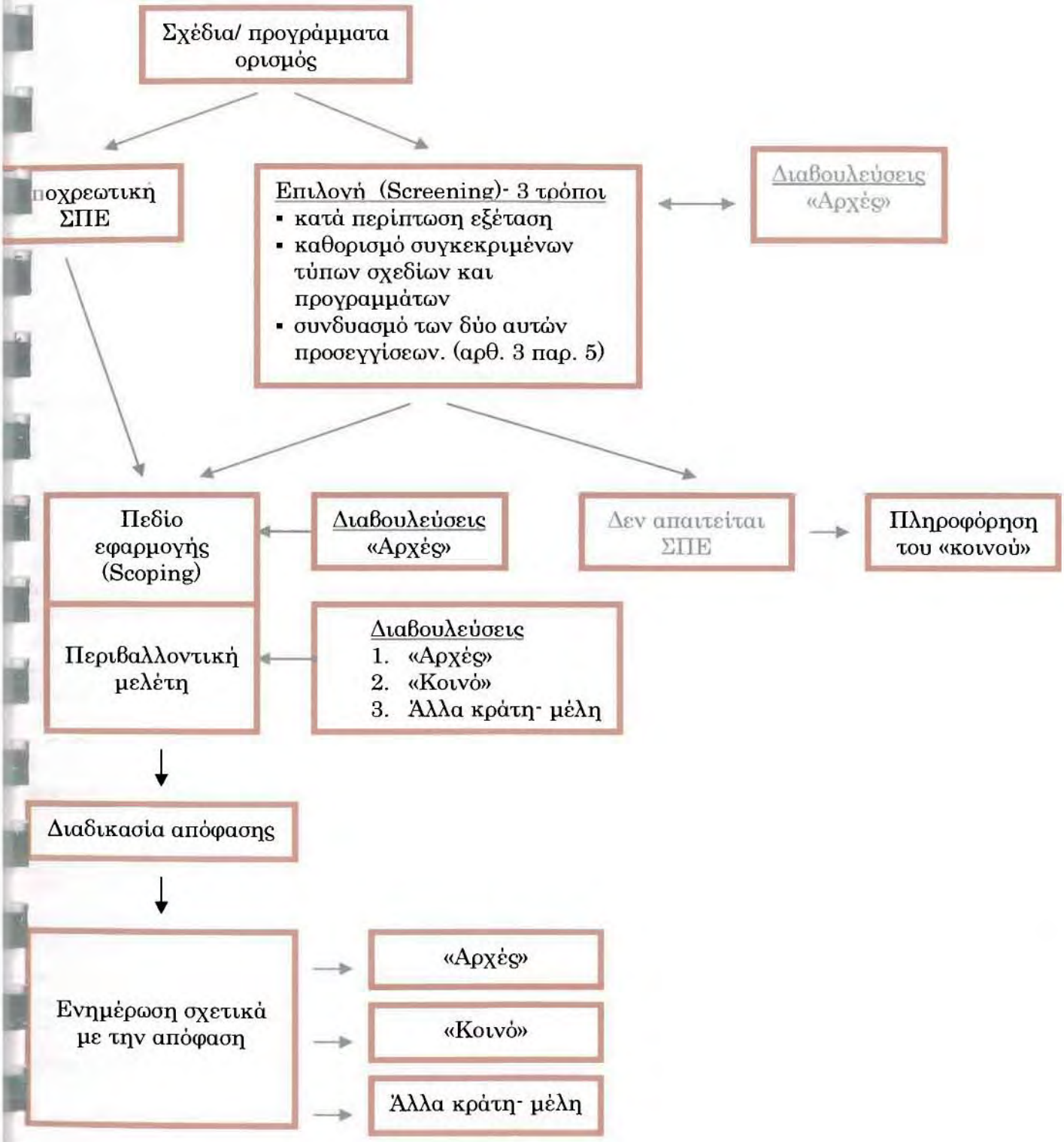

ΠΗΓΗ: Νύχας, 2007, Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 2.3: **ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ (SCREENING) ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ 2001/42/ΕΚ**

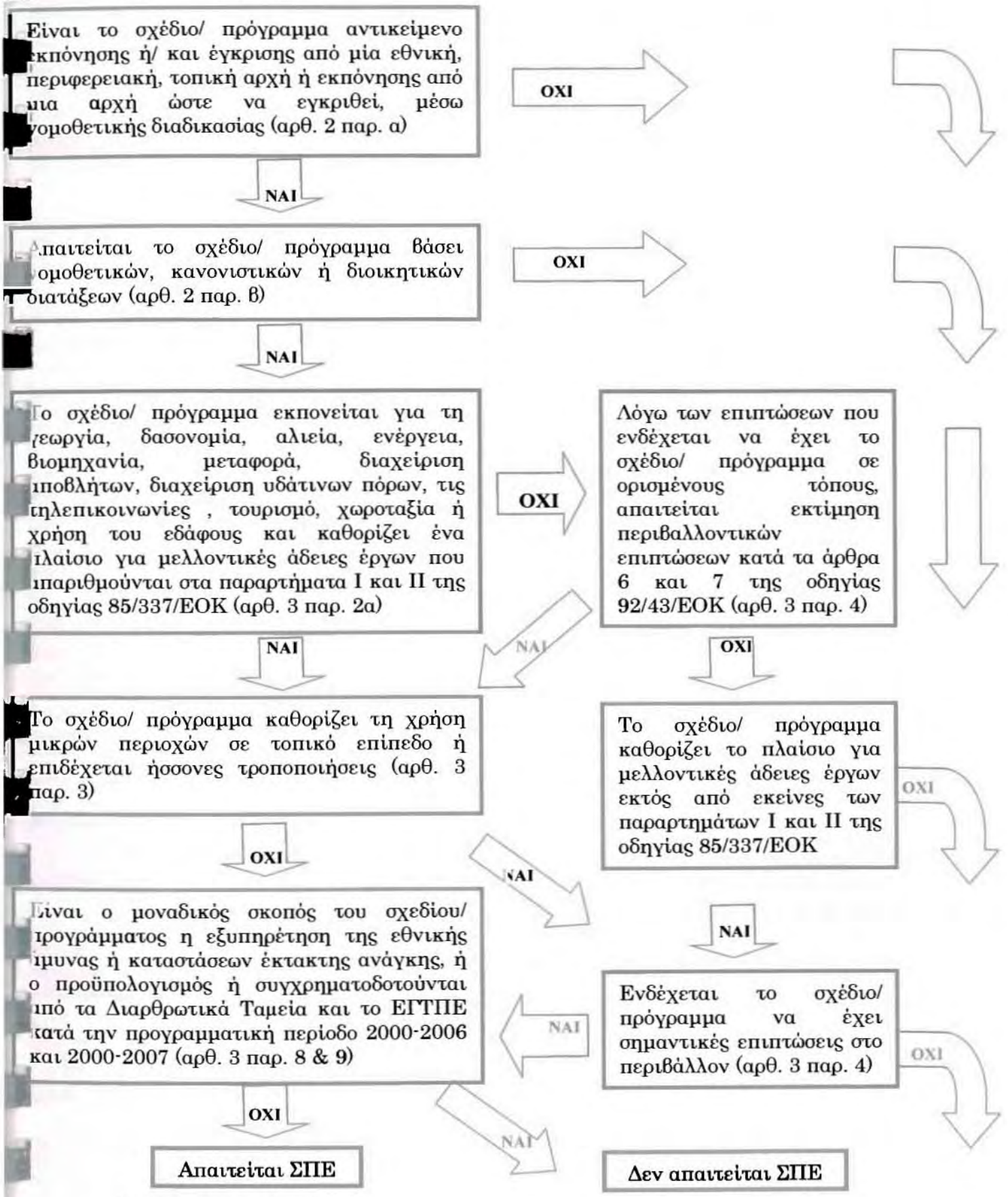

ΠΗΓΗ: Therivel, 2006

2.2 Κριτική της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ

Η πλειονότητα των όρων της Οδηγίας ΣΠΕ 2001/42/ΕΚ έχει πολλά κοινά σημεία με την οδηγία ΕΠΕ 85/337/ΕΟΚ που αφορά την περιβαλλοντική εκτίμηση των επιπτώσεων από έργα και δραστηριότητες. Αυτό σημαίνει ότι χρησιμοποιώντας την εμπειρία σε θέματα διαδικαστικά και μεθοδολογικά από την εφαρμογή της ΕΠΕ (Ζαγοριανάκος, 2001, 199), επιτυγχάνεται η καλύτερη εφαρμογή της ΣΠΕ, ιδιαίτερα σε κράτη- μέλη, όπως η Ελλάδα που δεν διαθέτουν παράδοση στην άσκηση ΕΠΕ. Από την άλλη πλευρά, αυτή η μεγάλη ομοιότητα των δύο οδηγιών, όχι μόνο στη διατύπωση και την ορολογία αλλά και στις διαδικασίες και νομοθετικές διατάξεις αποτελεί ένα έναυσμα για αμφισβήτηση της αναγκαιότητας της οδηγίας με τη συγκεκριμένη μορφή. Έτσι, δημιουργήθηκαν δύο πλευρές που εξέφραζαν αντίθετες απόψεις, Από τη μία μερικές περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) και περιβαλλοντικοί φορείς στη Μ. Βρετανία που υποστηρίζουν ότι δεν χρειαζόταν μία νέα Οδηγία για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή σχεδίων και προγραμμάτων αλλά μία απλή προέκταση της Οδηγίας ΕΠΕ από έργα και δραστηριότητες σε σχέδια και προγράμματα (Ζαγοριανάκος, 2001), μειώνοντας με αυτόν τον τρόπο τον χρόνο και το χρήμα για την ενσωμάτωση της κοινοτικής οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο κάθε κράτους- μέλους, συνήθης τακτική για χώρες με εμπειρία στην Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Από την άλλη εκφράστηκε η άποψη ότι εφόσον η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων δεν γίνεται πια σε έργα και δραστηριότητες αλλά σε σχέδια και προγράμματα, δηλαδή σε ανώτερο και πιο στρατηγικό επίπεδο εφαρμογής, απαιτείται διαφορετική νομοθετική προσέγγιση.

Λόγω του στρατηγικού επιπέδου εφαρμογής της, η Οδηγία ΣΠΕ είναι σε θέση να αποτελέσει το ευρύτερο πλαίσιο εφαρμογής Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας (Ζαγοριανάκος, 2001, 202). Ουσιαστικά, με έναυσμα την Οδηγία ΣΠΕ εκφράζεται η αναγκαιότητα να καθοριστεί ένα συνολικό πλαίσιο για Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση, με το οποίο όλες οι δράσεις που θα λαμβάνουν χώρα εντός της ΕΕ είτε αυτές είναι αναπτυξιακές, είτε είναι κοινωνικού είτε περιβαλλοντικού χαρακτήρα, να υποβάλλονται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων ενσωματώνοντας νομοθετικές διατάξεις από την Οδηγία «για τα φυσικά οικοσυστήματα» (Natura 2000), την Οδηγία «για τα πτηνά» (79/409/ΕΟΚ), την Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΚ) και κατά δεύτερο λόγο την Οδηγία για τα Νιτρικά (91/676/ΕΟΚ), την

Οδηγία Πλαίσιο για τα Στερεά Απόβλητα (75/442/ΕΚ), την Οδηγία Πλαίσιο για την Ποιότητα του Αέρα (96/62/ΕΟΚ) και την Οδηγία για την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Έλεγχο της Ρύπανσης από Βιομηχανικές Δραστηριότητες και από την ίδια. Ουσιαστικά, η Οδηγία ΣΠΕ θα προσφέρει τον τρόπο εφαρμογής της Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας με στόχο την κατακόρυφη και οριζόντια ολοκλήρωση των διαδικασιών ΕΠΕ και ΣΠΕ σε κοινοτικό επίπεδο. Παρακάτω παρατίθεται ένας πίνακας της ΕΟ, 2003 σχετικά με την ΣΠΕ για σχέδια και προγράμματα που απαιτείται από ορισμένες κοινοτικές περιβαλλοντικές νομοθεσίες.

Πίνακας 2.2: **ΣΠΕ για σχέδια και προγράμματα που απαιτείται από ορισμένες κοινοτικές περιβαλλοντικές νομοθεσίες κατά την ΕΟ, 2003**						
	Σχέδιο ή Πρόγραμμα κατά την έννοια της Οδηγίας ΣΠΕ (Άρθρο 2α)		**Υποχρεωτική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με το άρθρο 3(2)**			**Υπό όρους εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων [Αρθρο 3(4)]**
Κοινοτική νομοθεσία	**Σχέδιο ή Πρόγραμμα**	**Απαιτείται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων**	**Εκπονηθέν για τους τομείς του άρθρου 3(2α)**	**Καθορίζουν το πλαίσιο μελλοντικών αδειών έργων ΕΠΕ**	**Απαιτούν ΣΠΕ σύμφωνα με την Οδηγία για τους Οικοτύπους**	**Απαιτούν ΣΠΕ εάν ενδέχεται να έχει σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις**
Οδηγία για τα Ύδατα 2000/60/ΕΚ	ΝΑΙ / ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ τομέας διαχείρισης υδάτων	ΝΑΙ / ΟΧΙ (εξαρτάται από το περιεχόμενο)	ΝΑΙ / ΟΧΙ (εξαρτάται από το περιεχόμενο)	
Οδηγία για τα Νιτρικά 91/676/ΕΟΚ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ τομέας διαχείρισης υδάτων	ΝΑΙ / ΟΧΙ (εξαρτάται από το περιεχόμενο του Προγρ/τος Δράσης πιθανόν για εγκαταστάσεις εντατικής ζώων)	ΝΑΙ / ΟΧΙ (εξαρτάται από το περιεχόμενο του Προγράμματος Δράσης)	
Οδηγία Πλαίσιο για τα Στερεά Απόβλητα 75/442/ΕΚ συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων των Οδηγιών 91/676/ΕΚ και 94/62/ΕΚ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ τομέας διαχείρισης αποβλήτων	ΝΑΙ / ΟΧΙ (εξαρτάται από το περιεχόμενο του Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων)	ΝΑΙ / ΟΧΙ (εξαρτάται από το περιεχόμενο του Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων)	

ΣΠΕ για σχέδια και προγράμματα που απαιτείται από ορισμένες κοινοτικές περιβαλλοντικές νομοθεσίες κατά την ΕΟ, 2003						
	Σχέδιο ή Πρόγραμμα κατά την έννοια της Οδηγίας ΣΠΕ (Αρθρο 2α)		**Υποχρεωτική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με το άρθρο 3(2)**			**Υπό όρους εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων [Άρθρο 3(4)]**
Κοινοτική νομοθεσία	**Σχέδιο ή Πρόγραμμα**	**Απαιτείται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων**	**Εκπονηθέν για τους τομείς του άρθρου 3(2α)**	**Καθορίζουν το πλαίσιο μελλοντικών αδειών έργων ΕΠΕ**	**Απαιτούν ΣΠΕ σύμφωνα με την Οδηγία για τους Οικοτόπους**	**Απαιτούν ΣΠΕ εάν ενδέχεται να έχει σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις**
Οδηγία Πλαίσιο για την ποιότητα του Αέρα 96/62/ΕΟΚ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	- τομέας ποιότητα αέρα		ΝΑΙ / ΟΧΙ εξαρτάται από το περιεχόμενο του προγράμματος	ΝΑΙ
Οδηγία για τους Οικοτόπους 92/43/ΕΚ	- Χαρακτηρισμός μιας περιοχής δεν αποτελεί 'Σχέδιο ή Πρόγραμμα'	ΝΑΙ	-		-	-
Οδηγία για τους Οικοτόπους 92/43/ΕΚ	ΝΑΙ (σχέδια και προγράμματα που έχουν επιπτώσεις σε προστατευμένες περιοχές σύμφωνα με τα άρθρα 6 και 7 της Οδηγίας 92/43/ΕΚ)	ΝΑΙ	ΝΑΙ		ΝΑΙ	

Επιπλέον, κατά κοινή ομολογία και ανεξαρτήτως των όποιων προβλεπόμενων εξαιρέσεων, το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 2001/42 για τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση είναι ιδιαίτερα ευρύ (Χαϊνταρλής, 2001), δίνοντας περιθώριο στα κράτη- μέλη να ορίσουν και να «το περιορίσουν» με τις εθνικές νομοθεσίες τους σε εκείνο που είναι πιο κατάλληλο για τις συνθήκες κάθε χώρας. Παράλληλα, η έμφαση που δίνεται σε όλη τη διαδικασία της ΣΠΕ και όχι μονόπλευρα στην προετοιμασία της περιβαλλοντικής μελέτης, στις εναλλακτικές λύσεις και στο σύστημα παρακολούθησης των επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου/ προγράμματος προσφέρουν το περιθώριο στους ιθύνοντες να μην περιορίζουν την ΣΠΕ στις επιλογές του σχεδίου που έχουν προαποφασιστεί αλλά να εκτιμούν και τις εναλλακτικές του, συμβάλλοντας στη βελτίωση της ΣΠΕ «της επόμενης γενιάς».

Ένα άλλο πλεονέκτημα της Οδηγίας εντοπίζεται στον καθορισμό, όσο το δυνατόν, ελάχιστων απαιτήσεων που πρέπει να πληρούν τα κράτη- μέλη προκειμένου να διαθέτουν ένα σύστημα ΣΠΕ. Με αυτή τη σχετική πιο «απλή» μορφή η Οδηγία ΣΠΕ, οργανώνει ένα σύστημα ΣΠΕ για εκείνες τις χώρες που δεν διέθεταν καθόλου στο παρελθόν, συμπεριλαμβανομένων και των χωρών υπό ένταξη στην ΕΕ. Για εκείνα τα κράτη- μέλη που είχαν ήδη συστήματα ΣΠΕ, η οδηγία θα καλύπτει πια ένα ευρύτερο φάσμα σχεδίων και προγραμμάτων από αυτό πριν την Οδηγία ΣΠΕ. Έτσι, θα υπάρχει πολλαπλό όφελος με πραγματοποίηση μεγαλύτερου αριθμού ΣΠΕ, περισσότερο βελτιωμένων λόγω της εξέλιξης των τεχνικών της αλλά κυριότερα της απόκτησης μεγαλύτερης εμπειρίας (Therivel, 2004, 33).

Τέλος, θα επισημαίναμε ότι άλλο ένα θετικό της οδηγίας ΣΠΕ είναι η αποτελεσματικότερη εκπλήρωση των διαδικασιών ΕΠΕ έργων, εφόσον θα χρησιμοποιούν υλικό και πληροφορίες από τις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων σχεδίων ή προγραμμάτων της περιοχής που πρόκειται να χωροθετηθούν τα έργα. Επιπρόσθετα, και πιο σημαντικό είναι το γεγονός ότι στην περίπτωση μίας ολοκληρωμένης Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων σχεδίων και προγραμμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τα έργα που προβλέπονται σύμφωνα με το σχέδιο ή πρόγραμμα,

η σύνταξη των Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων έργων δεν θα είναι απλά εύκολη αλλά και περιττή[10].

Όσον αφορά τα μειονεκτήματα της Οδηγίας, το πρώτο που εντοπίζεται είναι η απουσία των πολιτικών στο πεδίο εφαρμογής της ΣΠΕ. Εδώ δημιουργείται μια αντίφαση για το λόγο ότι, ενώ απαιτείται ΣΠΕ για σχέδια και προγράμματα, η ΣΠΕ για τις πολιτικές που τα καθορίζουν δεν απαιτείται, δημιουργώντας έτσι πιθανές ασυνέπειες και συγκρούσεις για τη μορφή της ΣΠΕ. Επομένως, σύμφωνα με τις αρχικές ενδείξεις, παρουσιάζεται το φαινόμενο πολλά σχέδια και προγράμματα εθνικού επιπέδου να μην υπόκεινται στην ΣΠΕ επειδή «δεν απαιτείται», προβάλλοντας ένα κενό στην περιβαλλοντική εκτίμηση στα ανώτερα επίπεδα σχεδιασμού, το οποίο συνεπακόλουθα μεταφέρεται και στα υπόλοιπα επίπεδα σχεδιασμού.

Στη συνέχεια, η διάκριση ανάμεσα στις αναγκαίες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν σωρευτικώς (και) και σε εκείνες που πρέπει να πληρούν εναλλακτικά (είτε/ ή), λόγω της συνθετότητάς της, δημιουργεί μία δυσκολία στους μελετητές και στους νομικούς να αποφανθούν ποιά σχέδια και προγράμματα πρέπει να υπάγονται σε ΣΠΕ και να τα ταξινομήσουν σε κατηγορίες. Αυτό φυσικά εντείνεται και από το γεγονός της ασάφειας πολλών όρων της οδηγίας όπως τι είναι μία διοικητική διάταξη, μια μείζονα τροποποίηση και τι μια σημαντική επίδραση στο περιβάλλον, κ.λπ.
Σαν απόρροια του παραπάνω, η ευελιξία που έχουν τα κράτη- μέλη να εξαιρέσουν σχέδια και προγράμματα τα οποία καθορίζουν τη χρήση «μικρών περιοχών» σε «τοπικό επίπεδο» καθώς και εκείνα που έχουν υποστεί «ήσσονες» τροποποιήσεις, στην περίπτωση που θεωρήσουν ότι οι πιθανές αρνητικές επιπτώσεις τους στο περιβάλλον είναι «σημαντικές», διατρέχει τον κίνδυνο να μην γίνει σωστή επιλογή των εξαιρέσεων από τις διατάξεις και να αποβεί περιβαλλοντικά επιζήμια. Αυτό συμβαίνει γιατί δεν καθορίζονται οι έννοιες εντός των εισαγωγικών αλλά και των διαδικασιών τεχνικής φύσης που προσδιορίζουν το μέγεθος της σημαντικότητας των επιπτώσεων και τη διασπορά αυτών σε κατηγορίες πληθυσμού/ οικοσυστημάτων (Ζαγοριανάκος, 2001),

[10] Η Επιτροπή των Περιφερειών (CoR) θεωρεί την παραπάνω δήλωση υπερβολική δεδομένου ότι τα αναπτυξιακά έργα συνήθως κατασκευάζονται αρκετό καιρό μετά την περίοδο σύνταξης των σχεδίων/ προγραμμάτων, με αποτέλεσμα τα στοιχεία και η πληροφορία που χρησιμοποιήθηκαν να μην είναι αξιόπιστα.

Έτσι, η έμφαση που δίνεται στην οδηγία είναι στις διαδικασίες διαφάνειας και δημόσιας συμμετοχής όπως η δημοσιοποίηση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) και ενημέρωση του κοινού και ενσωμάτωση των απόψεων των ενδιαφερομένων μερών στην τελική απόφαση για επικύρωση του σχεδίου ή προγράμματος, αποκτά ιδιαίτερη σημασία (Ζαγοριανάκος, 2001).

Όσον αφορά τώρα τις συμμετοχικές διαδικασίες παρά την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αυξήσει τη διαφάνεια για την καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος που αντικατοπτρίζεται στο άρθρο 8, σύμφωνα με το οποίο η αρμόδια για την προετοιμασία και επικύρωση του σχεδίου ή προγράμματος αρχή, είναι υποχρεωμένη να λάβει υπ' όψιν της, τόσο κατά την διάρκεια της σύνταξης του σχεδίου ή προγράμματος όσο και πριν την έγκριση του, τα συμπεράσματα της ΣΜΠΕ και τις διατυπωμένες απόψεις αρμόδιων φορέων, ενδιαφερόμενων ομάδων και κοινού, η εφαρμογής της δημόσιας διαβούλευσης επιχειρείται με τρόπο καθαρά διαδικαστικό εφόσον με το άρθρο 9 παράγραφος β, μετά την επικύρωση του σχεδίου ή προγράμματος, η αρμόδια αρχή επιβάλλεται να καταθέσει μια δήλωση στην οποία θα αναφέρεται ο τρόπος με τον οποίο ελήφθησαν τα συμπεράσματα της ΣΜΠΕ, κατά τη διάρκεια της σύνταξής της, αν ελήφθησαν υπόψη μόνο οι απόψεις των περιβαλλοντικών αρχών και αρμόδιων φορέων και όχι του κοινού ή κοινωνικών ομάδων με ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε σχετικά θέματα όπως περιβαλλοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις, συλλόγους πολεοδόμων και χωροτακτών, αναπτυξιακούς φορείς (άρθρο 5 παράγραφος 4) και αν οι παραπάνω διατυπωμένες απόψεις, ελήφθησαν υπ' όψιν στην απόφαση για έγκριση του σχεδίου ή προγράμματος. Σε ορισμένες χώρες-μέλη όπως η Ελλάδα, η «αρμόδια αρχή» που ζητά την γνώμη (δηλαδή κεντρικές ή περιφερειακές υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ), ενδέχεται να είναι η ίδια με την «περιβαλλοντική αρχή» που την προσφέρει, υποσκιάζοντας έτσι την διαφάνεια και αξιοκρατία της σχετικής διαδικασίας[11] (Ζαγοριανάκος, 2001).

Τέλος, είναι προφανές ότι στοιχεία όπως α) η διακριτική ευχέρεια που διαθέτουν τα κράτη μέλη σε σχέση με σημαντικές όψεις της υλοποίησης της Οδηγίας, β) το ευρύ περιεχόμενο των Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ), γ)

[11] Αυτή η παρατήρηση αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της αδυναμίας σύνταξης μιας Οδηγίας ΣΠΕ για σχέδια και προγράμματα στο πρότυπο της Οδηγίας ΕΠΕ για έργα, εφόσον στην δεύτερη οδηγία η «αρμόδια αρχή», δηλαδή ο ιδιοκτήτης του έργου και υπεύθυνος για την σύνταξη της ΜΠΕ δεν συμπίπτει με την «περιβαλλοντική αρχή» δηλαδή το ΥΠΕΧΩΔΕ (CoR, 1997).

ο μη ορισμός των εννοιών του σχεδίου και του προγράμματος, ή με άλλα λόγια η μη αναγόρευση των εννοιών αυτών σε νομικές κατηγορίες (Χαϊνταρλής, 2001) και δ) η μη αποσαφήνιση κάποιων ζητημάτων όπως ποιες αρχές πρέπει να συμμετέχουν στη διαβούλευση, ποιο επίπεδο λεπτομέρειας απαιτείται στη ΣΠΕ, και ποιές εναλλακτικές λύσεις είναι «λογικές» (Therivel, 2004), θέτουν ερωτήματα κάποια από τα οποία θα απαντηθούν δια της δικαστικής οδού όταν εφαρμοστεί η Οδηγία σε συγκεκριμένα σχέδια και προγράμματα.

2.3 Η μεταφορά της Οδηγίας ΣΠΕ (2001/42/ΕΚ) στα κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σε αυτό το υποκεφάλαιο παρουσιάζεται μια ενημέρωση, στα μέσα του 2006, της κατάστασης μεταφοράς και εφαρμογής της οδηγίας 2001/42/ΕΚ (οδηγία ΣΠΕ) στα τότε 25 κράτη μέλη της ΕΕ (από την 1η Ιανουαρίου 2007, υπάρχουν 27), δηλ. δύο έτη αφότου τέθηκε η οδηγία σε ισχύ. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις εμφανιζόμενες νομικές απαιτήσεις και τις οδηγίες[12]. Στη συνέχεια ακολουθεί μια περίληψη της κατάστασης μεταφοράς και εφαρμογής της οδηγίας 2001/42/ΕΚ στα κράτη μέλη. Τέλος, παρατίθενται οι νομικές απαιτήσεις και οι οδηγίες που εκδίδονται μέσα σε κάθε ένα από τα κράτη μέλη καθώς επίσης και οι κατάλογοι με νομοθετικά έγγραφα και οδηγίες που βασίζονται σε ηλεκτρονικές αναφορές (Fisher, 2006).

Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει την κατάσταση μεταφοράς και ενσωμάτωσης της Οδηγίας ΣΠΕ, τον Ιούλιο του 2006 και αναφέρεται σε πέντε πτυχές της εμφανιζόμενης πρακτικής ΣΠΕ, ως εξής:

[12] οι δημοσιεύσεις που εξετάζουν τη μεταφορά, την ενσωμάτωση και την εφαρμογή της οδηγίας ΣΠΕ ήταν όλες κάπως ξεπερασμένες μέχρι τα μέσα του 2006. Αυτές περιλαμβάνουν μια έκθεση από το Ευρωπαϊκό Γραφείο Περιβάλλοντος (European Environment Bureau) το 2005, (http://www.eeb.org/activities/biodiversity/Final-SEA-report-271205.pdf), το οποίο προσδιόρισε 14 κράτη μέλη που είχαν τους τελικούς νόμους ΣΠΕ σε ισχύ και δύο να έχουν εκδώσει σχέδια νόμου. Αυτή η έκθεση ούτε παρείχε οποιαδήποτε νομική αναφορά ή οδηγία, ούτε ερεύνησε περαιτέρω την κατάσταση στα άλλα εννέα κράτη μέλη. Τα εθνικά νομικά μέτρα εφαρμογής για την οδηγία ΣΠΕ παρατίθενται επίσης στην ηλεκτρονική σελίδα της Eur-Lex (http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=414638:cs&lang=en&list=414638:cs.&pos=1&page=1&nbl=1&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#FIELD_PT). Εντούτοις, τα διάφορα μέτρα δεν εξηγούνται, δηλ. είναι ασαφές ποιες νομικές απαιτήσεις καλύπτουν και εάν η οδηγία έχει μεταφερθεί πλήρως ή μόνο εν μέρει.

1. Τη νομοθεσία ενσωμάτωσης της οδηγίας ΣΠΕ.
2. Τις οδηγίες (guidance) που παρέχονται προκειμένου να υποστηριχθούν οι αρχές που διεξάγουν την ΣΠΕ, σύμφωνα με την Οδηγία ΣΠΕ.
3. Την έκταση της εφαρμογής ΣΠΕ.
4. Την ύπαρξη οποιονδήποτε άλλων (νομικών, επίσημων, άτυπων) διοικητικών οργάνων/μεθόδων που στοχεύουν να λαμβάνεται υπόψη το περιβάλλον στον χωρικό σχεδιασμό αλλά και το σχεδιασμό των χρήσεων γης.
5. Την ύπαρξη της πρακτικής προγενέστερων οδηγιών ΣΠΕ.

2.3.1 Η κατάσταση ενσωμάτωσης

Τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν ενσωματώσει την οδηγία ΣΠΕ από τα μέσα του 2006. Δύο κράτη απέκτησαν μετά τον Ιούλιο του 2006 που συντάχθηκε αυτή η αναφορά, που είναι η Ελλάδα με την ΚΥΑ 107017/2006, ΦΕΚ 1225/5-9-2006 Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» και η Πορτογαλία με τον νόμο Decree-Law 232/2007 of 15 June «relative to the impact of certain plans and programmes on the environment, as well as to the national legislation transposing that Directive», ενώ μόνο το Λουξεμβούργο παραμένει χωρίς καμία νομοθεσία ΣΠΕ σε ισχύ. Δύο κράτη, η Γερμανία και η Ιταλία, έχουν πλαίσιο εθνικής νομοθεσίας για τη ΣΠΕ σε ισχύ. Εντούτοις, με τη Γερμανία που είναι ομοσπονδιακό κράτος και την Ιταλία που χαρακτηρίζεται από ισχυρές περιφερειακές δυνάμεις σε ισχύ, η νομοθεσία έπρεπε επιπλέον να ανακοινωθεί στα περισσότερα από τα 16 γερμανικά *ομόσπονδα κρατίδια* και στις 20 ιταλικές περιφέρειες και 2 αυτόνομες επαρχίες της Ιταλίας. Στη Σλοβενία, μόνο το σχέδιο νόμου για την ΣΠΕ ήταν σε ισχύ. Στην Ολλανδία, τελικά, η νομοθεσία που ενσωματώνει την οδηγία ΣΠΕ στο εσωτερικό της δίκαιο ανακοινώθηκε μέσα στο 2006.

ακας 2.3: **Η κατάσταση μεταφοράς και ενσωμάτωσης της Οδηγίας ΣΠΕ στα 25 κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας**

Πτυχές ΣΠΕ / μέλη	(1α) Κατάσταση ενσωμάτωσης της Οδηγίας ΣΠΕ	(1β) Ημερομηνία ενσωμάτωσης	(2) Οδηγίες	(3) Έκταση της εφαρμογής ΣΠΕ	(4) Άλλα διοικητικά όργανα	(5) ΣΠΕ που ξεκίνησε κατόπιν υιοθέτησης της Κοινοτική Οδηγία
(1) Αυστρία	(√)	2006	(√)/⇔	√	⇔	Προηγούμενη
Βέλγιο	√	2004	√+	⇔	⇔	Προηγούμενη
(3) Κύπρος	√	2005	⇔	×	⇔	Μεταγενέστερη
Τσέχικη Δημ.	√	2004	√++	√	⇔	Προηγούμενη
(5) Δανία	√	2004	√	√	⇔	Προηγούμενη
Εστονία	√	2005	⇔	√	⇔	Προηγούμενη
(7) Φιλανδία	√	2005	√	√√	⇔	Προηγούμενη
Γαλλία	√	2004	√/⇔	√√	⇔	Προηγούμενη
(9) Γερμανία	(√)	2005	(√)/⇔	√√*	√*	Προηγούμενη
)Ελλάδα	√[13]	2006	×	⇔	√**	Μεταγενέστερη
(11)Ουγγαρία	√	2004	√	⇔	⇔	Προηγούμενη
)Ιρλανδία	√	2004	√	√	⇔	Μεταγενέστερη
(13)Ιταλία	(√)	2006	⇔	⇔	⇔	Μεταγενέστερη
)Λετονία	√	2004	× (√)	√	⇔	Μεταγενέστερη
(15)Λιθουανία	√	2004	× (√)	⇔+	⇔	Προηγούμενη
)Λουξεμβούργο	×	-	×	×	?	Μεταγενέστερη
)Μάλτα	√	2005	×+++	⇔	⇔	Μεταγενέστερη
)Ολλανδία	√	2006	√	√√	√***	Προηγούμενη
)Πολωνία	√	2004	√	√√	√****	Προηγούμενη
)Πορτογαλία	√[14]	2007	⇔	⇔	⇔	Μεταγενέστερη
)Σλοβακία	√	2006	×	⇔	⇔	Προηγούμενη
(32)Σλοβενία	⇔	2006	×	⇔	√*****	Προηγούμενη
)Ισπανία	√	2006	√++++	√	⇔	Προηγούμενη+
(24)Σουηδία	√	2005	√	√√	⇔	Προηγούμενη
)ΗΒ	√	2004	√	√√	⇔	Προηγούμενη

[13] ΚΥΑ 107017/2006 Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42//ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001.

[14] Decree-Law 232/2007 relative to the impact of certain plans and programmes on the environment, as well as to the national legislation transposing that Directive

Status: July	√ = πλήρως ενσωματωμένη (δηλ. οι νομικές απαιτήσεις είναι σε ισχύ) ⇔ = μερικώς ενσωματωμένη × = δεν έχει ενσωματωθεί ακόμα (√) = ενσωματωμένη σε εθνικό επίπεδο, πρέπει να ακολουθήσουν και οι περιφέρειες/ κρατίδια (έχει δοθεί παράταση χρόνου από την ΕΚ)	√ = διαθέσιμες οδηγίες ⇔ = προσχέδιο/ γενικές οδηγίες (μπορεί μόνο να αναφέρει την ΣΠΕ) × = καθόλου οδηγίες (√) = κρατικές οδηγίες εν μέρει διαθέσιμες/ μερικώς υπό προετοιμασία + ΕΠΕ/ ΣΠΕ ιστοσελίδα από την περιφερειακή αρχή, www.mervlaanderen.be ++ θεωρούνται εκπρόθεσμες +++ ξένες οδηγίες ++++ περιφερειακές οδηγίες	√√ = πάνω από 100 √ = μερικές ⇔ = μία ή πολύ λίγες /πιλοτικές μελέτες × = καμία + = όλες πρόσφατα υπό προετοιμασία * = η πρακτική κυρίως προερχόμενη από το επίπεδο της μικρής κλίμακας σχεδίων χρήσεων γης και τοπικών σχεδίων χρήσεων γης σε κάποια κρατίδια	√ = άλλο εργαλείο στη θέση του ⇔ = γενική απαίτηση να ληφθεί υπόψη το περιβάλλον στον χωρικό σχεδιασμό × = εξ' ολοκλήρου βασισμένη στην οδηγία ΣΠΕ * = σχεδιασμός τοπίου ** = ΕΠΕ για συγκεκριμένα σχέδια χρήσεων γης *** =περιεκτική ΕΠΕ βασισμένη στην ΣΠΕ σε ισχύ από την δεκαετία του '80 **** = οικοφυσιογραφικές μελέτες ***** = ΕΠΕ για φυσικό σχεδιασμό από το 1993 σύμφωνα με τον Νόμο για την Περιβαλλοντική Προστασία	Προηγούμενη = Προηγούμενη πρακτική ΣΠΕ Μεταγενέστερη = ξεκίνησε κατόπιν υιοθέτησης της Κοινοτική Οδηγία Προηγούμενη+ = για τα διαρθρωτικό ταμεία της ΕΚ

Πηγή: Fischer, 2006b, Ιδία επεξεργασία

2.3.2 Οι οδηγίες για τη ΣΠΕ

Στο σύνολο, πάνω από 40 οδηγίες/έγγραφα οδηγιών (guidelines/ guidance documents) προσδιορίστηκαν μέσω της έρευνας ερωτηματολογίων και της βιβλιογραφικής ανασκόπησης (βλ. τις αναφορές στο επόμενο τμήμα). Μόνο πέντε κράτη δεν είχαν οδηγίες (guidelines) καθόλου, η Ελλάδα, το Λουξεμβούργο, η Σλοβακία, η Σλοβενία και η Μάλτα (ακόμα κι αν ο εμπειρογνώμονας από το τελευταίο κράτος αναφέρθηκε στα έγγραφα καθοδήγησης από άλλα κράτη). Από δύο κράτη ειπώθηκε ότι θα ανακοινωθεί σύντομα η οδηγία ΣΠΕ, από τη Λετονία και τη Λιθουανία. Τέσσερα κράτη έχουν οδηγία σε ισχύ που να αναφέρει την ΣΠΕ για γενικό ή τομεακό/ σχεδιασμό χρήσεων γης και είναι η Εσθονία, η Ιταλία, η Κύπρος και η Πορτογαλία (η τελευταία έχει οδηγία που αναφέρεται στη στρατηγική ολοκληρωμένη αξιολόγηση, παρά την ΣΠΕ). Επιπλέον, διάφορα κράτη είχαν

εκδώσει οδηγίες που κάλυπταν μόνο ορισμένους τομείς ή περιοχές. Σε αυτά περιλαμβάνονταν η Γερμανία, η Ισπανία, η Αυστρία και η Γαλλία. Μια περιεκτική οδηγία για συγκεκριμένο τομεακό και χωρικό/χρήσεων γης σχεδιασμό ανακοινώθηκε τελικά στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Σουηδία, τη Φινλανδία, τη Δανία, την Πολωνία, την Ιρλανδία και την Ουγγαρία. Ενώ οι οδηγίες ήταν επίσης σε ισχύ στη Τσεχία, στα μέσα του 2006, αυτές χρειάστηκαν εκ νέου ενημέρωση. Επιπλέον, από τις φλαμανδικές περιφέρειες του Βελγίου παρέχεται μία ηλεκτρονική σελίδα που περιέχει οδηγίες για ΣΠΕ[15]. Στην Ολλανδία, ενώ οι οδηγίες που βασίζονται στο κείμενο της Οδηγίας ΣΠΕ θα εκδίδονταν σύντομα, η περιεκτική οδηγία για την ΕΠΕ ήταν διαθέσιμη από το τέλος της δεκαετίας του '80, βασισμένη στην ΣΠΕ από την Εθνική Επιτροπή ΕΠΕ[16]. Τέλος, πρέπει να προστεθεί ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει εκδώσει επίσης γενικές οδηγίες για την ΣΠΕ[17].

2.3.3 Η έκταση της εφαρμογής ΣΠΕ

Μέχρι τον Ιούλιο του 2006, έχει υπάρξει ένας πλούτος πρακτικής εμπειρίας της ΣΠΕ σε πολλά κράτη- μέλη. Κρίνοντας από τις απαντήσεις των ειδικών, υπήρχαν πιθανότατα χιλιάδες ΣΠΕ/ εκτιμήσεις τύπου ΣΠΕ που είχαν συνταχθεί μέχρι τα μέσα του 2006, πολλές από τις οποίες χρονολογούνται προγενέστερα της προ- Οδηγίας ΣΠΕ πρακτικής. Ως συνέπεια, στα κράτη με τη μεγαλύτερη εφαρμογή της ΣΠΕ περιλήφθηκαν και εκείνα που είχαν κάποια εμπειρία πριν την οδηγία ΣΠΕ, όπως το ΗΒ, η Ολλανδία, η Σουηδία και η Φιλανδία. Επιπρόσθετα και κατά κάποιο τρόπο αιφνίδια, λαμβάνοντας υπόψη την πολύ περιορισμένη διαθέσιμη βιβλιογραφία, η Πολωνία και η Γαλλία, επίσης φαίνεται να έχουν κάποια αξιοσημείωτη εμπειρία στην ΣΠΕ. Σε όλα αυτά τα κράτη, η ΣΠΕ έχει εφαρμοστεί σε περισσότερες από εκατό διαφορετικές περιπτώσεις. Άλλα κράτη με κάποια εμπειρία από ουσιαστικές περιπτώσεις ή πιλοτικές μελέτες είναι η Αυστρία, η Δανία καθώς επίσης και προς έκπληξη η Εσθονία, η Ισπανία, η Λετονία και η Τσεχία. Τα περισσότερα από τα άλλα κράτη είχαν τουλάχιστον κάποιες ΣΠΕ (είτε κατόπιν τυποποιημένης διαδικασίας είτε

[15] www.mervlaanderen.be
[16] www.commissiemer.nl
[17] διαθέσιμη σε 11 γλώσσες, http://ec.europa.eu/environment/eia/

σαν πιλοτικές μελέτες). Μόνο στην Κύπρο, δεν έχει ετοιμαστεί καμία ΣΠΕ, μέχρι τον Ιούλιο του 2006.

2.3.4 Άλλα εργαλεία περιβαλλοντικής διαχείρισης/ Πρακτική πριν από την έκδοση της Οδηγίας ΣΠΕ

Λαμβάνοντας υπόψη την ύπαρξη άλλων εργαλείων περιβαλλοντικής διαχείρισης στα σχεδιαστικά συστήματα, τα περισσότερα κράτη επικαιροποίησαν τα συστήματά τους πριν αναγκαστούν να μεταφέρουν την Οδηγία ΣΠΕ, στοχεύοντας στην περιβαλλοντική αναβάθμιση με άλλα μέσα. Αυτό συνέβη ιδιαίτερα στον χωρικό σχεδιασμό/ σχεδιασμό χρήσεων γης. Σε αυτό το πλαίσιο κάποια κράτη είχαν πιο ανεπίσημα συστήματα ΣΠΕ, συμπεριλαμβάνοντας για παράδειγμα το ΗΒ (environmental/ sustainability appraisal) και τη Σουηδία (integrated land use planning). Πολλοί ερωτηθέντες απάντησαν στα ερωτηματολόγια ότι τα υπουργεία περιβάλλοντος λαμβάνουν σοβαρά υπόψη την περιβαλλοντική έκφανση στον σχεδιασμό. Στην Ολλανδία, την Ελλάδα και τη Σλοβενία, η ΕΠΕ έχει εφαρμοστεί σε μικρής κλίμακας σχέδια χρήσεων γης για πολλά χρόνια. Επιπρόσθετα, δύο κράτη είχαν άλλα εργαλεία περιβαλλοντικής διαχείρισης σε εφαρμογή, όπως η Γερμανία και η Πολωνία. Στη Γερμανία, τα σχέδια τοπίου ετοιμάστηκαν σε ποικίλα διοικητικά επίπεδα, ενεργώντας ως περιβαλλοντικές αναφορές αλλά και καθορίζοντας τους περιβαλλοντικούς στόχους της ανάπτυξης. Σε συγκεκριμένο κρατίδιο (για παράδειγμα το Brandenburg) από τα μέσα του '90, τα σχέδια τοπίου είχαν ετοιμαστεί παράλληλα με τα τοπικά σχέδια χρήσεων γης, αναγνωρίζοντας τις πιθανές συνέπειες και υποστηρίζοντας την αποφυγή συνεπειών, το μετριασμό τους αλλά και την αναστροφή τους. Στην Πολωνία, οι «οικοφυσιογραφικές» μελέτες ετοιμάστηκαν για κάθε τοπικό και περιφερειακό προσχέδιο χρήσεων γης, χαρακτηρίζοντας τα φυσικά περιβαλλοντικά στοιχεία σε μία προσδιορισμένη περιοχή σχεδίου αλλά και τις πιθανές διασυνδέσεις με την μελλοντική προληπτική χρήση γης.

Τα περισσότερα κράτη είχαν αρχίσει εργασίες στην ΣΠΕ πριν οι απαιτήσεις της οδηγίας ισχύσουν. Αυτό συνδέθηκε με την παραπάνω ανάγκη των περισσότερων σχεδιαστικών συστημάτων να λάβουν υπόψη τις περιβαλλοντικές εκφάνσεις. Μόνο σε επτά κράτη η Οδηγία ήταν το κίνητρο για την εφαρμογή της ΣΠΕ,

περιλαμβάνοντας την Ιταλία, την Πορτογαλία, την Ιρλανδία, τη Λετονία, τη Μάλτα, την Ελλάδα και την Κύπρο.

2.3.5 Νομικές απαιτήσεις και οδηγίες στα κράτη - μέλη της ΕΕ

Σε αυτό το τμήμα παρουσιάζονται τα νομικά έγγραφα και οι οδηγίες για την ΣΠΕ στα κράτη- μέλη της ΕΕ. Σε αυτό το πλαίσιο παρέχονται εκτενείς αναφορές βασισμένες στον «κυβερνοχώρο» που επιτρέπουν στον αναγνώστη να έχει πρόσβαση στην πληροφορία για τα περισσότερα από τα 25 κράτη μέλη πριν το 2007. Τα περισσότερα από τα έγγραφα που αναφέρονται εδώ είναι διαθέσιμα μόνο στην εθνική τους γλώσσα.

Αυστρία

Στα μέσα του 2006, η μεταφορά της οδηγίας ΣΠΕ με νομικά έγγραφα στην Αυστρία ανακοινώθηκε σε ομοσπονδιακό επίπεδο και σε επίπεδο των εννέα κρατιδίων (ομόσπονδα κρατίδια). Στο ομοσπονδιακό επίπεδο, αυτά περιλαμβάνουν (περισσότερες πληροφορίες στην ιστοσελίδα www.anidea.at/aktu.html):

- Ομοσπονδιακός Νόμος για τη διαχείριση αποβλήτων
- Ομοσπονδιακός Νόμος για τη στρατηγική αξιολόγηση του τομέα των μεταφορών
- Ομοσπονδιακός Νόμος για τον περιβαλλοντικό θόρυβο
- Ομοσπονδιακός Νόμος για την ποιότητα του αέρα
- Ομοσπονδιακός Νόμος για τη διαχείριση των υδάτων

Υπήρξε επίσης καθοδήγηση για το πώς διεξάγεται μία διαδικασία ΣΠΕ στον τοπικό σχεδιασμό χρήσεων γης, που δημοσιεύθηκε από ορισμένες τοπικές αυτοδιοικήσεις. Αυτό περιλαμβάνει την Lower Austria [Leitfaden (www.raumordnung-noe.at/dynamisch/showinfostand.php?id=87) και Styria (Leitfaden Styria, 2006)].

Βέλγιο

Οι πληροφορίες είναι μόνο από τη Φλαμανδική περιφέρεια (μια από τις τρεις περιφέρειες του Βελγίου εκτός από τη Βαλλονία και τις Βρυξέλλες). Στη Φλαμανδική περιφέρεια, η οδηγία ΣΠΕ μεταφέρθηκε, βασισμένη στο Διάταγμα για την ΕΠΕ και τη ΣΠΕ (Διάταγμα της φλαμανδικής κυβέρνησης στις 18 Δεκεμβρίου 2002), για να συμπληρώσει το Διάταγμα της 5ης Απριλίου 1995, με μία αναφορά σε τίτλους σχετικά με την περιβαλλοντική προστασία: Belgisch Staatsblad/*LE Moniteur Belge –B.S. 13/02/2003. Μία ιστοσελίδα του Φλαμανδικού Υπουργείου Περιβάλλοντος παρέχει επίσης τις οδηγίες το πώς να ασκείται η ΣΠΕ (www.mervlaanderen.be).

Κύπρος (νότιο μέρος του νησιού)

Η οδηγία μεταφέρθηκε πλήρως μέσω του Νόμου αριθ. 102(Ι)/2005, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 29 Ιουλίου 2005. Ένα «κείμενο» ετοιμάστηκε από την Υπηρεσία Περιβάλλοντος τον Νοέμβριο του 2005, και διαδόθηκε σε όλες τις αρχές, τους συμβούλους και τους εμπλεκόμενους. Το «κείμενο» μπορεί να βρεθεί στην ιστοσελίδα της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος (www.moa.gov.cy).

Τσεχική Δημοκρατία

Η οδηγία ΣΠΕ μεταφέρθηκε το 2004 με τροποποιήσεις στον νέο Τσεχικό Νόμο για την ΕΠΕ (αριθ. 100/2001 Coll.). Η ΣΠΕ των σχεδίων χρήσεων γης είχε μια ξεχωριστή θέση σε αυτό το σύστημα. Σε αυτό το πλαίσιο, υπήρξε μια ελαφρώς διαφορετική διαδικασία για την ΣΠΕ των σχεδίων χρήσεων γης και για την ΣΠΕ όλων των άλλων θεμάτων. Οι απαιτήσεις του πλαισίου της ΣΠΕ για τα σχέδια χρήσεων γης θα αναπτυχθούν παραπάνω με την αναθεώρηση του Νόμου για την κατασκευή και το σχεδιασμό των χρήσεων γης, οι οποίες αναμενόταν να υιοθετηθούν μέσα στο 2007. Οι οδηγίες για την ΣΠΕ των σχεδίων χρήσεων γης (που παράχθηκαν το 1995) και η δεύτερη αναθεώρηση των Γενικών Οδηγιών για την ΣΠΕ, που ίσχυσε το 2004, ήταν διαθέσιμες στα μέσα του 2006. Εντούτοις, εν καιρώ, ήταν πιθανό να

αντικατασταθούν από τις νέες οδηγίες ΣΠΕ για όλους τους τύπους σχεδίων χρήσεων γης.

Δανία

Η οδηγία ΣΠΕ μεταφέρθηκε από το Νόμο για την Περιβαλλοντική Εκτίμηση των σχεδίων και των προγραμμάτων του 2004 (νόμος nr. 316 5 Μαΐου 2004 http://www.skovognatur.dk/Lovgivning/Love/ miljoevurdering.htm). Οι οδηγίες συντάχθηκαν το 2005 και δημοσιεύθηκαν τον Ιούνιο του 2006, καλύπτοντας όλα τα σχέδια και τα προγράμματα (http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/DD63EB1B-F0E6-4ABB-9744-7336B1C9C98E/22773/Samlet_SMV_vejledning_juni06.pdf).

Εσθονία

Η οδηγία ΣΠΕ μεταφέρθηκε από το Νόμο για την ΕΠΕ και τον Περιβαλλοντικό Νόμο Συστημάτων Διαχείρισης (νόμος ΣΠΕ) στις 3 Απριλίου 2005 (http://www.envir.ee/92022).

Φινλανδία

Η οδηγία ΣΠΕ μεταφέρθηκε με το Νόμο και το Διάταγμα για την Εκτίμηση των Επιπτώσεων από σχέδια, προγράμματα και πολιτικές των αρχών, στο περιβάλλον και με τις τροποποιήσεις του Νόμου και του Διατάγματος για τη χρήση γης και την οικοδόμηση, που τέθηκαν σε ισχύ την 1η Ιουνίου, το 2005. (http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=65699&lan=en και http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=17876&lan=en).

Υπήρξε μια σειρά συγκεκριμένων οδηγιών για τη χρήση γης. Αυτοί περιελάμβαναν:

- Τη δημόσια συμμετοχή και την εκτίμηση των επιπτώσεων στον περιφερειακό σχεδιασμό των χρήσεων γης (2000)
- Τον σχεδιασμό των παράκτιων χρήσεων γης (2005)

- Την εκτίμηση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα κατά τον περιφερειακό σχεδιασμό, την ΕΠΕ και την εκτίμηση της Natura 2000 (2003)
- Την εκτίμηση των κοινωνικών επιπτώσεων στο σχεδιασμό των χρήσεων γης (2005)
- Την εκτίμηση των επιπτώσεων από τις υπεραγορές και τα εμπορικά κέντρα στο σχεδιασμό των χρήσεων γης (2001)

Επιπλέον, υπήρξε μία τρέχουσα σχεδιαστική ανάπτυξη, ονομαζόμενη ως Εκτίμηση Επιπτώσεων στο σχεδιασμό χρήσεων γης –KASEVA, το οποίο υποστηρίχθηκε ότι κατέληγε σε γενικές οδηγίες αφορώντας και τη διαδικασία και το περιεχόμενο της ΣΠΕ.

Γαλλία

Η μεταφορά της οδηγίας ΣΠΕ σε νομοθετικό επίπεδο πραγματοποιήθηκε σε έναν ειδικό νόμο τον «ordonnance» της 3ης Ιουνίου 2004. Αυτό είχε δύο χωριστά μέρη: το ένα ήταν γενικό, και το άλλο ειδικευόταν στο χωρικό σχεδιασμό. Υπήρξαν δύο διαφορετικά κείμενα, καθορίζοντας τους ακριβείς κανόνες της εκτίμησης:

- το ένα σχετιζόμενο με το χωρικό σχεδιασμό: Διάταγμα της 27ης Μαΐου 2004, τροποποιώντας τον Αστικό και Μη Αστικό Σχεδιαστικό Κανονισμό
- το άλλο σχετιζόμενο με τα άλλα σχέδια και προγράμματα: Διάταγμα της 27ης Μαΐου 2004, αλλάζοντας τον Περιβαλλοντικό Κανονισμό (http://www.ecologie.gouv.fr/article.php3?id_article=5737).

Υπήρξαν επίσης δύο διαφορετικές γενικές οδηγίες (εγκύκλιοι):

- η μία σχετική με το χωρικό σχεδιασμό: Εγκύκλιος του Υπουργείου που ευθύνεται για τον σχεδιασμό των πόλεων και της υπαίθρου της 6ης Μαρτίου 2006
- η άλλη σχετική με τα άλλα σχέδια και προγράμματα: Εγκύκλιος του Υπουργείου που ευθύνεται για το περιβάλλον της 12ης Απριλίου 2006.

Γερμανία

Προκειμένου να συμμορφωθεί στις απαιτήσεις της οδηγίας ΣΠΕ, ο Νόμος για την ΕΠΕ (UVPG) τροποποιήθηκε από το γερμανικό Κοινοβούλιο στις 12 Μαΐου 2005 και από το *Ομοσπονδιακό Συμβούλιο* (Επιμελητήριο των *ομόσπονδων κρατιδίων*) στις 27 Μαΐου το 2005. Οι τροποποιήσεις τέθηκαν σε ισχύ στις 25 Ιουνίου 2005 μέσω του «Νόμου για την εισαγωγή της ΣΠΕ» (www.uvp.de). Τα 16 ομόσπονδα κρατίδια έπρεπε να εφαρμόσουν την ΣΠΕ μέσα από τους νόμους τους, δεδομένου ότι ο νόμος για την ΕΠΕ και ο Ομοσπονδιακός Νόμος για τη χωροταξία αποτελούν μόνο τα γενικά πλαίσια.

Όσον αφορά την ΣΠΕ του χωρικού σχεδιασμού/ σχεδιασμού χρήσεων γης, ενσωματώνοντας τις απαιτήσεις της ΕΕ (συμπεριλαμβανομένης της οδηγίας ΣΠΕ) μέσα στον Ομοσπονδιακό Νόμο για την Κατασκευή (EAG Bau), τελικά η εθνική νομοθεσία άρχισε να ισχύει από την 21η Ιουλίου 2004. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Ομοσπονδιακός Κώδικας Κτιρίων και ο Ομοσπονδιακός Νόμος για τη Χωροταξία τροποποιήθηκαν (http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/bbaug/$l*index.html). Για τον σχεδιασμό των μεταφορών έχουν εκδοθεί πρόχειρες οδηγίες (FGSV, 2004) ενώ τα περαιτέρω έγγραφα οδηγιών σχετικά με τον χωρικό σχεδιασμό/ σχεδιασμό χρήσεων γης περιλαμβάνουν:

- Οδηγίες για το πώς να ενσωματωθούν οι νέες οδηγίες της ΕΕ στον Ομοσπονδιακό Νόμο για την κατασκευή (http://www.uvp.de/merkblat/Erlass_EAG_Bau_1207_2004.pdf).
- Συστάσεις της 2ας Αυγούστου 2004 από το ομοσπονδιακό Υπουργείο Περιβάλλοντος, Προστασίας της Φύσης και Πυρηνικής Ασφάλειας για την άμεση εφαρμογή της οδηγίας ΣΠΕ στα ομόσπονδα κρατίδια (http://www.uvp.de/aktuell/empfehlung_suprl.pdf).
- Την Περιβαλλοντική Έκθεση στην πράξη (Βαυαρικό Υπουργείο Περιβάλλοντος, Υγείας και Προστασίας Καταναλωτών), καλύπτοντας τα νομικά τοπικά σχέδια χρήσεων γης και των γενικών σχεδίων (http://www.stmi.bayern.de/bauen/baurecht/staedtebau/15463).

Ελλάδα

Η Οδηγία ΣΠΕ μεταφέρθηκε στην Ελλάδα στις 28 Αυγούστου 2006 με την απόφαση υπ' αριθμ. ΥΠΕΧΩΔΕ/ ΕΥΠΕ/οικ.107017, όμως δεν υπάρχουν διαθέσιμες οδηγίες για την κατάρτιση μελετών ΣΠΕ ακόμα.

Ουγγαρία

Η οδηγία ΣΠΕ είχε μεταφερθεί, βασισμένη στις τροποποιήσεις στον Περιβαλλοντικό Νόμο το 2004 και ένα κυβερνητικό Διάταγμα την περιβαλλοντική εκτίμηση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων το 2005. Ήταν διαθέσιμα δύο έγγραφα οδηγιών:

- «Τα Μεθοδολογικά Ερωτήματα της Εκτίμησης των Κοινωνικοοικονομικών και Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων με τα οποία συνδέονται τα Προγράμματα Περιφερειακής Ανάπτυξης» και οδηγίες της Ουγγρικής Αντιπροσωπείας για την περιφερειακή ανάπτυξη και τον σχεδιασμό της υπαίθρου το 2003 στη Βουδαπέστη.
- Οδηγίες της «Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης» από την Ουγγρική Ένωση Διατήρησης της Φύσης το 2003 στη Βουδαπέστη.

Ιρλανδία

Η οδηγία ΣΠΕ μεταφέρθηκε μέσω των Κανονισμών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του 2004 (περιβαλλοντική εκτίμηση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων) [Νομικός Αριθμός Οργάνου (SI No.) 435 του 2004], και των κανονισμών σχεδιασμού και ανάπτυξης του 2004 (Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση) [SI No. 436 του 2004]. Και τα δύο σύνολα κανονισμών τέθηκαν σε λειτουργία την 21η Ιουλίου 2004 (http://www.environ.ie).

Οδηγίες σε εθνικό επίπεδο για τις περιφερειακές και τις προγραμματικές αρχές ανακοινώθηκαν το 2004 (Department of the Environment, Heritage and Local Government, 2004, εφαρμογή της οδηγίας ΣΠΕ (2001/42/ΕΚ): Εκτίμηση των

περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων (http://www.environ.ie/DOEI/ DOEIPol.nsf/0/1829f4edf25b12b380256f5d004dd108/$FILE/SEA%20Guidelines%20-%20Final%20Text.pdf)

Ιταλία

Η οδηγία ΣΠΕ μεταφέρθηκε από το Νόμο για τα Περιβαλλοντικά Θέματα D. lgs. n. 152, 3 Απριλίου 2006 (http://www.parlamento.it/leggi/deleghe/06152dl.htm). Υπήρξε επίσης ένα νομοθετικό πλαίσιο διαταγμάτων σε ισχύ (πρόδρομος του Δ. lgs. n. 152), το κείμενο του οποίου εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο στις 10 Φεβρουαρίου 2006 (http://www.apgw.net/delega%20ambientale/2006-02-10/decreto2006-02-10.pdf (Fischer T.B. , Caramaschi M., Gazzola P., 2004). Τα έγγραφα οδηγιών που είναι διαθέσιμα από τα μέσα του 2006 περιλαμβάνουν:

(1) Την Ιταλική μετάφραση των οδηγιών της ΕΕ (http://ec.europa.eu/environment/eia/030923_sea_guidance_it.pdf)
(2) Οδηγίες που αναπτύσσονται βάσει του προγράμματος ENPLAN (http://www.interreg-enplan.org)

Λετονία

Η οδηγία ΣΠΕ μεταφέρθηκε από το Νόμο για την Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) στις 26 Φεβρουαρίου 2004 και στις 15 Σεπτεμβρίου 2005 καθώς επίσης και από μια νέα Δευτεροβάθμια Νομοθεσία (π.χ. Γραφείο των Υπουργικών Κανονισμών) στις 23 Μαρτίου 2004 (http://www.vidm.gov.lv/ivnvb/Esivn.htm).

Λιθουανία

Η οδηγία ΣΠΕ μεταφέρθηκε από το «Νόμο για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Δημοκρατίας της Λιθουανίας» (Žin., 1992, Nr. 5-75; 2004, Nr. 36-1179) και το «Νόμο σχετικά με τον εδαφικό σχεδιασμό» (Žin., 1995, Nr. 107-2391; 2004, Nr. 21-617). Οι λεπτομερείς απαιτήσεις της οδηγίας απεικονίστηκαν επίσης σε διάφορες

διαταγές. Το εγχειρίδιο για την ΣΠΕ στη Λιθουανία δεν είναι ακόμα διαθέσιμο σε αντίθεση με εκείνο της ΕΠΕ που είναι στην ιστοσελίδα www.am.lt.

Λουξεμβούργο

Μέχρι τα μέσα του 2006 η Οδηγία 2001/42/ΕΚ δεν είχε ακόμα μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο της χώρας, ενώ στην ιστοσελίδα της ευρωπαϊκής νομοθεσίας (http://eurlex.europa.eu/Notice.do?val=414638:cs&lang=en&list=414638:cs,&pos=1&page=1&nbl=1&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#FIELD_PT) αναφέρεται ότι δεν υπάρχουν διαθέσιμα αναφορές.

Μάλτα

Η εθνική νομοθεσία της Μάλτας ενσωματώνοντας την οδηγία 2001/42/ΕΚ έλαβε χώρα στο τέλος του 2005. Το νομικό κείμενο που μεταφέρει την ευρωπαϊκή οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο είναι ο LN 418 του 2005 και είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://www.mepa.org.mt/environment/legislation/LN_418_2005_E.pdf. Το νομικό κείμενο, LN 32, με την έναρξη ισχύος της παραπάνω νομοθεσίας δημοσιεύθηκε αργότερα το 2006 (http://www.mepa.org.mt/environment/legislation/LN_32_2006.pdf).

Ολλανδία

Ο Νόμος για την Περιβαλλοντική Διαχείριση αναθεωρήθηκε τον Ιούλιο του 2006 (http://www.vrom.nl/get.asp?file=Docs/milieu/MER_Samenvattingwetsvoorstel190304.pdf), ενσωματώνοντας τις απαιτήσεις της οδηγίας ΣΠΕ. Οι οδηγίες με βάση την οδηγία ΣΠΕ περιλαμβάνουν τις οδηγίες για τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση από το Υπουργείο Μεταφορών, Διαχείρισης Υδάτων και Δημοσίων Έργων (προσεχώς)

Πολωνία

Η οδηγία ΣΠΕ μεταφέρθηκε από το Νόμο της 9ης Νοεμβρίου 2000 με την ονομασία «Πρόσβαση στις Πληροφορίες για το Περιβάλλον και την Προστασία του και για την Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων» (Νόμος ΕΠΕ 2000) και από το Νόμο Προστασίας του Περιβάλλοντος της 1ης Οκτωβρίου 2001 (http://www.mos.gov.pl/1akty_prawne/ ustawy/ochrona_srodowiska/ και http://isip.sejm.gov.pl/servlet/Search?todo=open&id= WDU20010620627). Στα μέσα του 2006, οι διαθέσιμες οδηγίες περιελάμβαναν:

- Μεθοδολογική προσέγγιση για την ΣΠΕ στη χωροταξία, ίδρυμα Rozwoju Miast, Krakow (http://www.mos.gov.pl/1materialy_informacyjne/raporty_opracowania/podstawy.pdf)
- Ανάλυση της ΕΠΕ για σχέδια και προγράμματα –στρατηγικά έγγραφα, Eko-Konsult, Gdańsk (http://www.mos.gov.pl/1materialy_informacyjne/raporty_opracowania/analiza.pdf)

Πορτογαλία

Στην Πορτογαλία, η νομοθεσία που μετέφερε την οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο της χώρας είναι ο Νόμος 232/2007 «relative to the impact of certain plans and programmes on the environment, as well as to the national legislation transposing that Directive» (Partidario, 2007). Οι μόνες οδηγίες που είναι διαθέσιμες στην Πορτογαλία ήταν στη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση των σχεδίων χρήσεων γης και των χωρικών σχεδίων (περιφερειακά, διαδημοτικά, δημοτικά, σχέδια πόλεων, σχέδια παράκτιων περιοχών, σχέδια φυσικών προστατευόμενων περιοχών και σχέδια διαχείρισης των υδάτων). Αυτές οι οδηγίες εκδόθηκαν το 2003 από την Εθνική Γενική Διεύθυνση για τον Σχεδιασμό Χρήσεων Γης και την Αστική Ανάπτυξη.

Σλοβακία

Ο Νόμος ΕΠΕ (No. 24/2006 Coll.), που μεταφέρει την οδηγία ΣΠΕ, τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2006, καλύπτοντας το χωρικό/ χρήσεων γης σχεδιασμό και οποιαδήποτε ουσιαστική πολιτική ανάπτυξης στους τομείς της ενέργειας, της μεταλλείας, της βιομηχανίας, των μεταφορών, της γεωργίας, της δασοκομίας και της διαχείρισης υδάτων, της διαχείρισης των αποβλήτων και του τουρισμού. Επιπλέον, ο Νόμος για το δικαίωμα της πρόσβασης στις πληροφορίες (law No. 211/2000 Z.z.), και ο Νόμος με τον κατάλογο των εξουσιοδοτημένων εμπειρογνωμόνων στον τομέα της ΕΠΕ (No. 52/1995) ήταν σημαντικά. Οι συμπληρωματικές πληροφορίες για την ΣΠΕ στη Σλοβακία μπορούν να ληφθούν στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.enviro.gov.sk.

Σλοβενία

Η οδηγία ΣΠΕ έχει μεταφερθεί με την τροποποίηση του Νόμου Προστασίας του Περιβάλλοντος (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o varstvu okolja) 20/2006 στις 24/02/2006 (http://eur-lex.europa.eu).

Ισπανία

Η οδηγία ΣΠΕ μεταφέρθηκε από τον εθνικό νόμο ΣΠΕ του Απριλίου του 2006 (http://www.juridicas.com/ base_datos/Admin/l9-2006.html ή: http://www.coccineti.info/evaluacion%20de%20planes%_20y%20programas.pdf). Οι περιφερειακοί νόμοι περιλαμβάνουν:

- Νόμος Νο 2/ 1989 της 3ης Μαρτίου, Βαλένθια.
- Νόμος 2/1989 της 20ης Μαρτίου, Κανταμπρία.
- Νόμος 11/1990 της 23ης Ιουλίου, Κανάριες Νήσοι
- Νόμος 7/1994 της 18ης Μαιου, Ανδαλουσία.
- Νόμος 3/1998 της 27ης Φεβρουαρίου, Χώρα των Βάσκων.
- Νομοθετικό Διάταγμα 1/2000 της 18ης Μαΐου, Καστίλλη και Λεόν (Hedo D., Bina O., 1999).

- Νόμος 5/1999 της 8ης Απριλίου, Καταλονία

Δεν υπήρξε καμία οδηγία σε εθνικό επίπεδο. Σε περιφερειακό επίπεδο, εντούτοις, η Χώρα των Βάσκων είχε δημοσιεύσει δύο έγγραφα με οδηγίες. Επιπλέον, υπήρξαν επίσης ENPLAN οδηγίες, με τις μελέτες από τις περιφέρειες Καταλονία, Ανδαλουσία, τις Βαλεαρίδες Νήσους και τη Μούρθια (http://www.carm.es/siga/europa/interreg/enplan.htm).

Σουηδία

Οι απαιτήσεις της οδηγίας ΣΠΕ ενσωματώθηκαν στον Περιβαλλοντικό Κώδικα τον Ιούλιο του 2004 (http://www.sweden.gov.se/sb/d/2023/a/22847). Τα διάφορα έγγραφα με οδηγίες για την ΣΠΕ του σχεδιασμού χρήσεων γης έχουν ήδη δημοσιευθεί από το Εθνικό Συμβούλιο Δόμησης και Σχεδιασμού (Boverket). Επίσης, διαθέτει και οδηγίες για την ΣΠΕ στην ηλεκτρονική σελίδα http://www.boverket.se/mondosearch/search.aspx?id=723&searchQuery=smb

Ηνωμένο Βασίλειο

Η οδηγία ΣΠΕ μεταφέρθηκε μέσω των Κανονισμών Περιβαλλοντικής Εκτίμησης σχεδίων και προγραμμάτων του 2004 (στους οποίους υπήρξαν τέσσερα σύνολα για κάθε χώρα, την Αγγλία, τη Σκωτία, την Ουαλία και τη Βόρεια Ιρλανδία, ακολουθώντας την συνηθισμένη Βρετανική πρακτική (βλ. http://www.opsi.gov.uk/si/si2004/20041633.htm). Στη Σκωτία, ο Νόμος για την Περιβαλλοντική Εκτίμηση επέκτεινε την ΣΠΕ σε όλα τα σχέδια, τα προγράμματα και τις πολιτικές του δημόσιου τομέα, υπό τον όρο να περνούν από τη διαδικασία επιλογής (screening) για το αν θα επιφέρουν σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Στην Αγγλία και την Ουαλία, ο Νόμος για τον Σχεδιασμό και Υποχρεωτικών Αγορών του 2004 απαίτησε την άσκηση Εκτίμησης Βιωσιμότητας (Sustainability Appraisal) στο χωρικό σχεδιασμό (http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2004/20040005.htm). Εδώ, η ΣΠΕ στον χωρικό/χρήσεων γης σχεδιασμό εφαρμόστηκε μέσα στο πλαίσιο της Εκτίμησης Βιωσιμότητας. Οδηγίες περιλαμβάνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 2.4: **Κανονισμοί και οδηγίες ΣΠΕ στο Ηνωμένο Βασίλειο**

Κυβέρνηση	Κανονισμοί ΣΠΕ	Οδηγίες ΣΠΕ
Όλο το ΗΒ		ODPM, Scottish Executive, Welsh Assembly Government and DOE Northern Ireland (2005): A Practical Guide to the SEA Directive (a consultation draft was issued in July 2004). English Nature and others (2004): Strategic environmental assessment and biodiversity: Guide for Practitioners. Countryside Council for Wales and others (2004): Strategic environmental assessment and climate change: Guide for Practitioners.
Αγγλία	The Environmental Assessment of Plans and Programmes Regulations 2004 (also applies to any plans and programmes covering more than one administration)	ODPM (2005): Sustainability appraisal of Regional Spatial Strategies and Local Development Documents (this supersedes a consultation draft, which was issued in September 2004, and an interim advice note on frequently asked questions of April 2005). Department for Transport (2005): Strategic Environmental Assessment of Transport Plans and Programmes. Environment Agency (England and Wales) (2005) online good practice guidelines. Environment Agency internal guide on carrying out SEA for Agency plans and programmes.
Βόρεια Ιρλανδία	The Environmental Assessment of Plans and Programmes (Northern Ireland) Regulations 2004	
Σκωτία	The Environmental Assessment (Scotland) Act 2005, Environmental Assessment of Plans and Programmes (Scotland) Regulations 2004	Scottish Executive (2005): The Environmental Assessment of Plans and Programmes (Scotland) Regulations 2004: SEA Templates (trial version). Scottish Executive (2003): Environmental Assessment of Development Plans: Interim Guidance.
Ουαλία	The Environmental Assessment of Plans and Programmes (Wales) Regulations 2004	Welsh Assembly Government (2004): Strategic Environmental Assessment of Unitary Development Plans: Interim Good Practice Guide.

Πηγή: Therivel R., Walsh F., 2006, 665

Διάγραμμα 2.4: Κατανομή των εθνικών νομοθετικών κειμένων που ενσωματώνουν την Οδηγία ΣΠΕ ανά χρονολογία ενσωμάτωσης

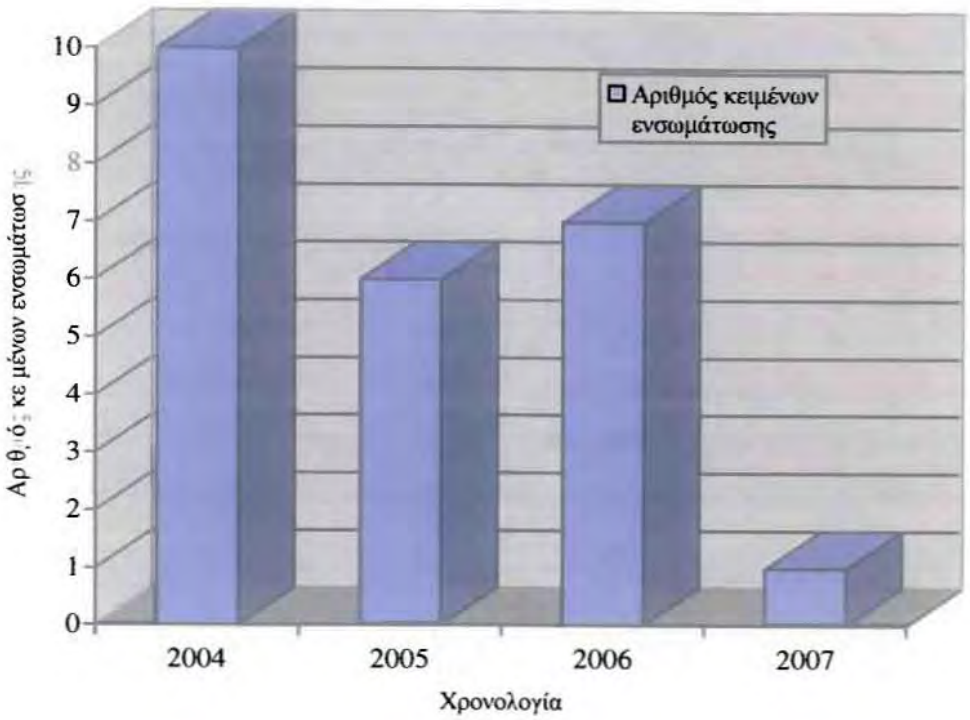

Πηγή: Ιδία επεξεργασία, 2008

Από το παραπάνω διάγραμμα φαίνεται ότι 10 από τις 24 χώρες [18] (Βέλγιο, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Γαλλία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία και Ηνωμένο Βασίλειο) –ποσοστό 42%- μετέφεραν την Οδηγία ΣΠΕ το 2004, με τη λήξη της προθεσμίας ενσωμάτωσης της Οδηγίας ΣΠΕ στο εσωτερικό δίκαιο, που είχε οριστεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Στη συνέχεια 6 από τις 24 (Κύπρος, Εσθονία, Φιλανδία, Γερμανία, Μάλτα και Σουηδία) –ποσοστό 25%- το 2005. Το 2006 οι χώρες που ενσωμάτωσαν την Κοινοτική Οδηγία στην εθνική τους νομοθεσία ήταν 7 (Αυστρία, Ελλάδα, Ιταλία, Ολλανδία, Σλοβακία, Σλοβενία και Ισπανία) – ποσοστό 29%-, ενώ την επόμενη χρονιά μόνο μία χώρα προέβει στην μεταφορά της Οδηγίας ΣΠΕ, η Πορτογαλία.

[18] Από τα 25 κράτη- μέλη της ΕΕ, για τη χώρα του Λουξεμβούργου δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία από την επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαικής Νομοθεσίας, οπότε η εκτίμηση και ο σχολιασμός γίνεται για το σύνολο των 24 κρατών- μελών.

Πίνακας 2.5: Μεταφορά της Οδηγίας ΣΠΕ από τα 25 κράτη- μέλη της ΕΕ / έτος

	ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ ΣΠΕ			
ΧΩΡΕΣ ΕΕ	2004	2005	2006	2007
Αυστρία			♦	
Βέλγιο	♦			
Κύπρος		♦		
Τσέχικη Δημ.	♦			
Δανία	♦			
Εσθονία		♦		
Φιλανδία		♦		
Γαλλία	♦			
Γερμανία		♦		
Ελλάδα			♦	
Ουγγαρία	♦			
Ιρλανδία	♦			
Ιταλία			♦	
Αετονία	♦			
Λιθουανία	♦			
Λουξεμβούργο				
Μάλτα		♦		
Ολλανδία			♦	
Πολωνία	♦			
Πορτογαλία				♦
Σλοβακία			♦	
Σλοβενία			♦	
Ισπανία			♦	
Σουηδία		♦		
ΗΒ	♦			

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Σαν συμπέρασμα από τον παραπάνω πίνακα, μπορούμε να εξάγουμε ότι ενώ ο μεγαλύτερος απόλυτος αριθμός κρατών-μελών εμφανίζεται να ενσωματώνει την

οδηγία το 2004, παρόλα αυτά αθροίζοντας τους υπόλοιπους από το 2005 μέχρι το 2007, θα αντιληφθούμε ότι τον ξεπερνάει (14 χώρες μετέφεραν την Οδηγία ΣΠΕ τα έτη 2005-2007 έναντι 10 χωρών που την μετέφεραν το 2004). Αυτό μπορεί να δικαιολογηθεί από το μεγάλο βαθμό δυσκολίας που αντιμετωπίζουν τα κράτη- μέλη να προσαρμόσουν τις απαιτήσεις της Κοινοτικής Οδηγία στην εθνική τους νομοθεσία, με όλες τις ιδιομορφίες και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα μπου εμφανίζουν αυτές.

Χάρτης 2.1 : Μεταφορά της Οδηγίας- ΣΠΕ στα 25 κράτη- μέλη της ΕΕ

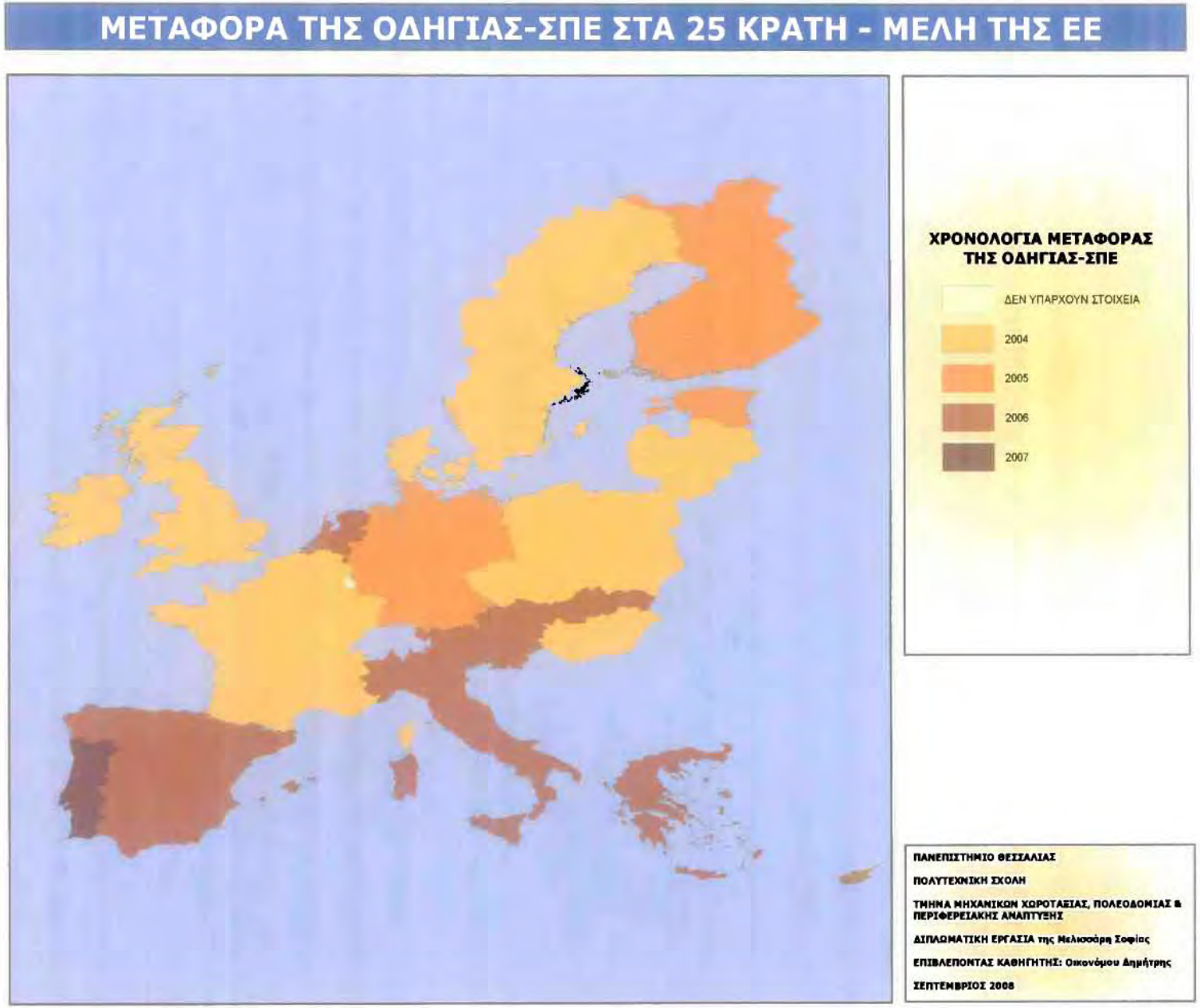

Από τον παραπάνω χάρτη μπορούν να εξαχθούν τα εξής συμπεράσματα:

1. Παρατηρείται ότι η οδηγία- ΣΠΕ, σε γενικές γραμμές, μεταφέρθηκε νωρίτερα στην εθνική νομοθεσία των βορείων χωρών (με εξαίρεση την Ολλανδία), το οποίο ήταν και προβλεπόμενο λόγω της μεγαλύτερης περιβαλλοντικής ευαισθησίας που επιδεικνύουν. Η εξαίρεση της Ολλανδίας, η οποία μετέφερε την Κοινοτική Οδηγία στην εθνική της νομοθεσία το 2006 (δύο χρόνια μετά την προθεσμία μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο), αποτελεί έκπληξη εφόσον συγκαταλέγεται στις χώρες με προηγούμενη εμπειρία και θα περίμενε κανείς να είναι από τις πρώτες που θα την μετέφεραν. Η καθυστέρηση της μεταφοράς της Οδηγίας- ΣΠΕ οφείλεται στην ασυμφωνία ανάμεσα στο Υπουργείο Περιβάλλοντος της Ολλανδίας και την Επιτροπή για την ΕΠΕ ως προς το περιεχόμενο της εθνικής νομοθεσίας που θα μετέφερε την Οδηγία ΣΠΕ. Το μεν πρώτο υποστήριζε ότι το υπάρχον σύστημα ΣΠΕ της Ολλανδίας (SEIA) δεν χρειάζεται αλλαγές ώστε να ενσωματώσει την Κοινοτική Οδηγία, εφόσον ικανοποιεί τους στόχους της Οδηγίας αυτής, το δε δεύτερο υποστήριζε ότι θα πρέπει το ισχύον σύστημα να απλοποιηθεί, κρατώντας συγχρόνως ως έχουν τις αρχές της ΣΠΕ στα τομεακά και χωρικά σχέδια (Datal- Clayton B., Sadler B., 2005).

2. Κάτι άλλο που μπορεί να σημειωθεί από την παρατήρηση του πίνακα, το οποίο ήταν και αυτό αναμενόμενο, είναι η καθυστερημένη μεταφορά της Κοινοτικής Οδηγίας στις Μεσογειακές χώρες (Πορτογαλία, Ισπανία, Ιταλία και Ελλάδα), της οποίας η αιτία εντοπίζεται στην έλλειψη προηγούμενης εμπειρίας στο ζήτημα της ΣΠΕ στην πλειονότητα των χωρών που αναφέρθηκαν παραπάνω (με εξαίρεση την Ισπανία που είχε προγενέστερη μόνο όμως για τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΚ).

3. Τέλος, εκείνο που προκαλεί έκπληξη και που ήταν απροσδόκητο είναι η πολύ άμεση μεταφορά της Οδηγίας ΣΠΕ στο εσωτερικό δίκαιο χωρών που μπήκαν στους κόλπους της ΕΕ μόλις το 2004. Χώρες όπως η Τσεχική Δημοκρατία, η Ουγγαρία, η Λετονία, η Λιθουανία και η Πολωνία μετέφεραν την Κοινοτική Οδηγία ΣΠΕ στην εθνική νομοθεσία τους την ίδια χρονιά της εισχώρησής τους στην ΕΕ, μόλις το 2004. Άλλες ένα χρόνο αργότερα, όπως η Πολωνία

και άλλες δύο χρόνια αργότερα όπως η Σλοβακία και η Σλοβενία. Η έγκαιρη μεταφορά της Οδηγίας ΣΠΕ από την πρώτη τριάδα χωρών που αναφέρθηκαν παραπάνω εξηγείται από το γεγονός ότι σε αυτές τις χώρες, ήδη από το 1996, ασκείται κάποια μορφή ΣΠΕ η οποία παρείχε μία αξιοπρόσεκτη πρακτική εμπειρία στις χώρες αυτές (Datal- Clayton B., Sadler B., 2005). Έτσι, με την προηγούμενη εμπειρία που είχαν ήταν σε θέση να ενσωματώσουν γρήγορα την οδηγία ΣΠΕ στο εσωτερικό τους δίκαιο. Εντούτοις, και σε αυτή την περίπτωση εμφανίζονται κάποιες εξαιρέσεις όπως η Λετονία που μη διαθέτοντας προηγούμενη εμπειρία κατάφερε να μεταφέρει την Οδηγία ΣΠΕ το 2004, ενώ η Σλοβακία και η Σλοβενία με προηγούμενη εμπειρία προχώρησαν στην ενσωμάτωση αυτή το 2006, δύο χρόνια παραπάνω από την Λετονία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

3.1 Παρουσίαση της ΚΥΑ 107017/ 28.08.2006 εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και των προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και των προγραμμάτων» (ΚΥΑ ΣΠΕ)

Δύο χρόνια και πλέον μετά τη λήξη της προθεσμίας, που είχε ορισθεί στην οδηγία ΣΠΕ για τη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο (21 Ιουλίου 2004), εκδόθηκε η υπ' αρ. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.08.2006 ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του Υφυπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΦΕΚ 1225 Β΄/5.9.2006), με την οποία μεταφέρθηκε η οδηγία ΣΠΕ στο εσωτερικό μας δίκαιο (Γιαννακούρου, 2007), η οποία για λόγους συντομίας αναφέρεται ως ΚΥΑ- ΣΠΕ.

Η ΚΥΑ είναι ένα αρκετά αναλυτικό κείμενο, η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί σαν μια πιστή μεταφορά της Οδηγίας ΣΠΕ στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής πραγματικότητας, στην οποία τηρείται τόσο ο διπλός στόχος:

1) η υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος
2) η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης πριν την υιοθέτηση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης.

όσο και τα τέσσερα επίπεδα της διαδικασίας ΣΠΕ:

α) η διερεύνηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων με τη συμβολή μιας ολοκληρωμένης μελέτης εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από το προτεινόμενο σχέδιο ή πρόγραμμα.
β) η διαβούλευση ανάμεσα στις αρμόδιες αρχές, το κοινό και τα όμορα κράτη- μέλη της ΕΕ
γ) η ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της περιβαλλοντικής εκτίμησης και διαβούλευσης στη μορφή που θα πάρει το σχέδιο ή το πρόγραμμα που πρόκειται να εγκριθεί.

δ) η παρακολούθηση των μελλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος (ΣΜΠΕ Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας)

Εντούτοις, τα νέα στοιχεία που εξειδικεύονται πια στην ΚΥΑ- ΣΠΕ σε σχέση με την Οδηγία ΣΠΕ είναι τα ακόλουθα:

- Σαφέστερος καθορισμός του πεδίου εφαρμογής, στο οποίο εντάσσονται συγκεκριμένα είδη σχεδίων και προγραμμάτων, όπως Επιχειρησιακά Προγράμματα του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και λοιπά σχέδια και προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, Ειδικά ή Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, καθώς και σημαντικός αριθμός άλλων συγκεκριμένων ειδών σχεδίων και προγραμμάτων, με ιδιαίτερη διευκρίνηση αυτών που αφορούν τον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό. Επιπρόσθετα, προσδιορίζεται η αρμόδια αρχή για την εφαρμογή των διατάξεων της ΚΥΑ-ΣΠΕ ανάλογα με την γεωγραφική κλίμακα αλλά και τη σημασία των περιοχών που καλύπτουν τα σχέδια και προγράμματα (αρθ. 3,4 και παράρτημα Ι).
- Θέσπιση της διαδικασίας περιβαλλοντικού προελέγχου (μεταφορά της διαδικασίας screening), ώστε να διαπιστώνεται αν ένα σχέδιο ή πρόγραμμα απαιτείται να υπαχθεί σε διαδικασία ΣΠΕ (αρθ. 5).
- Καθορισμός των προδιαγραφών που πρέπει να πληρεί η περιβαλλοντική μελέτη, η οποία ονομάζεται Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων –ΣΜΠΕ- (αρθ. 6)
- Περιγραφή της διαδικασίας και του τρόπου διεξαγωγής της διαβούλευσης τόσο σε εσωτερικό επίπεδο όσο και διασυνοριακά, στο πλαίσιο της γενικότερης περιγραφής της διαδικασίας ΣΠΕ (αρθ. 7 παρ. 4, αρθ. 8).

Επομένως, το έγγραφο της ΚΥΑ- ΣΠΕ θα μπορούσε να καταταχθεί σε 6 θεματικές ενότητες απαιτήσεων με στοιχεία που μεταφέρονται σχεδόν αυτούσια από την Οδηγία ΣΠΕ αλλά και τα νέα που αναφέρθηκαν προηγούμενα:

- Η αρχική επεξήγηση για την υιοθέτηση της ΚΥΑ και το άρθρο 1 που περιλαμβάνει τους στόχους της ΚΥΑ (πανομοιότυπη με εκείνη της Οδηγίας ΣΠΕ)
- Τα άρθρα 2-4, τα οποία ακολουθιακά δίνουν κάποιους ορισμούς όπως για παράδειγμα τί είναι «σχέδια και προγράμματα», τί «στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση», «στρατηγική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων», «αρχή σχεδιασμού», «αρμόδια αρχή», κ.τ.λ., επεξηγούν σε ποιά σχέδια και προγράμματα εφαρμόζεται η ΚΥΑ- ΣΠΕ καθώς επίσης και ποιά είναι η αρμόδια αρχή για την εφαρμογή των διατάξεων της απόφασης (ορισμοί, πεδίο εφαρμογής, αρμόδια αρχή)
- Το άρθρο 5, το οποίο περιγράφει αναλυτικά τη διαδικασία περιβαλλοντικού προελέγχου για την απαίτηση ή μη υποβολής των σχεδίων και προγραμμάτων που εξετάζονται, σε ΣΠΕ (διαδικασία screening).
- Το άρθρο 6 που καθορίζει τις προδιαγραφές που πρέπει να πληρεί η ΣΜΠΕ σε συνδυασμό με το παράτημα ΙΙΙ το οποίο προσδιορίζει με ακρίβεια το περιεχόμενο της ΣΜΠΕ.
- Τα άρθρα 7-8, τα οποία προσδιορίζουν με σαφήνεια τη διαδικασία της ΣΠΕ με ιδιαίτερη μνεία στον τρόπο της διεξαγωγής της διαβούλευσης με τις δημόσιες αρχές, το ενδιαφερόμενο κοινό αλλά και τα άλλα κράτη- μέλη σε ξεχωριστό άρθρο το τελευταίο, τον τρόπο με τον οποίο συλλέχτηκαν όλες οι πληροφορίες από την ΣΜΠΕ, τις διαβουλεύσεις στο εσωτερικού του κράτους- μέλους καθώς και εκείνες με τα άλλα κράτη- μέλη, όπου κρίνεται απαραίτητο, ώστε να ληφθούν υπόψη στη λήψη της τελικής απόφασης για την έγκριση ή μη του σχεδίου και προγράμματος που υποβλήθηκε σε ΣΠΕ καθώς επίσης και την τεκμηρίωση των πληροφοριών αυτών.
- Τέλος, τα άρθρα 9, 10, 12, 13 ασχολούνται με διάφορα ζητήματα όπως διαδοχικά την παρακολούθηση των επιπτώσεων, τις μεταβατικές και άλλες διατάξεις, τις καταργούμενες διατάξεις και την έναρξη ισχύος της ΚΥΑ.

Στη συνέχεια για λόγους συντομίας και αποφυγής επαναλήψεων ενοτήτων που έχουν ήδη αναπτυχθεί διεξοδικά στο προηγούμενο κεφάλαιο και ταυτίζονται με εκείνες της ΚΥΑ- ΣΠΕ δεν θα γίνει ιδιαίτερη νύξη. Αντίθετα, θα δοθεί έμφαση στις νέες ενότητες ή εκείνες που προσδιορίζονται με λεπτομέρεια.

3.1.1 Σκοπός της ΚΥΑ- ΣΠΕ

Με την Κοινή Υπουργική Απόφαση αποσκοπείται η συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων», με στόχο την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και μίας υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος, θεσπίζοντας αναγκαία μέτρα, όρους και διαδικασίες για την αξιολόγηση και εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον.

3.1.2 Ορισμοί ΚΥΑ/ Σχέδια και προγράμματα που απαιτούν ΣΠΕ

Εδώ, η μόνη παρατήρηση που μπορεί να γίνει, όσον αφορά τους ορισμούς που παρατίθεται στο Άρθρο 2, είναι ότι διαχωρίζεται το «ενδιαφερόμενο κοινό» από το «κοινό» που ορίζεται στην Οδηγία καθώς επίσης γίνεται διάκριση της αρχής σε «δημόσια», «σχεδιασμού» και «αρμόδια». Βεβαίως, αξιοπρόσεκτο εδώ είναι το γεγονός ότι παρ' όλο που επιχειρείται διαφοροποίηση της «αρχής σχεδιασμού» από την «αρμόδια αρχή», στην ουσία πρόκειται για την ίδια αρχή που είναι είτε το ΥΠΕΧΩΔΕ με διαφοροποίηση ίσως στις Διευθύνσεις του είτε η οικεία Περιφέρεια με την αντίστοιχη διαφοροποίηση στα τμήματα που την απαρτίζουν.

Όσον αφορά τώρα το πεδίο εφαρμογής της ΚΥΑ, υπάγονται όπως και στην Οδηγία ΣΠΕ, τα σχέδια και προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους (αρθ. 2), που πληρούν σωρευτικώς τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από μία αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο (αρθ. 2 παρ. α), *και*
- απαιτούνται βάσει εθνικών νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων (αρθ. 2 παρ. α)

με τη μόνη διαφορά ότι στην δεύτερη προϋπόθεση περιγράφονται διεξοδικά οι διατάξεις που απαιτούν την εκπόνηση ενός σχεδίου ή έργου, οι οποίες είναι Νόμοι, Π.Υ.Σ., Προεδρικά Διατάγματα (ΠΔ), Υπουργικές Αποφάσεις (ΥΑ) και αποφάσεις

των Γενικών Γραμματέων Περιφερειών καθώς και Πράξεις που εκδίδουν τα αρμόδια προς τούτο όργανα ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ, συμπεριλαμβανομένων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Τα παραπάνω σχέδια και προγράμματα υπόκεινται στις ρυθμίσεις της ΚΥΑ εφόσον ενδέχεται να έχουν σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Στη συνέχεια, η ΚΥΑ διακρίνει δύο περιπτώσεις εφαρμογής της ΣΠΕ, σε υποχρεωτική υποβολή και σε υποβολή κατόπιν της διαδικασίας περιβαλλοντικού προελέγχου (screening).

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν τα σχέδια και προγράμματα που αναφέρονται στην παρ. 1α του άρθρου 2, τα οποία θεωρείται πιθανόν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και υπάγονται υποχρεωτικά για το λόγο αυτό σε ΣΠΕ, χωρίς οι αρχές και το κοινό να μπορούν να αποφασίζουν αν απαιτείται ή όχι η παραπάνω εκτίμηση. Έτσι, τα σχέδια και προγράμματα που απαιτείται να υποβληθούν σε ΣΠΕ είναι τα ακόλουθα που:

1. Εκπονούνται για έναν ή περισσότερους από τους τομείς γεωργίας, δασοπονίας, αλιείας, ενέργειας, βιομηχανίας, μεταφορών, διαχείρισης αποβλήτων, διαχείρισης υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνιών, τουρισμού, πολεοδομικού ή χωροταξικού σχεδιασμού ή χρήσης γης και τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων και δραστηριοτήτων. Ειδικότερα σχέδια και προγράμματα για τα οποία απαιτείται εκπόνηση στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης (ΣΠΕ)

    - Επιχειρησιακά Προγράμματα του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και λοιπά σχέδια και προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα οποία αφορούν τους παραπάνω τομείς.
    - Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (όπως εκείνα για Α.Π.Ε., βιομηχανία, τουρισμό, ενέργεια, μεταφορές, οικιστικά δίκτυα).
    - Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ).
    - Ρυθμιστικά Σχέδια (ΡΣ).

- Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ).
- Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτών Πόλεων (ΣΧΟ..Α.Π.).
- Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (Π.Ο.Α.Π.Δ.).
- Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (Π.Ε.Χ.Π.).
- Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (Σ.Ο.Α.Π.).
- Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (Π.Ε.Ρ.ΠΟ.).
- Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.).
- Σχέδια Διαχείρισης Υδάτινων Συστημάτων.
- Περιφερειακά Σχέδια Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ).
- Εθνικός Σχεδιασμός Διαχείρισης Επικινδύνων Αποβλήτων.
- Σχέδια Εγγειοβελτιωτικών Έργων και Αξιοποίησης Εδαφοϋδατικών Πόρων.
- Πρόγραμμα Ανάπτυξης Τουριστικών Λιμένων (Άρθρο 11, παράρτημα Ι)

2. Οι παραπάνω κατηγορίες σχεδίων μπορούν να συμπληρώνονται με αποφάσεις του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. μετά από εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ (ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ).

3. Η πρώτη προπαρασκευαστική πράξη τους έλαβε χώρα μετά από τις 21 Ιουλίου 2004 (καταληκτική ημερομηνία ενσωμάτωσης της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο κάθε κράτους- μέλους)

4. Η πρώτη προπαρασκευαστική πράξη τους έλαβε χώρα πριν τις 21 Ιουλίου 2004 -καταληκτική ημερομηνία ενσωμάτωσης της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο κάθε κράτους μέλους- και η έγκριση ή υποβολή τους στη νομοθετική διαδικασία έγινε μετά τις 21 Ιουλίου 2006 -24 μήνες μετά την ημερομηνία ενσωμάτωσης- (αρθ. 10 παρ. 1), εκτός αν η αρμόδια Υπηρεσία της Γενικής Δ/νσης Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ αποφασίσει σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση ότι αυτό δεν είναι εφικτό και ενημερώσει το κοινό για την απόφασή της.

Στην δεύτερη κατηγορία διακρίνονται δύο ακόμα υποκατηγορίες.

Στη μία ανήκουν τα σχέδια και προγράμματα τα οποία στο σύνολο τους ή εν μέρει εφαρμόζονται σε περιοχές του εθνικού σκέλους του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 (Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (Τ.Κ.Σ.) και Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.) και τα οποία ενδέχεται να τις επηρεάσουν σημαντικά (Αρθ. 3 παρ. 1β), η υπαγωγή των οποίων σε στρατηγική εκτίμηση επιπτώσεων είναι υποχρεωτική εφόσον κριθεί ότι αυτά ενδέχεται να επηρεάσουν σημαντικά περιοχές του εθνικού σκέλους του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 και Ζώνες Ειδικής Προστασίας κατόπιν περιβαλλοντικού προελέγχου.

Στην δεύτερη υποκατηγορία ανήκουν τα σχέδια ή προγράμματα για τα οποία, μετά από περιβαλλοντικό προέλεγχο και εφόσον η κατά περίπτωση αρμόδια αρχή γνωμοδοτήσει ότι ενδέχεται να υπάρχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον τότε υποβάλλονται σε διαδικασία ΣΠΕ, απαντώνται θετικά τουλάχιστον ένα από τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Το σχέδιο ή πρόγραμμα είναι Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης ή άλλο σχέδιο ή πρόγραμμα που συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ανεξαρτήτως τομέα
- Το σχέδιο ή πρόγραμμα που εκπονείται για τους τομείς γεωργίας, δασοπονίας κ.λπ. αλλά καθορίζει τη χρήση μικρής περιοχής σε τοπικό επίπεδο (π.χ. τοπικά ρυμοτομικά σχέδια)
- Το σχέδιο ή πρόγραμμα αποτελεί ήσσονα τροποποίηση των αναφερομένων στο πεδίο εφαρμογής των σχεδίων και προγραμμάτων των παραπάνω τομέων.
- Το σχέδιο ή πρόγραμμα καθορίζει το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων και δραστηριοτήτων της 1^{ης} και 2^{ης} Υποκατηγορίας των Πινάκων του Παραρτήματος Ι της με α.η.π. 15393/2332/5.8.2002 κοινής υπουργικής απόφασης σε τομείς που δεν περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής των τομέων γεωργίας, δασοπονίας κ.λπ.
- Το σχέδιο ή πρόγραμμα καθορίζει το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων και δραστηριοτήτων της 3^{ης} & 4^{ης} Υποκατηγορίας των Πινάκων του Παραρτήματος Ι της με α.η.π. 15393/2332/5.8.2002 κοινής υπουργικής

απόφασης σε τομείς που περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής των παραπάνω τομέων (αρθ. 11 παραρ. ΙΙ).

Από την άλλη οι στρατηγικές ενέργειες που δεν απαιτούν ΣΠΕ σύμφωνα με την ΚΥΑ 107017/2006 είναι:

- τα σχέδια και προγράμματα που εξυπηρετούν αποκλειστικά σκοπούς εθνικής άμυνας ή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης (αρθ. 3 παρ.3)
- τα δημοσιονομικά σχέδια και προγράμματα ή σχέδια και προγράμματα που αφορούν τον προϋπολογισμό (αρθ. 3 παρ.3)
- τα συγχρηματοδοτούμενα σχέδια και προγράμματα κατά τις αντίστοιχες περιόδους προγραμματισμού για τους κανονισμούς του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθμ. 1260/1999 και (ΕΚ) αριθμ. 1257/1999 (αρθ. 3 παρ. 4).
- τα σχέδια διαχείρισης και τα προγράμματα δράσης που συνδέονται άμεσα ή είναι απαραίτητα για τη διαχείριση και προστασία των περιοχών του εθνικού σκέλους του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 (Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (Τ.Κ.Σ.) και Ζωνών Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.)

Ως προς τη χρονική στιγμή που πρέπει να πραγματοποιείται, αυτή είναι πριν από την έγκριση του σχεδίου ή προγράμματος ή την έναρξη της σχετικής νομοθετικής διαδικασίας (αρθ. 3 παρ. 1)

Όσον αφορά την αρμόδια αρχή για την εφαρμογή των διατάξεων κατά περίπτωση είναι (αρθ. 4):

1) η αρμόδια Υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ (ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ) όταν τα σχέδια και προγράμματα:

- αναφέρονται σε Εθνικό, Διαπεριφερειακό και Περιφερειακό επίπεδο,
- εμπίπτουν γεωγραφικά στο σύνολο τους ή εν μέρει σε περιοχές του εθνικού σκέλους του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000,
- εγκρίνονται με νόμους, Π.Υ.Σ. ή υπουργικές αποφάσεις,

- αφορούν τροποποιήσεις των σχεδίων και προγραμμάτων που αναφέρονται στα παραπάνω.

2) η αρμόδια υπηρεσία Περιβάλλοντος της οικείας Περιφέρειας για σχέδια και προγράμματα τα οποία αναφέρονται σε Διανομαρχιακό, Νομαρχιακό ή τοπικό επίπεδο της ίδιας Περιφέρειας και δεν εμπίπτουν γεωγραφικά στο σύνολό τους ή εν μέρει σε περιοχές του εθνικού σκέλους του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000.

3.1.3 Διαδικασία περιβαλλοντικού προελέγχου

Κάθε σχέδιο ή πρόγραμμα που ανήκουν στην δεύτερη κατηγορία από τα παραπάνω (αρθ. 3 παρ. 1β,2) υποβάλλεται σε διαδικασία περιβαλλοντικού προελέγχου προκειμένου η αρμόδια αρχή να κρίνει εάν το εν λόγω σχέδιο ή πρόγραμμα ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και πρέπει κατά συνέπεια να υποβληθεί σε ΣΠΕ. Για το σκοπό αυτό η αρχή σχεδιασμού υποβάλλει αίτηση στην αρμόδια αρχή (αρθ. 5 παρ. 1), η οποία συνοδεύεται από φάκελο με τις πληροφορίες που ακολουθούν:

Α) *Γενικά στοιχεία*: Στοιχεία της αρχής σχεδιασμού του σχεδίου ή προγράμματος.

Β) Περιγραφή του σχεδίου ή προγράμματος: Περιγράφονται τα χαρακτηριστικά του σχεδίου ή προγράμματος με ιδιαίτερη αναφορά:

- στο πλαίσιο που θέτουν για έργα και άλλες δραστηριότητες όσον αφορά στην θέση, στο χαρακτήρα, το μέγεθος, τις συνθήκες λειτουργίας τους και στη χρησιμοποίηση φυσικών πόρων,
- στη σχέση του σχεδίου ή προγράμματος με την εφαρμογή της κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας για το περιβάλλον
- στην επίδραση του σχεδίου ή προγράμματος σε άλλα σχέδια ή προγράμματα συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ανήκουν στο ίδιο ιεραρχημένο σύνολο σχεδιασμού,

- στη σημασία του σχεδίου ή προγράμματος για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, κυρίως με σκοπό την προαγωγή της αειφόρου ανάπτυξης,
- στα περιβαλλοντικά προβλήματα που συνδέονται με το σχέδιο ή πρόγραμμα.

Γ) Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος: Ιδίως τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά της περιοχής που ενδέχεται να επηρεασθεί από την υλοποίηση του σχεδίου ή προγράμματος, με ιδιαίτερη έμφαση στη σπουδαιότητα και στην ευαισθησία της περιοχής που ενδέχεται να επηρεασθεί, λόγω:

- ειδικών φυσικών χαρακτηριστικών ή πολιτιστικής κληρονομιάς,
- υπέρβασης περιβαλλοντικών ποιοτικών προτύπων ή οριακών τιμών,
- εντατικής χρήσης γης.

Δ) Εκτίμηση της σημαντικότητας των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου ή προγράμματος: Περιγράφονται τα χαρακτηριστικά των επιπτώσεων στο περιβάλλον ιδιαίτερα όσον αφορά:

- την πιθανότητα, τη διάρκεια, τη συχνότητα και την αναστρεψιμότητα των επιπτώσεων,
- το σωρευτικό χαρακτήρα των επιπτώσεων,
- το διασυνοριακό χαρακτήρα των επιπτώσεων,
- τους κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον (π.χ. λόγω ατυχημάτων),
- το μέγεθος και την έκταση στο χώρο των επιπτώσεων (γεωγραφική περιοχή και μέγεθος πληθυσμού που ενδέχεται να θιγούν),
- τις επιπτώσεις σε περιοχές ή τοπία τα οποία βρίσκονται αναγνωρισμένου καθεστώτος προστασίας σε εθνικό, κοινοτικό ή διεθνές επίπεδο, και εκτιμάται η ενδεχόμενη σημαντικότητά των επιπτώσεων αυτών.

Ε. Παραρτήματα: Χάρτες – Σχέδια κατάλληλης κλίμακας, κατά την κρίση του μελετητή, ανάλογα με την χωρική διάσταση του σχεδίου ή προγράμματος (αρθ. 11 παράρτημα IV).

Σε περίπτωση που ο φάκελος με τις παραπάνω πληροφορίες δεν είναι πλήρης, η αρμόδια αρχή, το αργότερο εντός είκοσι ημερών από την υποβολή του, ενημερώνει εγγράφως την αρχή σχεδιασμού για τις απαιτούμενες πληροφορίες, στοιχεία και τεκμηριώσεις, με τα οποία πρέπει να συμπληρωθεί ο φάκελος (αρθ. 5 παρ. 2).

Αφού εξετάσει το φάκελο και διαπιστώσει ότι είναι πλήρης και πριν αξιολογήσει το περιεχόμενό του, τον διαβιβάζει εντός είκοσι ημερών από την υποβολή του (αρθ. 5 παρ. 3):

α) Σε περίπτωση που αρμόδια αρχή είναι η Υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ (ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ)

- Στα Υπουργεία Πολιτισμού, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Εμπορικής Ναυτιλίας κατά περίπτωση,
- Στις αρμόδιες κατά περίπτωση Υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ,
- Στους Οργανισμούς Αθήνας ή Θεσσαλονίκης

β) Σε περίπτωση που αρμόδια αρχή είναι η υπηρεσία Περιβάλλοντος της οικείας Περιφέρειας

- Στις αρμόδιες υπηρεσίες της οικείας Περιφέρειας και σε περίπτωση που δεν υφίστανται τέτοιες, στις αντίστοιχες κεντρικές ή Νομαρχιακές υπηρεσίες κατά την κρίση της αρμόδιας Περιφερειακής Υπηρεσίας.

γ) Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και αν το κρίνει απαραίτητο η αρμόδια αρχή ζητά τη γνώμη και άλλων δημόσιων αρχών

Αυτές, μέσα σε σαράντα ημέρες από την παραλαβή του φακέλου διαβιβάζουν τη γνώμη τους στην αρμόδια αρχή (αρθ. 5 παρ. 4). Προκειμένου να προβεί η αρμόδια αρχή στην αξιολόγηση της σημαντικότητας των ενδεχόμενων επιπτώσεων του σχεδίου ή του προγράμματος στο περιβάλλον είναι δυνατόν να ζητήσει από την αρχή σχεδιασμού πρόσθετες πληροφορίες, στοιχεία και τεκμηριώσεις κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης με τους παραπάνω φορείς (αρθ. 5 παρ. 5). Στη συνέχεια, η αρμόδια

αρχή από την παραλαβή των γνωμοδοτήσεων αξιολογεί εάν το προτεινόμενο σχέδιο ή πρόγραμμα ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και πρέπει κατά συνέπεια να υποβληθεί σε ΣΠΕ και προβαίνει σε θετική γνωμοδότηση ή αρνητική απόφαση ως προς την υποχρέωση υποβολής σε διαδικασία ΣΠΕ (αρθ. 5 παρ. 6). Η θετική γνωμοδότηση ή αρνητική απόφαση της αρμόδιας αρχής υπογράφεται από το Γενικό Διευθυντή Περιβάλλοντος ΥΠΕΧΩΔΕ ή τον αρμόδιο Γενικό Διευθυντή της οικείας Περιφέρειας κατά περίπτωση (αρθ. 5 παρ. 7). Τέλος, η αρμόδια αρχή οφείλει να διαβιβάσει στην αρχή σχεδιασμού αντίγραφο της θετικής ή αρνητικής απόφασης μαζί με το σχετικό φάκελο (αρθ. 5 παρ. 8), η οποία με τη σειρά της εντός δέκα ημερών πρέπει να δημοσιοποιήσει τη θετική γνωμοδότηση ή αρνητική απόφαση της αρμόδιας αρχής στο κοινό (αρθ. 5 παρ. 9) με τον ακόλουθο τρόπο, ανάλογα με την κλίμακα του σχεδίου:

α) Για σχέδια και προγράμματα εθνικού επιπέδου, απαιτείται δημοσίευση της σχετικής ανακοίνωσης σε δύο τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες εθνικής εμβέλειας και αν είναι δυνατόν ηλεκτρονικά.

β) Για σχέδια και προγράμματα Διαπεριφερειακού και Περιφερειακού επιπέδου, εκτός από διαβίβαση αντιγράφου της θετικής γνωμοδότησης ή αρνητικής απόφασης στο(α) οικείο(α) Περιφερειακό(ά) Συμβούλιο(α) απαιτείται και δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης σε δύο τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες περιφερειακής ή εθνικής εμβέλειας.

γ) Για σχέδια και προγράμματα Διανομαρχιακού, Νομαρχιακού ή τοπικού επιπέδου και πάλι απαιτείται διαβίβαση αντιγράφου της θετικής γνωμοδότησης ή αρνητικής απόφασης στο(α) οικείο(α) Νομαρχιακό(ά) Συμβούλιο(α)καθώς και δημοσίευση της σχετικής ανακοίνωσης στον τοπικό τύπο ή σε περίπτωση έλλειψής του σε μία εφημερίδα με ευρύτερη περιφερειακή ή εθνική εμβέλεια.

Διάγραμμα 3.1: **ΣΤΑΔΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΠΡΟΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΒΟΛΗ ΤΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΡΘ. 3 ΠΑΡ. 1Β & 2 ΣΕ ΣΠΕ**

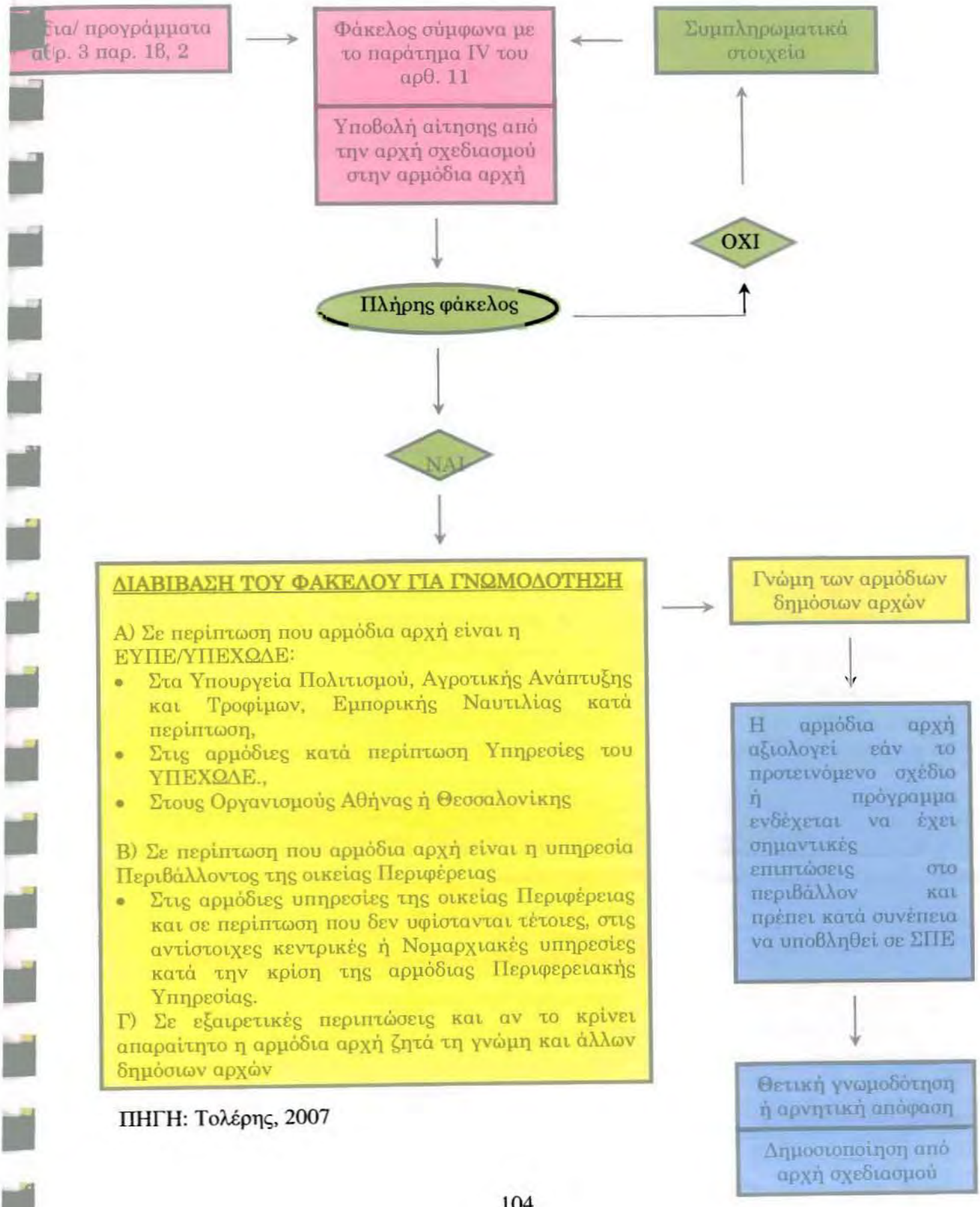

ΠΗΓΗ: Τολέρης, 2007

3.1.4 Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

Σε περίπτωση που απαιτείται ΣΠΕ, η αρχή σχεδιασμού εκπονεί Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) για το προτεινόμενο σχέδιο ή πρόγραμμα, στην οποία εντοπίζονται, περιγράφονται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, καθώς και λογικές εναλλακτικές δυνατότητες λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του σχεδίου ή προγράμματος. Αναλυτικότερα, το περιεχόμενο της ΣΜΠΕ σύμφωνα με το παράρτημα ΙΙΙ του άρθρου 11 της ΚΥΑ είναι το εξής:

Α) Μη τεχνική περίληψη του συνόλου της μελέτης: περίληψη των κυριότερων στοιχείων από το σύνολο της μελέτης

Β) Γενικά στοιχεία: Στοιχεία για την αρχή σχεδιασμού του σχεδίου ή προγράμματος και για τον μελετητή της ΣΜΠΕ

Γ) Σκοπιμότητα και στόχοι του σχεδίου ή προγράμματος: Εκτός από το σκοπό και τους στόχους του σχεδίου ή προγράμματος, γίνεται αναφορά στους διεθνείς ή κοινοτικούς ή εθνικούς στόχους περιβαλλοντικής προστασίας που αφορούν στο σχέδιο ή πρόγραμμα, στο πώς οι στόχοι αυτοί και τα περιβαλλοντικά ζητήματα ελήφθησαν υπόψη κατά την προετοιμασία του καθώς και στη σχέση του με άλλα σχετικά σχέδια και προγράμματα.

Δ) Περιγραφή του σχεδίου ή προγράμματος: Περιγράφεται το σχέδιο αναφέροντας το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής του, το περιεχόμενό του καθώς και τα έργα/ δραστηριότητες που ενδεχομένως να προκύψουν από την εφαρμογή του.

Ε) Εναλλακτικές δυνατότητες: Εδώ εκτός από την περιγραφή των εναλλακτικών δυνατοτήτων, γίνεται αναφορά στη μηδενική λύση, στους λόγους επιλογής των εναλλακτικών δυνατοτήτων που εξετάσθηκαν καθώς και στους λόγους επιλογής του προτεινόμενου σχεδίου ή προγράμματος έναντι των άλλων εναλλακτικών δυνατοτήτων με περιβαλλοντική τεκμηρίωση.

ΣΤ) Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος: Περιγράφεται η υφιστάμενη κατάσταση του περιβάλλοντος με πληροφορίες σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση του περιβάλλοντος στην περιοχή μελέτης και την πιθανή εξέλιξή της αν δεν εφαρμοσθεί το σχέδιο ή πρόγραμμα, τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών που ενδέχεται να επηρεασθούν σημαντικά εντός της περιοχής μελέτης, με ιδιαίτερη αναφορά σε τυχόν υφιστάμενα περιβαλλοντικά προβλήματα περιοχών ιδιαίτερης περιβαλλοντικής σημασίας

Ζ) Εκτίμηση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου ή προγράμματος: Προσδιορίζονται, εκτιμώνται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες σημαντικές πρωτογενείς και δευτερογενείς, σωρευτικές, συνεργιστικές, βραχυ–, μεσο–, μακροπρόθεσμες, μόνιμες και προσωρινές, θετικές και αρνητικές επιπτώσεις σε τομείς επιπτώσεις στο περιβάλλον, και ειδικότερα στους παρακάτω τομείς: η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η ανθρώπινη υγεία, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων. Επιπλέον, περιγράφεται ο τρόπος που διενεργείται η εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον με προτάσεις / κατευθύνσεις / μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση οποιονδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον και το σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος (monitoring).

Η) Στοιχεία κανονιστικής πράξης: Στοιχεία της κανονιστικής πράξης περιβαλλοντικής έγκρισης του σχεδίου ή προγράμματος που περιλαμβάνουν προτάσεις/ κατευθύνσεις/ μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον καθώς επίσης και το προβλεπόμενο σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος (monitoring).

Θ) Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ: Δυσκολίες, όπως τεχνικά ελαττώματα ή έλλειψη τεχνογνωσίας ή έλλειψη στοιχείων ή πληροφοριών που προέκυψαν κατά την εκπόνηση της μελέτης.

Ι) Βασικές μελέτες και έρευνες: οι απολύτως αναγκαίες πρόσθετες βασικές μελέτες και έρευνες, οι οποίες θα πρέπει να εκπονηθούν πριν την έγκριση των έργων και δραστηριοτήτων που προκύπτουν από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος.

Κ) Παραρτήματα: Περιλαμβάνονται κείμενα τεκμηρίωσης, χάρτες και σχέδια κατάλληλης κλίμακας, κατά την κρίση του μελετητή, ανάλογα με την χωρική διάσταση του σχεδίου ή προγράμματος.

3.1.5 Διαδικασία ΣΠΕ

Η ΣΠΕ αποτελεί προϋπόθεση για την έγκριση του εν λόγω σχεδίου ή προγράμματος ή για την έναρξη της σχετικής νομοθετικής διαδικασίας. Αυτή περιλαμβάνει την υποβολή αίτησης από την αρχή σχεδιασμού στην αρμόδια αρχή συνοδευόμενη από τον φάκελο της ΣΜΠΕ που έχει προηγηθεί η εκπόνησή της και τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων με τις αρχές και το κοινό, καθώς και με άλλα κράτη-μέλη όπου αυτό απαιτείται, σύμφωνα με το άρθρο 7 της ΚΥΑ.

Για τη διενέργεια ΣΠΕ η αρχή σχεδιασμού υποβάλλει αίτηση στην αρμόδια αρχή συνοδευόμενη από τον φάκελο της ΣΜΠΕ που περιλαμβάνει (αρθ. 7 παρ. 2):
α) τη θετική γνωμοδότηση μαζί με αντίγραφο του θεωρημένου χάρτη με σχηματική απεικόνιση του σχεδίου ή προγράμματος **β)** την απάντηση της αρμόδιας αρχής

Σε περίπτωση που ο φάκελος με τις παραπάνω πληροφορίες δεν είναι πλήρης, η αρμόδια αρχή, το αργότερο εντός είκοσι ημερών από την υποβολή του, ενημερώνει εγγράφως την αρχή σχεδιασμού για τις απαιτούμενες πληροφορίες, στοιχεία και τεκμηριώσεις, με τα οποία πρέπει να συμπληρωθεί ο φάκελος ή εφόσον οι συμπληρώσεις είναι μείζονος σημασίας, τον επιστρέφει (αρθ. 7 παρ. 3).

Αφού εξετάσει το φάκελο και διαπιστώσει ότι είναι πλήρης και πριν αξιολογήσει το περιεχόμενό του, τον διαβιβάζει εντός είκοσι ημερών από την υποβολή του (αρθ. 7 παρ. 4) για γνωμοδότηση:

α) Σε περίπτωση που αρμόδια αρχή είναι η Υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ (ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ)

- Στα Υπουργεία Πολιτισμού, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Εμπορικής Ναυτιλίας κατά περίπτωση,
- Στις αρμόδιες κατά περίπτωση Υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ,
- Στους Οργανισμούς Αθήνας ή Θεσσαλονίκης εφόσον αυτοί έχουν συσταθεί
- Στο(α) οικείο(α) Περιφερειακό(ά) Συμβούλιο(α), που εκτός από τη διατύπωση σχετικής γνωμοδότησης, θέτει(ουν) και στη διάθεση του κοινού, όποτε του(ς) ζητούνται, τις πληροφορίες και τα στοιχεία του φακέλου ΣΜΠΕ.
- Στο κατά τομέα αρμόδιο Υπουργείο.

β) Σε περίπτωση που αρμόδια αρχή είναι η υπηρεσία Περιβάλλοντος της οικείας Περιφέρειας

- Στις αρμόδιες υπηρεσίες της οικείας Περιφέρειας και σε περίπτωση που δεν υφίστανται τέτοιες, στις αντίστοιχες κεντρικές ή Νομαρχιακές υπηρεσίες κατά την κρίση της αρμόδιας Περιφερειακής Υπηρεσίας.
- Στο(α) οικείο(α) Νομαρχιακό(ά) Συμβούλιο(α) που εκτός από τη διατύπωση σχετικής γνωμοδότησης, θέτει(ουν) και στη διάθεση του κοινού, όποτε του(ς) ζητούνται, τις πληροφορίες και τα στοιχεία του φακέλου ΣΜΠΕ.

γ) Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και αν το κρίνει απαραίτητο η αρμόδια αρχή ζητά τη γνώμη και άλλων δημόσιων αρχών

Οι οποίες μέσα σε σαράντα ημέρες από την παραλαβή του φακέλου διαβιβάζουν εγγράφως και ενδεχομένως ηλεκτρονικά τη γνώμη τους και τις παρατηρήσεις τους στην αρμόδια αρχή (αρθ. 7 παρ. 4.1)

Ουσιαστικά πρόκειται για τη διαδικασία διαβούλευσης με τις δημόσιες αρχές που προβλέπεται κατά τη διαδικασία ΣΠΕ.

Στη συνέχεια ακολουθεί η διαδικασία διαβούλευσης με το ενδιαφερόμενο κοινό κατά την οποία:

Α) Η αρχή σχεδιασμού δημοσιοποιεί στο κοινό το φάκελο ΣΜΠΕ το οποίο γίνεται με δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης, η οποία διαθέτει τον τίτλο του σχεδίου ή προγράμματος, τη γνωστοποίηση ότι διαθέτουν τόσο η ίδια όσο και το(α) οικείο(α) Περιφερειακό(α) Συμβούλιο(α) ή το(α) οικείο(α) Νομαρχιακό(ά) Συμβούλιο(α) κατά περίπτωση, τις απαραίτητες πληροφορίες και στοιχεία του φακέλου προκειμένου να ενημερωθεί το κοινό καθώς και την πρόσκληση προς το ενδιαφερόμενο κοινό να διατυπώσει εγγράφως, και ενδεχομένως ηλεκτρονικά, επαρκώς τεκμηριωμένα τις απόψεις του προς την αρμόδια αρχή, εντός τριάντα ημερών από τη δημοσίευση της ανακοίνωσης αυτής, σε δύο τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες εθνικής, περιφερειακής, νομαρχιακής ή ευρύτερης χωρικής εμβέλειας κατά περίπτωση (αρθ. 7 παρ. 4.2).

Β) Η αρχή σχεδιασμού εκτός από την αρμοδιότητα που έχει να αποστείλει στην αρμόδια αρχή τα αποκόμματα εφημερίδων που αποδεικνύουν τη δημοσιοποίηση του φακέλου εντός δέκα ημερών, έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί επιπρόσθετα και επιλεκτικά οποιοδήποτε άλλο μέσο όπως ηλεκτρονικά μέσα, δημόσιες ακροάσεις, συνεντεύξεις, ανοικτές συζητήσεις, διάλογο μέσω διαδικτύου, που κατά την κρίση της καθιστά ουσιαστική τη συμμετοχή του κοινού. Τα σχετικά συμπεράσματα ή αποτελέσματα αποστέλλονται στην αρμόδια αρχή μέσα σε προθεσμία σαράντα πέντε ημερών από την παραλαβή του φακέλου (αρθ. 7 παρ. 4.2).

Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι η αρμόδια αρχή μπορεί κατά τη διαδικασία διαβούλευσης, να ζητά από την αρχή σχεδιασμού πρόσθετες πληροφορίες, στοιχεία και τεκμηριώσεις για την καλύτερη εκτίμηση των ενδεχόμενων επιπτώσεων του σχεδίου ή προγράμματος στο περιβάλλον. Επιπρόσθετα, σε περίπτωση που η αρχή σχεδιασμού είναι το ΥΠΕΧΩΔΕ η διαδικασία διαβούλευσης με τις γνωμοδοτούσες αρχές και το ενδιαφερόμενο κοινό μπορεί να ενσωματωθεί σε υφιστάμενες διαδικασίες για την έγκριση σχεδίων και προγραμμάτων (αρθ. 7 παρ. 5,6).

Σε περίπτωση που η αρμόδια Υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ κρίνει ότι η εφαρμογή ενός σχεδίου ή προγράμματος ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον άλλου Κράτους Μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή όταν το ζητήσει ένα Κράτος Μέλος της Ε.Ε., που ενδέχεται να υποστεί σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον του από την εφαρμογή ενός ελληνικού σχεδίου ή προγράμματος, τότε πραγματοποιείται από την αρμόδια αρχή και διαδικασία διασυνοριακών διαβουλεύσεων, πριν την έγκριση ή μη της ΣΜΠΕ του σχεδίου ή προγράμματος, η οποία ακολουθεί τα εξής βήματα:

α) η αρμόδια Υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ διαβιβάζει στο ενδιαφερόμενο κράτος- μέλος το ταχύτερο δυνατόν αντίγραφο του φακέλου της σχετικής ΣΜΠΕ με το περιεχόμενό της αλλά, επιπλέον, και κάθε πληροφορία σχετικά με τις ενδεχόμενες διασυνοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, καθώς και τις προτεινόμενες προτάσεις, κατευθύνσεις και μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό ή την, κατά το δυνατόν, εξάλειψη των εν λόγω επιπτώσεων.

β) η αρμόδια Υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ καλεί το εν λόγω κράτος-μέλος να συμμετάσχει στη διαδικασία ΣΠΕ με την παροχή σχετικής γνωμοδότησης επί της ΣΜΠΕ του σχεδίου ή προγράμματος μέσα σε εύλογη προθεσμία που τίθεται με το διαβιβαστικό έγγραφο(αρθ. 8 παρ. 1).[18]

Τις λεπτομέρειες εφαρμογής όμως της διαδικασίας διασυνοριακών διαβουλεύσεων έχουν την ευχέρεια να τις καθορίζουν από κοινού το ΥΠΕΧΩΔΕ και το ενδιαφερόμενο κράτος- μέλος (αρθ. 8 παρ. 6)

Στη συνέχεια της διαδικασίας ΣΠΕ η αρμόδια αρχή αφού παραλάβει τις γνωμοδοτήσεις των δημόσιων αρχών, του(ων) Περιφερειακού(ων) Συμβουλίου(ων) ή του(ων) Νομαρχιακού(ων) Συμβουλίου(ων) κατά περίπτωση και του ενδιαφερόμενου κοινού, ή αλλιώς μετά την παρέλευση της προθεσμίας των σαράντα πέντε ημερών και ανεξάρτητα από το αν έχουν διαβιβασθεί ή όχι οι γνωμοδοτήσεις αυτές, αξιολογεί τις ενδεχόμενες σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις του σχεδίου ή προγράμματος,

[18] Αντίστοιχη δυνατότητα παρέχεται και στο Υπουργείο ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. αναφορικά με την εφαρμογή ενός σχεδίου ή προγράμματος σε άλλο Κράτος Μέλος της Ε.Ε. που ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον της χώρας (αρθ. 8 παρ. 2).

λαμβάνοντας υπόψη το φάκελο της ΣΜΠΕ, τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων με τις δημόσιες αρχές και το ενδιαφερόμενο κοινό και των διασυνοριακών διαβουλεύσεων στην περίπτωση που απαιτούνται και προβαίνει μέσα σε είκοσι ημέρες στην εκπόνηση σχεδίου απόφασης έγκρισης ή μη της ΣΜΠΕ (αρθ. 7 παρ. 8).

Η απόφαση αυτή για εθνικά, διαπεριφερειακά και περιφερειακά σχέδια και προγράμματα, για σχέδια και προγράμματα που εμπίπτουν γεωγραφικά στο σύνολό τους ή εν μέρει σε περιοχές Natura 2000, που εγκρίνονται με νόμους, Π.Υ.Σ. ή υπουργικές αποφάσεις ή αφορούν τροποποιήσεις των σχεδίων και προγραμμάτων που αναφέρονται στα παραπάνω, υπογράφεται από τον Υπουργό ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε και από τον αρμόδιο κατά τομέα Υπουργό, καθώς και από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών για σχέδια ή προγράμματα που περιλαμβάνουν έργα και δραστηριότητες που υλοποιούνται με κοινοτικούς πόρους. Αντίστοιχα, στην περίπτωση των σχεδίων και προγραμμάτων διανομαρχιακού, νομαρχιακού ή τοπικού επιπέδου και εκείνων που δεν εμπίπτουν γεωγραφικά στο σύνολό τους ή εν μέρει σε περιοχές Natura 2000, για τα οποία αρμόδια αρχή η αρμόδια υπηρεσία περιβάλλοντος της οικείας περιφέρειας, την απόφαση έγκρισης της ΣΜΠΕ υπογράφει ο Γενικός Γραμματέας της οικείας περιφέρειας (αρθ. 7 παρ. 9).

Η απόφαση έγκρισης της ΣΜΠΕ περιλαμβάνει πληροφορίες και στοιχεία (αρθ. 7 παρ. 10):

α) από τη διαβούλευση με τις δημόσιες αρχές και το ενδιαφερόμενο κοινό
β) από τα αποτελέσματα των διασυνοριακών διαβουλεύσεων
γ) για τις διαφοροποιήσεις που τυχόν επιβάλλονται στο σχέδιο ή πρόγραμμα
δ) για τους όρους, περιορισμούς και κατευθύνσεις για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος
ε) για το προβλεπόμενο σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων
στ) για το χρονικό διάστημα ισχύος της απόφασης.

Η απόφαση έγκρισης ή μη της ΣΜΠΕ δημοσιοποιείται με τον ίδιο τρόπο (αρθ. 7 παρ. 11) που δημοσιοποιείται η θετική γνωμοδότηση ή αρνητική απόφαση της αρμόδιας αρχής κατά την διαδικασία προελέγχου για το αν το προτεινόμενο σχέδιο ή

πρόγραμμα ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και απαιτείται υποβολή σε ΣΠΕ (βλ. Κεφ. 3.1.3 σελ. 12)

Η απόφαση έγκρισης ή μη της ΣΜΠΕ του σχεδίου ή προγράμματος διαβιβάζεται από το Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ για ενημέρωση και προς το ενδιαφερόμενο κράτος- μέλος της Ε.Ε, που έχει συμμετάσχει στη διαδικασία διασυνοριακής διαβούλευσης, όταν πραγματοποιείται (αρθ. 8 παρ. 4).[19]

Το σχέδιο ή πρόγραμμα, όπως τελικά θα εγκριθεί, πρέπει να είναι πλήρως εναρμονισμένο με την απόφαση έγκρισης της ΣΜΠΕ,ενώ στην πράξη ή απόφαση έγκρισης του σχεδίου ή προγράμματος πρέπει να αναφέρεται ρητά η απόφαση έγκρισης της ΣΜΠΕ (αρθ. 7 παρ. 12).

[19] Σε περίπτωση σχεδίου ή προγράμματος σε άλλο κράτος- μέλος της Ε.Ε. που ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον της χώρας., η σχετική απόφαση, όταν αυτή θα διαβιβαστεί για ενημέρωση στο Υπουργείο ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., δημοσιοποιείται από αυτό, προκειμένου να ενημερωθεί το κοινό.

Διάγραμμα 3.2: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ (ΣΠΕ.)

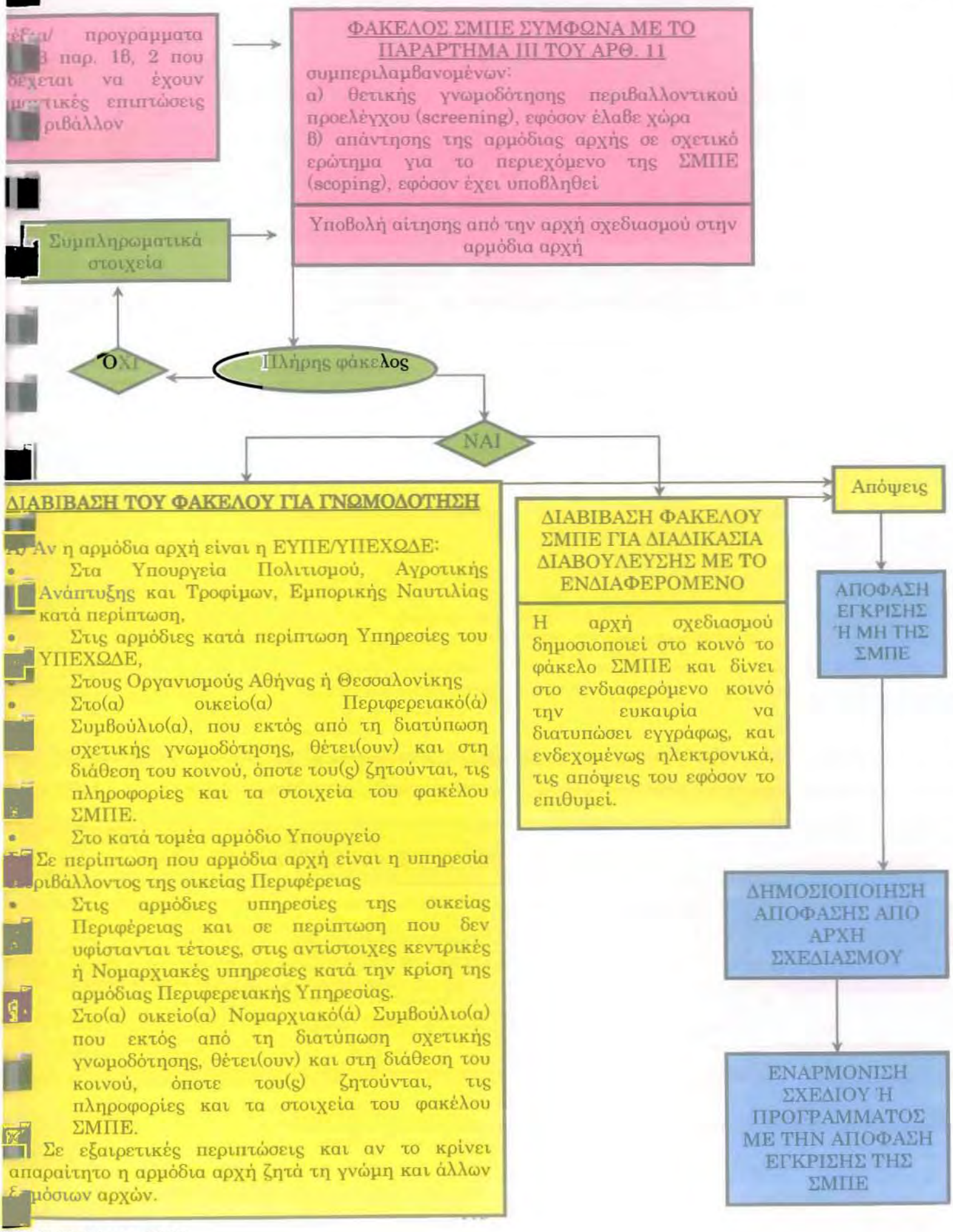

ΠΗΓΗ: Τολέρης, 2007

3.1.6 Διάφορα άλλα ζητήματα

Το πρώτο και κύριο μέρος των άρθρων που περιλαμβάνονται σε αυτό το υποκεφάλαιο είναι η παρακολούθηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος. Η αρχή σχεδιασμού, καθώς και κάθε υπηρεσία Περιβάλλοντος με αρμοδιότητα παρακολούθησης περιβαλλοντικών μέσων και παραμέτρων στον τομέα της, παρακολουθούν τις σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του (αρθ. 9 παρ. 1). Όπου υπάρχουν υφιστάμενα μέτρα παρακολούθησης του περιβάλλοντος μπορούν ενδεχομένως να ενταχθούν στο σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος με στόχο την αποφυγή του διπλού ελέγχου (αρθ. 9 παρ. 2).

Όσον αφορά τις μεταβατικές και άλλες διατάξεις, η υποβολή σε διαδικασία ΣΠΕ ενός σχεδίου ή προγράμματος δεν θα θίγει οποιεσδήποτε απαιτήσεις της α.η.π. 11014/703/Φ104/20.3.2003 κοινής υπουργικής απόφασης για την υποβολή σε διαδικασία ΠΠΕΑ και ΕΠΟ έργων και δραστηριοτήτων της με α.η.π. 15393/2332/5.8.2002 κοινής υπουργικής απόφασης που ενδεχομένως να προκύψουν από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος (αρθ. 10 παρ. 3).

Με την εφαρμογή της παρούσας απόφασης ο πολεοδομικός και χωροταξικός σχεδιασμός και ΠΟΤΑ που συμπεριλαμβάνονται στον Πίνακα του Παραρτήματος της με α.η.π. 15393/2332/5.8.2002 κοινής υπουργικής απόφασης, εφεξής δεν υπόκεινται σε διαδικασία ΠΠΕΑ και ΕΠΟ σύμφωνα με τις διατάξεις της με α.η.π. 11014/703/Φ104/20.3.2003 κοινής υπουργικής απόφασης αλλά σε διαδικασία ΣΠΕ σύμφωνα με την παρούσα απόφαση (αρθ. 10 παρ. 4).

Από την έναρξη ισχύος της ΚΥΑ η αρμόδια Υπηρεσία της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ ανακοινώνει στην Επιτροπή ΕΚ, πληροφορίες γενικά για τους τύπους σχεδίων και προγραμμάτων τα οποία πρόκειται να υποβληθούν σε ΣΠΕ σύμφωνα με την ΚΥΑ. Οι πληροφορίες αυτές ενημερώνονται σε τακτική βάση (αρθ. 10 παρ. 2). Εντός τριών ετών από την έναρξη ισχύος της ΚΥΑ, το ΥΠΕΧΩΔΕ θα εκπονήσει έκθεση για την πορεία εφαρμογής της, η οποία θα προσαρμόζεται με νεότερα στοιχεία που μπορούν να προκύψουν από την εφαρμογή της Οδηγίας

2001/42/ΕΚ σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, καθώς και σχετικές μελέτες που θα εκπονηθούν για το σκοπό αυτό (αρθ. 10 παρ. 5).

Στη συνέχεια σύμφωνα με το άρθρο 12, κάθε διάταξη που αντίκειται στις διατάξεις της παρούσας απόφασης ή ανάγεται σε θέματα που ρυθμίζονται από αυτήν, καταργείται. Και τέλος, σημειώνεται ότι η ΚΥΑ αρχίζει να ισχύει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (αρθ. 13).

3.2 Κριτική της ΚΥΑ- ΣΠΕ και του τρόπου ενσωμάτωσης της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο

Η οδηγία 2001/42/ΕΚ άρχισε να ισχύει στις 21 Ιουλίου του 2001 και θα έπρεπε να έχει εφαρμοστεί από τα κράτη-μέλη πριν από τις 21 Ιουλίου του 2004. Ο κοινοτικός νομοθέτης άφησε έτσι στην εθνική νομοθεσία της κάθε χώρας ένα διάστημα προσαρμογής τριών ετών. Παρόλα αυτά στη χώρα μας, δύο έτη μετά την καταληκτική ημερομηνία (21 Ιουλίου 2006), η οδηγία ΣΠΕ εφαρμόστηκε επίσημα με την έκδοση ειδικής πράξης (ΚΥΑ) που την ενσωματώνει στο εθνικό μας δίκαιο. Ένας από τους βασικούς λόγους για τους οποίους είχε καθυστερήσει η ενσωμάτωση της οδηγίας στην ελληνική νομοθεσία είναι ότι κρίθηκε από το ΣτΕ πως οι διατάξεις της δεν είναι σαφείς και δεν έχουν άμεσο αποτέλεσμα, γεγονός, το οποίο ισχύει εν μέρει, καθόσον η οδηγία σε κανένα άρθρο της δεν έχει σαφείς αναφορές σχετικά με τη διαδικασία με την οποία θα προβούν σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων τα διάφορα σχέδια και προγράμματα (Τάτσης, 2006).

Παρόλα αυτά μπορούμε να ισχυρισθούμε ότι ένα είδος εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για ορισμένες περιπτώσεις σχεδίων ή και προγραμμάτων υφίσταται εδώ και αρκετά χρόνια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο θεσμός των Ειδικών Χωροταξικών Μελετών (ΕΧΜ), κατά την εκπόνηση των οποίων συνεκτιμώνται οι πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις του συγκεκριμένου χωροταξικού σχεδιασμού σε ευαίσθητες περιοχές του υπαίθρου χώρου (Ν. 2742/99).

Επιπλέον, ως τεχνικές εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε σχέδια και προγράμματα, μπορούν να θεωρηθούν και οι περιπτώσεις εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύνθετων και σε μεγάλη κλίμακα αναπτυσσόμενων έργων (Τάτσης, 2006). Μερικά τέτοια παραδείγματα είναι:

- Η συνολική και ολοκληρωμένη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων της μερικής εκτροπής του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία
- Η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την ανάπτυξη των χερσαίων και θαλάσσιων εγκαταστάσεων του λιμένα Πειραιά (επιβατικός και εμπορικός λιμένας), συμπεριλαμβανομένων του σιδηροδρομικού τερματικού σταθμού και των οδικών δικτύων
- Η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα ολυμπιακά έργα και τα έργα ανάπλασης που σχεδιάστηκαν και αναπτύχθηκαν στο μέτωπο του Φαληρικού Όρμου.
- Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων των ολυμπιακών έργων που συμπεριλαμβανόταν στο φάκελο υποψηφιότητας της Αθήνας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004.
- Εξίσου σημαντική υπήρξε η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση, η οποία εκπονήθηκε στο παρελθόν από το ΥΠΕΧΩΔΕ σχετικά με την επίδραση στην μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από την απόσυρση των αυτοκινήτων με συμβατικούς κινητήρες και την αντικατάστασή τους από αυτοκίνητα νέας τεχνολογίας (κινητήρες με καταλύτη)
- Η σημαντικότερη όμως περίπτωση είναι εκείνη της μελέτης περιβαλλοντικής στρατηγικής, η οποία ανατέθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ στη γενική γραμματεία δημοσίων έργων για την κατασκευή άξονα της Ιόνιας Οδού.

Θα μπορούσε να διακρίνει κανείς δύο μεγάλες κατηγορίες παραγόντων για τους οποίους άργησε η μεταφορά της οδηγία ΣΠΕ στην χώρα μας. Ο ένας είναι η νοοτροπία και ο τρόπος με τον οποίο ασκείται η δημόσια διοίκηση στην Ελλάδα και ο δεύτερος σημαντικός παράγοντας για τον οποίο δεν ήταν εύκολη η ενσωμάτωση της εν λόγω οδηγίας στο εθνικό μας δίκαιο είναι οι ασάφειες, οι ελλείψεις και η πολυπλοκότητα των διατάξεών της.

Όσον αφορά τώρα την θεσμοθετημένη ΚΥΑ- ΣΠΕ σαν μία γενική διαπίστωση θα λέγαμε ότι δίνει την εντύπωση ότι μεταφέρει μηχανιστικά και όχι συστηματικά την Οδηγία 2001/42/ΕΚ χωρίς προγενέστερο διάλογο. Έτσι, η ΣΠΕ αντί να αποτελεί μια ζωντανή και ουσιαστική διαδικασία αξιολόγησης των αναπτυξιακών προτάσεων και σύνδεσή τους με τις χωρικές και περιβαλλοντικές πολιτικές ελλοχεύει ο κίνδυνος να αποδειχθεί μια τυπική διαδικασία επικύρωσης ειλημμένων αποφάσεων εφόσον περιορίστηκε στην προσθήκη ενός σταδίου «περιβαλλοντικής αδειοδότησης» των σχεδίων και προγραμμάτων (ΣΕΠΟΧ, 2006β). Το γεγονός αυτό αναπόφευκτα θα προκαλέσει πολλά λειτουργικά προβλήματα κατά την εφαρμογή της από τη διοίκηση, ενώ παράλληλα ενδέχεται να αμφισβητηθούν κάποιες διατάξεις της δικαστικά (Γιαννακούρου, 2007).

Στη συνέχεια επιχειρείται μια κριτική των άρθρων της ΚΥΑ κατά σειρά αλλά και κάποιες προτάσεις βελτίωσης αυτών. Όσον αφορά το πρώτο άρθρο πρόκειται για μία πιστή μεταφορά του στόχου της οδηγίας στην εθνική νομοθεσία που ουσιαστικά σκιαγραφεί το χαρακτήρα της ΣΠΕ

Στο δεύτερο άρθρο θα λέγαμε ότι γίνεται εκτενέστερη αναφορά στους ορισμούς που παρατίθεται στην Κοινοτική Οδηγία σε κάποια σημεία όπως προσδιορίζοντας επακριβώς τις νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις που απαιτούν την εκπόνηση σχεδίων και προγραμμάτων, διαχωρίζοντας το «κοινό» από το «ενδιαφερόμενο κοινό» και κυρίως ορίζοντας τη «δημόσια αρχή», την «αρχή σχεδιασμού» και την «αρμόδια αρχή».

Στο τρίτο άρθρο εντοπίζονται οι περισσότερες παρατηρήσεις. Ενδεικτικά, μπορούμε να αναφέρουμε το προφανές του περιορισμού του πεδίου εφαρμογής της ΚΥΑ συγκριτικά με την ευρύτητα εκείνου της Οδηγίας ΣΠΕ στα επιχειρησιακά προγράμματα του Κοινοτικού Πλαισίου και σε όσα σχέδια και προγράμματα χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Γενικευμένη εφαρμογή της ΣΠΕ προβλέπεται μόνον για τους τομείς του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού (Ειδικά και Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού, Ρυθμιστικά, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, κλπ), καθώς και για επιμέρους σχέδια και προγράμματα που αφορούν τη διαχείριση των υδατικών πόρων και των αποβλήτων, δηλαδή για τομείς αρμοδιότητας του ΥΠΕΧΩΔΕ Το πιο σημαντικό πρόβλημα, όμως, που επισημαίνεται είναι η

ασάφεια στην ορολογία και τους ορισμούς της ΚΥΑ. Κάποιοι ορισμοί της ΚΥΑ αποτελούν απλή μετάφραση και μεταφορά στην ελληνική γλώσσα των αντίστοιχων όρων του κοινοτικού κειμένου, χωρίς εξειδίκευση και προσαρμογή στην ελληνική πραγματικότητα, όπως θα έπρεπε να γίνει. Απόδειξη των παραπάνω αποτελεί η χρησιμοποίηση όρων όπως «χρήση μικρών περιοχών σε τοπικό επίπεδο» και «ήσσονος σημασίας τροποποιήσεις» που χρησιμοποιούνται στην οδηγία για να προσδιορίσουν τα σχέδια και προγράμματα που υπόκεινται σε περιβαλλοντικό προέλεγχο ώστε η κατά περίπτωση αρμόδια αρχή να γνωμοδοτήσει ότι ενδέχεται να υπάρχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και να υποβληθούν σε διαδικασία ΣΠΕ, όσο και σε ότι αφορά τον όρο «πρώτη τυπική προπαρασκευαστική πράξη» που χρησιμοποιείται στην οδηγία (αρθ. 13 παρ. 4) για να προσδιορίσει το πεδίο εφαρμογής των μεταβατικών διατάξεών της, δηλαδή το πώς εφαρμόζεται η ΣΠΕ επί εκκρεμών σχεδίων και προγραμμάτων (Γιαννακούρου 2007) που συναντάται στο δέκατο άρθρο της ΚΥΑ. Η ασάφεια αυτή αναμένεται να δημιουργήσει πολλά ερμηνευτικά προβλήματα κατά την εφαρμογή της ΣΠΕ στην πράξη, έχοντας συνέπειες στην αξιοπιστία του θεσμού της ΣΠΕ, στην εμπιστοσύνη του επιχειρηματικού κόσμου και τέλος στην ίδια τη βιωσιμότητα της εναρμόνισης που επιχειρήθηκε.

Στο τέταρτο άρθρο, ιδιαίτερο προβληματισμό προκαλεί η διοικητική διαδικασία που καθιερώνεται στην ΚΥΑ για την εφαρμογή της ΣΠΕ, ορίζοντας αποκλειστικά αρμόδια αρχή την ΕΥΠΕ/ ΥΠΕΧΩΔΕ για σχέδια και προγράμματα εθνικού, διαπεριφερειακού και περιφερειακού επιπέδου, χωρίς να εξετασθεί η ύπαρξη άλλων προσφορότερων από πλευράς αντικειμένου και τεχνογνωσίας διοικητικών λύσεων έστω με το ρόλο της συναρμοδιότητας ανάλογα με το εκάστοτε αντικείμενο.

Στο πέμπτο άρθρο, επιχειρήθηκε μία υποκατάσταση των κριτηρίων του Παραρτήματος ΙΙ της Κοινοτικής Οδηγίας με το φάκελο περιβαλλοντικού προελέγχου, στο πλαίσιο της διαδικασίας screening. Όμως, συγκρίνοντας τα κριτήρια που παρατίθενται στην Οδηγία- ΣΠΕ με τις προδιαγραφές του φακέλου του περιβαλλοντικού προελέγχου, θα λέγαμε ότι κριτήρια συμβάλλουν καθοριστικά στην πιο ουσιώδη και πολύπλευρη εξέταση των σχεδίων ή προγραμμάτων που υπόκεινται σε αυτή τη διαδικασία έτσι ώστε να δοθούν αξιόπιστα αποτελέσματα για τη σημαντικότητα των επιπτώσεων που θα έχουν αυτά στο περιβάλλον και επομένως της

απαίτησης ή μη για ΣΠΕ Επομένως, η παραπάνω υποκατάσταση είναι κάπως λανθασμένη.

Γενικότερα, θα λέγαμε ότι δεν έγινε προσπάθεια για την ουσιαστική ενσωμάτωση των απαιτήσεων της οδηγίας σε υφιστάμενες διαδικασίες έγκρισης σχεδίων και προγραμμάτων (όπως επιτρέπει το άρθρο 4 αυτής) ή για τη θέσπιση συντονισμένων ή κοινών διαδικασιών στις περιπτώσεις που, βάσει άλλης κοινοτικής νομοθεσίας, απαιτείται επίσης περιβαλλοντική εκτίμηση (άρθρο 11). Για αυτό το λόγο παραμονεύει ο κίνδυνος για πολλαπλές εκτιμήσεις με ίδιο ή παρεμφερές περιεχόμενο το οποίο συνεπάγεται ενδεχόμενες επαναλήψεις, αλληλοκαλύψεις, απώλεια χρόνου, κόστος σε ανθρώπινο δυναμικό και πόρους (ΣΕΠΟΧ, 2006β, Γιαννακούρου, 2007).

Σαν απόρροια των παραπάνω τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στις διαδικασίες έγκρισης σχεδίων και προγραμμάτων που είναι ήδη θεσμοθετημένες και οι οποίες μεριμνούν για το περιβάλλον καθώς επίσης εμπεριέχουν ήδη μια ευρύτερη διαδικασία εκτίμησης χωρικών, οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η ύπαρξη ξεχωριστής διαδικασίας εκπόνησης ΣΜΠΕ, διεξαγωγής διαβουλεύσεων με τις αρχές, το κοινό και τα υπόλοιπα κράτη- μέλη, αν απαιτείται, καθώς επίσης και η δημιουργία ενός συστήματος παρακολούθησης των επιπτώσεων, εκ νέου, όπως προβλέπεται από την ΚΥΑ, επιβαρύνει περαιτέρω και αναιτιολόγητα, τις ήδη βεβαρημένες διαδικασίες χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού εισάγοντας νέες χρονικές καθυστερήσεις, τριβές, αλληλεπικαλύψεις, ασάφειες και σύγχυση, εις βάρος της ευελιξίας του σχεδιασμού και της όλης αποτελεσματικότητας του (ΣΕΠΟΧ, 2006β).

Επιπλέον, κάποια επιπρόσθετα σχόλια που θα μπορούσαν να ειπωθούν όσον αφορά τη διαδικασία διαβουλεύσεων με το ενδιαφερόμενο κοινό είναι ότι χαρακτηρίζεται η τελευταία ως ελλιπής λόγω του γεγονότος ότι για την ενημέρωση του κοινού προβλέπεται η δημοσιοποίηση του φακέλου της ΣΜΠΕ, σε δύο τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες εθνικής, περιφερειακής, νομαρχιακής ή ευρύτερης χωρικής εμβέλειας κατά περίπτωση (Νάντσου, 2007). Όσον αφορά τώρα, τις διασυνοριακές διαβουλεύσεις δεν ορίζεται προθεσμία για τη διαβίβαση αντιγράφου του φακέλου της ΣΜΠΕ στο ενδιαφερόμενο κράτος- μέλος καθώς επίσης και το ακριβές χρονικό διάστημα που έχει στη διάθεσή του το κράτος- μέλος να συμμετέχει στη διαδικασία

ΣΠΕ και να γνωμοδοτήσει. Επομένως, οι προβλέψεις της ΚΥΑ στον τομέα των διαβουλεύσεων χαρακτηρίζονται ως περιορισμένες και προβληματικές αντίστοιχα.

Προχωρώντας στην υποβολή προτάσεων, ώστε να αμβλυνθούν κατά το δυνατόν τα προβλήματα που αναμένεται να αναδειχθούν στην πράξη, πρώτον θα λέγαμε ότι ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να ληφθεί για τον προσδιορισμό των αόριστων εννοιών που έχουν μεταφερθεί αυτούσιες από το κοινοτικό κείμενο (όπως «ήσσονες τροποποιήσεις» σχεδίων και «χρήση μικρής περιοχής σε τοπικό επίπεδο»), ώστε να μην δημιουργηθούν ερμηνευτικά ζητήματα κατά την εφαρμογή.

Δεύτερον, θα μπορούσαν να ενσωματωθούν οι διαδικασίες ΣΠΕ, ιδιαίτερα στους τομείς της χωροταξίας και πολεοδομίας, εφόσον τα σχέδια που υπόκεινται στους νόμους 2742/99 και 2508/97 αντίστοιχα για τους δύο κλάδους καθορίζουν πλαίσιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη του εθνικού και περιφερειακού χώρου και των ευρύτερων περιοχών των πόλεων και οικισμών, αποτελούν βάση αναφοράς για το συντονισμό των επιμέρους πολιτικών, μεριμνούν για την προστασία του περιβάλλοντος και εμπεριέχουν ήδη, στη συντριπτική τους πλειονότητα, ευρύτερη διαδικασία εκτίμησης επιπτώσεων, με την οποία έπρεπε να συναρθρωθεί η προβλεπόμενη από την οδηγία 2001/42 διαδικασία ΣΠΕ Η συνάρθρωση αυτή είναι αναγκαία κυρίως για δύο κατηγορίες λόγων:

- Λειτουργικούς (οικονομία χρόνου, διαδικασιών, πόρων και ανθρώπινου δυναμικού)
- Ουσιαστικούς (πληρέστερη ανταπόκριση στους σκοπούς της οδηγίας και ουσιαστική ενσωμάτωση της ΣΠΕ στο χωρικό σχεδιασμό).

Η συνάρθρωση αυτή θα μπορούσε να επιτευχθεί με μικρές συμπληρώσεις και τροποποιήσεις των σχετικών νόμων (ν. 2742/1999, ν. 2508/1997), όπως άλλωστε έγινε και σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την αντίστοιχη διαδικασία μεταφοράς (π.χ. Γαλλία, Ιρλανδία, Γερμανία κλπ) (ΣΕΠΟΧ, 2006β).

Τρίτον, πρέπει να οριστούν συναρμόδιες αρχές παράλληλα με την ΕΥΠΕ/ ΥΠΕΧΩΔΕ, οι Διευθύνσεις Χωροταξίας και Πολεοδομικού Σχεδιασμού του

Υπουργείου στην όλη διαδικασία της ΣΠΕ (ανάλογα με το αντικείμενο), ώστε αυτή να προσαρμοσθεί στη φύση, το περιεχόμενο και τις διαδικασίες κατάρτισης των κατ' ιδίαν χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων και να αμβλυνθούν, κατά το δυνατόν, τα ερμηνευτικά προβλήματα και οι δυσλειτουργίες που ενδέχεται να προκύψουν κατά την εφαρμογή (ΣΕΠΟΧ, 2006β). Η συναρμοδιότητα των πιο πάνω Διευθύνσεων, όπου αυτό επιτρέπεται ανάλογα με το αντικείμενο, καθώς και η διαβούλευση με τους αρμόδιους επιστημονικούς φορείς, όπως ο ΣΕΠΟΧ, μπορεί να επιτρέψει την εξειδίκευση και προσαρμογή της ΣΠΕ ανάλογα με το περιεχόμενο και το επίπεδο λεπτομερειών των επιμέρους σχεδίων, όπως προβλέπει η οδηγία (άρθρα 4 παρ. 3 και 5 παρ. 2 και 3), ώστε αφενός να αποφεύγεται η επανάληψη της εκτίμησης και αφετέρου να αξιοποιούνται ορθά οι πληροφορίες όσον αφορά τις επιπτώσεις στο περιβάλλον που παρέχονται από τα υπερκείμενα επίπεδα σχεδιασμού στα αμέσως υποκείμενα (Γιαννακούρου, 2007).

Τέταρτον, στο πλαίσιο της ενσωμάτωσης της ΣΠΕ στο χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό θα λέγαμε ότι η περιβαλλοντική μελέτη (ΣΜΠΕ), θα μπορούσε να ενσωματωθεί στο περιεχόμενο των αντιστοίχων χωροταξικών και πολεοδομικών μελετών, σαν μία διακριτή ως θεματική ενότητα, ώστε να μπορεί να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των διαβουλεύσεων με τις αρχές και το κοινό. Η διεξαγωγή διαβουλεύσεων με τις αρμόδιες αρχές και το κοινό (άρθρα 6 και 7 της οδηγίας) να ενσωματωθεί στις κατά περίπτωση προβλεπόμενες διαδικασίες δημοσιότητας των χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων, αφού συμπληρωθούν και τροποποιηθούν κατάλληλα οι σχετικές διατάξεις, όπου είναι αναγκαίο. Καθώς επίσης και η παρακολούθηση των σημαντικών επιπτώσεων της εφαρμογής του σχεδίου ή προγράμματος, σύμφωνα με το άρθρο 10 της οδηγίας, μπορεί να ενσωματωθεί αντιστοίχως στις υπάρχουσες διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησης των χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων, εφόσον, όπως ορίζει και το άρθρο 10 της οδηγίας, για τον σκοπό της παρακολούθησης μπορεί να χρησιμοποιούνται τα υφιστάμενα κατά το εσωτερικό δίκαιο μέτρα ελέγχου με στόχο την αποφυγή διπλού ελέγχου.

Επιπλέον, όσον αφορά τη διαβούλευση με τις αρχές και το ενδιαφερόμενο κοινό προτείνεται η έκδοση εγκυκλίων για την ενημέρωση όλων των αποδεκτών της διαδικασίας και ιδίως των τοπικών κοινωνιών, όσον αφορά τα τομεακά προγράμματα και λιγότερο τα χωρικά σχέδια για τα οποία προβλέπεται εκτενής διαδικασία

δημοσιότητας, ώστε να τηρηθούν ορθά οι διαδικαστικοί τύποι και να μη δημιουργηθούν προϋποθέσεις αμφισβήτησης της νομιμότητας της όλης διαδικασίας αλλά και να εξειδικευθεί η ήδη υπάρχουσα πρόβλεψη του άρθρου 7 παρ. 6 της ΚΥΑ που δίδει τη δυνατότητα, προκειμένου για σχέδια και προγράμματα αρμοδιότητας του ΥΠΕΧΩΔΕ (όπως τα χωροταξικά και πολεοδομικά σχέδια), να ενσωματωθεί η διαδικασία διαβούλευσης σε υφιστάμενες διαδικασίες για την έγκριση των σχεδίων και προγραμμάτων (ΣΕΠΟΧ, 2006β).

Τέλος, είναι απαραίτητο να οριοθετηθεί με σαφήνεια το πεδίο εφαρμογής της ΣΠΕ στις περιπτώσεις χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων που βρίσκονται ήδη σε διαδικασία κατάρτισης (μεταβατικές διατάξεις), είτε να καθορισθούν σαφή και ειδικά κριτήρια με τα οποία θα ελέγχεται η υπαγωγή τους ή μη σε ΣΠΕ (ΣΕΠΟΧ, 2006β) και ιδίως η κρίσιμη έννοια της «πρώτης τυπικής προπαρασκευαστικής πράξης» που αποτελεί κατά την οδηγία αφετηρία για την υπαγωγή των εκκρεμών σχεδίων σε ΣΠΕ

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι η εφαρμογή αυτής της οδηγίας με τους παραπάνω όρους θα συμβάλλει στην υλοποίηση της αρχής ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος στις άλλες τομεακές πολιτικές, όπως και στην αναβάθμιση του Στρατηγικού Χωρικού Σχεδιασμού (χωροταξικό και πολεοδομικό επίπεδο), στην πληρέστερη συσχέτιση σχεδιασμού /προγραμματισμού και στην ορθότερη και αποτελεσματικότερη διασύνδεσή του με την πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος, στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης της χώρας. Πρόκειται ουσιαστικά για μια διαδικασία σύνδεσης Χωροταξίας και Περιβάλλοντος μέσα από την οποία πρέπει να επιδιωχθεί η αναβάθμιση τόσο του χωρικού σχεδιασμού όσο και η ουσία της περιβαλλοντικής πολιτικής (ΣΕΠΟΧ, 2006α).

3.3 Παρουσίαση των κατάστασης των ΣΜΠΕ που έχουν υποβληθεί στην ΕΥΠΕ/ ΥΠΕΧΩΔΕ

Από την προσωπική μου επικοινωνία με υπαλλήλους της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ (κα. Πάτση, κα. Βεδούση και κο. Κουλίδη), ενημερώθηκα τόσο για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων των ΣΜΠΕ που έχουν υποβληθεί στην ΕΥΠΕ/ ΥΠΕΧΩΔΕ, δηλαδή για το είδος, την ονομασία του σχεδίου ή προγράμματος και για την κοινοποίηση της απόφασης της Υπηρεσίας για το σχέδιο ή το πρόγραμμα αυτό, όσο και για το στάδιο της διαδικασίας ΣΠΕ που βρίσκονται οι ΣΜΠΕ των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό, τη Βιομηχανία και τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, οι οποίες αποτελούν περιπτώσεις μελέτης αυτής της διπλωματικής εργασίας.

Από τα στοιχεία της Υπηρεσίας μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2008, που μου γνωστοποιήθηκαν, το πρώτο σχόλιο που μπορεί να γίνει είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος των σχεδίων και προγραμμάτων που υποβλήθηκαν στην Υπηρεσία έχουν πάρει απαλλαγή (76 σχέδια στα 123 σχέδια και προγράμματα συνολικά). Χρησιμοποιώντας το άρθρο 10 της ΚΥΑ, στο οποίο δίνεται το δικαίωμα στην αρμόδια Υπηρεσία της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ να αποφασίζει σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση αν είναι εφικτή ή όχι η ΣΠΕ, η ΕΥΠΕ/ ΥΠΕΧΩΔΕ αρμόδια για την λήψη της απόφασης της έγκρισης ή μη της ΣΜΠΕ των σχεδίων και προγραμμάτων έκρινε ότι η υλοποίηση των συγκεκριμένων σχεδίων και προγραμμάτων είναι σε τέτοιο προχωρημένο στάδιο που η ΣΠΕ δεν έχει νόημα να ασκηθεί. Ουσιαστικά, πρόκειται για σχέδια των οποίων οι διαδικασίες εφαρμογής τους βρίσκονται σε προχωρημένη φάση σε σχέση με την ημερομηνία δημοσίευσης της ΚΥΑ στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ημερομηνία ισχύος της.

Σε αυτές τις απαλλαγές, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνουν εγκρίσεις νέων ή τροποποιήσεων παλιών ΓΠΣ/ ΣΧΟΟΑΠ (43 στα 77) ενώ το αμέσως επόμενο ποσοστό καταλαμβάνουν οι εγκρίσεις τοπικών ρυμοτομικών σχεδίων (21 στις 77) σε σχέση με τα άλλα σχέδια όπως για τη δημιουργία οικισμών του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας, νέες πολεοδομικές μελέτες και επεκτάσεις υπαρχόντων ρυμοτομικών σχεδίων, σχέδια διαχείρισης στερεών αποβλήτων.

Στη συνέχεια, αμέσως μετά το ποσοστό των απαλλαγών έρχεται το ποσοστό των θετικών γνωμοδοτήσεων (28 στις 123) στο οποίο κυριαρχούν οι εγκρίσεις των ΣΜΠΕ των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων αλλά και Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας (20 στις 28) παρά σχέδια χωροταξικού και πολεοδομικού χαρακτήρα (5 στις 25).

Ο κύριος λόγος που οι ΣΜΠΕ των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων είτε πρόκειται για Τομεακά (π.χ. Ε.Π. «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη», Ε.Π. «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας», Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα», Ε.Π. «Αλείας», Ε.Π. «Αγροτικής Ανάπτυξης»), είτε Περιφερειακά (π.χ. Ε.Π. «Μακεδονίας– Θράκης», Ε.Π. «Θεσσαλίας- Στερεάς Ελλάδας- Ηπείρου», Ε.Π. «Αττικής», Ε.Π. «Κρήτης- Νησιών Αιγαίου») είτε για Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (π.χ Διασυνοριακά Προγράμματα «Ελλάδα-Βουλγαρία», «Ελλάδα-Ιταλία», «Ελλάδα-Κύπρος», «Ελλάδα-Αλβανία», «Ελλάδα-ΠΓΔΜ», «Αδριατικής», «Θαλάσσια Λεκάνη της Μεσογείου», «Μαύρη Θάλασσα», Διακρατικά Προγράμματα «Μεσογειακός Χώρος», «Χώρος Νοτιοανατολικής Ευρώπης», Διαπεριφερειακό Πρόγραμμα «INTERREG IV, C») έχουν εγκριθεί σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα είναι γιατί προβλέπουν κατανομή των πόρων, στα πλαίσια του ΕΣΠΑ 2007- 2013, και η μη έγκρισή τους σημαίνει τη μη πραγματοποίηση της προβλεπόμενης χρηματοδότησης από την ΕΕ. Επομένως, η έγκριση της ΣΜΠΕ των σχεδίων αυτών, το οποίο σημαίνει ότι ακολουθεί και η έγκρισή τους, αποτελεί προτεραιότητα για την Υπηρεσία, σε αντίθεση με τα σχέδια πολεοδομικής και χωροταξικής φύσης που δεν συνοδεύονται από προϋπολογισμό έργων.

Στα υπόλοιπα σχέδια και προγράμματα που απαρτίζουν την έκθεση των αποφάσεων της ΕΥΠΕ συναντούμε έντεκα επιστροφές, εφτά κενές αποφάσεις εφόσον δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία λήψης της απόφασης, μία γνωμοδότηση, δύο αρχειοθετήσεις και μία αρνητική απόφαση κατά την διαδικασία περιβαλλοντικού προελέγχου ενός τοπικού ρυμοτομικού σχεδίου, το οποίο σημαίνει ότι το συγκεκριμένο σχέδιο δεν πρόκειται να έχει σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις και επομένως δεν χρήζει Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης. Όλα τα παραπάνω, φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 3.1: Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΜΠΕ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΥΠΟΒΛΗΘΕΙ ΣΤΗΝ ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ	
Α. Απαλλαγές (76)	i) ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ (43) ii) Οικισμός του ΟΕΚ (5) iii) Τοπικό Ρυμοτομικό Σχέδιο (21) iv) Πολεοδομική Μελέτη (5) v) Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων (1) vi) ΖΟΕ (1)
Β. Θετικές (28)	i) ΕΠ (10) ii) Τοπικό Ρυμοτομικό Σχέδιο (2) iii) Πολεοδομική Μελέτη (1) iv) ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ (1) v) Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (1) vi) ΠΕΠ (1) vii) ΠΟΑΠΔ (1) viii) Προγράμματα Διασυνοριακής & Διακρατικής Συνεργασίας (11)
Γ. Επιστροφές (11)	i) Τοπικό Ρυμοτομικό Σχέδιο (6) ii) ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ (3) iii) Διαχείριση Απορριμμάτων (1) iv) Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων (1)
Δ. Ανολοκλήρωτες (6)	i) ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ (3) ii) Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων (1) iii) Τοπικό Ρυμοτομικό Σχέδιο (1) iv) Πράξη Εφαρμογής (1)
Ε. Αρχειοθετήσεις (2)	i) ΠΕΡΠΟ (1) ii) ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ (1)
ΣΤ. Γνωμοδότηση (1)	i) Τοπικό Ρυμοτομικό Σχέδιο(1)
Ζ. Αρνητική (προέλεγχος) (1)	i) Τοπικό Ρυμοτομικό Σχέδιο (1)

Από την παραπάνω ανασκόπηση, παρατηρούμε ότι μέχρι τώρα δεν υπάρχουν αρνητικές αποφάσεις, μη έγκριση κάποιου σχεδίου ή προγράμματος. Όλες οι ΣΜΠΕ που κατατίθενται είναι ολοκληρωμένες και καθ' όλα πλήρως εναρμονισμένες με την ΚΥΑ αλλά και την ουσία της ΣΠΕ; Μία θετική απάντηση σε αυτό το ερώτημα θα ήταν από αφέλεια.

Λαμβάνοντας υπόψη τον κατάλογο των σχεδίων και προγραμμάτων για τα οποία απαιτείται εκπόνηση ΣΠΕ σύμφωνα με την ΚΥΑ, καταλαβαίνουμε ότι τα περισσότερα σχέδια λόγω της φύσης τους (πολεοδομικά, χωροταξικά, κ.α.) καταρτίζονται και διαχειρίζονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ με διαφοροποίηση ίσως στις Διευθύνσεις του («αρχή σχεδιασμού»), ενώ ταυτόχρονα εγκρίνεται η ΣΜΠΕ τους από το ίδιο το υπουργείο και συγκεκριμένα την Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος («αρμόδια αρχή»). Αυτό, βεβαίως, δεν αφήνει και μεγάλα περιθώρια ελευθερίας στην ΕΥΠΕ να εκφράσει διαφορετική άποψη, δηλαδή αρνητική σε σχέση με το σχέδιο που καταρτίζεται από το ίδιο το Υπουργείο, εφόσον πρόκειται για τον ίδιο δημόσιο φορέα. Αν γινόταν αυτό θα ήταν σαν να παραδεχόταν το ίδιο το Υπουργείο την μη εγκυρότητα του σχεδίου που κατάρτισε το ίδιο, το οποίο θα είχε πολιτικό κόστος, μη επιθυμητό για την εκάστοτε κυβέρνηση.

Όσον αφορά, την πρόοδο της διαδικασίας ΣΠΕ των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, τον Τουρισμό και τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, σε συνομιλία με τους υπαλλήλους που έχουν αναλάβει τον χειρισμό των μελετών αυτών, με ενημέρωσαν ότι σε όλες έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία διαβουλεύσεων και βρίσκονται στο στάδιο της σύνθεσης όλων των γνωμοδοτήσεων από τις αρχές και το κοινό για την λήψη της απόφασης έγκρισης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει μία σύντομη περιγραφή της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) του Τουρισμού που εκπονήθηκε από τη Διεύθυνση Χωροταξίας του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., και εντάσσεται στο πλαίσιο της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης του Πλαισίου και μία αξιολόγηση της ΣΜΠΕ αυτής. Μέσα από αυτή την περιγραφή, θα αναλυθούν εκτενέστερα η σκοπιμότητα/ οι στόχοι του ειδικού πλαισίου για τον τουρισμό, οι εναλλακτικές δυνατότητες καθώς επίσης και η εκτίμηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου, για το λόγο ότι θεωρούνται τα πιο νευραλγικά τμήματα μιας ΣΜΠΕ. Προηγουμένως, θα παρουσιαστεί ένα σύντομο ιστορικό της δημοσιοποίησης του Σχεδίου ΚΥΑ του ΕΠΧΣΑΑ του Τουρισμού, της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου και την διαδικασία γνωμοδότησης από το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας

Σύντομο ιστορικό

Η δημοσιοποίηση του Σχεδίου ΚΥΑ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καθώς και της ΣΜΠΕ που το συνοδεύει πραγματοποιήθηκε στις 02/05/2007 και 08/06/2007 αντίστοιχα, με την ανάρτησή τους στην ιστοσελίδα του ΥΠΕΧΩΔΕ. Επιπλέον, ορίστηκε η προθεσμία κατάθεσης των απόψεων στα πλαίσια της διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης, η οποία ήταν η 30η του Ιουλίου του 2007. Ήταν το δεύτερο σε σειρά ΕΠΧΣΑΑ που έβγαινε στο φως της δημοσιότητας και εκείνο που απέκτησε τόσους διαφωνούντες με τις κατευθύνσεις που προέβλεπε. Επίσης έθετε και το ζήτημα της μη δημοσιοποίησης της υποστηρικτικής μελέτης που είχε ανατεθεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ σε μελετητές του ιδιωτικού χώρου, γεγονός που χρησιμοποιήθηκε σαν επιχείρημα από τους διαφωνούντες για την έλλειψη διαφάνειας στη διαδικασία εκπόνησης αυτού του Ειδικού Πλαισίου. Επιπλέον, λόγω της πληθώρας αρνητικών στοιχείων που εντοπίστηκαν κατά τις διαβουλεύσεις δεν έχει περάσει ακόμα από το

Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας, μέχρι να αναμορφωθεί για να περάσει από το παραπάνω συμβούλιο.

4.1 Παρουσίαση της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης του Τουρισμού

4.1.1 Σκοπιμότητα και στόχοι του Σχεδίου

Σκοπός του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό είναι η παροχή κατευθύνσεων, κανόνων και κριτηρίων για τη χωρική διάρθρωση, οργάνωση και ανάπτυξη του τουρισμού στον ελληνικό χώρο και των αναγκαίων υποδομών καθώς και η διατύπωση ενός ρεαλιστικού προγράμματος δράσης για την επόμενη δεκαπενταετία (2007 – 2022).

Επιπρόσθετα, επιδιώκεται η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος, η εξασφάλιση της προστασίας και της βιωσιμότητας των πόρων, η ενίσχυση των πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης καθώς και η διαμόρφωση ενός σαφέστερου πλαισίου κατευθύνσεων προς τον υποκείμενο σχεδιασμό, τις αδειοδοτούσες αρχές και τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις.

Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό στοχεύει στη διαμόρφωση συνθηκών για:

- Την ποιοτική περιβαλλοντική αναβάθμιση, την διεύρυνση της τουριστικής δραστηριότητας όχι μόνο σε μεγαλύτερη χρονική περίοδο αλλά και σε περισσότερες χωρικές και θεματικές ενότητες, το οποίο θα επιφέρει ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, μεριμνώντας ειδικά για την ανάδειξη και προβολή της ταυτότητας του,
- Την προσαρμογή του σχεδιασμού στις νέες προκλήσεις και πολιτικές, για τη βελτίωση της απόδοσης στον τομέα του τουρισμού.

- Την προώθηση της υγιούς επιχειρηματικότητας, μέσα από τη δημιουργία κανόνων που αφορούν στη χωροθέτηση επιχειρήσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό αλλά και στη δημιουργία συνθηκών για την προσέλκυση σημαντικών, για την εθνική οικονομία, τουριστικών επενδύσεων.
- Την εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών κατευθύνσεων, προτεραιοτήτων και επιλογών του υπό κατάρτιση Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, στον τομέα του τουρισμού.
- Την προώθηση της αειφόρου και ισόρροπης ανάπτυξης της χώρας, σύμφωνα με τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής
- Τη διάχυση της ανάπτυξης του τουρισμού σε περισσότερες γεωγραφικές περιοχές με πολιτικές που θα ενθαρρύνουν ή θα αποθαρρύνουν τη συγκέντρωση των επενδύσεων στον τουρισμό.
- Τη διάχυση των αποτελεσμάτων του τουρισμού στους υπολοίπους τομείς της οικονομίας, με πολιτικές οι οποίες ενισχύουν τη διασύνδεσή τους
- Τη βελτίωση του συνολικού (άμεσου και έμμεσου) οικονομικού αποτελέσματος της τουριστικής δραστηριότητας και του βαθμού απόδοσής της
- Την ενσωμάτωση στο παρόν ειδικό πλαίσιο των σχετικών με τον τουρισμό κατευθύνσεων, παρεμβάσεων και έργων των προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων, των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και άλλων γενικών ή ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που έχουν αξιόλογες επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του εθνικού χώρου, καθώς και τη διατύπωση προτάσεων για νέες παρεμβάσεις, έργα κ.λπ.
- Την παροχή των αναγκαίων κατευθύνσεων προς τα υποκείμενα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού για την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της αειφόρου, ισόρροπης, συνεκτικής και ολοκληρωμένης διαχείρισης του χώρου.
- Την εξειδίκευση και αναπροσαρμογή των στόχων, κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων της αναπτυξιακής νομοθεσίας, όσον αφορά στην τουριστική ανάπτυξη και την παροχή ειδικότερων κατευθύνσεων ως προς την αξιοποίηση των αναπτυξιακών κινήτρων.

4.1.2 Περιγραφή του Σχεδίου

Ο εθνικός χώρος, για τις ανάγκες του Ειδικού Πλαισίου, προσεγγίζεται βάσει της έντασης και του είδους της τουριστικής δραστηριότητας, της γεωμορφολογίας και της ευαισθησίας των πόρων του και κατατάσσεται στις ακόλουθες κατηγορίες περιοχών.

Α. Αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές

Β. Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές

Β1: Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης μαζικού τουρισμού,

Β2: Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού,

Β3: Αναπτυγμένοι πυρήνες μαζικού τουρισμού εντός ευρύτερων αναπτυσσόμενων περιοχών με περιθώρια ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού

Γ. Περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος με κυρίαρχες χρήσεις άλλες από τον τουρισμό, και δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Δ. Μητροπολιτικές περιοχές Αθήνας και Θεσσαλονίκης

Ε. Νησιά και παράκτιες περιοχές

ΣΤ. Ορεινές περιοχές

Ζ. Πεδινές και ημιορεινές περιοχές

Η. Περιοχές που περιλαμβάνονται στον Κατάλογο Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (περιοχές του Δικτύου Φύση (NATURA)2000)

Θ. Παραδοσιακοί οικισμοί

Ι. Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία

Χάρτης 4.1: Βασικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης του Τουρισμού

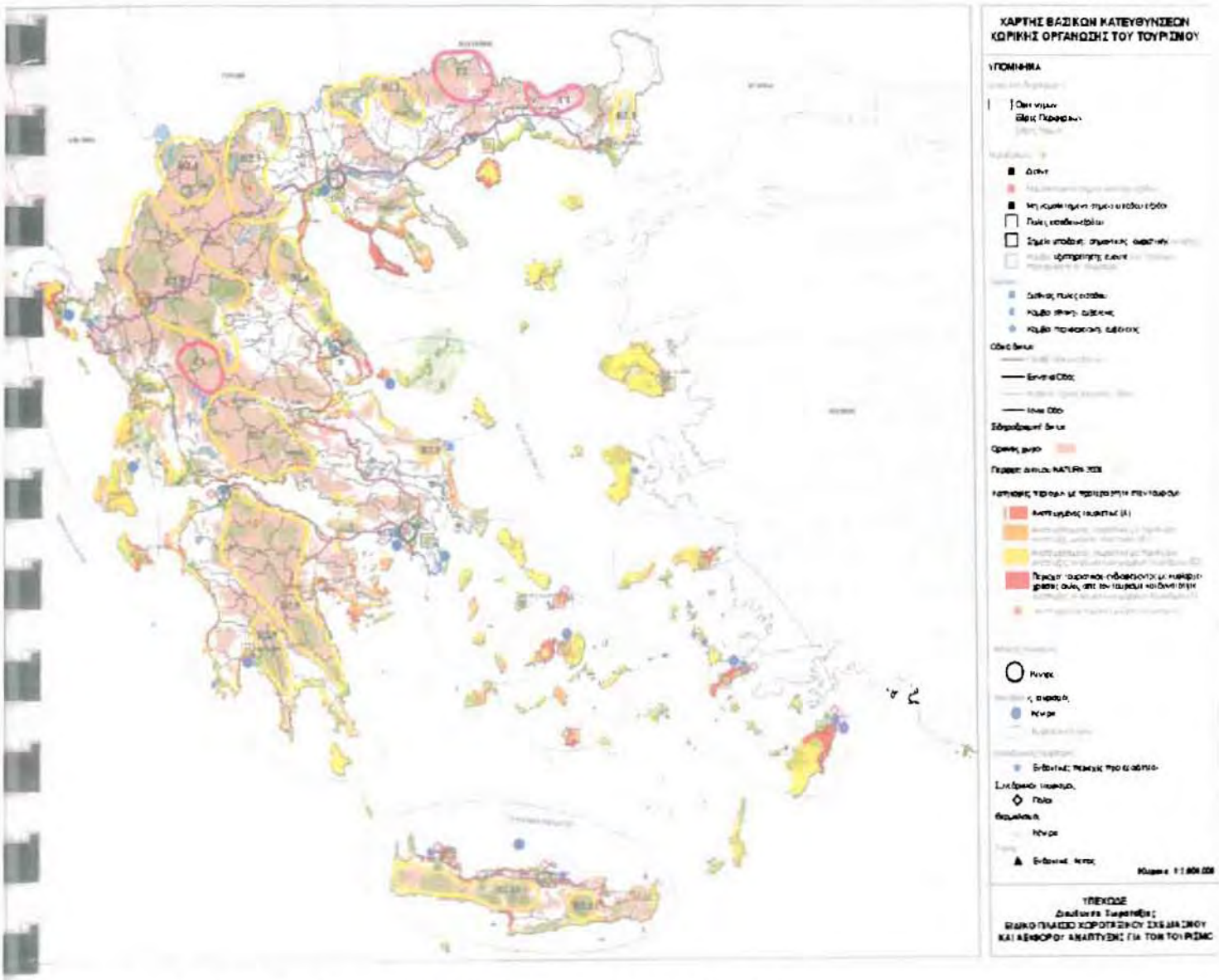

Πηγή: Σχέδιο ΚΥΑ του ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό, 2007

Ανά κατηγορία περιοχών δίδονται κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης της τουριστικής δραστηριότητας. Οι κατευθύνσεις αυτές αφορούν την ανάδειξη και προβολή των τουριστικών πόρων, τον εμπλουτισμό και αναβάθμιση των υποδομών, τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, την οργάνωση και αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος, την προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, και εν γένει, τον εμπλουτισμό και αναβάθμιση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, διαφοροποιούνται, δε, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε κατηγορίας περιοχών, καθώς και με την επιθυμητή μορφή, είδος και ένταση της τουριστικής δραστηριότητας για καθεμιά απ' αυτές.

Παράλληλα δίνονται κατευθύνσεις και για τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού (συνεδριακός, αστικός, θαλάσσιος, πολιτισμικός, αθλητικός, ιαματικός / θεραπευτικός, τουρισμός φύσης) .

Επίσης, παρέχονται κατευθύνσεις για την ανάπτυξη και χωρική οργάνωση των ειδικών και τεχνικών υποδομών, οι οποίες είναι απαραίτητες για τη στήριξη της τουριστικής δραστηριότητας, που προωθείται μέσω του Πλαισίου.

Επιπρόσθετα, η διασφάλιση της συμβατότητας των τουριστικών υποδομών με συγκεκριμένες κατηγορίες και καθεστώτα χώρου (όπως είναι τα δάση και οι δασικές εκτάσεις, η αγροτική γη και οι περιοχές του Δικτύου Natura 2000), η επίλυση συγκρούσεων των τουριστικών χρήσεων με άλλες χρήσεις όπως βιομηχανίας, ενέργειας και υδατοκαλλιεργειών, η ανάγκη εισαγωγής στη νομοθεσία των σύνθετων και ολοκληρωμένων αναπτύξεων τουριστικών υποδομών σταθερού παραθερισμού και νέων μορφών διαχείρισης τουριστικών καταλυμάτων, απαιτούμενες προσαρμογές της πολεοδομικής και αναπτυξιακής νομοθεσίας καθώς και αντίστοιχες κατευθύνσεις, αποτελούν, επίσης, σημεία του συγκεκριμένου Πλαισίου.

Τέλος, Το Πλαίσιο συνοδεύεται από πρόγραμμα δράσης, στο οποίο συμπεριλαμβάνονται μέτρα και δράσεις θεσμικού και διοικητικού – οργανωτικού χαρακτήρα.

4.1.3 Εναλλακτικές δυνατότητες

Για την αξιολόγηση του εξεταζόμενου Πλαισίου, μελετήθηκαν και τέθηκαν υπό κρίση τέσσερις εναλλακτικές δυνατότητες σχεδιασμού. Αυτές συμπεριέλαβαν την περίπτωση της μηδενικής λύσης, δηλαδή τη συνέχιση της υφιστάμενης κατάστασης και την περίπτωση κατάρτισης του Ε.Π.Χ.Σ.Α.Α. με πιθανές κατευθύνσεις:

- τη σχεδιασμένη ανάπτυξη των ήδη τουριστικών περιοχών,
- τη σχεδιασμένη ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού σε νέες περιοχές - προορισμούς που μπορούν να μετατραπούν σε υποδοχείς μαζικού τουρισμού, και
- τη χωρική οργάνωση του τουρισμού για το σύνολο της ελληνικής επικράτειας στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης με την ανάδειξη και προστασία των τουριστικών πόρων (που αφορά το εξεταζόμενο Ε.Π.Χ.Σ.Α.Α. για τον Τουρισμό).

Η αξιολόγηση των εναλλακτικών δυνατοτήτων έγινε βάσει των παρακάτω κριτηρίων:

α) Αποτελεσματική προστασία της βιοποικιλότητας και των οικοτόπων
β) Αποτελεσματική προστασία του πληθυσμού και της κοινωνικής συνοχής
γ) Αποτελεσματική προστασία της ανθρώπινης υγείας
δ) Αποτελεσματική προστασία των εδαφικών πόρων
ε) Αποτελεσματική διαχείριση και προστασία των υδατικών πόρων
στ) Αποτελεσματική προστασία της ατμόσφαιρας
ζ) Αποτελεσματική συνεισφορά στη μείωση των παραγόντων που ευθύνονται για την κλιματική αλλαγή
η) Υλικά περιουσιακά στοιχεία
θ) Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς (συμπεριλαμβάνεται αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά)
ι) Αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη του τοπίου
κ) Οικονομική βιωσιμότητα

Και έβγαλε τα εξής συμπεράσματα:

- Η επιλογή της μηδενικής λύσης, δηλαδή η συνέχιση της ανάπτυξης της τουριστικής δραστηριότητας απουσία οποιουδήποτε σχεδιασμού που εστιάζει μόνο στην οικονομική της συνιστώσα αλλά και στην παραγωγή δομημένου χώρου που προκύπτει από αυτή κρίνεται αποτρεπτική για τους παρακάτω λόγους:

  - εντείνει φαινόμενα αλλοίωσης και υποβάθμισης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αλλά και του τοπίου
  - γίνεται αλόγιστη χρήση πόρων (εδαφικών και υδατικών)
  - επιβαρύνεται η ατμόσφαιρα σε περιοχές με ένταση τουριστικής δραστηριότητας
  - δρα αρνητικά στα πληθυσμιακά μεγέθη
  - επηρεάζει αρνητικά την κοινωνική συνοχή
  - επιβαρύνει τα υλικά περιουσιακά στοιχεία
  - επιδρά ανεπανόρθωτα στην οικιστική ανάπτυξη και συνολικά στην οικονομική βιωσιμότητα του τομέα του τουρισμού.

- Στη συνέχεια τα επόμενα δύο σενάρια που καταρτίστηκαν εξαρχής απορρίπτονται για τους αντίστοιχους λόγους που θα αναφερθούν παρακάτω. Στην εναλλακτική δυνατότητα της σχεδιασμένης ανάπτυξης των ήδη τουριστικών περιοχών εντοπίζεται μη διάχυση των αποτελεσμάτων (θετικών και αρνητικών) στο σύνολο του εθνικού χώρου, διατηρώντας και διευρύνοντας τις υφιστάμενες συγκεντρώσεις στις ευρύτερες περιοχές τους, ενώ στην εναλλακτική δυνατότητα της σχεδιασμένης ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού σε νέες περιοχές - προορισμούς που μπορούν να μετατραπούν σε υποδοχείς μαζικού τουρισμού εξυπηρετεί μεν το κριτήριο της διάχυσης των αποτελεσμάτων ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού σε μεγάλο τμήμα του ελληνικού χώρου, χωρίς όμως να προνοεί για την προώθηση της ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Έπειτα, με τη βοήθεια των κριτηρίων διαφάνηκαν οι λόγοι απόρριψης των παραπάνω σεναρίων, οι οποίοι είναι οι εξής:

  - αντιμετωπίζουν το σύνολο του εθνικού χώρο παρά περιορισμένο τμήμα του

- τα αποτελέσματα από την αξιολόγηση των σχετικών κριτηρίων όσον αφορά στις επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον, στους εδαφικούς και υδατικούς πόρους, στο τοπίο και την οικονομική βιωσιμότητα είναι από αμφίβολα ως αρνητικά και δεν αντισταθμίζονται από τις θετικές επιδράσεις στην κοινωνική συνοχή, στον πληθυσμό, στην πολιτιστική κληρονομιά, στα υλικά περιουσιακά στοιχεία και την οικιστική ανάπτυξη.

- Επομένως, η εναλλακτική δυνατότητα που επιλέχθηκε να ακολουθηθεί είναι η χωρική οργάνωση του τουρισμού για το σύνολο της ελληνικής επικράτειας στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης με την ανάδειξη και προστασία των τουριστικών πόρων και η οποία δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ολοκληρωμένη ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας σε εθνικό επίπεδο αποσκοπώντας:
  - στην ορθολογική οργάνωση και ανάπτυξη (χωρική, θεματική, χρονική) του τομέα
  - στην περιβαλλοντική αναβάθμιση των περιοχών τουριστικού ενδιαφέροντος και την προώθηση της ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης σύμφωνα με τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής
  - στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος
  - στην εξασφάλιση της προστασίας και της βιωσιμότητας των πόρων,

4.1.4 Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος

Η περιγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης περιβαλλοντικής κατάστασης της χώρας έδειξε πως η Ελλάδα είναι χώρα με πλούσια βιοποικιλότητα, ποικιλία οικοτόπων και τοπίου, υψηλή ποιότητα υδάτων και σχετικά καλή ποιότητα αέρα. Το περιβάλλον της χώρας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μη υποβαθμισμένο στο σύνολό του. Η ένταξη των περιβαλλοντικών ζητημάτων στις τομεακές πολιτικές της χώρας έχει βοηθήσει σε μεγάλο βαθμό στην διατήρηση της περιβαλλοντικής ποιότητας και τη μείωση των πιέσεων επί του περιβάλλοντος.

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα που απασχολούν τη χώρα σε σημαντικό βαθμό, είναι η διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, η διαχείριση των υδατικών πόρων καθώς και ο καθορισμός χρήσεων γης. Από την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης, όπως αυτή προκύπτει μέσα από επιλεγμένους δείκτες όπως το σύνολο ειδών χλωρίδας και πανίδας, το ποσοστό απειλούμενων ειδών, οι προστατευμένες περιοχές, τη μεταβολή πληθυσμού, το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση, την πιθανότητα θανάτου μεταξύ 15 και 60 ετών, τις συνολικές δαπάνες για την υγεία ως ποσοστό του Α.Ε.Π., τον κίνδυνο ερημοποίησης, την επεξεργασία αστικών λυμάτων, τις κατά κεφαλή εκπομπές SO_2 και NO_X, την εξέλιξη των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και απόκλιση από το στόχο του Κιότο, το κατά κεφαλή ΑΕΠ, τον αριθμό περιοχών και μνημείων που συμπεριλαμβάνονται στον κατάλογο της παγκόσμιας κληρονομιάς καθώς και τον αριθμό των προτεινόμενων Τ.Ι.Φ.Κ., που προέρχονται από εργασίες, μελέτες και προγράμματα του Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος & Αειφόρου Ανάπτυξης, του European Environment Agency, της Eurostat, της Ε.Σ.Υ.Ε., της UNESCO, του World Health Organisation, του Υπ. Πολιτισμού του Υπουργείου Περιβάλλοντος Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων, του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και του Τ.Υ.Π.Υ.Θ.Ε., φαίνεται μια σαφής προσπάθεια άρσης των περιβαλλοντικών πιέσεων.

4.1.5 Εκτίμηση, Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου

Αφού επιλέχθηκε η εναλλακτική δυνατότητα που θα ακολουθηθεί κατά τη σύνταξη του Ειδικού Πλαισίου για τον Τουρισμό, ακολουθεί η εκτίμηση των επιπτώσεων που θα έχει αυτό στο περιβάλλον. Η εκτίμηση και αξιολόγηση των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του Πλαισίου σε εθνικό επίπεδο πραγματοποιήθηκε για το σύνολο των περιβαλλοντικών τομέων (βιοποικιλότητα, χλωρίδα, πανίδα, προστατευόμενες περιοχές, πληθυσμός, ανθρώπινη υγεία, εδαφικοί πόροι, υδατικό περιβάλλον, ατμοσφαιρικό περιβάλλον, κλιματικές αλλαγές, απόβλητα, ενέργεια, κοινωνικό- οικονομικό περιβάλλον, πολιτιστική, ιστορική, αρχιτεκτονική κληρονομιά

και τοπίο) και με βάση τη μέθοδο των κρίσιμων βασικών ερωτημάτων για κάθε περιβαλλοντικό τομέα.

Στη συνέχεια διαχωρίζεται η εκτίμηση και αξιολόγηση των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων ως εξής:

- Σε σχέση με τις κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης των τουριστικών δραστηριοτήτων
- Σε σχέση με τις κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης ανά ειδική μορφή τουρισμού
- Σε σχέση με τις κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης ειδικών και τεχνικών υποδομών

Και δίνεται υπό μορφή πίνακα στον οποίο οι επιπτώσεις από τις απαντήσεις των κρίσιμων ερωτημάτων που θέτονται για κάθε τομέα και υποτομέα κρίνονται σαν ουδέτερες, αρνητικές ή θετικές σε πρωτογενές και δευτερογενές στάδιο αντίστοιχα, εκφράζεται η αμφιβολία ως προς την επίπτωση όπου υπάρχει καθώς επίσης χαρακτηρίζεται η επίπτωση και σχολιάζονται συνολικά οι επιπτώσεις.

Τηρώντας τις προδιαγραφές της ΚΥΑ 107017/2006 εκτιμούνται και εκείνες οι επιπτώσεις που έχουν σωρευτικό ή συνεργιστικό χαρακτήρα καθώς επίσης και οι σχέσεις μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων - χρήσεις γης, χωρίς τη διατήρηση της παραπάνω δομής με τους πίνακες αλλά την απλή παράθεση επιχειρημάτων και σχολίων.

Σύμφωνα με την μελέτη, τα συμπεράσματα που εξάγονται από την παραπάνω εκτίμηση είναι τα εξής:

- Σε γενικές γραμμές το Πλαίσιο λαμβάνει σοβαρά υπ' όψιν παράγοντες της αειφόρου ανάπτυξης
- Επιχειρείται μια ουσιαστική και οργανωμένη προσπάθεια για την ανάπτυξη και βελτίωση του τουρισμού στη χώρα, λαμβάνοντας υπ' όψιν την περιβαλλοντική συνιστώσα.

- Η εφαρμογή του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό, θα επιλύσει περισσότερα προβλήματα από αυτά που ίσως αναμένεται να δημιουργήσει.
- Πιθανές αρνητικές συνέπειες ενδέχεται να εμφανισθούν, λόγω της εφαρμογής του Πλαισίου, κυρίως στους οικοτόπους και το τοπίο (από την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων στα ακατοίκητα νησιά και βραχονησίδες εφόσον δεν καθοριστούν κριτήρια για περιπτώσεις απόλυτης προστασίας, από την ανάπτυξη εγκαταστάσεων γκολφ εφόσον δεν τηρηθούν αυστηρά μέτρα στις διαδικασίες αδειοδότησης αλλά και στις φάσεις κατασκευής και λειτουργίας, από την ανάπτυξη τουριστικών υποδομών μεγάλης κλίμακας σε περιοχές με γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, εφόσον δεν προηγηθεί μελέτη κόστους – ωφέλειας σε κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό επίπεδο και τέλος από την κατασκευή των συνοδευτικών έργων για τον καταδυτικό τουρισμό), τους υδατικούς πόρους (κυρίως, από την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων σε νέους υποδοχείς και την κατασκευή νέων υποδομών που θα τις εξυπηρετούν, καθώς και τη δημιουργία υποδομών γκολφ και δευτερευόντως από την αύξησης της τουριστικής κίνησης), και την ενέργεια (από την νέα ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων και την κατασκευή νέων υποδομών που θα τις εξυπηρετούν, καθώς επίσης και από την αναμενόμενη αύξηση των επισκεπτών που θα αυξήσουν τη συνολική ζήτηση για ενέργεια).

Όσον αφορά τις προτάσεις / κατευθύνσεις, τα μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το, δυνατόν, αντιμετώπιση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή του Ε.Π.Χ.Σ.Α.Α. για τον τουρισμό, η ΣΜΠΕ δεν προτείνει πρόσθετα από εκείνα που προβλέπει το Ειδικό Πλαίσιο, κρίνοντάς τα επαρκή για την φιλικότερη προς το περιβάλλον εφαρμογή του, όπως:

- Προσαρμογή των Προγραμμάτων, δράσεων και ενεργειών των Υπουργείων, Περιφερειών και Οργανισμών Τοπικής και Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, οι αρμοδιότητες και δραστηριότητες των οποίων συνδέονται ή επηρεάζουν, κατά

οποιοδήποτε τρόπο, τον Τουρισμό, με τις κατευθύνσεις και επιλογές του παρόντος Πλαισίου.

- Εναρμόνιση των εγκεκριμένων Περιφερειακών Πλαισίων προς τις κατευθύνσεις του παρόντος Ειδικού Πλαισίου.
- Εναρμόνιση των εγκεκριμένων ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ προς τις κατευθύνσεις του παρόντος Ειδικού Πλαισίου.
- Προσαρμογή των προδιαγραφών εκπόνησης ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, με σκοπό την υποστήριξη της εφαρμογής των κατευθύνσεων του παρόντος Ειδικού Πλαισίου (Υπουργική Απόφαση 9572/1845/2000, ΦΕΚ 209 Δ'/2000).
- Προσαρμογή της νομοθεσίας περί αναπλάσεων, ώστε να εξυπηρετεί τις κατευθύνσεις του παρόντος σχεδίου.
- Εκπόνηση πιλοτικών μελετών με αντικείμενο την οργάνωση και ανάπλαση περιοχών εξειδικεύοντας τις κατευθύνσεις που παρέχει το παρόν.

Τέλος, η ΣΜΠΕ δεν προτείνει κανένα νέο σύστημα παρακολούθησης των επιπτώσεων από εκείνο που προτείνει το Ειδικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό, εφόσον κρίνει ότι το προτεινόμενο από το πλαίσιο προνοεί επαρκώς για το περιβάλλον, το οποίο είναι το παρακάτω:

1. Δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης και αξιολόγησης της εφαρμογής του σχεδιασμού κατά τρόπο που να υποστηρίζει και τις ανάγκες του Ειδικού Πλαισίου για τον Τουρισμό.
2. Δημιουργία μηχανισμού ελέγχου των χρήσεων γης και της έντασης της τουριστικής δραστηριότητας, με στόχο τη διαφύλαξη της αξίας των παραδοσιακών οικισμών ως τουριστικού πόρου και την προστασία του παραδοσιακού χαρακτήρα τους.

Με αρμόδιο φορέα το ΥΠΕΧΩΔΕ και βασικές δράσεις:

1. α) τη συλλογή, ταξινόμηση και επεξεργασία στοιχείων και δεδομένων για τη χωρική διάρθρωση και οργάνωση του τουρισμού

β) την επεξεργασία δεικτών παρακολούθησης και αξιολόγησης της εφαρμογής του Ειδικού Πλαισίου

γ) την παρακολούθηση των σημαντικών επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή του Ειδικού Πλαισίου, εντοπισμός απρόβλεπτων επιπτώσεων και πρόταση για τη λήψη επανορθωτικών μέτρων

δ) την παρακολούθηση και αξιολόγηση της τήρησης των βασικών επιλογών, προτεραιοτήτων και κατευθύνσεων του Ειδικού Πλαισίου (άρθρα 7 παρ. 6 και 14 ν. 2742/1999, άρθρο 9 ΚΥΑ 10701/28.08.2006, ΦΕΚ 1225Β'/5.9.2006).

2. α) τη δημιουργία ενός τμήματος σε καθένα Υπουργείο

β) επεξεργασία κριτηρίων και δεικτών (προτεινόμενα: επιφάνεια δομημένου χώρου, συνολικός αριθμός τουριστικών επιχειρήσεων με έδρα ή πραγματική λειτουργία στον οικισμό, αριθμός υφιστάμενων κλινών).

4.1.6 Στοιχεία κανονιστικής πράξης

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι, το κεφάλαιο με τα στοιχεία κανονιστικής πράξης, λείπει από την ΣΜΠΕ για το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό, χωρίς να γίνεται καμία μνεία ούτε σε κανονιστικές πράξεις που ήδη ισχύουν και θα μπορούσαν να αποτρέψουν τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του Ειδικού Πλαισίου για τον Τουρισμό.

4.1.7 Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μνεία των δυσκολιών που αντιμετώπισαν οι μελετητές με τα βασικότερα επιχειρήματα της έλλειψης εμπειρίας στην κατάρτιση ΣΜΠΕ σχεδίων και

προγραμμάτων και της έλλειψης ενός βασικού πλέγματος μετρήσιμων δεικτών στη χώρα που να διευκολύνει στην εκτίμηση των επιπτώσεων που θα προκύψουν από την εφαρμογή των σχεδίων και προγραμμάτων.

4.1.8 Βασικές μελέτες και έρευνες

Εδώ, η ΣΜΠΕ παραπέμπει σε μελέτες και έρευνες που προβλέπονται στο πρόγραμμα δράσης του Ειδικού Πλαισίου, χωρίς έστω κάποια σύντομη αναφορά σε αυτές.

4.2 Κριτική της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό

Σε αυτό το σημείο επιχειρείται μία κριτική της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου για τον Τουρισμό και η οποία για να είναι πιο κατανοητή και αναλυτική θα πραγματοποιηθεί με βάση τις εξής ενότητες:

1. Έκταση- δομή/ διάρθρωση των κεφαλαίων της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Τουρισμού
2. Περιεχόμενο της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Τουρισμού ανά κεφάλαιο

4.2.1 Έκταση- δομή/ διάρθρωση των κεφαλαίων της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Τουρισμού

Αρχικά, θα λέγαμε ότι η ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ-Τουρισμού είναι της έκτασης των 118 σελίδων (χωρίς τα παραρτήματα), σχετικά περιορισμένης για την πολυπλοκότητα αυτού του είδους σχεδίου που θα πρέπει να περιλαμβάνει μία αναλυτική και ολοκληρωμένη εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου στο περιβάλλον, με ιδιαίτερη βαρύτητα, κατά την άποψη της συγγραφέα, στην ανάλυση της σκοπιμότητας/ των στόχων του ειδικού πλαισίου για τον τουρισμό, στις εναλλακτικές δυνατότητες καθώς επίσης και στο κεφάλαιο της εκτίμησης, αξιολόγησης και αντιμετώπισης των επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου. Φυσικά, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι ένα κείμενο 118 σελίδων θα μπορούσε να περιλάμβανε πυκνή και ουσιαστική πληροφορία που θα κάλυπτε πλήρως τις ανάγκες μιας ολοκληρωμένης ΣΠΕ και δεν θα χαρακτηριζόταν περιορισμένη. Όμως, σε συνδυασμό με την μειωμένη έκταση που καταλαμβάνουν τα κεφάλαια πρωτίστης σημασίας, που προαναφέρθηκαν, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ΣΜΠΕ δεν επιτυγχάνει επαρκώς τους στόχους της ΣΠΕ. Ενδεικτικά, θα αναφέραμε ότι τα κεφάλαια γ) «Σκοπιμότητα και στόχοι του σχεδίου ή προγράμματος», ε) «Εναλλακτικές δυνατότητες» και ζ) «Εκτίμηση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου ή προγράμματος», σύμφωνα με την ΚΥΑ-ΣΠΕ, 7, 16 και 24 σελίδων αντίστοιχα, καταλαμβάνουν αθροιστικά την ίδια έκταση με ένα και μόνο κεφάλαιο της ΚΥΑ- ΣΠΕ, το στ) «Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης

του περιβάλλοντος». Αυτό σημαίνει, κατ' αρχήν ότι έχει δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος της Ελλάδας, παρά σε όλα τα προαναφερόμενα, όπως και θα έπρεπε. Εντούτοις, το πρόβλημα της έκτασης εντοπίζεται στην ανάλυση της σκοπιμότητας και των στόχων του σχεδίου και κυρίως στην εκτίμηση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων του σχεδίου στο περιβάλλον, παρά στις εναλλακτικές δυνατότητες, οι οποίες δεν χρειάζονται ιδιαίτερα μεγάλο μέρος της μελέτης για την ανάλυσή τους εφόσον παρουσιάζονται ως «επί το πλείστον» σε πίνακα.

Ως προς τη δομή/ διάρθρωση της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Τουρισμού θα επισημαίναμε ότι δεν τηρείται απόλυτα η σειρά των κεφαλαίων που ορίζονται από την ΚΥΑ- ΣΠΕ. Οι διαφορές εντοπίζονται αρχικά, στο ότι η περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης περιβάλλοντος, που καταλαμβάνει ένα κεφάλαιο στην ΚΥΑ, σε αυτή τη ΣΜΠΕ διαχωρίζεται σε δύο: α) σε εκείνο της περιγραφής του περιβάλλοντος της Ελλάδας και β) σε εκείνο της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος- τάσεις, για λόγους έμφασης και κατά δεύτερο, στην ανυπαρξία του κεφαλαίου με τα στοιχεία κανονιστικής πράξης.

4.2.2 Περιεχόμενο της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Τουρισμού ανά κεφάλαιο

Στο υποκεφάλαιο αυτό εκτός από κάποιες γενικές παρατηρήσεις θα επισημανθούν κάποια σχόλια για κάθε ένα κεφάλαιο που απαρτίζει την ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου για τον Τουρισμό. Για λόγους κυρίως ουσίας και ύστερα συντομίας δεν θα περιληφθεί κριτική θεώρηση για τα κεφάλαια της μη τεχνικής περίληψης και των γενικών στοιχείων.

4.2.2.1 Γενικές παρατηρήσεις

Η ΣΜΠΕ λειτουργεί παράλληλα και ασύμβατα με την ΚΥΑ και το Ε.Π.Σ.Χ.Α.Α. για τον Τουρισμό, επιχειρώντας να διορθώσει, συμπληρώσει, τεκμηριώσει και επαναδιατυπώσει τις ίδιες προτάσεις υπό άλλη περισσότερο φιλοπεριβαλλοντική και αναπτυξιακή οπτική

γωνία (ΣΕΠΟΧ, 2007). Όμως, ενώ ο χαρακτήρας της οφείλει να είναι «στρατηγικός», στην παρούσα ΣΜΠΕ αυτή η αρχή της ΣΠΕ καταστρατηγείται με την παράθεση γενικόλογων, κοινότυπων και μονομερών στόχων, κυρίως ικανοποιώντας τις επιταγές της ανταγωνιστικότητας και της μεγιστοποίησης του τομέα και λιγότερο της βιώσιμης ανάπτυξης. Επιπλέον, θα λέγαμε ότι η ΣΜΠΕ είναι απλοϊκή, με την επαναλαμβανόμενη παράθεση ίδιων παραγράφων σε διάφορα σημεία του κειμένου, απλουστευτική και διέπεται από μία μη- επιστημονική προσέγγιση, χωρίς να λαμβάνει υπόψη την διεθνή βιβλιογραφία, αλλά και έναν απόλυτο υποκειμενισμό, το οποίο δεν είναι ίδιον του επιστημονικού κλάδου.

Τέλος, δεν αξιολογεί, που είναι ο ρόλος της, αλλά παίρνει σαν δεδομένο ότι η συγκεκριμένη πολιτική επιλογή για γενικευμένη προώθηση του τουρισμού και συγκεκριμένα της παραθεριστικής κατοικίας εξυπηρετεί βέλτιστα τις εθνικές αναπτυξιακές επιδιώξεις προς την αειφορία καθώς επίσης και αγνοεί τους στόχους των άλλων Ειδικών Πλαισίων Βιομηχανίας και ΑΠΕ (λιγότερο) παρουσιάζοντας το συγκεκριμένο ΕΠΧΣΑΑ σαν αυτόνομο και απομονωμένο από το υπόλοιπο οικονομικό και κοινωνικό γίγνεσθαι.

4.2.2.2 Σκοπιμότητα και στόχοι του ΕΠΧΣΑΑ- Τουρισμού

Ενώ στο κεφάλαιο αυτό αναφέρονται οι εθνικοί περιβαλλοντικοί στόχοι και οι βασικές περιβαλλοντικές αρχές, γίνεται μια απλή αναφορά στην έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης σε επίπεδο ΕΕ και απουσιάζει η παράθεση των διεθνών στόχων αειφορίας. Στη συνέχεια στο εδάφιο για τον τρόπο ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών στόχων και ζητημάτων κατά την προετοιμασία του ΕΠΧΣΑΑ του Τουρισμού ουσιαστικά αναφέρεται στην παροχή των κατευθύνσεων του ΕΠΧΣΑΑ σε εθνικό επίπεδο και η χωροθέτηση των τουριστικών εγκαταστάσεων με σαφή κριτήρια.

Στο σημείο αυτό πρέπει να κρίνουμε τις κατευθύνσεις και τα κριτήρια που ορίζονται από το Ειδικό Πλαίσιο και ανάλογα με το αποτέλεσμα της κρίσης αυτής, θα εξαχθεί το

συμπέρασμα αν για το αν ο τρόπος ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών στόχων και ζητημάτων στο Ειδικό Πλαίσιο είναι ο ενδεδειγμένος.

Ως προς τις κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης του ΕΠΧΣΑΑ ανά περιοχή θα λέγαμε, αρχικά, ότι είναι πολύ αναλυτικές και εξειδικευμένες, κατάλληλες για το τοπικό επίπεδο, ενώ λείπουν εντελώς οι βασικοί κατευθυντήριοι άξονες ως προς το είδος και την ένταση της επιθυμητής ανάπτυξης σε κάθε κατηγορία περιοχών, κατάλληλες για το εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Ειδικότερα για το περιφερειακό επίπεδο δεν γίνεται καμία αναφορά στη σχέση του τουρισμού με άλλους τομείς ή δραστηριότητες, σε θέματα συμπληρωματικότητας και συμβολής του τουρισμού στην περιφερειακή ανάπτυξη, σε θέματα ισόρροπης κατανομής της τουριστικής δραστηριότητας στις περιφέρειες της χώρας (ΣΕΠΟΧ, 2007).

Στον τομέα των κριτηρίων χωροθέτησης τουριστικών εγκαταστάσεων, το σχέδιο δεν καταστρατηγεί τόσο τα κριτήρια είδους και έντασης της τουριστικής δραστηριότητας αλλά περισσότερο εκείνα που αφορούν τη γεωμορφολογία και την ευαισθησία των τουριστικών πόρων με απτά παραδείγματα, όπως την προώθηση της δημιουργίας εγκαταστάσεων γκολφ σε συγκεκριμένες περιοχές και κυρίως σε νησιωτικές περιοχές, με δεδομένα ευαίσθητα οικοσυστήματα, χωρίς επαρκή χωροταξικά κριτήρια, την τουριστική ανάπτυξη ακόμα των βραχονησίδων και των ακατοίκητων νησιών, μερικές φορές με όριο που δεν είναι βιώσιμα, αλλά κυρίως τη δυνατότητα χωροθέτησης σύνθετων και ολοκληρωμένων αναπτύξεων τουριστικών υποδομών σταθερού παραθερισμού παντού (σε αναπτυσσόμενες, ανεπτυγμένες, κορεσμένες τουριστικά περιοχές, σε μητροπολιτικές περιοχές, σε πεδινό-ημιορεινό χώρο, σε δάση και δασικές εκτάσεις και κατ' εξαίρεση σε αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας και δίκτυα NATURA).

Σημαντικό σημείο σε ότι αφορά τις μορφές και δραστηριότητες τουρισμού, το οποίο δεν θίγεται στο Ειδικό Πλαίσιο, είναι ο συσχετισμός των υποδομών τους αλλά και της χωρικής φόρτισης από τις τουριστικές ροές που προσελκύουν σε χρονικές αιχμές, με την αντοχή του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και την κοινωνική και οικονομική

δομή των περιοχών στις οποίες αναπτύσσονται. Εντύπωση προκαλεί το ότι σε κανένα σημείο του ΕΠΧΣΑΑ δεν αναφέρεται θέμα εκτίμησης φέρουσας ικανότητας. Τα νησιά και οι βραχονησίδες είναι ακραία παραδείγματα, όπου αγνοείται η φέρουσα ικανότητα, η καταλληλότητα, η χωρητικότητα, η βιωσιμότητα (κόστος, κ.λπ.).

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι τόσο οι κατευθύνσεις όσο και τα κριτήρια χωροθέτησης τουριστικών εγκαταστάσεων χωλαίνουν, το οποίο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι περιβαλλοντικές αρχές δεν ενσωματώνονται με τον κατάλληλο τρόπο στην προετοιμασία του ΕΠΧΣΑΑ- Τουρισμού.

4.2.2.3 Περιγραφή του ΕΠΧΣΑΑ- Τουρισμού

Όσον αφορά την κατηγοριοποίηση του χώρου διαπιστώνεται συγκεχυμένη παράθεση 10 κατηγοριών περιοχών με διαφορετικά κριτήρια (αναπτυξιακά, γεωγραφικά, περιβαλλοντικά) χωρίς σύνθεση. Η διατύπωση αναλυτικών κατευθύνσεων κατά κατηγορία περιοχών με σωρευτική δράση προκαλεί σύγχυση.

Όσον αφορά τις κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης σχόλια έχουν ήδη ειπωθεί στο κεφάλαιο 4.2.2.2. Επιπλέον, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε ότι ο εσπευσμένος καθορισμός όρων δόμησης και αρτιοτήτων δεν κρίνεται σκόπιμος σε ένα κατευθυντήριο πλαίσιο, δεδομένου ότι αποτελούν αντικείμενο των εκτελεστικών Π.Δ/γμάτων και αποφάσεων που θα ακολουθήσουν.

Όσον αφορά τις Ειδικές Μορφές Τουρισμού εκφράζονται επιφυλάξεις ως προς την ομαδοποίηση, ονομασία και ερμηνεία των μορφών, καθώς και την απουσία σημαντικών εξ αυτών (εκθεσιακός τουρισμός, κρουαζιέρες, οικοτουρισμός, αγροτουρισμός). Επιπλέον, η χρήση του όρου «άλλες μορφές αθλητικού τουρισμού» για τη διάκριση του αθλητικού τουρισμού στο γκολφ, στο χιονοδρομικό και στον καταδυτικό τουρισμό είναι εσφαλμένη εφόσον όλα τα παραπάνω αποτελούν αθλητικές δραστηριότητες και όχι

μορφές τουρισμού. Επιπλέον, επισημαίνεται η έλλειψη συσχετισμού των μορφών τουρισμού με τις απαιτούμενες υποδομές.

Στο φλέγον ζήτημα των σύνθετων και ολοκληρωμένων αναπτύξεων τουριστικών υποδομών σταθερού παραθερισμού είναι το σημείο που αλλάζει τα δεδομένα στα τουριστικά καταλύματα. Ουσιαστικά, με την πώληση κατοικίας αντί της τουριστικής μίσθωσης / διανυκτέρευση αλλά και η υπέρμετρη αύξηση του ποσοστού της κατοικίας στο σύνολο των τουριστικών καταλυμάτων του συγκροτήματος σε θεσμοθετημένους οργανωμένους υποδοχείς, εκτός ότι καταστρατηγεί τις διατάξεις της νομοθεσίας που τους διέπουν, θα λειτουργήσει ανταγωνιστικά προς την εγχώρια κτηματαγορά αλλά και εσωτερικά στον κλάδο της Ξενοδοχίας. Επιπλέον, η χωροθέτησή τους σε όλες τις περιοχές που αναφέρθηκαν παραπάνω (βλ. Κεφ. 4.2.2.2, σελ. 144).

Όσον αφορά τις Ειδικές και Τεχνικές Υποδομές διατυπώνονται ως αναγκαιότητες προς εξασφάλιση γενικά, χωρίς σύνδεση με το Ε.Π. ή με άλλα προγράμματα. Ενώ για τις κατευθύνσεις για κατηγορίες χώρου με ειδικό καθεστώς, όπως σε καθεστώτα προστασίας (Natura κ.α.) διαπιστώνονται αντιφάσεις ως προς την προστασία και την δυνατότητα χωροθέτησης οργανωμένων αναπτύξεων μεγάλης κλίμακας.

Τέλος, στο Πρόγραμμα Δράσης δεν αναφέρεται σε κόστος, δράσεις προτεραιότητας, χρονοδιάγραμμα καθώς επίσης και δεν γίνεται αναφορά σε δείκτες φέρουσας ικανότητας.

4.2.2.4 Εναλλακτικές δυνατότητες

Ιδιαίτερα προβληματικό είναι το κεφάλαιο της ΣΜΠΕ που αφορά τις εναλλακτικές δυνατότητες. Οι δύο εναλλακτικές δυνατότητες (πλην της μηδενικής) είναι απλοϊκές, ενώ η τρίτη δεν έχει νόημα, αφού με μικρή τροποποίηση είναι ίδια με την τέταρτη (την επιλεγμένη). Όλες οι εναλλακτικές αγνοούν τους άλλους τομείς της οικονομίας και τις ουσιαστικές γεωγραφικές ιδιαιτερότητες του Ελληνικού χώρου.

Τέλος, ενώ σκοπός του είναι η παρουσίαση και η περιγραφή εναλλακτικών λύσεων, επιχειρεί βιαστική και ατεκμηρίωτη εκτίμηση και αξιολόγηση επιπτώσεων τεσσάρων εναλλακτικών σεναρίων που περιγράφονται ανεπαρκώς και χωρίς βάσιμη επιχειρηματολογία.

Κρίσιμη παράλειψη της ΣΜΠΕ είναι η ανύπαρκτη ανάλυση της αβεβαιότητας, η οποία θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνεται στις εναλλακτικές δυνατότητες σε ενδεχόμενα σενάρια όπως η κλιματική αλλαγή και οι ανακατατάξεις στον τουριστικό και παραθεριστικό χάρτη που θα προκληθεί στο άμεσο και μεσοπρόθεσμο μέλλον, ο ανταγωνισμός από άλλες χώρες (ανατολικά, δυτικά και βόρεια / Βαλκάνια) και η μεταβλητότητα της τουριστικής ζήτησης (λόγω μεταβολών εισοδημάτων, προτιμήσεων, ενεργειακής κρίσης, νέων φορολογιών, κ.λπ.). Η ανάλυση αβεβαιότητας θα έπρεπε να γίνει για κάθε μια εναλλακτική που εξετάζεται. Επομένως, δεν μπορούμε να πούμε ότι προσφέρεται ως βάση για τη λήψη αποφάσεων.

4.2.2.5 Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος

Η περιγραφή των περιβαλλοντικών συνιστωσών της χώρας γίνεται με γενικά και αόριστα, περιγραφικά στοιχεία που δεν χρησιμοποιούνται στην «ανάλυση» και στην αιτιολόγηση των κατευθύνσεων του Ειδικού Πλαισίου. Οι τάσεις των περιβαλλοντικών συστημάτων εκτιμώνται ανεπαρκώς με βάση δείκτες για ορισμένους από τους οποίους παρουσιάζονται επιλεκτικά κάποιες μελλοντικές τάσεις, σε απροσδιόριστο χρονικό ορίζοντα και χωρικό πλαίσιο και χωρίς να ληφθούν υπόψη οι παράγοντες που επηρεάζουν αυτές τις τάσεις.

4.2.2.6 Εκτίμηση, Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου

Η ΣΜΠΕ είναι ελλιπής και ανεπαρκής στην εκτίμηση των επιπτώσεων εφόσον υστερεί στην παροχή αντικειμενικής πληροφόρησης (ποσοτικά δεδομένα, χάρτες) όσον αφορά την περιγραφή του Σχεδίου, των εναλλακτικών λύσεων και την κατάσταση του περιβάλλοντος και της τουριστικής πολιτικής που διαμορφώθηκε τις τελευταίες δεκαετίες στη χώρα. Η μεν χρήση δεικτών και «στρατηγικών» ερωτημάτων», που υιοθετείται, είναι δόκιμος αν και όχι τόσο αποτελεσματικός εφόσον έχει περιορισμένη χρησιμότητα, ο δε τρόπος εκτίμησης επιπτώσεων είναι εντελώς ατεκμηρίωτος. Οι ισχυρισμοί ότι τίθενται στρατηγικά ερωτήματα για να πραγματοποιηθεί η εκτίμηση των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων δεν ευσταθούν. Τα ερωτήματα δεν είναι στρατηγικά, όπως τουλάχιστον ορίζεται το «στρατηγικό» στην διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική. Η επιλογή των περιβαλλοντικών τομέων που χρησιμοποιήθηκαν για περιβαλλοντική εκτίμηση δεν τεκμηριώνει γιατί είναι στρατηγικοί, και τα υπο-ερωτήματα σε κάθε ένα τομέα εκτίμησης δεν έχουν διατυπωθεί ως στρατηγικά ερωτήματα.

Επιπρόσθετα, δεν παρουσιάζονται τεχνικές εκτίμησης επιπτώσεων, ούτε υπολογίζεται η μεταβολή των δεικτών που θα επέλθει με την εφαρμογή του συγκεκριμένου Σχεδίου. Ακόμα και οι δείκτες που χρησιμοποιούνται είναι ατελείς, ακατάλληλοι, ασαφείς, άσχετοι με την επιστημονική γνώση σχετικά με τον τουρισμό και τις περιβαλλοντικές του επιπτώσεις, αλλά και τη χωρο-χρονική κλίμακα και το περιεχόμενο του Σχεδίου. Λείπουν στοιχειώδεις υπολογισμοί για μετρήσιμα μεγέθη (π.χ., κατανάλωση νερού και ενέργειας, παραγωγή αποβλήτων). Δεν συζητούνται ουσιαστικά οι αθροιστικές και συνεργιστικές επιπτώσεις, όπως θα πρέπει να κάνει μια ΣΜΠΕ, το οποίο φυσικά ήταν αδύνατο εφόσον δεν εκτιμούνται επαρκώς και κατάλληλα οι πρωτογενείς και δευτερογενείς επιπτώσεις.

Άλλο ένα τρωτό σημείο του κεφαλαίου αυτού είναι η σύγχυση μεταξύ εκτίμησης και αξιολόγησης επιπτώσεων. Η ΣΜΠΕ προχωρεί κατ' ευθείαν, σε αξιολόγηση χωρίς να έχει προηγηθεί η εκτίμηση των επιπτώσεων για το ποιες και πόσο μεγάλες είναι οι επιπτώσεις

και για ποιους περιβαλλοντικούς παράγοντες. Τα κριτήρια αξιολόγησης είναι απλοϊκά, ασαφή, ακατάλληλα και ανεπαρκή, ενώ δεν απορρέουν από συνολική θεώρηση της τουριστικής ανάπτυξης. Η «βαθμολόγηση» των επιπτώσεων είναι επιστημονικά αυθαίρετη και ατεκμηρίωτη.

4.2.2.7 Στοιχεία κανονιστικής πράξης

Το κεφάλαιο αυτό όπως έχει επισημανθεί και στο κεφάλαιο 5.1.6, δεν υπάρχει καν στην ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΣΑ του Τουρισμού. Εδώ, ουσιαστικά, δεν προτείνονται επιπλέον μέτρα και προτάσεις από την ΣΜΠΕ για ενσωμάτωση στο ΕΠΧΣΑΑ που πρόκειται να υποβληθεί σε διαδικασία έγκρισης, γεγονός που ενισχύει τον ισχυρισμό ότι η ΣΜΠΕ παίρνει σαν δεδομένο ότι οι κατευθύνσεις του Ειδικού Πλαισίου είναι οι καταλληλότερες και εκείνες που θα έχουν τις λιγότερες έως και μηδαμινές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Αυτό επίσης σημαίνει ότι η συγγραφή της συγκεκριμένης ΣΜΠΕ αποτελεί μια τυπική και γραφειοκρατική τήρηση της ΚΥΑ- ΣΠΕ και όχι μία ουσιαστική Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που έχει σαν στόχο να διορθώσει τα «κακώς κείμενα» του Σχεδίου ΚΥΑ για το ΕΠΧΣΑΑ του Τουρισμού και να κάνει προτάσεις επί του περιεχομένου.

4.2.2.8 Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ

Εδώ επισημαίνονται σαν δυσκολίες κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ η έλλειψη εμπειρίας στην κατάρτιση ΣΜΠΕ σχεδίων και προγραμμάτων, η οποία θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί σε ένα βαθμό με πληροφόρηση και εμβάθυνση σε ζητήματα εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων με τη βοήθεια της πλούσιας ξένης βιβλιογραφίας. Επιπλέον, επισημαίνεται από τους μελετητές η ανεπάρκεια ενός βασικού πλέγματος μετρήσιμων δεικτών στη χώρα που να διευκολύνει στην εκτίμηση των επιπτώσεων που θα προκύψουν από την εφαρμογή των σχεδίων και προγραμμάτων, το οποίο είναι βάσιμο, εφόσον δεν έχουν στελεχωθεί ακόμα κατάλληλα οι φορείς που το παρέχουν.

4.2.2.9 Βασικές μελέτες και έρευνες

Εδώ, η ΣΜΠΕ παραπέμπει σε μελέτες και έρευνες που προβλέπονται στο πρόγραμμα δράσης του Ειδικού Πλαισίου, χωρίς έστω κάποια σύντομη αναφορά σε αυτές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5°

Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει μία σύντομη περιγραφή της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Βιομηχανίας που εκπονήθηκε από τη Διεύθυνση Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και μία αξιολόγηση της ΣΜΠΕ αυτής. Μέσα από αυτή την περιγραφή, θα αναλυθούν εκτενέστερα η σκοπιμότητα/ οι στόχοι του ειδικού πλαισίου για τη βιομηχανία, οι εναλλακτικές δυνατότητες καθώς επίσης και η εκτίμηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου, για το λόγο ότι θεωρούνται τα πιο νευραλγικά τμήματα μιας ΣΜΠΕ. Προηγουμένως, θα παρουσιαστεί ένα σύντομο ιστορικό της δημοσιοποίησης του Σχεδίου ΚΥΑ του ΕΠΧΣΑΑ της Βιομηχανίας, της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου και την διαδικασία γνωμοδότησης από το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας

Σύντομο ιστορικό

Η δημοσιοποίηση του Σχεδίου ΚΥΑ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καθώς και της ΣΜΠΕ που το συνοδεύει πραγματοποιήθηκε στις 21/05/2007 και τον Ιούνιο του 2007 αντίστοιχα, με την ανάρτησή τους στην ιστοσελίδα του ΥΠΕΧΩΔΕ. Επιπλέον, ορίστηκε η προθεσμία κατάθεσης των απόψεων στα πλαίσια της διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης, η οποία ήταν η 1^{η} του Ιουλίου του 2007. Ήταν το τρίτο σε σειρά ΕΠΧΣΑΑ που έβγαινε στο φως της δημοσιότητας και εκείνο με τη σειρά του που παρουσιάστηκε χωρίς την υποστηρικτική μελέτη που είχε ανατεθεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ σε μελετητές, γεγονός που ενίσχυσε την προηγούμενη κατηγορία για έλλειψη διαφάνειας στη διαδικασία εκπόνησης αυτού του Ειδικού Πλαισίου από την πλευρά του ΥΠΕΧΩΔΕ. Όσον αφορά για τις συνεδριάσεις του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας, σε συνομιλία με υπάλληλο της Διεύθυνσης Χωροταξίας, κα. Κάρκα, που συμμετείχε στο Συμβούλιο αυτό, μου γνωστοποιήθηκε ότι χρειάστηκαν μόνο 3 συνεδριάσεις για τη θετική γνωμοδότησή του στις 05/05/2008.

5.1 Παρουσίαση της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου για τη Βιομηχανία

Γενικότερα, θα λέγαμε ότι το προτεινόμενο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία αναλύει τη στρατηγική χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας και δίνει βασικές προτάσεις, κατευθύνσεις και περιορισμούς για τη χωροθέτηση και δόμηση της βιομηχανίας, προτείνοντας ταυτόχρονα τις αναγκαίες δράσεις για την υλοποίηση του Σχεδίου. Η παρούσα μελέτη εξετάζει τις επιπτώσεις της εφαρμογής του Σχεδίου στο περιβάλλον και περιλαμβάνει προτάσεις για τον περιορισμό τους.

5.1.1 Σκοπιμότητα και στόχοι του σχεδίου

Βασικός σκοπός του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία είναι ο μετασχηματισμός της χωρικής διάρθρωσης του τομέα της βιομηχανίας προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης, ισορροπώντας ανάμεσα στις τρεις συνιστώσες της, την περιβαλλοντική προστασία, την κοινωνική συνοχή και την οικονομική ευημερία.

Οι ειδικότεροι στόχοι του χωροταξικού σχεδιασμού της βιομηχανίας είναι οι ακόλουθοι:

1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας μέσω της προώθησης ενός χωρικού προτύπου που δημιουργεί εξωτερικές οικονομίες στον τομέα της βιομηχανίας ή σε διασυνδεόμενους τομείς και μειώνει τις εξωτερικές παρενέργειες σε τομείς, περιοχές ή ομάδες του πληθυσμού.

2. Ενίσχυση της βιομηχανικής επιχειρηματικότητας και ανάπτυξης με μέτρα που εξασφαλίζουν επαρκή και κατάλληλη γη για νέες βιομηχανίες ή μετεγκαταστάσεις παλαιότερων, καθώς επίσης που ορίζουν τον μετασχηματισμό των μονάδων στη θέση τους.

3. Επιλεκτική διεύρυνση της γεωγραφικής βάσης της βιομηχανίας σε περιφερειακή και ενδοπεριφερειακή κλίμακα, με την προώθηση ενός περισσότερο πολυκεντρικού προτύπου οργάνωσης

4. Εξορθολογισμός και εξυγίανση της χωροθέτησης της βιομηχανίας σε ό, τι αφορά τις χρήσεις γης αλλά και προώθηση της οργανωμένης χωροθέτησης της βιομηχανίας έναντι της διάσπαρτης / σημειακής χωροθέτησής της.

5. Προσδιορισμός των όρων και των προϋποθέσεων διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας, με ειδικούς όρους χωροθέτησης για τους κλάδους της βιομηχανίας που παρουσιάζουν έντονες χωρικές εξαρτήσεις από συγκεκριμένα στοιχεία της γενικότερης οργάνωσης του χώρου.

6. Αναγνώριση ιδιαιτεροτήτων χωροθέτησης βιομηχανικών μονάδων εθνικής σημασίας.

7. Εξορθολογισμός των σχέσεων της βιομηχανίας με κλάδους ή δραστηριότητες που συγκρούονται, είτε σε επίπεδο χρήσεων γης είτε στην αξιοποίηση των ίδιων πόρων, με παράλληλη επιδίωξη τη διατήρηση ενός βασικού βιομηχανικού ιστού σε όλες τις περιοχές.

8. Προώθηση της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής συνιστώσας στη χωρική διάρθρωση της δραστηριότητας, κυρίως με την προαγωγή οργανωμένων μορφών χωροθέτησης της βιομηχανίας.

9. Καλύτερο συντονισμό των χωρικών πολιτικών που αφορούν τη βιομηχανία.

10. Απλούστευση διαδικασιών και εξασφάλιση δικαίου για τις βιομηχανικές επενδύσεις.

11. Αποφυγή ρυθμίσεων και δράσεων που δεν λαμβάνουν υπόψη την εφικτότητα υλοποίησης ή τις δευτερογενείς επιπτώσεις σε άλλα πεδία.

Ο κύριος στόχος του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, ως προς το περιβάλλον είναι η βέλτιστη ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στη βιομηχανική δραστηριότητα.

Ο στόχος αυτός περιλαμβάνει επιμέρους πτυχές:

1. τη μείωση της βιομηχανικής ρύπανσης σε όλα τα περιβαλλοντικά μέσα (έδαφος, ύδατα, αέρας) μέσα από διαδικασίες πρόληψης και αντιμετώπισης

2. την εξοικονόμηση ενέργειας και τη χρήση ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

3. την αντιμετώπιση των συνεπειών από τη βιομηχανική ανάπτυξη στη φύση, τη βιοποικιλότητα και το τοπίο, και

4. την αξιοποίηση των δυνατοτήτων εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης της μεταποίησης που συνδέονται με την προστασία του περιβάλλοντος (βελτίωση παραγωγικότητας, «πράσινες» δραστηριότητες).

5.1.2 Περιγραφή του σχεδίου

Για τη διαμόρφωση του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία ελήφθησαν υπόψη τα βασικά μεγέθη της βιομηχανίας στον ελληνικό χώρο, οι σημερινές τάσεις εξέλιξής της και οι προοπτικές της, τόσο συνολικά όσο και ως προς τους κύριους κλάδους της, τα βασικά χαρακτηριστικά της χωροταξικής κατανομής και χωροθέτησης της βιομηχανίας, καθώς και ο τρόπος ρύθμισης του βιομηχανικού τομέα από τα εγκεκριμένα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.

Το προτεινόμενο Ειδικό Πλαίσιο περιλαμβάνει προτάσεις οι οποίες ακολουθούν μια πολιτική που δεν αντανακλά αποκλειστικά τις τάσεις της αγοράς, αλλά λαμβάνει υπόψη και ένα σύνολο παραγόντων, όπως περιβαλλοντικά προβλήματα, περιφερειακές ανισότητες κ.α. Βασική επιδίωξη είναι η σταδιακή αλλαγή της σχέσης

μεταξύ οργανωμένης και διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας, με ενίσχυση της πρώτης, αλλά διατήρηση και της δεύτερης. Στο Ειδικό Πλαίσιο προτείνονται γενικές επιδιώξεις και κατευθύνσεις, οι οποίες ανάλογα με την περίπτωση εξειδικεύονται. Πρόκειται για μια ευέλικτη προσέγγιση που είναι αναγκαία λόγω του ευρέως φάσματος χωρικών θεμάτων διαφορετικού χαρακτήρα που καλύπτονται από το Πλαίσιο. Συνολικά λοιπόν το Ειδικό Πλαίσιο περιλαμβάνει:

α) Κατευθύνσεις για τη στρατηγική χωροταξική οργάνωση της βιομηχανίας

i) Ανάλυση του εθνικού προτύπου χωροταξικής οργάνωσης της βιομηχανίας σε εθνικό επίπεδο.
   - Κατευθύνσεις αναφορικά με πόλους και άξονες ανάπτυξης
   - Κατευθύνσεις για την εφαρμογή κριτηρίων βιομηχανικής πολιτικής
   - Κατευθύνσεις για ειδικές κατηγορίες χώρου με γεωμορφολογικά κριτήρια

ii) Ανάλυση του εθνικού προτύπου χωροταξικής οργάνωσης σε επίπεδο διοικητικών ενοτήτων

iii) Κατευθύνσεις κλαδικού και ειδικού χαρακτήρα για τη στρατηγική χωρική οργάνωση της βιομηχανίας

β) Κατευθύνσεις για το καθεστώς χωροθέτησης και δόμησης της βιομηχανίας

i) Κατευθύνσεις για τη μεταρρύθμιση του καθεστώτος και των όρων οργανωμένης χωροθέτησης της βιομηχανίας

ii) Κατευθύνσεις για τη μεταρρύθμιση του καθεστώτος και των όρων δόμησης της βιομηχανίας σε εκτός σχεδίου περιοχές

iii) Κριτήρια και ειδικές κατευθύνσεις για τη χωροθέτηση των βιομηχανικών μονάδων

γ) Κατευθύνσεις για διάφορες κατηγορίες σχεδιασμού και χωρικών πολιτικών

i) Κατευθύνσεις για τον υποκείμενο χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό

ii) Κατευθύνσεις για ορισμένα ειδικά ζητήματα όπως συμπληρώσεις και τροποποιήσεις του Ν. 2742/1999, μηχανισμούς εφαρμογής, παρακολούθησης και ελέγχου της χωρικής ανάπτυξης της βιομηχανίας, τον αναπτυξιακό προγραμματισμό, καθώς επίσης και τις υποδομές

γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος και λοιπές δράσεις που συνδέονται με τη χωρική ανάπτυξη της βιομηχανίας.

Επιπλέον, το Πλαίσιο για τη βιομηχανία προτείνει ένα πρόγραμμα δράσης με ενέργειες, δράσεις, ρυθμίσεις και προγράμματα για την εφαρμογή του Πλαισίου. Οι χρονικοί ορίζοντες εφαρμογής του Ειδικού Πλαισίου για τη βιομηχανία είναι το 2013 (μεσοπρόθεσμος) και το 2021 (μακροπρόθεσμος). Οι κατευθύνσεις που περιλαμβάνονται στο Ειδικό Πλαίσιο και παρατέθηκαν σε συντομία παραπάνω, ανάλογα με το χαρακτήρα τους, αναφέρονται σε έναν ή περισσότερους χρονικούς ορίζοντες.

Χάρτης 5.1: **Εθνικό Πρότυπο Χωροταξικής Οργάνωσης της Βιομηχανίας**

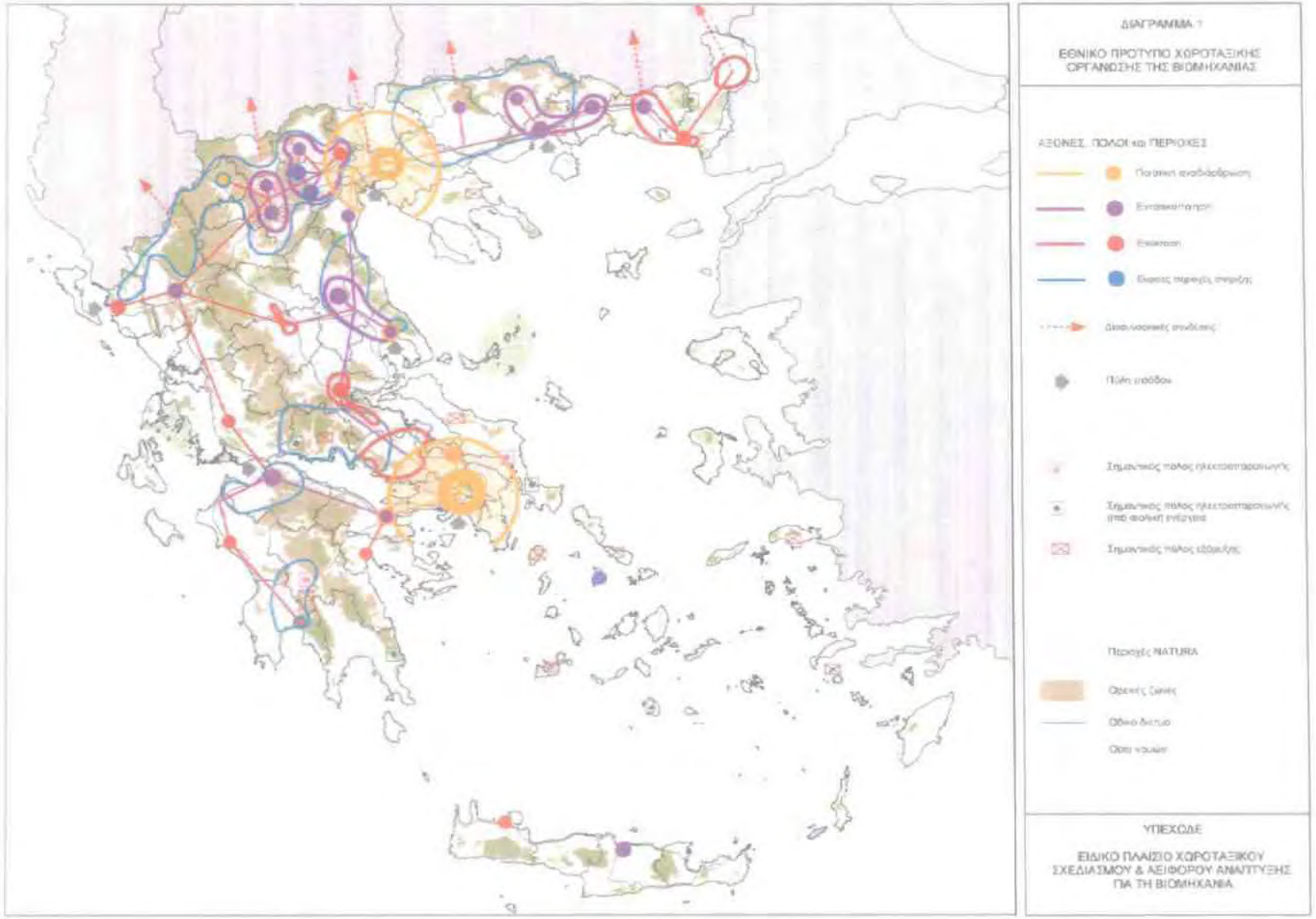

5.1.3 Εναλλακτικές δυνατότητες

Οι εναλλακτικές δυνατότητες για το Ειδικό Πλαίσιο προσδιορίστηκαν με βάση δύο παραμέτρους: αφενός το περιεχόμενο και τη θεματολογία των ρυθμίσεων που εμπεριέχει, και αφετέρου την προσέγγιση που υιοθετεί από άποψη μεθοδολογίας σχεδιασμού, περιλαμβάνοντας και οι δύο την περιβαλλοντική διάσταση. Λαμβάνοντας υπόψη την πολυπλοκότητα του Ειδικού Πλαισίου, καθώς και την ιεραρχική σχέση μεταξύ των δύο αυτών παραμέτρων, εφόσον η υιοθετούμενη θεματολογία και το περιεχόμενο των ρυθμίσεων επηρεάζουν την καταλληλότητα της σχεδιαστικής προσέγγισης, ο προσδιορισμός εναλλακτικών δυνατοτήτων και η αξιολόγησή τους έγινε σε δύο αντίστοιχα στάδια.

Στο πρώτο στάδιο αξιολογούνται εναλλακτικές δυνατότητες ως προς την πρώτη παράμετρο, για την οποία πρέπει να γίνει περαιτέρω διάκριση μεταξύ (1) των ρυθμίσεων που αναφέρονται κυρίως στη μακρο-χωρική οργάνωση της βιομηχανίας (οργάνωση σε εθνικό, περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο), και (2) στη χωροθέτηση της βιομηχανίας σε τοπικό επίπεδο χρήσεων γης. Οι βασικές λύσεις είναι οι εξής:

Εναλλακτική δυνατότητα 0: Διατήρηση της σημερινής κατάστασης και μη προώθηση του Ειδικού Πλαισίου για τη Βιομηχανία.

Εναλλακτική δυνατότητα 1α: Επιδίωξη μιας έντονα χωρικής πόλωσης της βιομηχανίας, βασισμένης στα αντίστοιχα συγκριτικά πλεονεκτήματα των διαφόρων περιοχών του ελληνικού χώρου.

Εναλλακτική δυνατότητα 1β: Επιδίωξη μιας χωρικής πόλωσης του τομέα της βιομηχανίας, που λαμβάνει υπόψη τα συγκριτικά πλεονεκτήματα ανά περιοχή αλλά όχι αποκλειστικά. Καταλήγει σε ένα πρότυπο που εμπεριέχει επιλογές πολιτικής που δεν αντανακλούν πάντα τις τάσεις της αγοράς αλλά σταθμίζουν ένα σύνολο παραγόντων όπως περιβαλλοντικά προβλήματα, περιφερειακές ανισότητες κ.α. Σημειώνεται ότι πρόκειται για τη λύση που υιοθετείται από το Ειδικό Πλαίσιο.

Εναλλακτική δυνατότητα 2α: Επιδίωξη σταδιακής αλλαγής της σχέσης μεταξύ οργανωμένης και διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας (σε τοπικό επίπεδο), με σαφή ενίσχυση της πρώτης, αλλά διατήρηση και της δεύτερης. Σημειώνεται ότι πρόκειται για τη λύση που υιοθετείται από το Ειδικό Πλαίσιο σε σύνθεση με τη λύση 1β.

Εναλλακτική δυνατότητα 2β: Κατάργηση της διάσπαρτης χωροθέτησης και μετακίνηση σε ένα πλήρως οργανωμένο πρότυπο, με τη συγκέντρωση όλων των μονάδων σε οργανωμένους υποδοχείς, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα.

Για την αξιολόγηση όλων των παραπάνω εναλλακτικών δυνατοτήτων, ώστε να εντοπισθεί ο πλέον πρόσφορος συνδυασμός, συγκροτήθηκαν έξι κριτήρια, άμεσα συνδεδεμένα με το σκοπό του Ειδικού Πλαισίου, τις γενικότερες απαιτήσεις για το χωροταξικό σχεδιασμό αλλά και τις πάγιες περιβαλλοντικές αρχές και είναι τα εξής:

- Συνάφεια με τις κατευθύνσεις άλλων μορφών στρατηγικού σχεδιασμού, και κυρίως με αυτές του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2007-2013.

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής βιομηχανίας, συνολικά και ως προς κλάδους με ειδικές χωρικές απαιτήσεις.

- Προώθηση ενός πολυκεντρικού προτύπου χωροταξικής οργάνωσης, που συμβάλλει επίσης στην περιφερειακή ανάπτυξη.

- Εξορθολογισμός της χωροθέτησης της βιομηχανίας σε τοπικό επίπεδο

- Καλύτερη ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας και θετικές επιπτώσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον

- Συμβολή της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας στην κοινωνική συνοχή, κυρίως σε επίπεδο απασχόλησης.

Η εναλλακτική δυνατότητα που προκρίνεται από τη διαδικασία βαθμολόγησης ως προς τα παραπάνω κριτήρια, αξιολογείται σε δεύτερο στάδιο ως προς την παράμετρο της σχεδιαστικής-μεθοδολογικής προσέγγισης για την υλοποίηση των επιλογών της.

Οι εναλλακτικές δυνατότητες από την άποψη αυτή είναι οι εξής:

- Αποκλειστικά κατευθυντήρια και ενδεικτική προσέγγιση, που διατυπώνει πολύ γενικές επιδιώξεις και αφήνει πλήρως την εξειδίκευσή τους σε υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού.
- Λεπτομερής προσέγγιση, με έντονα στοιχεία κανονιστικών διατάξεων καθώς και προσδιορισμού συγκεκριμένων ζωνών χρήσεων.
- Κατευθυντήρια προσέγγιση, αλλά με επαρκή, ανάλογα με την περίπτωση, εξειδίκευση των κατευθύνσεων, με χρήση διαγραμματικών ζωνών και άλλων χωρικών στοιχείων, και επίσης με χρήση κριτηρίων για εφαρμογή από τον υποκείμενο σχεδιασμό. Πρόκειται για την προσέγγιση που υιοθετεί το Ειδικό Πλαίσιο, με ευέλικτη χρήση που είναι αναγκαία λόγω του ευρέως φάσματος χωρικών θεμάτων διαφορετικού χαρακτήρα που καλύπτονται από το Πλαίσιο.

Η αξιολόγηση εναλλακτικών δυνατοτήτων με βάση το περιεχόμενο και τη θεματολογία των ρυθμίσεων που εμπεριέχουν οδηγεί στο συμπέρασμα και με περιβαλλοντικά κριτήρια, ότι το Ειδικό Πλαίσιο (εναλλακτική δυνατότητα 1β και 2α) υπερτερεί σαφώς της μηδενικής λύσης, και λιγότερο ή περισσότερο των υπολοίπων εναλλακτικών λύσεων με βασικό στόχο τη δομική αλλαγή του υφιστάμενου προτύπου χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας, πληρώντας τις παραμέτρους της βιώσιμης ανάπτυξης. Παράλληλα, το Ειδικό Πλαίσιο ως προς την παράμετρο της σχεδιαστικής-μεθοδολογικής προσέγγισης με την επιλογή της κατευθυντήριας προσέγγισης, αλλά με επαρκή εξειδίκευση των κατευθύνσεων, εξυπηρετεί πιο ικανοποιητικά σε σχέση με τις άλλες μεθοδολογικές προσεγγίσεις τους σκοπούς της διαμόρφωσής του.

5.1.4 Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης περιβάλλοντος

Το Ειδικό Χωροταξικό Σχέδιο για τη Βιομηχανία αναφέρεται στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας. Κατά συνέπεια ως περιοχή μελέτης ορίζεται όλος ο ελληνικός

χώρος, για τον οποίο περιγράφεται η υφιστάμενη κατάσταση περιβάλλοντος ανά περιβαλλοντική παράμετρο.

Βιοποικιλότητα, χλωρίδα, πανίδα

Η Ελλάδα λόγω της γεωγραφικής της θέσης, του πολυποίκιλου ανάγλυφου και των παραδοσιακών γεωργικών δραστηριοτήτων, είναι από τις πλουσιότερες χώρες σε όλα τα συστατικά που συνθέτουν την βιοποικιλότητα. Η χλωρίδα της χώρας είναι από τις πλουσιότερες της Ευρώπης, που σε μερικές περιπτώσεις χαρακτηρίζεται ως σπάνια και απειλούμενη και λόγω του ορεινού χαρακτήρα της χώρας και των πολλών νησιών, δημιουργούνται συνθήκες απομόνωσης και ενδημισμού, με αποτέλεσμα ένα σημαντικό ποσοστό των ειδών να είναι ενδημικό. Εκτός από την άγρια πανίδα, σημαντική είναι και η ποικιλότητα των αγροτικών και οικόσιτων ζώων, καθώς έχουν καταγραφεί αρκετές αυτόχθονες φυλές.

Προστατευόμενες περιοχές

Η Ελλάδα στα πλαίσια μιας ενιαίας ευρωπαϊκής πολιτικής για τη διατήρηση της φύσης έχει διαμορφώσει το Δίκτυο Natura 2000, περιλαμβάνοντας επιμέρους κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών του ελληνικού χώρου, με 239 προστατευόμενες ζώνες Natura.

Έδαφος

Η χώρα μας έχει πολύπλοκο ανάγλυφο, με το μεγαλύτερο μέρος της να καλύπτεται από βουνά, πολλά από αυτά έχουν άξονα ανάπτυξης από τα βορειοδυτικά προς τα νοτιοανατολικά και ανάμεσα σε αυτά απλώνονται λίγες πεδιάδες. Η πιο σημαντική οροσειρά είναι η Πίνδος. Στο Ελληνικό έδαφος παρουσιάζεται επίσης μεγάλη ποικιλία γεωλογικών σχηματισμών και πετρωμάτων.

Ύδατα

Τα αποθέματα νερού είναι άνισα κατανεμημένα στο σύνολο της χώρας, με υψηλότερες βροχοπτώσεις και διαθέσιμους υδατικούς πόρους στα ορεινά και στη

δυτική Ελλάδα και περιορισμένους υδατικούς πόρους στις περιοχές της κεντρικής Ελλάδας. Τα αποθέματα γλυκού νερού απαντώνται στο μεγαλύτερο ποσοστό σαν επιφανειακά ύδατα, και λιγότερο ως υπόγεια ύδατα. Από την κατανάλωση των υδάτων το μεγαλύτερο ποσοστό προορίζεται για γεωργική χρήση και πολύ μικρότερα ποσοστά για οικιακή κατανάλωση και βιομηχανική χρήση. Τα ύδατα των ποταμών είναι γενικά σε πολύ καλή κατάσταση. Αντίθετα, σε ότι αφορά στην ποιότητα των υδάτων των λιμνών αυτά παρουσιάζουν ίχνη υποβάθμισης τις τελευταίες δεκαετίες Σε ότι αφορά στα υπόγεια νερά, υπάρχουν ενδείξεις ρύπανσής τους τοπικά, λόγω του περιορισμένου ελέγχου της διάθεσης των υγρών αποβλήτων, καθώς και προβλήματα υφαλμύρωσής τους εξαιτίας της υπεράντλησης.

Αέρας

Τα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην Ελλάδα διαχωρίζονται κυρίως σε:
α) προβλήματα βιομηχανικής ατμοσφαιρικής ρύπανσης, η οποία εντοπίζεται κυρίως σε περιοχές όπου λειτουργούν σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και σε περιοχές που λειτουργούν μεγάλες βιομηχανικές μονάδες ή υπάρχουν μεγάλες βιομηχανικές συγκεντρώσεις
β) προβλήματα αστικής ατμοσφαιρικής ρύπανσης, που αφορά κυρίως στις πυκνοκατοικημένες αστικές περιοχές, και στις περιοχές των μεγάλων λιμανιών.

Εν τούτοις αναγνωρίζονται δευτερευόντως και άλλες πηγές ρύπανσης του αέρα, όπως γεωργικής προέλευσης. Τα τελευταία χρόνια οι «συμβατικοί» ρύποι, όπως είναι το μονοξείδιο του άνθρακα, το μονοξείδιο του αζώτου, το διοξείδιο του θείου, ο μόλυβδος και ο μαύρος καπνός, παρουσιάζουν σημαντική πτωτική τάση, εξαιτίας διαρθρωτικών επεμβάσεων, μεταξύ των οποίων η βελτίωση της ποιότητας των καυσίμων και η ποιοτική αναβάθμιση των αυτοκινήτων. Σε ότι αφορά στα επίπεδα του όζοντος, επικρατεί μια σταθερότητα, σε αντίθεση με τα αιωρούμενα σωματίδια (PM10), όπου παρατηρούνται υπερβάσεις των οριακών τιμών.

Κλίμα

Έχει διαπιστωθεί ότι το κλίμα αλλάζει και η θερμοκρασία αυξάνεται. Οι κλιματικές αλλαγές προκαλούνται, εκτός των άλλων, από το σύνολο των ανθρώπινων

δραστηριοτήτων, που έχουν ως συνέπεια την εκπομπή αερίων θερμοκηπίου. Στην προσπάθεια περιορισμού των εν λόγω εκπομπών, σύμφωνα με το πρωτόκολλο του Κιότο, οι περισσότερες βιομηχανικές χώρες του πλανήτη μεταξύ αυτών και η Ελλάδα έχουν δεσμευτεί να περιορίσουν ή να μειώσουν τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου κατά την περίοδο 2008-2012.

Πληθυσμός

Η εγκατάλειψη της υπαίθρου και η μετακίνηση του πληθυσμού προς τα αστικά κέντρα είναι ένα φαινόμενο που χαρακτηρίζει τη χώρα μας. Το εργατικό δυναμικό αποτελεί το 40% του συνολικού μόνιμου πληθυσμού της χώρας. Παρατηρείται τάση αύξησης της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα, ενώ αντίθετα η απασχόληση μειώνεται κυρίως στον πρωτογενή τομέα, αλλά και στο δευτερογενή τομέα της οικονομίας.

Υλικά περιουσιακά στοιχεία

Στο ελληνικό δίκαιο υπάρχουν ρητές αρχές και λεπτομερείς πρόνοιες για την προστασία της περιουσίας και την εννοιολογική οριοθέτηση σχετικά με το τι συνιστά περιουσιακό αγαθό.

Πολιτιστική κληρονομιά

Η Ελλάδα έχει να επιδείξει αξιόλογη ιστορία και πολιτιστική κληρονομιά, άμεσα συνδεδεμένη με την τοπική ταυτότητα και σε αρμονία με το φυσικό τοπίο, το οποίο αποτελεί σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα που μπορεί να συντελέσει στην αναζωογόνηση και στην ανάπτυξη κυρίως των αγροτικών περιοχών. Από την άλλη μεριά χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή για την προστασία της από την άσκηση της βιομηχανικής δραστηριότητας.

Τοπίο

Στην Ελλάδα εντοπίζεται ιδιαίτερα μεγάλη ποικιλία φυσικών τοπίων, η οποία πέραν της αισθητικής αξίας, συμβάλλει και στη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Γενικό τοπιολογικό χαρακτηριστικό είναι το έντονο ανάγλυφο με συχνά απότομες πλαγιές και κοιλάδες, η κάθε μια από τις οποίες, σε συνδυασμό και με την ποικιλία των πετρωμάτων, δημιουργεί ένα ξεχωριστό τοπικό περιβάλλον και μια διακριτή τοπιολογική ενότητα.

5.1.5 Εκτίμηση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων του σχεδίου στο περιβάλλον

Προκειμένου να εκτιμηθεί και να αξιολογηθεί, ως προς τις επιπτώσεις που θα προκαλέσει στο περιβάλλον, η εφαρμογή του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία επιλέγεται να γίνει η εκτίμηση - αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στις προτάσεις που έχουν ήδη αναφερθεί στην περιγραφή του σχεδίου και οι οποίες είναι οι εξής:

- Κατευθύνσεις για τη στρατηγική χωροταξική οργάνωση της βιομηχανίας και συγκεκριμένα:
    - του εθνικού προτύπου χωροταξικής οργάνωσης της βιομηχανίας και
        - Κατευθύνσεις αναφορικά με πόλους και άξονες ανάπτυξης
        - Κατευθύνσεις για την εφαρμογή κριτηρίων βιομηχανικής πολιτικής
        - Κατευθύνσεις για ειδικές κατηγορίες χώρου με γεωμορφολογικά κριτήρια
    - κλαδικού και ειδικού χαρακτήρα
- Κατευθύνσεις για το καθεστώς χωροθέτησης και δόμησης της βιομηχανίας και συγκεκριμένα:
    - Κατευθύνσεις για το καθεστώς και τους όρους οργανωμένης χωροθέτησης της βιομηχανίας
    - Κατευθύνσεις για το καθεστώς και τους όρους δόμησης της βιομηχανίας σε εκτός σχεδίου περιοχές
- Κατευθύνσεις για διάφορες κατηγορίες σχεδιασμού και χωρικών πολιτικών (συμπληρωματικών κατευθύνσεων για την προστασία του περιβάλλοντος)
- Κατευθύνσεις του Σχεδίου Δράσης.

Οι επιπτώσεις από τις κατευθύνσεις χωροταξικής πολιτικής σε περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο δεν αποτιμώνται αναλυτικά στην παρούσα ΣΠΕ, εφόσον σχετίζονται στενά με τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και θα πρέπει να αξιολογηθούν στο πλαίσιο εφαρμογής αυτών των ΕΠ, ώστε να μην υπάρχει αλληλοεπικάλυψη. Εν τούτοις γίνεται μια αναφορά και αξιολόγηση των κατευθύνσεων που έχουν περιβαλλοντική συνιστώσα σε περιφερειακό επίπεδο και σε συνδυασμό με τις κατηγορίες κατευθύνσεων που εξετάζονται λεπτομερέστερα. Οι στόχοι του παρόντος Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού ως προς το περιβάλλον, όπως καθορίζονται για τις ανάγκες της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης είναι:

1. Προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας (και της χλωρίδας και πανίδας)
2. Προστασία της ανθρώπινης υγείας και του πληθυσμού
3. Προστασία και αποκατάσταση του εδάφους
4. Προστασία και ενίσχυση των υδάτινων πόρων
5. Μείωση της ρύπανσης
6. Μείωση των αιτίων και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής
7. Μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας χρήσης των πόρων
8. Προστασία και ενίσχυση της πολιτιστικής κληρονομιάς
9. Προστασία και ενίσχυση του χαρακτήρα και της ποιότητας του τοπίου

Παρουσιάζονται οι Επιπτώσεις στο περιβάλλον από την εφαρμογή του Ειδικού Πλαισίου ανά κατηγορία ρυθμίσεων. Για την αξιολόγηση, χρησιμοποιούνται:

- ένα πλέγμα ερωτήσεων - κλειδιών αξιολόγησης οι οποίες απορρέουν από τους σκοπούς της ΣΠΕ και χρησιμοποιούνται ως «ερωτήσεις καθοδήγησης» για την περιβαλλοντική εκτίμηση
- ένα σύστημα βαθμολόγησης, ανάλογα με τις απαντήσεις στις ερωτήσεις αξιολόγησης που σχετίζονται με τους στόχους της ΣΠΕ, που ακολουθείται σε πολλές προσεγγίσεις ΣΜΠΕ σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.
- στην ΣΜΠΕ αυτή δεν αξιολογούνται οι επιπτώσεις από την άσκηση της βιομηχανικής δραστηριότητας, αλλά οι επιπτώσεις των μέτρων και των κατευθύνσεων του Ειδικού Πλαισίου σε σύγκριση με τις επιπτώσεις της ίδιας

βιομηχανικής δραστηριότητας, αν δεν ακολουθούνταν όμως τα προτεινόμενα μέτρα και κατευθύνσεις του Ειδικού Πλαισίου.

Αφού παρουσιάζονται οι ερωτήσεις-κλειδιά που αντιστοιχούν σε κάθε περιβαλλοντικό στόχο καθώς επίσης αναφέρεται η άμεση και έμμεση σχέση τους με τις περιβαλλοντικές παραμέτρους της ΣΠΕ, ακολουθούν πίνακες με αναλυτική τεκμηρίωση της εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από τις προτάσεις του σχεδίου που αναφέρθηκαν παραπάνω, αναφέροντας τη συνολική επίπτωση, το χαρακτηρισμό της καθώς επίσης τη συσχέτισή της με άλλες επιπτώσεις ανά περιβαλλοντικό στόχο, με εξαίρεση τις κατευθύνσεις για το καθεστώς και τους όρους δόμησης της βιομηχανίας σε εκτός σχεδίου περιοχές, οι οποίες αναπτύσσονται σε ένα κείμενο της έκτασης έξι γραμμών.

Στο τμήμα της ΣΜΠΕ που αφιερώνεται για την αξιολόγηση των επιπτώσεων από τις κατευθύνσεις εθνικού προτύπου χωροταξικής οργάνωσης σε επίπεδο διοικητικών ενοτήτων, αναλύονται στο μέγιστο βαθμό οι κατευθύνσεις, οι δράσεις και τα μέτρα του σχεδίου και σε πολύ μικρό βαθμό οι επιπτώσεις που έχουν τα προηγούμενα σε κάθε περιβαλλοντικό στόχο ξεχωριστά. Στις περισσότερες περιφέρειες, μάλιστα, δίνεται ένα γενικότερο σχόλιο σε μία παράγραφο στο τέλος κάθε υποκεφαλαίου που αφορά την κάθε περιφέρεια.

Όσον αφορά τις κατευθύνσεις για τους πόλους και άξονες ανάπτυξης, την εφαρμογή κριτηρίων βιομηχανικής πολιτικής, τις ειδικές κατηγορίες χώρου με γεωμορφολογικά κριτήρια, κλαδικού και ειδικού χαρακτήρα καθώς επίσης και του Σχεδίου Δράσης, παρουσιάζονται επιπλέον πίνακες που αναλύουν τις επιπτώσεις κάθε παραμέτρου που περικλείεται σε κάθε κατηγορία κατευθύνσεων. Για παράδειγμα στις κατευθύνσεις για τους πόλους και άξονες ανάπτυξης, παρουσιάζονται ξεχωριστοί πίνακες με εκτίμηση των επιπτώσεων κάθε κατηγορίας περιοχών που συνθέτουν τους πόλους και τους άξονες ανάπτυξης, όπως επίσης και στις κατευθύνσεις για την εφαρμογή κριτηρίων βιομηχανικής πολιτικής, αναρτούνται πίνακες με διάκριση των επιπτώσεων ανάλογα την κατηγορία περιοχών που πληρούν τα αντίστοιχα κριτήρια βιομηχανικής πολιτικής. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι στις κατευθύνσεις του Σχεδίου Δράσης δεν αναλύονται οι επιπτώσεις σύμφωνα με το μοντέλο «συνολική επίπτωση, χαρακτηρισμός επίπτωσης, συσχέτιση της επίπτωσης με άλλες επιπτώσεις», όπως

συμβαίνει με τις άλλες κατευθύνσεις, αλλά παρουσιάζονται μόνο οι επιπτώσεις ανά περιβαλλοντικό στόχο από α)τα μέτρα και τις δράσεις θεσμικού χαρακτήρα, β) τα μέτρα και τις δράσεις διοικητικού- οργανωτικού χαρακτήρα.

Στη συνέχεια, για λόγους συντομίας, θα παρουσιαστούν οι συνολικές εκτιμήσεις των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, οι οποίες προκύπτουν από την παράθεση συνοπτικά των στόχων του σχεδίου και την τεκμηρίωση των επιπτώσεων από αυτούς τους στόχους σε κάθε παράμετρο των κατευθύνσεων που ακολουθούν:

- Εθνικού προτύπου χωροταξικής οργάνωσης της βιομηχανίας
- Κλαδικού και ειδικού χαρακτήρα
- Για το καθεστώς χωροθέτησης και δόμησης της βιομηχανίας
- Για διάφορες κατηγορίες σχεδιασμού και χωρικών πολιτικών
- Του Σχεδίου Δράσης

Η συνολική εκτίμηση του εθνικού προτύπου χωροταξικής οργάνωσης της βιομηχανίας συνοπτικά περιλαμβάνει τα ακόλουθα κύρια σημεία:

- Στην προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας συμπεριλαμβανομένης της χλωρίδας και πανίδας, οι συνολικές επιπτώσεις εκτιμώνται ως μικτές και εξαρτώνται από τις τάσεις ενίσχυσης ή αποθάρρυνσης της βιομηχανικής δραστηριότητας και τον εκάστοτε πόλο της βιομηχανικής συγκέντρωσης. Επιπλέον, χαρακτηρίζονται από την μελέτη ως μόνιμες και μεσοπρόθεσμες καθώς επίσης και συσσωρευτικές και συνεργειστικές με εκείνες στο έδαφος, τα ύδατα, την ατμόσφαιρα και το τοπίο.
- Στην προστασία του πληθυσμού οι επιπτώσεις εκτιμώνται ως θετικές, από την εφαρμογή των κατευθύνσεων ενίσχυσης της βιομηχανικής δραστηριότητας λόγω της δημιουργούμενης απασχόλησης. Χαρακτηρίζονται δε ως μη μόνιμες, άμεσες, συσσωρευτικές και πρωτογενείς ως προς την προστασία του πληθυσμού.
- Στην προστασία της ανθρώπινης υγείας οι επιπτώσεις εκτιμώνται από αρνητικές έως και θετικές ιδιαίτερα στις περιπτώσεις προώθησης των οργανωμένων υποδοχέων και εφαρμογής μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης της ρύπανσης. Επίσης, χαρακτηρίζονται ως μόνιμες, μεσοπρόθεσμες, δευτερογενείς εφόσον προκαλούνται από έκλυση ρύπων και διάθεση αποβλήτων καθώς επίσης

παρουσιάζουν συνέργεια με τις επιπτώσεις στην ατμόσφαιρα, στους κλιματικούς παράγοντες, στο έδαφος και τα ύδατα.

- Η υιοθέτηση και εφαρμογή του χωροταξικού προτύπου, η οργάνωση των χρήσεων γης και η προώθηση οργανωμένων υποδοχέων εκτιμάται ότι θα έχει συνολικά θετικές επιπτώσεις στην προστασία και αποκατάσταση του εδάφους, οι οποίες θα είναι μόνιμες, μεσοπρόθεσμες, δευτερογενείς, συσσωρευτικές και παρουσιάζουν συνέργεια με εκείνες στα ύδατα, τη βιοποικιλότητα και το τοπίο.
- Στην προστασία και ενίσχυση των υδατικών πόρων μικτές είναι οι συνολικές επιπτώσεις και εξαρτώνται από τις τάσεις ενίσχυσης ή αποθάρρυνσης της βιομηχανικής δραστηριότητας, τον εκάστοτε πόλο της βιομηχανικής συγκέντρωσης και τη χρήση και διαχείριση νερού από άλλες ανταγωνιστικές χρήσεις (γεωργία, τουρισμός). Επίσης, χαρακτηρίζονται ως μόνιμες, άμεσες και συσσωρευτικές σε συνέργεια με τις επιπτώσεις στο έδαφος, τη βιοποικιλότητα και την ανθρώπινη υγεία.
- Ως προς το στόχο μείωσης της ρύπανσης, η προώθηση των πόλων οργανωμένης χωροθέτησης, οι κατευθύνσεις ενίσχυσης ή αποθάρρυνσης βιομηχανικής δραστηριότητας και τα κριτήρια για ανάληψη προληπτικών μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος οδηγούν είτε σε αδυναμία εκτίμησης των επιπτώσεων, είτε σε συνολικά μικρές θετικές επιπτώσεις. Επίσης, χαρακτηρίζονται ως μόνιμες, άμεσες, μεσοπρόθεσμες και συσσωρευτικές σε συνέργεια με τις επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και στα περιουσιακά στοιχεία.
- Σε σχέση με το στόχο μείωση των αιτίων και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, οι επιπτώσεις των κατευθύνσεων του εθνικού προτύπου χωροταξικής οργάνωσης είτε δεν είναι δυνατό να εκτιμηθούν, είτε είναι αρνητικές ως αποτέλεσμα των τάσεων ενίσχυσης της βιομηχανικής δραστηριότητας σε περιφερειακούς υφιστάμενους και νέους πόλους βιομηχανικής ανάπτυξης. Χαρακτηρίζονται, δε, ως μόνιμες, μεσοπρόθεσμες και συσσωρευτικές σε συνέργεια με τις επιπτώσεις στην ατμόσφαιρα, τη βιοποικιλότητα και την ανθρώπινη υγεία.
- Δεν είναι δυνατό να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις στη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας χρήσης των πόρων και στην προστασία και ενίσχυση της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Τέλος οι επιπτώσεις ως προς το στόχο προστασία και ενίσχυση του χαρακτήρα και της ποιότητας του τοπίου, είναι μικτές εξαιτίας των επιμέρους κατευθύνσεων

και κριτηρίων (π.χ. ενίσχυση οργανωμένων συγκεντρώσεων βιομηχανικής δραστηριότητας, αποφυγή διάσπαρτων μονάδων, αποθάρρυνση εγκατάστασης μονάδων), μόνιμες, μεσοπρόθεσμες και συσσωρευτικές σε συνέργεια με τις επιπτώσεις στο έδαφος, τη βιοποικιλότητα, στα ύδατα και την ανθρώπινη υγεία.

Η περιβαλλοντική εκτίμηση των κατευθύνσεων κλαδικού και ειδικού χαρακτήρα για τη στρατηγική χωρική οργάνωση της βιομηχανίας, που προτείνονται από το σχέδιο καταλήγει στα ακόλουθα:

- Ως προς το στόχο της προστασίας και ενίσχυσης της βιοποικιλότητας και προστασίας και αποκατάστασης του εδάφους, λόγω των διαφορετικών κατηγοριών βιομηχανικών δραστηριοτήτων για τις οποίες δίνονται κατευθύνσεις, οι συνολικές επιπτώσεις είναι από αρνητικές έως θετικές, με τις αρνητικές επιπτώσεις να επικρατούν. Επίσης, χαρακτηρίζονται ως μόνιμες, μεσοπρόθεσμες και συσσωρευτικές σε συνέργεια με τις επιπτώσεις στο έδαφος, τα ύδατα, την ατμόσφαιρα και το τοπίο.
- Θετικές εκτιμώνται οι επιπτώσεις στην προστασία του πληθυσμού και αρνητικές σε ορισμένες περιπτώσεις για την προστασία της ανθρώπινης υγείας. Επίσης, χαρακτηρίζονται ως μόνιμες και άμεσες.
- Όσον αφορά την προστασία και αποκατάσταση του εδάφους, λόγω των διαφορετικών κατηγοριών βιομηχανικών δραστηριοτήτων για τις οποίες δίνονται κατευθύνσεις η συνολική επίπτωση είναι από αρνητική έως θετική με πιο σημαντική την αρνητική. Επίσης, χαρακτηρίζονται ως μόνιμες, μεσοπρόθεσμες και συσσωρευτικές σε συνέργεια με τις επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα, στα ύδατα και το τοπίο.
- Ως προς το στόχο της προστασίας και ενίσχυσης των υδατικών πόρων σε ορισμένες περιπτώσεις δεν υπάρχει δυνατότητα εκτίμησης επιπτώσεων, αλλά εκτιμώνται επίσης και αρνητικές επιπτώσεις. Επίσης, χαρακτηρίζονται ως μόνιμες, μεσοπρόθεσμες, όχι δευτερογενείς αλλά σε συνέργεια με τις επιπτώσεις στο έδαφος.
- Συνολικά μάλλον θετικές είναι οι επιπτώσεις στη μείωση της ρύπανσης. Επίσης, χαρακτηρίζονται ως μόνιμες, μεσοπρόθεσμες, παρουσιάζοντας συνέργεια με τις επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία.

- Στη μείωση των αιτίων και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και στη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας των πόρων οι επιπτώσεις είναι ουδέτερες.
- Ως προς το στόχο προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, δεν εκτιμάται ούτε θετική ούτε αρνητική συμβολή εκτός από τις κατευθύνσεις για τις βιομηχανικές δραστηριότητες που εμπίπτουν στην Οδηγία SEVESO (για τα μεγάλα βιομηχανικά ατυχήματα) που έχουν έμμεση θετική συμβολή.
- Αρνητικές εκτιμώνται οι επιπτώσεις στην προστασία του τοπίου, εκτός από τις κατευθύνσεις για τις βιομηχανικές δραστηριότητες, που εμπίπτουν στην Οδηγία SEVESO που έχουν έμμεση θετική συμβολή. Επίσης, χαρακτηρίζονται ως μόνιμες, άμεσες και συσσωρευτικές σε συνέργεια με τις επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα και στο έδαφος.

Η εκτίμηση των επιπτώσεων εφαρμογής των κριτηρίων για το καθεστώς και τους όρους οργανωμένης χωροθέτησης της βιομηχανίας οδηγεί στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Ως προς τον στόχο προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας δεν αναμένεται ουσιαστική συμβολή του προτεινόμενου καθεστώτος και όρων οργανωμένης χωροθέτησης, εκτός ίσως από τη δημιουργία των περιμετρικών ζωνών υψηλού πρασίνου, που έμμεσα μπορεί να οδηγήσει σε θετικές επιπτώσεις. Επιπλέον η προώθηση της οργανωμένης χωροθέτησης στο βαθμό που δε γίνεται σε νέες περιοχές μπορεί να θεωρηθεί ότι συμβάλλει θετικά στην προστασία της βιοποικιλότητας των περιοχών που δεν υποδέχονται βιομηχανικές δραστηριότητες. Σε περίπτωση που κινείται διαδικασία δημιουργίας οργανωμένου υποδοχέα, τότε αναμένεται να υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα της περιοχής του οργανωμένου υποδοχέα. Επίσης, χαρακτηρίζονται ως μόνιμες, μεσοπρόθεσμες και συσσωρευτικές σε συνέργεια με τις επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα, στα ύδατα, το έδαφος, την ατμόσφαιρα και το τοπίο.
- Ως προς την προστασία της ανθρώπινης υγείας και πληθυσμού, η προώθηση της οργανωμένης χωροθέτησης με δεδομένη τη βιομηχανική δραστηριότητα, δημιουργεί προϋποθέσεις για έλεγχο και περιορισμό της ρύπανσης σε σχέση με τη μη οργανωμένη χωροθέτηση της βιομηχανικής δραστηριότητας. Επομένως

εκτιμάται δυνητικά θετική επίπτωση στην ανθρώπινη υγεία, μόνιμη, άμεση, δευτερογενής και συσσωρευτική σε συνέργεια με αυτές στην ατμόσφαιρα, τα ύδατα, το έδαφος και στους παράγοντες κλιματικής αλλαγής.

- Η περίπτωση της διαχείρισης των υγρών αποβλήτων από κεντρική Μονάδα Καθαρισμού Αποβλήτων (ΜΚΑ) σε οργανωμένους υποδοχείς συμβάλλει θετικά στην προστασία των υδάτινων πόρων. Για τις υπόλοιπες μεμονωμένες περιπτώσεις διαχείρισης υγρών αποβλήτων δεν είναι δυνατή η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στην προστασία των υδατικών πόρων. Επίσης, χαρακτηρίζονται ως μόνιμες, άμεσες και συσσωρευτικές σε συνέργεια με τις επιπτώσεις στο έδαφος.
- Οι όροι εγκατάστασης βιομηχανικών και λοιπών δραστηριοτήτων που έχουν άμεση σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος σε οικο-υποδοχείς εκτιμάται ότι θα έχουν θετικές επιπτώσεις στη μείωση της ρύπανσης. Εξάλλου η οργάνωση υποδομών περιβαλλοντικής προστασίας σε οργανωμένους υποδοχείς (π.χ ΜΚΑ) καθώς και η δυνατότητα καλύτερου ελέγχου και πρόληψης της ρύπανσης σε οργανωμένους υποδοχείς, καθώς και η ενίσχυση της μετεγκατάστασης επιχειρήσεων σε οργανωμένους υποδοχείς για περιβαλλοντικούς λόγους ενέχουν θετικές επιπτώσεις στη μείωση της ρύπανσης. Τέλος, η κατά προτεραιότητα ένταξη και υλοποίηση έργων δημοσίων υποδομών στα ΕΠ του ΕΣΠΑ, ενέχει θετικές επιπτώσεις ως προς τη μείωση της ρύπανσης. Επίσης, χαρακτηρίζονται ως μόνιμες, μεσοπρόθεσμες, πρωτογενείς και συσσωρευτικές σε συνέργεια με τις επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία, στο έδαφος, στα ύδατα και στην ατμόσφαιρα.
- Ως προς τη μείωση των αιτιών και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής αλλά με ως προς την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, η ΣΜΠΕ κρίνει ότι δεν υπάρχει ουσιαστική σύνδεση με τη μόνη διαφορά ότι για τον δεύτερο περιβαλλοντικό στόχο εντοπίζεται έμμεσες και δυνητικές θετικές επιπτώσεις από την προώθηση των οργανωμένων υποδοχέων σε αντίθεση με τη μη οργανωμένη. Επίσης, αυτές μπορούν να συσχετιστούν με τις επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα και στο τοπίο.
- Οι όροι εγκατάστασης βιομηχανικών και λοιπών δραστηριοτήτων που έχουν άμεση σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος σε οικο-υποδοχείς εκτιμάται ότι θα έχουν θετικές επιπτώσεις στη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας των πόρων, μέσω των δραστηριοτήτων εναλλακτικής διαχείρισης συσκευασιών και άλλων για επαναχρησιμοποίηση. Οι επιπτώσεις αυτές χαρακτηρίζονται ως

μεσοπρόθεσμες, δευτερογενείς και σε συνέργεια με εκείνες στο έδαφος και στα ύδατα.

- Τέλος, η δημιουργία περιμετρικών ζωνών υψηλού πρασίνου μπορεί να έχει μικρές θετικές επιπτώσεις στην προστασία του τοπίου. Επιπλέον η προώθηση της οργανωμένης χωροθέτησης μπορεί να συμβάλλει έμμεσα θετικά στην προστασία του τοπίου από την αντίθετη περίπτωση της μη οργανωμένης χωροθέτησης. Η ενίσχυση της μετεγκατάστασης επιχειρήσεων σε οργανωμένους υποδοχείς για περιβαλλοντικούς λόγους μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις στην προστασία και ενίσχυση του χαρακτήρα και της ποιότητας του τοπίου. Επίσης, οι επιπτώσεις αυτές χαρακτηρίζονται ως έμμεσες, δυνητικές, δευτερογενείς σε συνέργεια με εκείνες στη βιοποικιλότητα και την πολιτιστική κληρονομιά.

Η εκτίμηση των επιπτώσεων των συμπληρωματικών κατευθύνσεων για την προστασία του περιβάλλοντος οδηγεί στα ακόλουθα κύρια συμπεράσματα:

- Η χωροθέτηση κόμβων διαχείρισης επικινδύνων αποβλήτων σε στρατηγικά σημεία του εθνικού προτύπου χωροταξικής οργάνωσης της βιομηχανίας, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση παρεμβάσεων αποκατάστασης εδάφους, εκτιμάται ότι έχουν μόνιμες και μεσοπρόθεσμες θετικές επιπτώσεις στην προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, οι οποίες είναι συσσωρευτικές σε συνέργεια με τις επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα, στο έδαφος, στα ύδατα, στην ατμόσφαιρα και το τοπίο.
- Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση παρεμβάσεων αποκατάστασης εδάφους, η δημιουργία υποδοχέων εξυγίανσης και τα μέτρα κανονιστικού χαρακτήρα για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης έχουν θετικές επιπτώσεις στην προστασία της ανθρώπινης υγείας και του πληθυσμού. Επίσης, οι επιπτώσεις αυτές χαρακτηρίζονται ως μόνιμες, μεσοπρόθεσμες, δευτερογενείς, συσσωρευτικές σε συνέργεια με εκείνες στο έδαφος, στα ύδατα, στην ατμόσφαιρα και στους παράγοντες της κλιματικής αλλαγής.
- Η χωροθέτηση θέσεων διαχείρισης επικινδύνων αποβλήτων, η υλοποίηση παρεμβάσεων αποκατάστασης εδάφους, η δημιουργία υποδοχέων εξυγίανσης και η δημιουργία υποδομής για την επεξεργασία και διάθεση των βιομηχανικών και επικινδύνων αποβλήτων αναμένεται να έχουν πολύ σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην προστασία και αποκατάσταση του εδάφους, οι οποίες θα είναι

μεσοπρόθεσμες, μόνιμες και συσσωρευτικές σε συνέργεια με τις επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα, τη χλωρίδα, την πανίδα, στα ύδατα και το τοπίο.

- Η ανάλυση των αναγκών σε νερό των μεγάλων υδροβόρων βιομηχανιών στις αντίστοιχες λεκάνες απορροής, κατά την ενεργοποίηση του Ν.3199/2003 «*Για την προστασία και διαχείριση των υδάτων*», θα συμβάλλει στον εξορθολογισμό της χρήσης του νερού και επομένως θα συμβάλλει θετικά, έμμεσα και μόνιμα, στην προστασία και ενίσχυση των υδάτινων πόρων.
- Η χωροθέτηση κόμβων διαχείρισης επικινδύνων αποβλήτων σε στρατηγικά σημεία του εθνικού προτύπου χωροταξικής οργάνωσης της βιομηχανίας, η δημιουργία υποδομής για την επεξεργασία και διάθεση των βιομηχανικών και επικινδύνων αποβλήτων, τα μέτρα κανονιστικού χαρακτήρα για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και η προώθηση των ΑΠΕ και της χρήσης του φυσικού αερίου εκτιμάται ότι θα συμβάλλουν σημαντικά στη μείωση της ρύπανσης. Οι θετικές αυτές επιπτώσεις θα είναι μεσοπρόθεσμες και μόνιμες, πρωτογενείς και δευτερογενείς καθώς επίσης συσσωρευτικές σε συνέργεια με εκείνες στην ανθρώπινη υγεία, στο έδαφος και στα ύδατα.
- Η προώθηση μέτρων κανονιστικού χαρακτήρα για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και η προώθηση των ΑΠΕ και της χρήσης του φυσικού αερίου μπορεί να συμβάλλει θετικά στη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου, της κύριας αιτίας για την κλιματική αλλαγή. Οι επιπτώσεις αυτές μπορούν να χαρακτηριστούν ως μεσοπρόθεσμες και έμμεσες, δευτερογενείς και σε συνέργεια με εκείνες στην ατμόσφαιρα.
- Ο προσδιορισμός των απαιτήσεων σε νερό μεγάλων υδροβόρων βιομηχανικών μονάδων σε συνδυασμό με τον εξορθολογισμό στη χρήση του σε συμμόρφωση με την ισχύουσα νομοθεσία καθώς και οι δράσεις αξιοποίησης των αποβλήτων (επικινδύνων και μη) θα έχουν μεσοπρόθεσμες, δευτερογενείς θετικές επιπτώσεις στη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας των πόρων, σε συνέργεια με εκείνες στο έδαφος και στα ύδατα.
- Η χωροθέτηση θέσεων διαχείρισης επικινδύνων αποβλήτων, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση παρεμβάσεων αποκατάστασης εδάφους, εκτιμάται ότι μπορεί να έχουν και θετικές και αρνητικές επιπτώσεις στην προστασία και ενίσχυση της πολιτιστικής κληρονομιάς και στην προστασία του τοπίου. Οι επιπτώσεις αυτές μπορούν να χαρακτηριστούν ως έμμεσες, δυνητικές, δευτερογενείς και σε

συνέργεια με εκείνες στη βιοποικιλότητα, τη χλωρίδα και πανίδα καθώς και στο έδαφος.

Τέλος από την εκτίμηση των επιπτώσεων από την υλοποίηση των επιμέρους δράσεων του προγράμματος δράσης καθώς και από την εκτίμηση των επιπτώσεων των κατευθύνσεων για υποδομές γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος προκύπτουν τα ακόλουθα:

- Τα μέτρα και οι δράσεις διοικητικού χαρακτήρα και κάποιες από τις προτεινόμενες υποδομές μπορεί να συμβάλλουν θετικά στην προστασία της βιοποικιλότητας, ενώ κάποιες επιπλέον προτεινόμενες υποδομές τοπικής διασύνδεσης ενδεχομένως να συνδέονται με αρνητικές επιπτώσεις.
- Η δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης και αξιολόγησης της εφαρμογής του Ειδικού Πλαισίου για τη Βιομηχανία και οι παρεμβάσεις αποκατάστασης περιοχών, που έχουν υποστεί ρύπανση από προηγούμενη βιομηχανική δραστηριότητα. αναμένεται να έχουν σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην προστασία της ανθρώπινης υγείας και του πληθυσμού.
- Οι παρεμβάσεις αποκατάστασης περιοχών, που έχουν υποστεί ρύπανση από παρελθούσα βιομηχανική δραστηριότητα, η προώθηση των οργανωμένων υποδοχέων της βιομηχανίας και η δημιουργία υποδομής για την επεξεργασία και διάθεση των βιομηχανικών και επικίνδυνων αποβλήτων, αναμένεται να έχουν θετικές επιπτώσεις στην προστασία του εδάφους και των υδατικών πόρων.
- Η προώθηση εθελοντικών συμφωνιών με κλαδικούς φορείς της βιομηχανίας για την υλοποίηση ενεργειών αντιμετώπισης της ρύπανσης, η δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης και αξιολόγησης της εφαρμογής του Ειδικού Πλαισίου για τη Βιομηχανία καθώς και η δημιουργία υποδομής για την επεξεργασία και διάθεση των βιομηχανικών και επικίνδυνων αποβλήτων, θα έχουν θετικές επιπτώσεις στη μείωση της ρύπανσης.
- Η προώθηση των οργανωμένων υποδοχέων της βιομηχανίας, στο βαθμό που σε αυτούς κατασκευασθούν όλες οι απαραίτητες υποδομές θα συμβάλλουν στη μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής (π.χ. πλημμύρες).
- Σύμφωνα με την ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου για τη Βιομηχανία τα μέτρα και οι δράσεις του Σχεδίου Δράσης δεν συνδέονται με τον περιβαλλοντικό στόχο της μεγιστοποίησης της αποδοτικότητας των πόρων.

- Η προώθηση των οργανωμένων υποδοχέων της βιομηχανίας μπορεί να συμβάλλει θετικά στην προστασία του τοπίου και της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην οποία συμβάλλουν και οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αποκατάστασης περιοχών που έχουν υποστεί ρύπανση από παρελθούσα βιομηχανική δραστηριότητα. Η ένταξη κριτηρίων επιλογής έργων στα διάφορα Επιχειρησιακά Προγράμματα που εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις του Ειδικού Πλαισίου μπορεί επίσης να έχει θετικές επιπτώσεις.
- Τέλος, η δημιουργία υποδομών διάθεσης των επικινδύνων αποβλήτων μπορεί να έχει και θετικές και αρνητικές επιπτώσεις, ενώ η δημιουργία υποδομών τοπικών συνδέσεων ενδεχομένως να έχει μικρές αρνητικές επιπτώσεις στην προστασία του τοπίου.

5.1.5.1 Προτεινόμενα μέτρα πρόληψης/αντιμετώπισης περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Στην παρούσα μελέτη δεν προτείνονται μείζονες βελτιώσεις στο υπό εξέταση Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τη Βιομηχανία, εφόσον κρίνεται ότι το υπό εξέταση Ειδικό Πλαίσιο για τη Βιομηχανία, έχει ήδη ενσωματώσει ικανοποιητικά την περιβαλλοντική διάσταση στην οργάνωση και κατευθύνσεις της βιομηχανικής δραστηριότητας. Εν τούτοις προτείνονται ορισμένες βελτιώσεις, όπως φαίνεται στη συνέχεια, η εφαρμογή των οποίων μπορεί να συμπληρώσει την περιβαλλοντική απόδοση του σχεδίου και να εξασφαλίσει σε μεγαλύτερο βαθμό την επίτευξη του στόχου της βέλτιστης ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στη βιομηχανική δραστηριότητα. Οι βελτιώσεις αυτές συμπληρώνονται με την εξειδίκευση των κατευθύνσεων συστηματικής περιβαλλοντικής παρακολούθησης. Τα προτεινόμενα μέτρα βελτίωσης είναι:

1. Η ενθάρρυνση δράσεων όπως η ενημέρωση του κοινού, η προώθηση συστημάτων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, η προώθηση και εφαρμογή εθελοντικών περιβαλλοντικών οικονομικών εργαλείων και η προώθηση και εφαρμογή εθελοντικών συμφωνιών από μέρους των βιομηχανιών σε τοπικό αλλά και εθνικό επίπεδο
2. Η ενθάρρυνση δράσεων «βιομηχανικής συμβίωσης», όπου σε «οργανωμένους υποδοχείς» βιομηχανικών δραστηριοτήτων, μπορεί να προωθούνται αποδοτικές

δράσεις ανάκτησης και αξιοποίησης υλικών και ενέργειας από μέρους μιας βιομηχανικής μονάδας από τα απορριπτόμενα απόβλητα ή θερμική ενέργεια μιας άλλης βιομηχανικής μονάδας

3. Ενθάρρυνση συστημάτων εξοικονόμησης ενέργειας και συμπαραγωγής στη βιομηχανία

4. Υποχρεωτική υποκατάσταση των υγρών καυσίμων από φυσικό αέριο, όταν τα καύσιμα χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία βιομηχανικών και βιοτεχνικών εγκαταστάσεων στην περιοχή της Αττικής σύμφωνα με το Ν. 2965/01.

5. Ενθάρρυνση χρήσης καυσίμων φιλικών προς το περιβάλλον (ενέργεια από ΑΠΕ, φυσικό αέριο και βιομάζα)

6. Εφαρμογή των μέτρων που αφορούν στη βιομηχανία και που προτείνονται στα οικεία σχέδια δράσης για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, μετά από την θεσμοθέτηση των σχεδίων δράσης

7. Εγκατάσταση της κατάλληλης υποδομής αντιρρύπανσης

8. Εισαγωγή αντιρρυπαντικής τεχνολογίας στην παραγωγή, όπου αυτό είναι εφικτό

9. Εφαρμογή των Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών (ΒΔΤ) που αφορούν τις αέριες εκπομπές σε όσες βιομηχανικές μονάδες εμπίπτουν στην Οδηγία 96/61/ΕΚ (IPPC) και κατ' εφαρμογή των απαιτήσεων της ισχύουσας ελληνικής νομοθεσίας.

10. Εφαρμογή των απαιτήσεων του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικινδύνων Αποβλήτων (σε συμπλήρωση και με την κατεύθυνση δημιουργίας κόμβων του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικινδύνων Αποβλήτων σε στρατηγικές θέσεις του εθνικού προτύπου χωροταξικής οργάνωσης).

11. Τήρηση των απαιτήσεων για τη διαχείριση της συσκευασίας

12. Τήρηση των απαιτήσεων για την εναλλακτική διαχείριση ρευμάτων ειδικών αποβλήτων (έλαια και λιπαντικά, μπαταρίες, κ.α.)

13. Εφαρμογή των Σχεδίων εκ μέρους των βιομηχανικών και

14. Ενημέρωση του Κοινού.

15. Εφαρμογή Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών (ΒΔΤ) που αφορούν την κατανάλωση νερού σε όσες βιομηχανικές δραστηριότητες υπάγονται στην Οδηγία 96/61/ΕΚ και για όσες προβλέπονται σχετικές ΒΔΤ

16. Εφαρμογή των εγκεκριμένων Σχεδίων Διαχείρισης Υδατικών Πόρων των υδρολογικών διαμερισμάτων της χώρας από υδροβόρες βιομηχανικές δραστηριότητες

17. Προώθηση μέτρων εξυγίανσης εδαφών στις βιομηχανικές περιοχές (π.χ. σε χώρους εγκαταστάσεων επεξεργασίας πετρελαιοειδών) ή σε περιοχές μεμονωμένων βιομηχανιών με μεγάλη εξορυκτική δραστηριότητα
18. Έλεγχος εφαρμογής των ΒΔΤ μέσω της διαδικασίας έγκρισης περιβαλλοντικών όρων.
19. Δημιουργία μητρώου EPER (Ευρωπαϊκό Μητρώο Εκπομπών Ρυπογόνων).

5.1.5.2 Προτεινόμενο σύστημα παρακολούθησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Οι κατευθύνσεις για μηχανισμούς εφαρμογής, παρακολούθησης και ελέγχου της χωρικής ανάπτυξης της βιομηχανίας, οι οποίες περιλαμβάνονται σε παράρτημα του Ειδικού Πλαισίου κρίνονται από την ΣΜΠΕ ως ικανοποιητικές και σε σχέση με το περιβάλλον, αλλά δεν είναι προσανατολισμένες προς κάθε περιβαλλοντικό στόχο και η απλή παράθεσή τους στο κείμενο του ειδικού πλαισίου δεν βοηθά στην αποδοτική εφαρμογή τους. Έτσι, η ΣΜΠΕ προτείνει τον εμπλουτισμό του Ειδικού Πλαισίου με την περιγραφή ενός συστήματος παρακολούθησης ανά περιβαλλοντικό πεδίο σε αντιστοιχία με τις περιβαλλοντικές παραμέτρους που προτείνονται από την Οδηγία ΣΠΕ και με τη σειρά σημαντικότητας που έχουν οι επιπτώσεις της βιομηχανικής δραστηριότητας σε αυτές.

Το σύστημα αυτό θα περιλαμβάνει εκτός από την δημιουργία και λειτουργία μηχανισμού παρακολούθησης του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, από την παρακολούθηση της λειτουργίας των βιομηχανικών μονάδων μέσω της τήρησης των αρχείων Εγκρίσεων Περιβαλλοντικών Όρων και Μητρώου Εκπομπών Ρυπογόνων Βιομηχανιών, από τη χρήση δεδομένων και πληροφοριών από τις καταγραφές και μετρήσεις των υφισταμένων συστημάτων– δικτύων παρακολούθησης διαφόρων περιβαλλοντικών παραμέτρων, από τη χρησιμοποίηση των στοιχείων Βάσεων Δεδομένων Περιβαλλοντικής Πληροφόρησης αλλά και των αποτελεσμάτων από μελέτες σε τοπικό επίπεδο με περιεχόμενο που να αφορά τη βιομηχανική δραστηριότητα και εξειδικευμένα τοπικά περιβαλλοντικά προβλήματα, επίσης τη χρήση δεικτών που θα είναι κοινώς αποδεκτοί και χρησιμοποιήσιμοι και από τα άλλα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.

Επιπρόσθετα, η παρούσα ΣΜΠΕ κρίνει ότι το σύστημα αυτό θα είναι πιο αποτελεσματικό και χρήσιμο, εάν εφαρμοστεί σε συνδυασμό με την κάλυψη αναγκών για άλλα Σχέδια και Αναπτυξιακά προγράμματα. Σε κάθε περίπτωση, το σύστημα παρακολούθησης που προτείνεται στην παρούσα μελέτη για τη Βιομηχανία πρέπει να αρχίσει να υλοποιείται σταδιακά, και να ολοκληρωθεί με την ωρίμανση όλων των Ειδικών Πλαισίων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Το σύστημα αυτό μπορεί να περιλαμβάνει τους παρακάτω δείκτες ανά περιβαλλοντική παράμετρο:

Ατμόσφαιρα – Κλιματικοί παράγοντες

Ως προς την ατμόσφαιρα, προτείνονται ως δείκτες παρακολούθησης των επιπτώσεων από τη χωροθέτηση της βιομηχανίας:

Α) Οι ετήσιες εκπομπές αερίων ρύπων (από το Μητρώο EPER)

Β) Μεταβολή της συγκέντρωσης SO_2, NOx, PM_{10}, O_3 κι άλλων κατά περίπτωση ρύπων σε σταθμούς βιομηχανικής συγκέντρωσης.

Για τους κλιματικούς παράγοντες και σε συμφωνία με την Οδηγία 2003/87/ΕΚ σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου και της σχετικής ελληνικής νομοθεσίας ΚΥΑ 54409/2632/27-12-2004 , το σύστημα παρακολούθησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου εφαρμόζεται πλήρως.

Επομένως, στο τομέα αυτό προτεινόμενος δείκτης είναι η συνεισφορά της βιομηχανίας στη μεταβολή των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Πληθυσμός και Ανθρώπινη Υγεία

Στο πλαίσιο της παρούσας ΣΠΕ δεν προτείνεται κάποιος δείκτης (π.χ. δείκτης θνησιμότητας) λόγω των αδυναμιών που κρύβει η γενικευμένη προσέγγιση της συσχέτισης προβλημάτων υγείας (συνήθως του αναπνευστικού) με την αέρια ρύπανση που οφείλεται σε βιομηχανική δραστηριότητα. του προβλήματος. Πάντως, στις περιοχές της βιομηχανικής συγκέντρωσης καλό είναι να εκπονούνται σε τακτά

χρονικά διαστήματα επιδημιολογικές μελέτες για τη σύνδεση προβλημάτων υγείας με τη ρύπανση και την προερχόμενη από βιομηχανική δραστηριότητα, ώστε να διαφαίνονται έγκαιρα τυχόν προβλήματα και να αντιμετωπίζονται.

Έδαφος

Προτείνεται να παρακολουθούνται οι αλλαγές στις χρήσεις γης και η αξιολόγηση της συμμόρφωσης με το προτεινόμενο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη βιομηχανία. Έτσι, οι προτεινόμενοι δείκτες είναι

- Μεταβολή στις χρήσεις γης
- Αριθμός εγκατεστημένων βιομηχανικών μονάδων στις διάφορες κατηγορίες υποδοχέων
- Αριθμός αποκαταστάσεων χώρων που έχουν ρυπανθεί κατά το παρελθόν από βιομηχανικές δραστηριότητες

Ύδατα

Στο περιβαλλοντικό θέμα των υδάτων, εκτός από τα υφιστάμενα μέσα παρακολούθησης της ποιότητας των υδάτων, προτείνονται και οι εξής δείκτες και οι οποίοι πρέπει να αναλύονται σε μια σειρά παραμέτρων αναλόγως του είδους των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται σε μια περιοχή, είναι:

- Η ποιότητα υπογείων υδάτων
- Η ποιότητα επιφανειακών υδάτων
- Η ποιότητα πόσιμου νερού
- Η κατανάλωση βιομηχανικού νερού στους οργανωμένους υποδοχείς.

Βιοποικίλότητα – Χλωρίδα, Πανίδα

Η παροχή των απαιτούμενων στοιχείων από φορείς που καταγράφουν την κατάσταση της ελληνικής βιοποικιλότητας καθώς επίσης και η τακτική τους ενημέρωση θα συνδράμει αποτελεσματικά στην εξαγωγή των παρακάτω δεικτών:

- μεταβολή πληθυσμού ειδών χλωρίδας και πανίδας κατά είδος (Ρυθμός μείωσης ή αύξησης των πληθυσμών των προστατευόμενων ειδών),
- μεταβολές βιοποικιλότητας
- μεταβολές εκτάσεων οικοτόπων.

Υλικά περιουσιακά στοιχεία

Προτείνεται να παρακολουθούνται

- οι αλλαγές στις χρήσεις γης καθώς και οι μεταβολές της αξίας της γης σε περιοχές.

Πολιτιστική Κληρονομιά

Προτείνεται η παρακολούθηση της αλλαγής των στοιχείων της πολιτιστικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς.

Τοπίο

Προτείνεται η παρακολούθηση του δείκτη: βαθμός μεταβολής τοπίου

5.1.6 Στοιχεία κανονιστικής πράξης

Η κανονιστική πράξη θα περιλαμβάνει συνοπτικά τα κύρια μέτρα και κατευθύνσεις του ειδικού πλαισίου, μαζί με τα συμπληρωματικά και εκείνα που αφορούν το σύστημα παρακολούθησης, που προτείνονται από την ΣΜΠΕ. Σαν ένα γενικό σχόλιο το οποίο στη συνέχεια στηρίζει η ΣΜΠΕ με αποδεικτικά στοιχεία είναι ότι η ισχύουσα περιβαλλοντική νομοθεσία θέτει όρια για τη διάθεση ρυπογόνων ουσιών στην ατμόσφαιρα και στα ύδατα, καθώς και για την παραγωγή και διαχείριση των αποβλήτων και καλύπτει επαρκώς τις απαιτήσεις πρόληψης των επιπτώσεων από τη βιομηχανική δραστηριότητα στο περιβάλλον. Η μοναδική νέα πρόταση, κανονιστικού χαρακτήρα, που γίνεται σε αυτό το κεφάλαιο της ΣΜΠΕ είναι ότι κατά την ΠΠΕΑ θα πρέπει για τις επιχειρήσεις που ανήκουν στη SEVESO II να δίνονται εκ μέρους της

εγκατάστασης και στοιχεία που να αφορούν τα προβλεπόμενα Σχέδια Αντιμετώπισης Τεχνολογικών Ατυχημάτων.

Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει η ΣΜΠΕ ως προς την κανονιστική πράξη είναι ότι δεν απαιτείται η έκδοσή της για το Ειδικό Πλαίσιο για τη Βιομηχανία, αφού μπορεί να θεωρηθεί ότι αυτή συμπίπτει με την έγκριση του Εδικού Πλαισίου. Στην περίπτωση που θα ισχύσει η παραπάνω εκδοχή, τα αναφερόμενα στο κεφάλαιο αυτό θα παύουν να ισχύουν.

5.1.7 Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ

Δεν αντιμετωπίστηκαν δυσκολίες άξιες αναφοράς πέραν από κάποιες ελλείψεις στις αναλυτικές προδιαγραφές αλλά και στην εγχώρια και ξένη βιβλιογραφία, που θα βοηθούσαν τους μελετητές στην σύνταξη της ΣΜΠΕ.

5.1.8 Βασικές μελέτες και έρευνες

Στο παρόν κεφάλαιο ουσιαστικά γίνεται μία επιγραμματική και επιλεκτική αναφορά στις πιο σημαντικές μελέτες, κατά τη κρίση των μελετητών της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου για τη Βιομηχανία που προτείνονται αναλυτικά μέσα από το σχέδιο της ΚΥΑ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, και οι οποίες θα οδηγήσουν σε δράσεις θεσμικού χαρακτήρα. Οι μελέτες που έχουν άμεση προτεραιότητα είναι οι εξής:

1. Μελέτη για την αναμόρφωση του συστήματος δημιουργίας οργανωμένων υποδοχέων βιομηχανικών και άλλων δραστηριοτήτων
2. Μελέτη για την Τροποποίηση των προδιαγραφών εκπόνησης των ΣΑΤΑΜΕ (μελετών ασφαλείας)
3. Μελέτη για τη θέσπιση ειδικής διαδικασίας χωροθέτησης και χωρικής οργάνωσης για τις βιομηχανικές επενδύσεις μείζονος σημασίας για την εθνική οικονομία

4. Υλοποίηση των Σχεδίων Δράσης για τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης των αστικών κέντρων

Ως δεύτερης (χρονικά) προτεραιότητας προτείνονται οι παρακάτω μελέτες:

1. Μελέτη για την κατάρτιση των προδιαγραφών εκπόνησης των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
2. Μελέτες για την εναρμόνιση των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
3. Εναρμόνιση και επικαιροποίηση των Ρυθμιστικών Σχεδίων Αθήνας και Θεσσαλονίκης
4. Μελέτη για την τροποποίηση των προδιαγραφών εκπόνησης των Ρυθμιστικών Σχεδίων του ν. 2508/97
5. Μελέτη για την τροποποίηση του συστήματος χρήσεων γης που χρησιμοποιούνται από τα πολεοδομικά σχέδια
6. Μελέτη για τον εντοπισμό βιομηχανικών δραστηριοτήτων με έντονες ανάγκες αστικής διάσπαρτης χωροθέτησης
7. Μελέτη τροποποίησης της ταξινόμησης των βιομηχανικών δραστηριοτήτων σε βαθμούς όχλησης που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο πολεοδομικών διατάξεων
8. Μελέτη τροποποίησης των προδιαγραφών εκπόνησης των ΓΠΣ και των ΣΧΟΟΑΠ
9. Μελέτες τροποποίησης / αναθεώρησης των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) και των Σχεδίων Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτών Πόλεων (ΣΧΟΟΑΠ)
10. Μελέτες τροποποίησης / αναθεώρησης των Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) και λοιπών σχεδίων χρήσεων γης στον εξωαστικό χώρο
11. Σύστημα παρακολούθησης-ενημέρωσης για την εφαρμογή της Οδηγίας για την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Έλεγχο της ρύπανσης και την παρακολούθηση των αερίων εκπομπών από τη βιομηχανία (EPER)
12. Μελέτη για τη δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης και αξιολόγησης της εφαρμογής του Ειδικού Πλαισίου για τη Βιομηχανία

Τέλος αναφέρονται οι μελέτες εκ μέρους των βιομηχανιών που προβλέπονται από τη νομοθεσία, όπως Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, μελέτες Στρατηγικής Εκτίμησης Επιπτώσεων για τους οργανωμένους υποδοχείς και για Βιομηχανικές μονάδες που υπάγονται στην IPPC Έκθεση εφαρμογής Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών.

5.2 Κριτική της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία

Σε αυτό το σημείο επιχειρείται μία κριτική της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου για τη Βιομηχανία και η οποία για να είναι πιο κατανοητή και αναλυτική θα πραγματοποιηθεί με βάση τις εξής ενότητες:

1. Έκταση- δομή/ διάρθρωση των κεφαλαίων της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Βιομηχανίας
2. Περιεχόμενο της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Βιομηχανίας ανά κεφάλαιο

5.2.1 Έκταση- δομή/ διάρθρωση των κεφαλαίων της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Βιομηχανίας

Αρχικά, θα λέγαμε ότι η ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Βιομηχανίας είναι της έκτασης των 252 σελίδων (χωρίς τα παραρτήματα), επαρκούς για τον πολύπλοκο χαρακτήρα αυτού του είδους σχεδίου, που αφορά έναν τομέα αλλά περιλαμβάνει κατευθύνσεις για όλο τον εθνικό χώρο. Η παραπάνω διαπίστωση ενισχύεται και από το γεγονός ότι το μεγαλύτερο τμήμα του κειμένου καταλαμβάνουν τα κεφάλαια θεμελιώδους σημασίας με πρώτο εκείνο της εκτίμησης, αξιολόγησης και αντιμετώπισης των επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου, δεύτερο την περιγραφή του περιβάλλοντος (στη μισή έκταση από το προηγούμενο) και έπειτα τα κεφάλαια «Σκοπιμότητα και στόχοι του σχεδίου» και «Περιγραφή του σχεδίου», εξυπηρετώντας απόλυτα το στόχο της ΣΠΕ που είναι η αναλυτική και ολοκληρωμένη εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου στο περιβάλλον. Το γεγονός, λοιπόν, της κάλυψης του μεγαλύτερου μέρους της μελέτης με το κεφάλαιο των επιπτώσεων (περίπου το 1/3), αποτελεί το συγκριτικό της πλεονέκτημα. Επιπλέον, ένα άλλο στοιχείο που διευκολύνει τον αναγνώστη αυτής της ΣΜΠΕ είναι ότι η περιγραφή του περιβάλλοντος είναι συνοπτική, περιλαμβάνοντας τα πιο σημαντικά στοιχεία του περιβάλλοντος με τα υφιστάμενα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Ως προς τη δομή/ διάρθρωση της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Βιομηχανίας θα επισημαίναμε ότι τηρείται απόλυτα η σειρά των κεφαλαίων όπως ορίζονται από την

ΚΥΑ- ΣΠΕ, καθώς επίσης και το κάθε κεφάλαιο περιλαμβάνει υποκεφάλαια με πληροφορίες που ικανοποιούν καθ' όλα τις προδιαγραφές της ΚΥΑ 107017/28.08.2006.

5.2.2 Περιεχόμενο της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- Βιομηχανίας ανά κεφάλαιο

Στο υποκεφάλαιο αυτό εκτός από κάποιες γενικές παρατηρήσεις θα επισημανθούν κάποια σχόλια για κάθε ένα κεφάλαιο που απαρτίζει την ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου για τον Τουρισμό. Για λόγους κυρίως ουσίας και ύστερα συντομίας δεν θα περιληφθεί κριτική θεώρηση για τα κεφάλαια της μη τεχνικής περίληψης, των γενικών στοιχείων και των παραρτημάτων.

5.2.2.1 Γενικές παρατηρήσεις

Η ΣΜΠΕ λειτουργεί παράλληλα με την ΚΥΑ και το Ε.Π.Σ.Χ.Α.Α. για τη Βιομηχανία, διατυπώνει τους στόχους και τις κατευθύνσεις του σχεδίου, δίνοντας έμφαση στην φιλοπεριβαλλοντική τους διάσταση, ενώ ταυτόχρονα όπου χρειάζεται προτείνει αλλαγές ή συμπληρώσεις σε κάποια μέτρα, στοχεύοντας την μεγαλύτερη πρόληψη του περιβάλλοντος. Σε αυτή την περίπτωση, ο χαρακτήρας της ΣΜΠΕ είναι στρατηγικός κυρίως για το λόγο ότι όχι μόνο δεν απομονώνει το περιβάλλον από τις άλλες παραμέτρους της βιώσιμης ανάπτυξης (κοινωνική συνοχή, οικονομική ανάπτυξη) με τα προτεινόμενα μέτρα προστασίας του αλλά και προσπαθεί να προωθήσει την ισόρροπη ανάπτυξη ανάμεσα και στους τρεις προαναφερόμενους πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης. Επιπρόσθετα, διακρίνεται για την επιστημονικότητά της, την ,όσο το δυνατόν μεγαλύτερη, τεκμηρίωση της λογικής επιλογών στις κατευθύνσεις του σχεδίου αλλά και την αναλυτικότητα σε τομείς που χρήζουν περαιτέρω ανάπτυξης.

Τέλος, τα επίσης θετικά σημεία που παρουσιάζει είναι α) η παροχή μεγάλου αριθμού εναλλακτικών δυνατοτήτων που συνδυάζονται μεταξύ τους, παρουσιάζοντας εξ' αρχής τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους, β) η μη απομόνωση του συγκεκριμένου ΕΠΧΣΑΑ σε σχέση με τα υπόλοιπα (Τουρισμού, ΑΠΕ) αλλά η

προώθηση της συνεργασίας για κάποια θέματα που άπτονται και των άλλων πλαισίων και γ) η ρεαλιστικότητα των κατευθύνσεων που προτείνει αλλά και των μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος είτε αυτό είναι ανθρωπογενές είτε φυσικό.

5.2.2.2 Σκοπιμότητα και στόχοι του ΕΠΧΣΑΑ- Βιομηχανίας

Στο κεφάλαιο αυτό η ΣΜΠΕ της Βιομηχανίας περιλαμβάνει εκτός από τους στόχους του σχεδίου, αναλυτικά τους κοινοτικούς και εθνικούς περιβαλλοντικούς στόχους, το οποίο αποτελεί στοιχείο για την καλύτερη κατανόηση των στόχων περιβαλλοντικής προστασίας, ενώ αναφέρεται εκτενέστερα, χωρίς να υπάρχει ιδιαίτερος λόγος στην κείμενη νομοθεσία ανά περιβαλλοντική παράμετρο. Μία συνοπτικότερη αναφορά θα ήταν πιο εύληπτη και επιτυχημένη.

5.2.2.2 Περιγραφή του ΕΠΧΣΑΑ- Βιομηχανίας

Στο κεφάλαιο αυτό ορίζονται όσο το δυνατόν πιο συνοπτικά οι κατευθύνσεις που ορίζει το σχέδιο. Αποτελείται από πλήθος κατευθύνσεων που προσπαθεί να λάβει υπόψη σφαιρικά και στρατηγικά την υφιστάμενη χωρική κατανομή της βιομηχανίας μετ προβλήματα που παρουσιάζει και τις κατευθύνσεις του πλαισίου που λύσουν τα παραπάνω προβλήματα.

5.2.2.3 Εναλλακτικές δυνατότητες

Στην ΣΜΠΕ της Βιομηχανίας αναλύονται διεξοδικά οι εναλλακτικές δυνατότητες χωροθέτησης της βιομηχανίας και μάλιστα με συνδυαστικό τρόπο, απόδειξη της στρατηγικότητας της μελέτης αυτής.

5.2.2.4 Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος

Σχετικά συνοπτική περιγραφή της κατάστασης του περιβάλλοντος, με μικρή σύνδεση με την ανάλυση των στόχων αλλά ένα κυρίως θετικό στοιχείο που την διακρίνει είναι η ξεχωριστή αναφορά των προβλημάτων ανά περιβαλλοντική παράμετρο.

5.2.2.5 Εκτίμηση, Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου

Το συγκριτικό πλεονέκτημα της μελέτης αυτής είναι η εκτενέστατη και τεκμηριωμένη εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου στο περιβάλλον που λαμβάνει υπόψη όχι μόνο περιβαλλοντικά κριτήρια άλλα και κοινωνικοοικονομικά. Στο μόνο σημείο που πάσχει είναι ότι δεν γίνεται λόγος για τις επιπτώσεις από τις σημειακές χωροθετήσεις, οι οποίες είναι αρνητικές. Σε ποιο βαθμό οι αρνητικές αυτές επιπτώσεις αντισταθμίζονται από τις θετικές της οργανωμένης δόμησης; Στη συνέχεια περιλαμβάνει κάπως συνοπτικά τα μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων που εντοπίστηκαν προηγουμένως καθώς επίσης αναλυτικά ανά περιβαλλοντική παράμετρο το προτεινόμενο σύστημα παρακολούθησης.

5.2.2.6 Στοιχεία κανονιστικής πράξης

Στη ΣΜΠΕ της Βιομηχανίας τα προτεινόμενα στοιχεία κανονιστικής πράξης προτείνονται με εκείνα του πλαισίου, με εξαίρεση την πρόταση να παρέχονται στοιχεία που να αφορούν ΣΑΤΧΑ κατά την ΠΠΕΑ για τη χωροθέτηση επιχειρήσεων που ανήκουν στη Seveso II.

5.2.2.7 Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ

Αναφέρθηκε η έλλειψη προδιαγραφών από την ΚΥΑ ΣΠΕ και εκτενούς διεθνούς και εγχώριας βιβλιογραφίας που θα βοηθούσε στην εκπόνηση της ΣΜΠΕ.

5.2.2.8 Βασικές μελέτες και έρευνες

Παρουσιάζονται αναλυτικά και διαχωρισμένες σε τρεις κατηγορίες για την εύκολη σύλληψη τους από το ενδιαφερόμενο κοινό

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει μία σύντομη περιγραφή της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), της οποίας η ανάθεση έγινε από τη Διεύθυνση Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και μία αξιολόγηση της ΣΜΠΕ αυτής. Μέσα από αυτή την περιγραφή, θα αναλυθούν εκτενέστερα η σκοπιμότητα/ οι στόχοι του ειδικού πλαισίου για τις ΑΠΕ, οι εναλλακτικές δυνατότητες καθώς επίσης και η εκτίμηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου, για το λόγο ότι θεωρούνται τα πιο νευραλγικά τμήματα μιας ΣΜΠΕ. Προηγουμένως, θα παρουσιαστεί ένα σύντομο ιστορικό της δημοσιοποίησης του Σχεδίου ΚΥΑ του ΕΠΧΣΑΑ των ΑΠΕ, της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου και την διαδικασία γνωμοδότησης από το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας

Σύντομο ιστορικό

Το Σχέδιο ΚΥΑ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ καθώς και η ΣΜΠΕ που το συνοδεύει, ήταν τα πρώτα κείμενα που αφορούσαν τον τομεακό σχεδιασμό που επιχειρούσε το ΥΠΕΧΩΔΕ και η δημοσιοποίησή του στις 06/02/2007 (πρώτη έκδοση) και στις 14/01/2007 αντίστοιχα, με την ανάρτησή τους στην ιστοσελίδα του ΥΠΕΧΩΔΕ. Εντούτοις, στην ίδια ιστοσελίδα δεν έχει οριστεί η προθεσμία κατάθεσης των απόψεων στα πλαίσια της διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης. Μετά από τρεις μήνες αναρτήθηκε και η υποστηρικτική μελέτη που είχε ανατεθεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ σε μελετητές, το οποίο βοηθούσε περισσότερο στην κατανόηση των δεδομένων της ανάλυσης και σύνθεσης, των πληροφοριών, της αιτιολόγησης των επιλογών και των επιστημονικών κριτηρίων που αποτέλεσαν το υπόβαθρο της ΚΥΑ Το οικείο σχέδιο ΚΥΑ και η ΣΜΠΕ τέθηκαν προς διαβούλευση χωρίς να γνωστοποιείται η εν λόγω μελέτη και τα συμπεράσματά της. Δεν είναι γνωστά, συνεπώς, τα δεδομένα ανάλυσης και σύνθεσης, οι πληροφορίες, οι εκτιμήσεις, η αιτιολόγηση των επιλογών, και τα επιστημονικά κριτήρια που αποτέλεσαν το υπόβαθρο της ΚΥΑ. Έτσι, η πρόσβαση του κοινού σε όλα τα κείμενα του Ειδικού Πλαισίου αποτελεί ένα κίνητρο για εποικοδομητική, αντικειμενική και επωφελής κριτική για τη βελτίωση και πληρότητα του ΕΠΧΤ γνωρίζοντας το πλήρες υπόβαθρο και τα

επιχειρήματα στήριξης της πρότασης του πλαισίου. Όσον αφορά τις συνεδριάσεις του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας, σε συνομιλία με υπάλληλο της Διεύθυνσης Χωροταξίας, κο Κουκά, που συμμετείχε στο Συμβούλιο αυτό, μου γνωστοποιήθηκε ότι υπήρξαν αλλεπάλληλες συνεδριάσεις, οι οποίες τελεσφόρησαν το Μάρτιο του 2008 με τη θετική γνωμοδότηση.

6.1 Παρουσίαση της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ

6.1.1 Σκοπιμότητα και στόχοι του Σχεδίου

Ο σκοπός του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ) επιμερίζεται σε τρεις πτυχές που συνδέονται μεταξύ τους:

1. τη διαμόρφωση πολιτικών χωροθέτησης έργων ΑΠΕ, ανά κατηγορία δραστηριότητας και κατηγορία χώρου, βάσει των διαθέσιμων στοιχείων.
2. η καθιέρωση κριτηρίων χωροθέτησης που θα επιτρέπουν αφενός τη δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων ΑΠΕ και αφετέρου την αρμονική ένταξη τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
3. δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης των εγκαταστάσεων ΑΠΕ, ώστε να επιτευχθεί ανταπόκριση στους στόχους των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών για την ενέργεια και το περιβάλλον.

Συνολικά, με το Ειδικό Πλαίσιο επιδιώκεται να παρασχεθεί ένα σαφέστερο πλαίσιο στις αδειοδοτούσες αρχές και τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις για το ποιές περιοχές είναι κατάλληλες για εγκατάσταση, από χωροταξικής άποψης, περιορίζοντας με αυτό τον τρόπο τις αβεβαιότητες και τις συγκρούσεις χρήσεων γης που συχνά εμφανίζονται κατά την εφαρμογή των έργων. Παράλληλα, στο Ειδικό Πλαίσιο προβλέπεται και το Πρόγραμμα Δράσης για την αποτελεσματική εφαρμογή του, δηλαδή τα αναγκαία μέτρα, ενέργειες και οι δράσεις, οι φορείς που καλούνται να ανταποκριθούν και οι πηγές χρηματοδότησης.

Όσον αφορά τους στόχους του Ειδικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ διακρίνονται σε ειδικούς στόχους ανά κατηγορία ανανεώσιμων πηγών, δηλαδή:

- Στις αιολικές εγκαταστάσεις,
- Στα μικρά υδροηλεκτρικά έργα (μΥΗΕ)
- Στις λοιπές μορφές ΑΠΕ, που συνίστανται στην εκμετάλλευση της ηλιακής ενέργειας, της ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο και της γεωθερμικής ενέργειας

6.1.1.1Ειδικοί στόχοι για τις αιολικές εγκαταστάσεις

Στα πλαίσια των εθνικών πολιτικών, αναμένεται ότι η παραγόμενη από αιολικές εγκαταστάσεις ενέργεια να καλύψει περισσότερο από το 50% περίπου της παραγόμενης από ΑΠΕ ενέργειας, με πιθανότητες να κινηθεί προς το 87%. Ως εκ τούτου προβλέπεται ιδιαίτερα σημαντική αύξηση της εγκατάστασης αιολικών σταθμών που θέτει άμεσα και επιτακτικά την ανάγκη ορθολογικού προγραμματισμού και σχεδιασμού του τόπου και του τρόπου εγκατάστασής τους.

Στο πλαίσιο του σχεδιασμού αυτού, η ύπαρξη εκμεταλλεύσιμου αιολικού δυναμικού, λαμβάνεται υπόψη ως κριτήριο χωροθέτησης ιδιαίτερης βαρύτητας, που περιορίζει τις χωροθετικές επιλογές της δραστηριότητας, χωρίς να υποτιμούνται άλλες παράμετροι της αρμονικής ένταξης της δραστηριότητας στο περιβάλλον, όπως ιδίως η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, η συμβατότητα με άλλες χρήσεις κ.ά.

Στο πλαίσιο αυτό, ο χωροταξικός σχεδιασμός των αιολικών εγκαταστάσεων επιδιώκει τρεις αλληλένδετους στόχους:

Α) Στον εντοπισμό, με βάση τα διαθέσιμα *σε* εθνικό επίπεδο στοιχεία αιολικού δυναμικού, κατάλληλων περιοχών που θα επιτρέπουν, ανάλογα με τις χωροταξικές και περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητες τους:

i) τη μεγαλύτερη δυνατή χωρική συγκέντρωση των αιολικών εγκαταστάσεων

ii) την επίτευξη οικονομιών κλίμακας στα απαιτούμενα δίκτυα.

Β) Στην καθιέρωση κανόνων- κριτηρίων χωροθέτησης που θα επιτρέπουν αφενός την δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας και αφετέρου την αρμονική ένταξη τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον και στο τοπίο.

Γ) Τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης των αιολικών εγκαταστάσεων, ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή ανταπόκριση στους στόχους των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.

6.1.1.2 Ειδικοί στόχοι για τα μικρά υδροηλεκτρικά έργα

Η αξιοποίηση του υδροδυναμικού αποτελεί οπωσδήποτε έναν σημαντικό εθνικό στόχο, με τα ποσοστά συμμετοχής στην προβλεπόμενη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας για το 2010 να ανέρχονται σε 46% από τα μεγάλα και 5% από τα μικρά υδροηλεκτρικά έργα. Το υδροδυναμικό αποτελεί μια ανανεώσιμη πηγή ενέργειας, με σημαντικά πλεονεκτήματα σε σύγκριση με τις άλλες ανανεώσιμες μορφές ενέργειας, ιδίως λόγω της υψηλής ενεργειακής απόδοσης και της δυνατότητας συνδυασμού με άλλες χρήσεις νερού. Παράλληλα, διαφαίνεται ότι η ετήσια παραγωγή ενέργειας από μικρά υδροηλεκτρικά έργα μπορεί να είναι αξιόλογη, λόγω του μεγάλου πλήθους αξιοποιήσιμων θέσεων.

Η κατασκευή και λειτουργία των μικρών υδροηλεκτρικών έργων (μΥΗΕ), δηλαδή μεγέθους εγκατεστημένης ισχύος μέχρι 15 MW_e, ενδέχεται να προκαλέσει

επιπτώσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον των περιοχών εγκατάστασής τους, τόσο εξαιτίας κάθε έργου αυτοτελώς, όσο και κυρίως λόγω της συνδυασμένης δράσης των μικρών υδροηλεκτρικών έργων και των συνοδών τους έργων (οδοποιΐα κ.λ.π.), που προτείνονται να εγκατασταθούν το ένα δίπλα στο άλλο στον ίδιο ποταμό - χείμαρρο.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω στοιχεία, οι στόχοι του Ειδικού Πλαισίου αναφορικά με το χωροταξικό σχεδιασμό των μΥΗΕ είναι οι εξής:

Α) Ο εντοπισμός των υδατικών διαμερισμάτων με εκμεταλλεύσιμο υδραυλικό δυναμικό.

Β) Ο προσδιορισμός περιοχών ασυμβατότητας/ αποκλεισμού, μέσα στις οποίες πρέπει να αποκλεισθεί η χωροθέτηση των μΥΗΕ και των συνοδευτικών τους έργων.

Γ) Η εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας των υποδοχέων (υδατορευμάτων) μΥΗΕ.

Δ) Ο καθορισμός κριτηρίων και κανόνων ένταξης των μΥΗΕ στο φυσικό, πολιτιστικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής εγκατάστασης.

6.1.1.3 Ειδικοί στόχοι για τις λοιπές μορφές ΑΠΕ

Πέρα από την αιολική ενέργεια και την υδραυλική ενέργεια των υδατορευμάτων, οι άλλες εκμεταλλεύσιμες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι: η ηλιακή ενέργεια, η βιομάζα ή/και τα βιοαέρια και η γεωθερμική ενέργεια.

Στο πλαίσιο των βασικών χωροταξικών στόχων, η χωροθέτηση των παραπάνω μορφών ΑΠΕ πρέπει να διέπεται από τους παρακάτω κανόνες:

Α) Να επιδιώκεται κατά περίπτωση η αναγνώριση περιοχών που παρίστανται ως κατάλληλες για την εγκατάσταση μορφών ΑΠΕ του παρόντος κεφαλαίου με βασικό κριτήριο τη διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων.

Β) Να προσδιορίζονται οι κατηγορίες ζωνών ασυμβατότητας/ αποκλεισμού που περιλαμβάνουν, τις ασύμβατες χρήσεις και την τήρηση όπου απαιτείται ελάχιστων αποστάσεων από αυτές.

6.1.2 Περιγραφή του Σχεδίου

Αρχικά, αναπτύσσεται ο τριπλός σκοπός του Ειδικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ, ο οποίος είναι:

1. Η διαμόρφωση πολιτικών χωροθέτησης έργων ΑΠΕ, ανά κατηγορία δραστηριότητας και κατηγορία χώρου, βάσει των διαθέσιμων σε εθνικό επίπεδο στοιχείων.
2. Η καθιέρωση κανόνων και κριτηρίων χωροθέτησης που θα επιτρέπουν αφενός την δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων ΑΠΕ και αφετέρου την αρμονική ένταξή τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
3. Η δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης των εγκαταστάσεων ΑΠΕ, ώστε να επιτευχθεί ανταπόκριση στους στόχους των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το Ειδικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ, το πεδίο εφαρμογής του οριοθετείται στις αιολικές εγκαταστάσεις, στα μικρά υδροηλεκτρικά έργα και στις λοιπές μορφές ΑΠΕ που συνίστανται σε εγκαταστάσεις εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας, της ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο και της γεωθερμικής ενέργειας.

Στη συνέχεια, το Ειδικό Πλαίσιο υποδιαιρείται σε κεφάλαια με κανόνες χωροθέτησης των τεχνολογιών αξιοποίησης των ΑΠΕ σε κάθε παράμετρο του πεδίου εφαρμογής του που ορίστηκε παραπάνω. Επομένως, διαγραμματικά έχουμε την εξής δομή:

Α) Κανόνες χωροθέτησης των αιολικών εγκαταστάσεων

Α1) Διάκριση του εθνικού χώρου σε κατηγορίες

Α1.1) Ηπειρωτική Χώρα, συμπεριλαμβανομένης της Εύβοιας

Α1.1.1) Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας (ΠΑΠ), περιοχές που διαθέτουν διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα για την εγκατάσταση αιολικών σταθμών, ενώ ταυτόχρονα προσφέρονται από απόψεως επίτευξης των χωροταξικών στόχων

Α1.1.2) Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας (ΠΑΚ), περιοχές που δεν εμπίπτουν σε ΠΑΠ αλλά διαθέτουν ικανοποιητικό εκμεταλλεύσιμο αιολικό δυναμικό, και προσφέρονται για το λόγο αυτό για την χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων.

Α1.2) Αττική

Α1.3) Κατοικημένα νησιά Ιονίου και Αιγαίου, περιλαμβάνοντας και την Κρήτη

Α1.4) Υπεράκτιος θαλάσσιος χώρος και ακατοίκητες βραχονησίδες

Α2) Κριτήρια χωροθέτησης αιολικών μονάδων

Α2.1) Περιοχές αποκλεισμού

Α2.2) Ζώνες ασυμβατότητας

Α2.3) Ηπειρωτική Χώρα, συμπεριλαμβανομένης της Εύβοιας

Α2.3.1) Μέγιστη πυκνότητα

Α2.3.2) Κανόνες ένταξης στο τοπίο

Α2.4) Αττική

Α2.4.1) Φέρουσα ικανότητα

Α2.4.2) Μέγιστη πυκνότητα

Α2.4.3) Κανόνες ένταξης στο τοπίο

Α2.5) Κατοικημένα νησιά Ιονίου και Αιγαίου, περιλαμβάνοντας και την Κρήτη

Α2.5.1) Μέγιστη πυκνότητα

Α2.5.2) Κανόνες ένταξης στο τοπίο

Α2.6) Υπεράκτιος θαλάσσιος χώρος και ακατοίκητες βραχονησίδες

Α2.6.1) Ειδικά κριτήρια χωροθέτησης

Α3) Έλεγχος και εφαρμογή των κανόνων και κριτηρίων χωροθέτησης αιολικών εγκαταστάσεων

Β) Κανόνες χωροθέτησης μικρών υδροηλεκτρικών έργων

Β1) Εντοπισμός υδατικών διαμερισμάτων με εκμεταλλεύσιμο υδραυλικό δυναμικό

Β2) Καθορισμός περιοχών αποκλεισμού

Β3) Εκτίμηση φέρουσας ικανότητας υποδοχέων Μικρών Υδροηλεκτρικών Έργων

Β4) Ειδικά κριτήρια χωροθέτησης Μικρών Υδροηλεκτρικών Έργων

Γ) Κανόνες χωροθέτησης λοιπών εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές

Γ1) Κριτήρια χωροθέτησης εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας

Γ1.1) Αναγνώριση περιοχών ως κατάλληλες

Γ1.2) Κατηγορίες ζωνών ασυμβατότητας/ αποκλεισμού που περιλαμβάνουν τις ασύμβατες χρήσεις και την τήρηση ελάχιστων αποστάσεων από αυτές

Γ2) Κριτήρια χωροθέτησης εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο

Γ2.1) Αναγνώριση περιοχών ως κατάλληλες με κριτήριο τη διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων

Γ2.2) Κατηγορίες ζωνών ασυμβατότητας/ αποκλεισμού που περιλαμβάνουν τις ασύμβατες χρήσεις και την τήρηση ελάχιστων αποστάσεων από αυτές

Γ3) Κριτήρια χωροθέτησης εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της γεωθερμικής ενέργειας

Γ3.1) Αναγνώριση περιοχών ως κατάλληλες με κριτήριο τη διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων

Γ3.2) Κατηγορίες ζωνών ασυμβατότητας/ αποκλεισμού που περιλαμβάνουν τις ασύμβατες χρήσεις και την τήρηση ελάχιστων αποστάσεων από αυτές

Γ4) Χωροθέτηση εγκαταστάσεων νέων μορφών ΑΠΕ, όπως η κυματική ενέργεια

Χάρτης 6.1: Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας

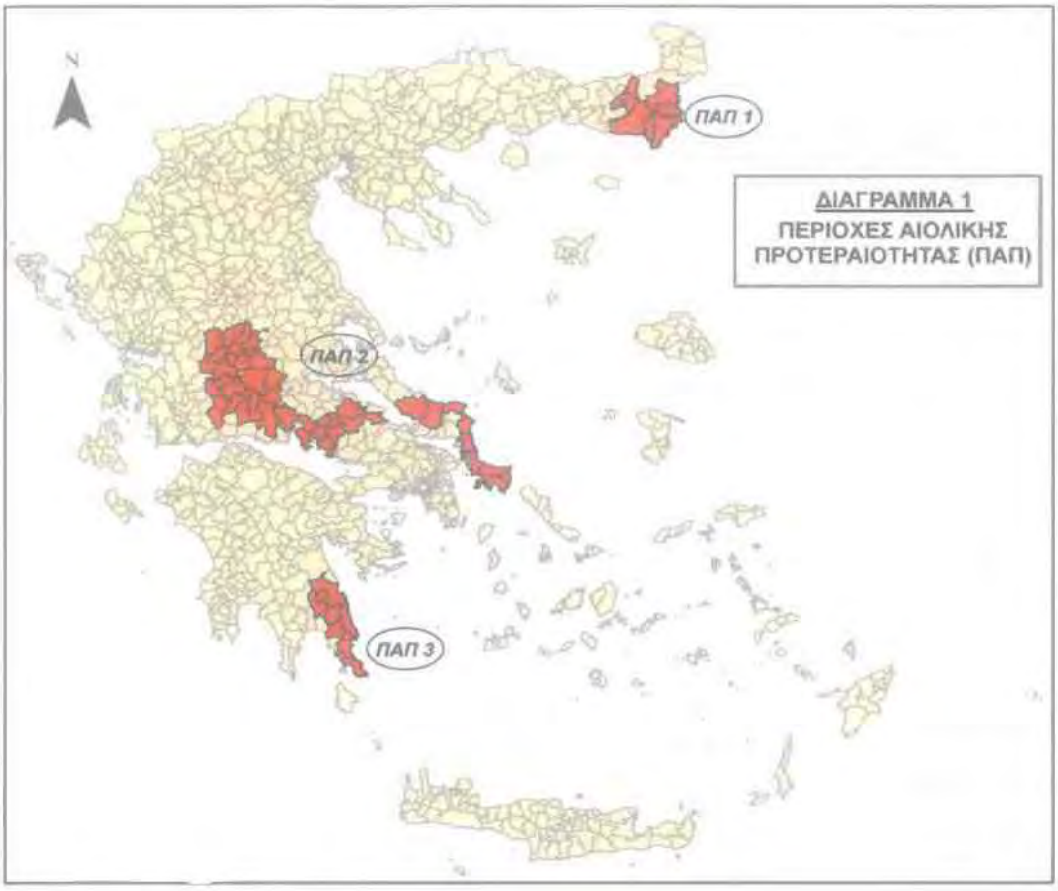

Πηγή: Σχέδιο ΚΥΑ ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ, 2007

Στο κεφάλαιο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι πέρα από τις προδιαγραφές της ΚΥΑ, η μελετητική ομάδα της ΣΜΠΕ επιχειρεί μία προκαταρκτική αξιολόγηση του Ειδικού Πλαισίου αναφορικά με το βαθμό ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης σε αυτό. Ουσιαστικά, κάνει μία αρχική περιβαλλοντική εκτίμηση της χωροθέτησης εγκαταστάσεων και έργων εκμετάλλευσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

6.1.3 Εναλλακτικές δυνατότητες

Κατά την προετοιμασία του Ειδικού Πλαισίου, εξετάστηκαν τέσσερις εναλλακτικές δυνατότητες, που αντιπροσώπευαν, ουσιαστικά, τέσσερις διαφορετικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις. Ο στόχος ήταν να εντοπιστεί εκείνη που θα εξασφάλιζε το καλύτερο αποτέλεσμα ως προς τους κανόνες και τα κριτήρια χωροθέτησης που θα επιτρέπουν αφενός τη δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων ΑΠΕ και αφετέρου την αρμονική

ένταξή τους στο περιβάλλον. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι εναλλακτικές δυνατότητες.

Εναλλακτική δυνατότητα 0: Διατήρηση της τρέχουσας κατάστασης, δηλαδή την συνέχισης χωροθέτησης των έργων ΑΠΕ μέσω της αδειοδότησης κάθε μεμονωμένου έργου.

Εναλλακτική δυνατότητα 1: Χωροθέτηση μέσω κατευθυντήριων γραμμών και με μετακύλιση των τελικών αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο, χωρίς πάγιους περιορισμούς αποστάσεων ή άλλων αποτρεπτικών παραμέτρων. Αυτή η μέθοδος, ως προς τις χωροταξικές διευθετήσεις αφήνει μεγάλο περιθώριο ελευθερίας στα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού να αποφασίζουν για την εφαρμογή των κατευθύνσεων που δεν δεσμεύουν τις μελλοντικές αποφάσεις βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων.

Εναλλακτική δυνατότητα 2: Προσέγγιση με κριτήρια χωροθέτησης εθνικού επιπέδου, προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες των περιοχών υποδοχής. Η προσέγγιση αυτή στοχεύει στη διερεύνηση και θέσπιση κριτηρίων χωροθέτησης για όλη τη χώρα, στα οποία ενσωματώνεται η απαραίτητη ευελιξία ώστε να ανταποκρίνονται στις ιδιαιτερότητες ανά περιοχή. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των κριτηρίων αυτών είναι: α) η διαμόρφωσή τους μία και μοναδική φορά αλλά και η επί μακρόν ισχύ τους μέχρις ότου χρειαστεί αναθεώρηση, β) η διαμόρφωσή τους που διακρίνεται για την επιστημονικότητά της και τη διαφάνειά της.

Εναλλακτική δυνατότητα 3: Χωροθέτηση των εγκαταστάσεων ΑΠΕ σε ζώνες, οι οποίες καθορίζονται από τον κάθε ΟΤΑ. Πρόκειται για τον καθορισμό ζωνών ανά ΟΤΑ εντός των οποίων θα επιτρέπεται η εγκατάσταση έργων ΑΠΕ, ενώ σε όλες τις άλλες θα θεωρείται ανεπιθύμητη.

Για την αξιολόγηση των παραπάνω εναλλακτικών δυνατοτήτων, με στόχο την πληρέστερο συνδυασμό της περιβαλλοντικής προστασίας και της αποτελεσματικότητας στην εφαρμογή, συγκροτήθηκαν πέντε κριτήρια, άμεσα συνδεδεμένα με το σκοπό του Ειδικού Πλαισίου. Παράλληλα, διαμορφώθηκε ένας τρόπος βαθμολόγησης των εναλλακτικών δυνατοτήτων ως προς τα κριτήρια αυτά, ο οποίος επιτρέπει την εξαγωγή συγκριτικών συμπερασμάτων, παρά το σημαντικό

βαθμό αβεβαιότητας ή υποκειμενικότητας που αναπόφευκτα εμπεριέχεται σε τέτοιου είδους αξιολογήσεις.

Τα κριτήρια αυτά είναι:

1. Η αποτελεσματικότητα ως προς τη διαμόρφωση κριτηρίων χωροθέτησης με βάση τα στοιχεία εθνικού επιπέδου
2. Η αποτελεσματικότητα του μηχανισμού χωροθέτησης, ως προς την επίτευξη των εθνικών στόχων για την ενέργεια
3. Η αποτελεσματικότητα του μηχανισμού χωροθέτησης, ως προς την επίτευξη των εθνικών στόχων για το περιβάλλον
4. Η εξασφάλιση βιωσιμότητας των επενδύσεων σε ΑΠΕ
5. Η σαφήνεια του μηχανισμού χωροθέτησης και ο περιορισμός των συγκρούσεων ανάμεσα στις χρήσεις γης

Σύμφωνα με τα παραπάνω κριτήρια, προσφορότερη αναδείχθηκε η «χωροθέτηση μέσω κριτηρίων», δηλαδή την προσέγγιση με κριτήρια χωροθέτησης εθνικού επιπέδου, προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες των περιοχών υποδοχής των έργων ΑΠΕ. Η προσέγγιση αυτή υιοθετήθηκε κατά την κατάρτιση της προτεινόμενης μορφής του Ειδικού Πλαισίου.

Παράλληλα, διαμέσου αυτής της αξιολόγησης με διακριτά κριτήρια, εντοπίσθηκαν δύο σημεία που η επιλεγμένη προσέγγιση παρουσιάζει κατ' αρχήν αδυναμίες. Τα ζητήματα αυτά αφορούσαν στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας των επενδύσεων σε ΑΠΕ και στη σαφήνεια του μηχανισμού χωροθέτησης ώστε να περιορίζονται οι συγκρούσεις μεταξύ των χρήσεων γης. Ο εντοπισμός των ζητημάτων αυτών, οδήγησε στην διεξοδικότερη διερεύνηση λύσεων, ώστε να αρθούν οι αρχικές αμφιβολίες.

6.1.4 Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος

Στην παρούσα ΣΜΠΕ, η περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος βασίστηκε σε δύο πηγές: τους περιβαλλοντικούς δείκτες αειφορίας και την αναφορά της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος.

Όσον αφορά την πρώτη πηγή πληροφόρησης, θα λέγαμε ότι χρησιμοποιήθηκαν ένα σύνολο καθιερωμένων δεικτών που με κριτήρια την προσφορά τιμών για την Ελλάδα, την αντιπροσωπευτικότητα, τη σφαιρικότητα κάλυψης των περιβαλλοντικών ζητημάτων και το εύρος του συνόλου, κατέληξε να απαρτίζεται από σαράντα τέσσερις δείκτες από τη μελέτη «2005 Environmental Sustainability Index (ESI)» από το Yale Center for Environmental Law and Policy του πανεπιστημίου Yale και του Center for International Earth Science Information Network του πανεπιστημίου Columbia.

Από τον παρακάτω πίνακα μπορούν να διεξαχθούν τα εξής συμπεράσματα:

- Η κατάσταση του περιβάλλοντος στην Ελλάδα είναι σε γενικές γραμμές ενθαρρυντική. Σε 27 από τους 44 δείκτες περιβαλλοντικής αειφορίας που αναλύθηκαν, η εικόνα διαγράφεται από ενθαρρυντική έως ουδέτερη, σε σχέση με το μέσο ευρωπαϊκό όρο.
- Προβλήματα εμφανίζονται σε 17 επιμέρους περιβαλλοντικά ζητήματα. Τα θέματα στα οποία εντάσσονται αυτές οι υστερήσεις είναι η μικρή διείσδυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η συνακόλουθη επιβάρυνση του περιβάλλοντος από τη λιγνιτική ηλεκτροπαραγωγή, η ένταση στην εκμετάλλευση φυσικών πόρων για την αγροτική παραγωγή, ο μικρός βαθμός ελέγχου στην επέκταση των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων επί «άβατων» φυσικών εκτάσεων, η αδυναμία πλήρους προστασίας των απειλούμενων ειδών πτηνών και αμφιβίων, και ο συγκριτικά με άλλες χώρες περιορισμένος βαθμός περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης.

Πίνακας 6.1: **Σύνοψη της κατάστασης των περιβαλλοντικών δεικτών**

α/α	**Περιβαλλοντική συνιστώσα**	**Δείκτης**	**Κατάσταση** -: **αποθαρρυντική,** χειρότερη από το μέσο όρο της ΕΕ ~: **ικανοποιητική,** κοντά στο μέσο όρο της ΕΕ + : **ενθαρρυντική,** καλύτερη από το μέσο όρο της ΕΕ
1	Βιοποικιλότητα	Δείκτης βιοποικιλότητας	+

2		Ποσοστό έκτασης υπό καθεστώς αυστηρής προστασίας	-
[illegible]		Ποσοστό έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων	-
4		Ποσοστό έκτασης με απειλούμενες οικοζώνες	-
[illegible]	Πληθυσμός	Ρυθμός γονιμότητας γυναικών	-
[illegible]		Ποσοστιαία πληθυσμιακή μεταβολή στο διάστημα 2004-2050	~
7		Δείκτης έκθεσης σε περιβαλλοντικούς κινδύνους	+
[illegible]	Χλωρίδα	Ρυθμός ετήσιας μέσης μεταβολής στη δασοκάλυψη 1990 - 2000	+
9		Κατανάλωση ζιζανιοκτόνων ανά εκτάριο αρόσιμης γης	~
10	Πανίδα	Απειλούμενα είδη θηλαστικών ως ποσοστό των γνωστών ειδών	~
11		Απειλούμενα είδη πτηνών σαν ποσοστό των γνωστών ειδών	-
12		Απειλούμενα αμφίβια είδη σαν ποσοστό των γνωστών ειδών	-
13		Υπεραλίευση	~
14	Έδαφος	Ποσοστό έκτασης σε κίνδυνο όξυνσης	+
15		Ποσοστό έκτασης με υψηλό αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων	~
16		Κατανάλωση λιπασμάτων ανά εκτάριο αρόσιμης γης	~
17	Ύδατα	Συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου	+
18		Ηλεκτρική αγωγιμότητα	+
19		Συγκέντρωση φωσφόρου	-
20	Αέρας	Σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση NO2 σε αστικές περιοχές	-
21		Σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση S02 σε αστικές περιοχές	-
22		Σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση PM10 σε αστικές περιοχές	-
23	Κλιματικοί παράγοντες	Εκπομπές άνθρακα ανά εκατομμύριο ΑΕΠ	~
24		Εκπομπές άνθρακα ανά κάτοικο	~
25	Διατροπικές περιβαλλοντικές παράμετροι	Οικολογικό αποτύπωμα ανά κάτοικο	~
26		Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km2	+
27		Εκπομπές ανθρωπογενούς NOχ προς κατοικημένη έκταση	+
28		Εκπομπές ανθρωπογενούς S02 προς κατοικημένη έκταση	-
29		Εκπομπές ανθρωπογενών VOCs προς κατοικημένη έκταση	+
30		κόστος βενζίνης σε σχέση με την παγκόσμια μέση τιμή	~
31		Εκπομπές οργανικής βιομηχανικής μόλυνσης υδάτων	+
32		Ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων	-
33		Παραγωγή επικίνδυνων αποβλήτων	+
34		Οικο-αποτελεσματικότητα ενεργειακής παραγωγής	-
35		Ενεργειακή αποτελεσματικότητα	~
36		Αγροτικές επιχορηγήσεις	~
37		Ποσοστό έκτασης υπό σοβαρή απειλή έλλειψης νερού	-
38	Περιβαλλοντική διακυβέρνηση	Συχνότητα «Τοπικών Agenda 21»	-
39		Δείκτης του Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ για την περιβαλλοντική" διακυβέρνηση	-
40		Ποσοστό μεταβλητών του «Rio to Joburg Dashboard» που δεν παρακολουθούνται	~
41		Δημιουργία γνώσης για τις περιβαλλοντικές επιστήμες, τεχνολογίες και πολιτικές	~
42		Δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης	~
43	Διασυνοριακές επιπτώσεις	Διασυνοριακά εξαγόμενο S02	-
44		Εισαγωγές αγαθών που παράγονται με περιβαλλοντικές πιέσεις	-

Πηγή: ΣΜΠΕ ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ, 2007

Με τις διαπιστώσεις αυτές συγκλίνει και η άποψη της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος, η οποία αναφέρει ότι συνολικά, η Ελλάδα, έχει σημειώσει πρόοδος ως προς την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής μέριμνας στις τομεακές και οικονομικές πολιτικές, ώστε να περιορίζονται οι περιβαλλοντικές πιέσεις. Τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά ζητήματα της χώρας είναι η χρήση της γης, η διαχείριση των απορριμμάτων και η διαχείριση των υδατικών πόρων. Το φυσικό περιβάλλον, το οποίο δεν έχει δεχθεί σοβαρή υποβάθμιση, φιλοξενεί πλούσια βιοποικιλότητα και μεγάλη ποικιλία οικοτόπων. Τα ύδατα κολύμβησης και οι παράκτιες ζώνες χαρακτηρίζονται ως υψηλής ποιότητας και η ποιότητα του αέρα ως σχετικά καλή.

Τέλος, για την πληρέστερη εικόνα της περιβαλλοντικής κατάστασης της Ελλάδας παρουσιάζεται και μία περιγραφικού τύπου λεπτομερής ανάλυση του περιβάλλοντος της Ελλάδας, με στόχο να συμπληρωθούν οι διαπιστώσεις των δεικτών αλλά και να εντοπισθούν οι αιτίες τόσο των θετικών όσο και των αρνητικών πτυχών του περιβάλλοντος. Για λόγους οικονομίας αλλά και αποφυγής επαναλήψεων στα συμπεράσματα δεν κρίνεται απαραίτητο να παρουσιαστούν τα στοιχεία της ανάλυσης αυτής.

6.1.5 Εκτίμηση, Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου

Για τη διασφάλιση της μεγαλύτερης δυνατής αξιοπιστίας των εκτιμήσεων της μελέτης, οι οποίες αναπόφευκτα συνοδεύονται από ποσοστά αβεβαιότητας, η ομάδα μελέτης επεξεργάστηκε μια μεθοδολογία που καταλήγει στην εκτίμηση και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων μέσα από τρία βήματα:

- Στο πρώτο βήμα, εκτιμάται η πιθανότητα μεταβολής καθενός μέλους από ένα σύνολο πενήντα επτά πτυχών του περιβάλλοντος (σαράντα τέσσερις περιβαλλοντικούς δείκτες αειφορίας και δεκατρείς καθοριστικούς για το περιβάλλον παράγοντες που δεν αντιστοιχούν σε δείκτες) από μια ή περισσότερες ρυθμίσεις του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ. Έτσι, τα δεδομένα που συνεκτιμώνται ώστε να προσδιοριστούν οι επιπτώσεις είναι αφενός το περιεχόμενο του Ειδικού Πλαισίου και

αφετέρου οι ιδιότητες του περιβάλλοντος της Ελλάδας.

Εδώ, πρέπει να σημειωθεί ότι η μέθοδος διάγνωσης, με την υποβολή κρίσιμων ερωτημάτων για την εκτίμηση της πιθανότητας και της κατεύθυνσης μεταβολής σε σχέση με ένα περιβαλλοντικό στόχο, διαφέρει από άλλες της διεθνούς βιβλιογραφίας στο γεγονός ότι στρέφει τις κρίσιμες ερωτήσεις από τους περιβαλλοντικούς στόχους στις περιβαλλοντικές παραμέτρους που συνθέτουν τον κάθε στόχο, στοχεύοντας την προώθηση της αναλυτικότητας της διάγνωσης.

- Στο δεύτερο βήμα, για κάθε μια από τις μεταβολές που εντοπίσθηκαν ως πιθανές, προσδιορίζεται μια σειρά οκτώ ιδιοτήτων: α) κατεύθυνση (θετική ή αρνητική), β) έκταση (εκτιμώμενη γεωγραφική εξάπλωση), γ) ένταση (μικρής, μέσης, μεγάλης έντασης), δ) μηχανισμός (πρωτογενής ή δευτερογενής), ε) χρόνος (βραχυ-, μεσο- ή μακροπρόθεσμη), στ) συσσώρευση ή/ και συνέργεια με άλλες επιπτώσεις του σχεδίου είτε με άλλα περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής, ζ) δυνατότητα πρόληψης, η) δυνατότητα αναστροφής, στοιχεία που αποτελούν την ταυτότητα της επίπτωσης.

- Στο τρίτο βήμα, με βάση τα χαρακτηριστικά των επιπτώσεων, και σε συνδυασμό με την ευαισθησία του περιβάλλοντος ως προς τη συγκεκριμένη μεταβολή, αξιολογείται η αναγκαιότητα λήψης μέτρων είτε προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης των αρνητικών επιπτώσεων, είτε προς μεγιστοποίηση του περιβαλλοντικού οφέλους από τις θετικές επιπτώσεις, με το εξής κριτήριο: *«Θα πρέπει να ληφθούν ενεργητικά μέτρα στο τρέχον επίπεδο χωροταξικού σχεδιασμού, ή η επίπτωση μπορεί να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά σε επόμενα ωριμότερα στάδια σχεδιασμού των έργων;»*

Τα συμπεράσματα αυτής της ανάλυσης, τροφοδοτούν το επόμενο στάδιο της ΣΜΠΕ, κατά το οποίο διαμορφώνονται λεπτομερείς προτάσεις για μέτρα αντιμετώπισης και παρακολούθησης των επιπτώσεων.

Η μεθοδολογία αυτή παρουσιάζεται στο επόμενο σχήμα.

Διάγραμμα 6.1: Η μεθοδολογία εκτίμησης και αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ

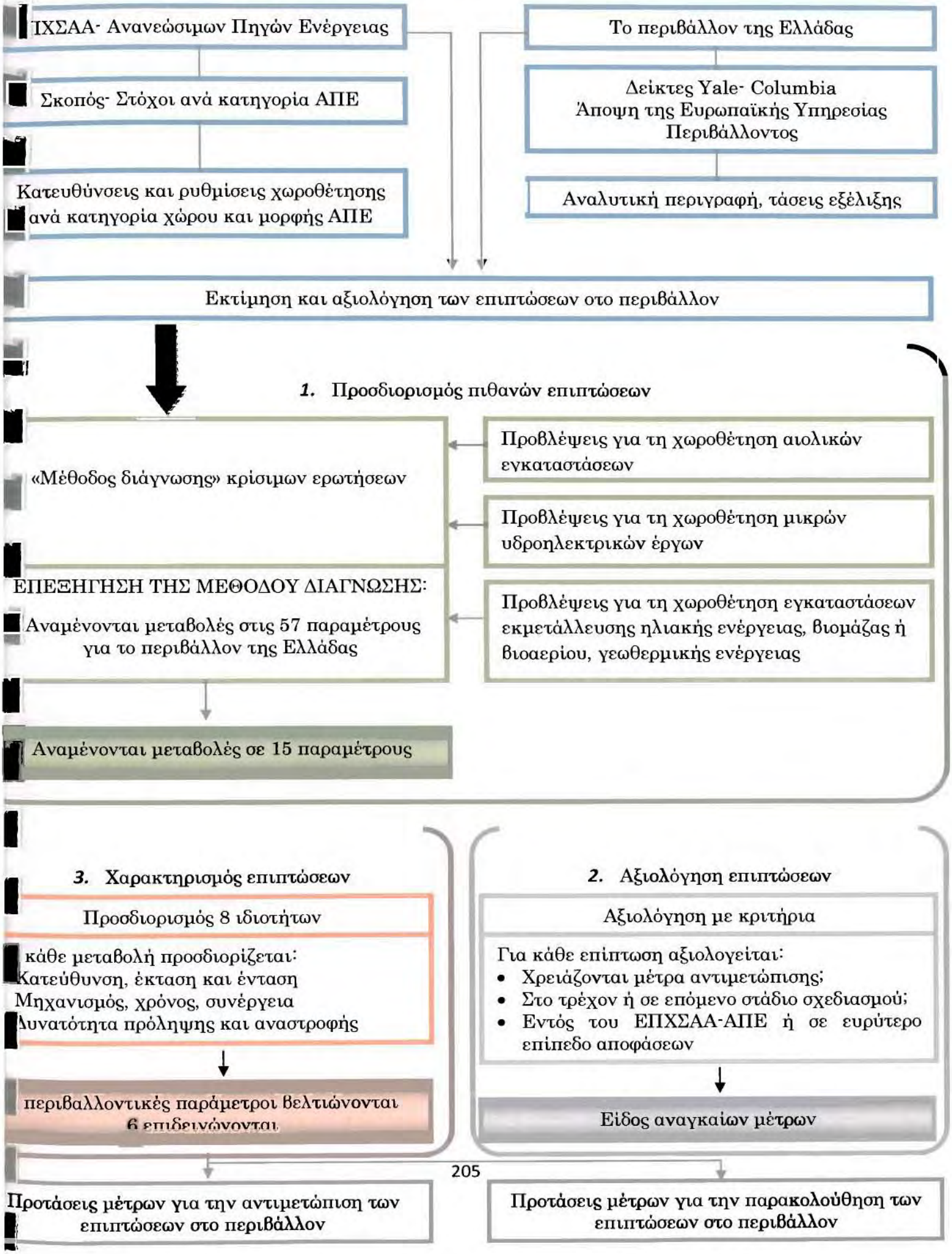

Με την ολοκλήρωση του πρώτου βήματος, διαπιστώθηκε ότι, από την εφαρμογή του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ αναμένονται μεταβολές σε δεκαπέντε από τους πενήντα επτά περιβαλλοντικούς παράγοντες που συνέθεταν το «εργαλείο διάγνωσης» του προσδιορισμού των πιθανών περιβαλλοντικών αλλαγών. *Οι* παράγοντες που αναμένονται να μεταβληθούν και το είδος της αντίστοιχης μεταβολής παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 6.2: Σύνοψη των επηρεαζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων και των αντίστοιχων μεταβολών που εκτιμάται ότι θα επέλθουν από την εφαρμογή του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ

Περιβαλλοντική Παράμετρος	Ρυθμίσεις χωροθέτησης αιολικών εγκαταστάσεων	Ρυθμίσεις χωροθέτησης μΥΗΕ	Ρυθμίσεις χωροθέτησης των λοιπών κατηγοριών έργων ΑΠΕ
↑: βελτίωση ↓: επιδείνωση			
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες	↓	↓	
Καθοριστικοί για την πανίδα παράγοντες	↓	↓	
Καθοριστικοί νια τη χλωρίδα παράγοντες		↓	↓
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων	↓		
Καθοριστικοί για το έδαφος παράγοντες			↓
Σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση NO_2 σε αστικές περιοχές	↑	↑	↑
Σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση SO_2 σε αστικές περιοχές	↑	↑	↑
Σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση PM_{10} σε αστικές περιοχές	↑	↑	↑
Καθοριστικοί για την ποιότητα της ατμόσφαιρας παράγοντες	↑	↑	↑
Εκπομπές άνθρακα ανά μονάδα ΑΕΠ	↑	↑	↑
Εκπομπές άνθρακα ανά κάτοικο	↑	↑	↑
Μεταβολές σε παράγοντες του τοπίου	↓		
Εκπομπές NOχ προς κατοικημένη έκταση	↑	↑	↑
Εκπομπές SO_2 προς την κατοικημένη έκταση	↑	↑	↑

Οικο-αποτελεσματικότητατης ενεργειακής παραγωγής	↑	↑	↑

Πηγή: ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ, 2007

Οι μεταβολές του πιο πάνω πίνακα, αποτέλεσαν τα δεδομένα εισόδου στο δεύτερο βήμα της εκτίμησης, αυτό του χαρακτηρισμού των επιπτώσεων. Η ολοκλήρωση της σχετικής ανάλυσης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι εννέα περιβαλλοντικές παράμετροι αναμένεται να βελτιωθούν και έξι παράμετροι αναμένεται να επιδεινωθούν. Οι διαπιστώσεις του δευτέρου βήματος συνοψίζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 6.3: Χαρακτηρισμός των επιπτώσεων

Στη στήλη 1 τα σύμβολα σημαίνουν: : Θετική [redacted]ητική		Στη στήλη 4 τα σύμβολα σημαίνουν: Π: Πρωτογενής Δ: Δευτερογενής				Στη στήλη 6 τα σύμβολα σημαίνουν: ~ : Μόνιμη !: Προσωρινή			
[redacted] στήλες 2,3,8 και 9 τα σύμβολα [redacted]ιμαίνουν: [redacted]ικρή ■■ : Μέση [redacted] Ευρεία × : Δεν απαιτείται		Στη στήλη 5 τα σύμβολα σημαίνουν: Α : Άμεση Μ: Μεσοπρόθεσμη				Στη στήλη 7 τα σύμβολα σημαίνουν: √: Πιθανή ×: Απίθανη			
[redacted]ριθμός στήλης	1	2	3	4	5	6	7	8	9
[redacted]					Χρονικός ορίζοντας				
[redacted] Μεταβολή	Κατεύθυνση	Έκταση	Ένταση	Μηχανισμός	Εμφάνιση	Παραμονή	Συνέργεια	Δυνατότητα πρόληψης	Δυνατότητα αναστροφής
[redacted]ριστικοί για τη [redacted]ιοποικιλότητα παράγοντες [redacted]	-	■	■■	Π	Α	~	√	■■■	■
[redacted]αθοριστικοί για τη χλωρίδα [redacted]γοντες	-	■	■	Π	Α	~	√	■■■	■
[redacted]αθοριστικοί για την πανίδα [redacted]γοντες	-	■■	■■	Π	Α	~	√	■■■	■
[redacted]ο ποσοστό χερσαίας έκτασης [redacted]ανεπαίσθητο αντίκτυπο [redacted]ρωπογενών [redacted]αστηριοτήτων	-	■	■	Π	Α	~	×	■■	■
[redacted]θοριστικοί για το έδαφος [redacted]άγοντες	-	■	■	Π	Μ	~	√	■■	■■
[redacted]αράγοντες του τοπίου	-	■■	■■	Π	Α	~	√	■■	■
[redacted]θμισμένη με τον πληθυσμό [redacted]υγκέντρωση NO_2 σε αστικές	+	■■	■	Δ	Μ	~	×	×	×

ριοχές									
σμένη με τον πληθυσμό τρωση SO_2 σε αστικές ριοχές	+	■■	■■■	Δ	Μ	~	×	×	×
ισμένη με τον σμό συγκέντρωση Μ10 σε αστικές περιοχές	+	■■	■■■	Δ	Μ	~	×	×	×
ιστικοί για την ητα του αέρα ραγοντες	+	■■	■■■	Δ	Μ	~	×	×	×
κπομπές άνθρακα ανά ι ΑΕΠ	+	■■■	■■■	Δ	Μ	~	×	×	×
ιπές άνθρακα ανά άτοικο	+	■■	■■■	Δ	Μ	~	×	×	×
ιπές NOx προς κημένη έκταση αθοριστικοί για την οιότητα του αέρα γοντες	+	■■	■	Δ	Μ	~	×	×	×
κπομπές SO_2 προς ατοικημένη έκταση	+	■■	■■■	Δ	Μ	~	×	×	×
αποτελεσματικότητα νεργειακής παραγωγής	+	■■■	■■■	Π	Μ	~	×	×	×

Τα δύο προηγούμενα βήματα, τα οποία αποτέλεσαν την αναλυτική πλευρά της διερεύνησης, ακολουθούνται από το τρίτο βήμα, που αποτελεί το συνθετικό μέρος της εκτίμησης. Σε αυτό, οι μεταβολές σε περιβαλλοντικούς δείκτες και παραμέτρους αντιστοιχίζονται με τις επιπτώσεις σε περιβαλλοντικές συνιστώσες, μελετώντας τη συσχέτιση και τα ενδεχόμενα αθροιστικότητας ή συνέργειας μεταξύ συναφών μεταβολών. Για λόγους συντομίας να αναφερθούμε με συντομία στις θετικές επιπτώσεις και αναλυτικότερα στις αρνητικές. Τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από την αξιολόγηση αυτή, συνοψίζονται ως εξής:

1. Στα ζητήματα του πληθυσμού, των υδάτων, της πολιτισμικής κληρονομιάς, των υλικών περιουσιακών στοιχείων και της σχέσης μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων, δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου από την εφαρμογή του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ αλλά και να υπάρχουν έμμεσες επιπτώσεις σε έναν περιβαλλοντικό παράγοντα όπως για παράδειγμα στη θέα εντός των αρχαιολογικών χώρων, αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά στο πλαίσιο των κανόνων ένταξης στο τοπίο.
2. Η κατάσταση ως προς
   - την περιβαλλοντική επιβάρυνσης της ανθρώπινης υγείας,
   - την ποιότητα του αέρα,

- τους κλιματικούς παράγοντες,
- ορισμένους διατροπικούς παράγοντες πιέσεων που σχετίζονται με τις εκπομπές ατμοσφαιρικών ρύπων

αναμένεται να βελτιωθεί με την εφαρμογή του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ, λόγω της ουσιαστικής συμβολής του στην προώθηση των καθαρών μορφών ενέργειας.

3. Στα ζητήματα
   - της βιοποικιλότητας,
   - της πανίδας,
   - της χλωρίδας
   - του εδάφους και
   - του τοπίου

καταγράφηκαν πιθανότητες μικρής επιδείνωσης.

Σταθμίζοντας τα παραπάνω στοιχεία, η αξιολόγηση των επιπτώσεων του ΕΠΧΣΑ-ΑΠΕ σε παράγοντες της βιοποικιλότητας καταλήγει στα εξής συμπεράσματα:

1. Οι επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα από την εφαρμογή του Ειδικού Πλαισίου είναι σημαντικές. Οι επιπτώσεις των αιολικών πάρκων εντοπίζονται στην πιθανή διατάραξη των οικοσυστημικών λειτουργιών στις κορυφογραμμές, ενώ οι επιπτώσεις των μΥΗΕ εκπορεύονται από την πιθανότητα διατήρησης ανεπαρκών ποσοτήτων νερού σε τμήματα της κοίτης των υποδοχέων.

2. Οι επιπτώσεις αυτές είναι δυνατόν να προληφθούν, ενώ η εκ των υστέρων αναστροφή τους είναι δύσκολη. Ειδικότερα, οι επιπτώσεις των αιολικών περιορίζονται σε σημαντικό βαθμό από τις μεγάλες αποστάσεις μεταξύ των ανεμογεννητριών και τα χαρακτηριστικά της εγκατάστασης, ενώ επιπλέον μέτρα σε επίπεδο έργου μπορούν να εξομαλύνουν ακόμη περισσότερο τις επιπτώσεις αυτές. Ως προς τα μΥΗΕ, οι κανόνες χωροθέτησης του Ειδικού Πλαισίου ήδη προλαμβάνουν το σημαντικότερο ποσοστό των επιπτώσεων από επάλληλα έργα, ενώ με κάποιες βελτιώσεις το ποσοστό αυτό μπορεί να μεγιστοποιηθεί.

3. Λαμβάνοντας υπόψη το μηχανισμό ενδεχόμενης εμφάνισης των συγκεκριμένων επιπτώσεων
    - ορισμένα προληπτικά μέτρα θα πρέπει να ληφθούν στο επίπεδο του Ειδικού Πλαισίου, ενώ κάποια άλλα θα πρέπει να καθορίζονται στο επίπεδο των περιβαλλοντικών όρων κάθε έργου,
    - ο στόχος των μέτρων θα πρέπει να είναι η αποτροπή των αιτίων υποβάθμισης των παραγόντων διατήρησης της βιοποικιλότητας και όχι οι επιπτώσεις καθαυτές.

4. Το είδος των μέτρων θα πρέπει να είναι:
    - Λεπτομερείς ρυθμίσεις κατά την έγκριση περιβαλλοντικών όρων των αιολικών πάρκων και των συνοδών έργων οδοποιίας, ώστε να ελαχιστοποιείται η επέμβαση στις οικοσυστημικές λειτουργίες της περιοχής του έργου.
    - Βελτίωση των κανόνων χωροθέτησης των μΥΗΕ ως προς τη διατήρηση οικολογικής παροχής στα υδατορεύματα, ιδίως στις περιπτώσεις επάλληλων έργων.
    - Λεπτομερείς ρυθμίσεις κατά την έγκριση περιβαλλοντικών όρων των μΥΗΕ, ώστε κατά περίπτωση να διασφαλίζεται η ελαχιστοποίηση της διατάραξης που η υδροληψία θα επιφέρει στις οικολογικές λειτουργίες.

Οι συλλογισμοί αυτοί συνθέτουν την αξιολόγηση των επιπτώσεων του ΕΠΧΣΑ-ΑΠΕ σε παράγοντες της πανίδας, η οποία καταλήγει στα εξής συμπεράσματα:

1. Οι επιπτώσεις στην πανίδα από την εφαρμογή του Ειδικού Πλαισίου είναι σημαντικές. Οι επιπτώσεις των μΥΗΕ αφορούν κυρίως στην ιχθυοπανίδα και δευτερευόντως σε αμφίβια και θηλαστικά. Οι επιπτώσεις των αιολικών πάρκων στην ορνιθοπανίδα σχετίζονται με τέσσερις επιδράσεις: τις συγκρούσεις πτηνών με τις ανεμογεννήτριες, τη μετατόπισή τους λόγω ενόχλησης, τα φαινόμενα φραγμού των πτητικών οδών και τη μετατροπή ή απώλεια οικοτόπων της ορνιθοπανίδας.

2. Οι επιπτώσεις αυτές είναι δυνατόν να προληφθούν, ενώ η εκ των υστέρων αναστροφή τους είναι δύσκολη. Το βασικό εργαλείο πρόληψης των επιπτώσεων από τα αιολικά πάρκα είναι η λεπτομερής ανάλυση των ζητημάτων ορνιθοπανίδας κατά το στάδιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης του έργου.

3. Λαμβάνοντας υπόψη το μηχανισμό ενδεχόμενης εμφάνισης των συγκεκριμένων επιπτώσεων
   - ορισμένα προληπτικά μέτρα μπορούν να ληφθούν στο επίπεδο του Ειδικού Πλαισίου, ενώ τα βασικά, τελικά μέτρα θα πρέπει να καθορίζονται στο επίπεδο των περιβαλλοντικών όρων κάθε έργου,
   - ο στόχος των μέτρων θα πρέπει να είναι η αποτροπή των αιτίων υποβάθμισης των παραγόντων διαβίωσης της ορνιθοπανίδας και όχι οι επιπτώσεις καθαυτές.

4. Το είδος των μέτρων θα πρέπει να είναι:
   - Λεπτομερείς ρυθμίσεις, υπό τη μορφή απαιτήσεων ή κατευθύνσεων για το περιεχόμενο των περιβαλλοντικών μελετών που εκπονούνται στο στάδιο περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε αιολικού πάρκου.
   - Ένταξη, στο μηχανισμό παρακολούθησης και αξιολόγησης της εφαρμογής του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ, πρόβλεψης για τη συλλογή στοιχείων που σχετίζονται με την ορνιθοπανίδα.

Δεδομένου ότι οι επιπτώσεις στη χλωρίδα από τα μΥΗΕ μπορούν να αντιμετωπιστούν με τα μέτρα αποτροπής της υπερβολικής μείωσης των παροχών, η αξιολόγηση εστιάζει στις επιπτώσεις των φωτοβολταϊκών εγκαταστάσεων. Η αξιολόγηση των επιπτώσεων των φωτοβολταϊκών σταθμών στη χλωρίδα καταλήγει στα εξής συμπεράσματα:

1. Οι επιπτώσεις στη χλωρίδα από την εφαρμογή των ρυθμίσεων του Ειδικού Πλαισίου για τη χωροθέτηση των φωτοβολταϊκών σταθμών είναι μέσης σημασίας, λόγω των ορθών κατευθύνσεων που παρέχονται για τις θέσεις εγκατάστασης και την πρόβλεψη ζωνών αποκλεισμού.

2. Οι επιπτώσεις αυτές είναι δυνατόν να προληφθούν, ενώ η εκ των υστέρων αναστροφή τους είναι δύσκολη. Το βασικό εργαλείο πρόληψης των επιπτώσεων από τους φωτοβολταϊκούς σταθμούς είναι η λεπτομερής ανάλυση των ζητημάτων στέρησης γης από τη βλάστηση, στο στάδιο της περιβαλλοντικής μελέτης κάθε έργου.

3. Λαμβάνοντας υπόψη το μηχανισμό ενδεχόμενης εμφάνισης των συγκεκριμένων επιπτώσεων
   - ορισμένα επιπλέον προληπτικά μέτρα μπορούν να ληφθούν στο επίπεδο του Ειδικού Πλαισίου, ενώ τα βασικά, τελικά μέτρα θα πρέπει να καθορίζονται στο επίπεδο των περιβαλλοντικών όρων κάθε έργου,
   - ο στόχος των μέτρων θα πρέπει να είναι η αποτροπή υποβάθμισης της χλωρίδας σε μεγάλες εκτάσεις, με έμφαση στη διατήρηση της δενδρώδους βλάστησης.

4. Το είδος των μέτρων θα πρέπει να είναι η λεπτομερέστερη ευθυγράμμιση των ρυθμίσεων του Ειδικού Πλαισίου προς τις πιο πάνω κατευθύνσεις.

Η αξιολόγηση των επιπτώσεων στο έδαφος, καταλήγει στα εξής συμπεράσματα:

1. Οι επιπτώσεις από την εφαρμογή των ρυθμίσεων του Ειδικού Πλαισίου στο έδαφος είναι μέσης σημασίας, λόγω της τοπικής εμβέλειας τους και της μικρής τους έντασης, αλλά και διότι οι επιπτώσεις αυτές μπορούν να αντιμετωπιστούν πλήρως κατά τα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης των εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης βιομάζας, γεωθερμίας και ηλιακής ενέργειας.

2. Οι επιπτώσεις αυτές είναι δυνατόν να προληφθούν, ενώ η εκ των υστέρων αναστροφή τους είναι δύσκολη. Το βασικό εργαλείο πρόληψης είναι η λεπτομερής ανάλυση των εδαφικών αλλοιώσεων, στο στάδιο της περιβαλλοντικής μελέτης κάθε έργου.

3. Λαμβάνοντας υπόψη το μηχανισμό ενδεχόμενης εμφάνισης των συγκεκριμένων επιπτώσεων
   - ορισμένα επιπλέον προληπτικά μέτρα μπορούν να ληφθούν στο επίπεδο του Ειδικού Πλαισίου, ενώ τα βασικά, τελικά μέτρα θα πρέπει να καθορίζονται στο επίπεδο των περιβαλλοντικών όρων κάθε έργου,
   - ο στόχος των μέτρων θα πρέπει να είναι η αποτροπή αλλοίωσης της εδαφικής σύνθεσης σε μεγάλες εκτάσεις και η αποτροπή ρύπανσης του εδάφους από τεφρώδεις αποθέσεις.
4. Το είδος των μέτρων θα πρέπει να είναι η παροχή κατευθύνσεων για την εστίαση της περιβαλλοντικής μελέτης των έργων στα ζητήματα αυτά.

Οι επιπτώσεις στο τοπίο από την εφαρμογή του ΕΠΣΧΑΑ-ΑΠΕ σχετίζονται με τις αιολικές, αφού η ένταξη στο τοπίο των άλλων κατηγοριών έργων ΑΠΕ είτε είναι απροβλημάτιστη είτε μπορεί να επιτευχθεί πλήρως στο στάδιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Η αξιολόγηση των επιπτώσεων της χωροθέτησης των αιολικών πάρκων στο τοπίο καταλήγει στα εξής συμπεράσματα:

1. Οι επιπτώσεις στο τοπίο από την εφαρμογή των ρυθμίσεων του Ειδικού Πλαισίου για την χωροθέτηση των αιολικών πάρκων είναι σημαντικές, λόγω της άμεσης πρόσληψης της εικόνας, ως διατάραξη του φυσικού τοπίου.

2. Οι επιπτώσεις στο τοπίο είναι δυνατόν να προληφθούν, ενώ η εκ των υστέρων αναστροφή τους είναι δύσκολη. Το Ειδικό Πλαίσιο προβλέπει μια σειρά κανόνων που συγκρατούν την οπτική παρείσδυση των ανεμογεννητριών εντός συγκεκριμένων ορίων.

3. Οι κανόνες αυτοί επελέγησαν τόσο με αντικειμενικά κριτήρια συγκρότησης μιας συνεκτικής μεθόδου, όσο και μετά από συγκριτική ανάλυση με άλλη μέθοδο, η οποία εφαρμόζεται κυρίως στο Βέλγιο.

4. Η σφαιρικότητα των κανόνων χωροθέτησης για το τοπίο είναι πλήρης, οπότε δεν διαφαίνεται καμία αναγκαιότητα λήψης επιπλέον μέτρων για το ζήτημα αυτό. Αξιολογείται ότι και με ελαφρώς ελαστικότερα όρια, το τοπίο μπορεί να προστατευθεί αποτελεσματικά, μειώνοντας παράλληλα τις αναστολές που ενδέχεται να δημιουργηθούν στις προοπτικές της αιολικής ενέργειας. Το τοπίο θα πρέπει να προστατευθεί από την προσθήκη των ανεμογεννητριών στη θέα, αλλά μέχρι του βαθμού εκείνου που δεν απομακρύνεται η έλευση των περιβαλλοντικών βελτιώσεων, οι οποίες αναμένονται ως αποτέλεσμα της περαιτέρω διείσδυσης της καθαρής ενέργειας.

6.1.5.1 Προτεινόμενα μέτρα αντιμετώπισης και παρακολούθησης των επιπτώσεων

Η συγκρότηση των μέτρων βασίστηκε στην αρχή της πρόληψης, δηλαδή στην αντιμετώπιση των αιτίων που προκαλούν τις επιπτώσεις και όχι στην αντιστάθμιση των επιπτώσεων καθαυτών. Στο πλαίσιο αυτό, διευκρινίστηκε η συσχέτιση των ενδεχόμενων επιπτώσεων ανά περιβαλλοντική συνιστώσα με τους κανόνες χωροθέτησης του Ειδικού Πλαισίου ανά τεχνολογία ΑΠΕ. Η συσχέτιση αυτή παριστάνεται στο επόμενο σχήμα.

Διάγραμμα 6.2: Συσχέτιση των κανόνων χωροθέτησης ανά κατηγορία ΑΠΕ με τις περιβαλλοντικές συνιστώσες

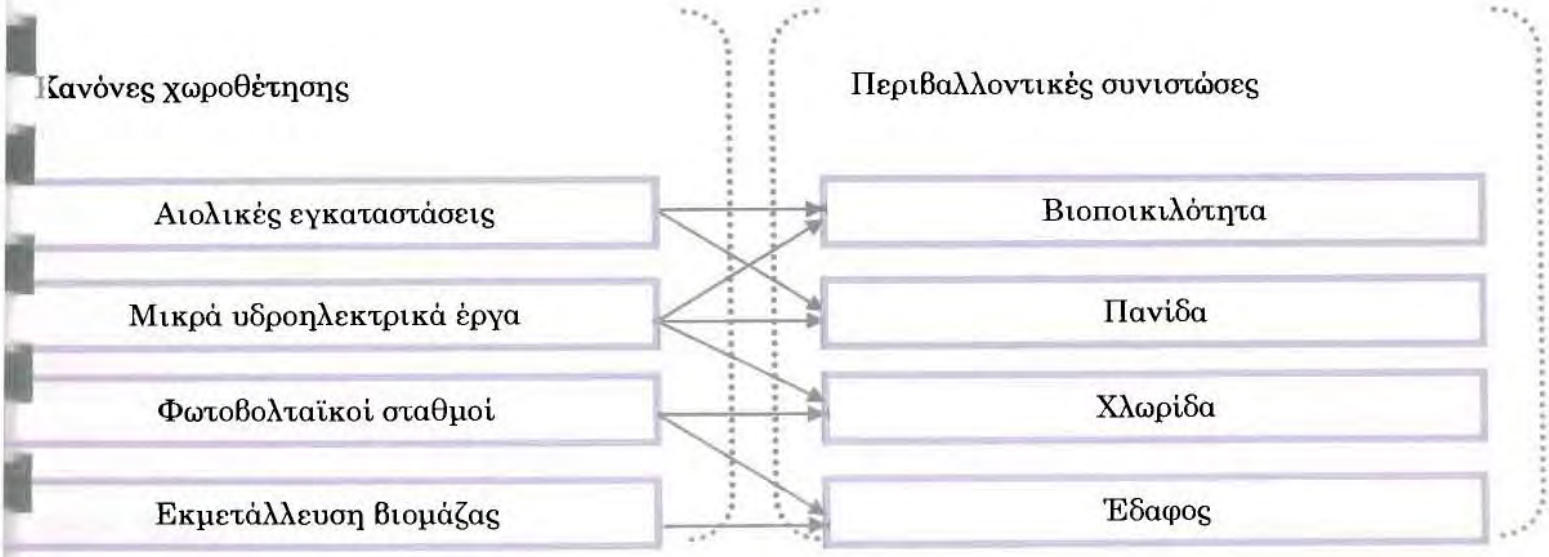

Πηγή: ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ, 2007

Λόγω της σαφούς αυτής συσχέτισης, αλλά και της δομής του Ειδικού Πλαισίου, η προσφορότερη μορφή στη συγκρότηση των μέτρων είναι αυτή της ομαδοποίησης ανά τεχνολογία ΑΠΕ.

Οι προτάσεις μέτρων συνοψίζονται στα ακόλουθα σημεία:

1. Για την πρόληψη των επιπτώσεων της χωροθέτησης αιολικών εγκαταστάσεων στη βιοποικιλότητα:

- στις περιοχές αποκλεισμού (άρθρο 6, παρ. 1) θα πρέπει να προστεθούν και αυτές που έχουν χαρακτηρισθεί, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις ως δάση και αναδασωτέες περιοχές,
- θα πρέπει να περιληφθεί πρόβλεψη για την αποφυγή κατάληψης χώρου από κοίτη ρέματος κατά την ακριβή τοποθέτηση των ανεμογεννητριών, παρότι η ύπαρξη ρέματος δεν θα πρέπει να συνιστά λόγο αποκλεισμού της χωροθέτησης μιας αιολικής εγκατάστασης,
- κατά την εξαίρεση των αγροτικών περιοχών υψηλής παραγωγικότητας, θα πρέπει να αναφερθεί και ο ρόλος των περιοχών αυτών ως σημαντικών βιοτόπων μεγάλου αριθμού ειδών προτεραιότητας της ορνιθοπανίδας.

2. Για την πρόληψη των επιπτώσεων της χωροθέτησης αιολικών εγκαταστάσεων στην ορνιθοπανίδα προστατευόμενων ή σημαντικών για τα πουλιά περιοχών προτείνεται:

- Η τελική διατύπωση της παραγράφου 3 του άρθρου 6 του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ, θα πρέπει να προνοεί για την υποχρέωση λεπτομερών ορνιθολογικών διερευνήσεων και στις Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά, πέραν των Ζωνών Ειδικής Προστασίας, για τις οποίες ήδη προβλέπεται η συγκεκριμένη υποχρέωση.
- Αυτές οι ορνιθολογικές διερευνήσεις είναι προσφορότερο να αποτελούν τμήματα των περιβαλλοντικών μελετών που εκπονούνται κατά το στάδιο περιβαλλοντικής αδειοδότησης του αιολικού πάρκου, ώστε να τυγχάνουν δημοσιοποίησης.
- Είναι απαραίτητο να δοθούν από το ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ συγκεκριμένες κατευθύνεις για το περιεχόμενο αυτών των ορνιθολογικών διερευνήσεων. Μια πρόσφορη για τις Ελληνικές συνθήκες δομή των διερευνήσεων αυτών είναι η εξής

    - μελέτη των μόνιμων ειδών ορνιθοπανίδας της περιοχής
    - μελέτη των μεταναστευτικών ειδών ορνιθοπανίδας
    - μελέτη των μη επιδημητικών αναπαραγόμενων ειδών και των ειδών που διαχειμάζουν

- σχεδιασμός αιολικού πάρκου με πρόνοια συμβατότητας με τα είδη των πτηνών
- πρόγραμμα παρακολούθησης

- Τα προκαταρκτικά ή ενδιάμεσα αποτελέσματα των τριών πρώτων μελετών και του αντίστοιχου σκέλους του προγράμματος παρακολούθησης, παρέχουν επαρκή στοιχεία για την Προμελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του αιολικού πάρκου, ενώ η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων θα πρέπει να περιλαμβάνει τα τελικά τους αποτελέσματα, τα ως άνω στοιχεία σχεδιασμού του αιολικού πάρκου και το περιεχόμενο του προγράμματος παρακολούθησης κατά τη λειτουργία.

3. Οι προτάσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων που ενδέχεται να επιφέρει η χωροθέτηση των μΥΗΕ στη βιοποικιλότητα, τη χλωρίδα και την πανίδα των υδατορευμάτων και των παρόχθιων ζωνών, στοχεύουν στην αποτροπή των ενδεχομένων υπερβολικής μείωσης της παροχής νερού στη φυσική κοίτη και συνίστανται σε:

- επανακαθορισμό της ελάχιστης απαιτούμενης οικολογικής παροχής νερού, αυξάνοντας τις σχετικές ρυθμίσεις του προσχεδίου,
- επιπλέον ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον καθορισμό της οικολογικής παροχής σε όλες τις περιπτώσεις, διαμέσου της επέκτασης της σχετικής πρόβλεψης του προσχεδίου που αφορά στις περιοχές Natura,
- αποσαφήνιση του κανόνα χωροθέτησης που προβλέπει αναπλήρωση των εκτρεπόμενων προς το μΥΗΕ ποσοτήτων νερού με επιπλέον εισροές, ως προς τα σημεία που θα πρέπει να συμβάλλουν οι εισροές αυτές ώστε να επιτυγχάνεται η επιδίωξη διατήρησης επαρκούς για τις οικολογικές λειτουργίες παροχής,
- αποσαφήνιση του κανόνα χωροθέτησης για τη διατήρηση σημαντικού μήκους της φυσικής κοίτης στην αρχική της κατάσταση, στις περιπτώσεις επάλληλων μΥΗΕ, με την εξαίρεση των σημείων συμβολής των επιπλέον εισροών του προηγούμενου σημείου, από τα νοούμενα ως έναρξη νέου υδατορεύματος σημεία.

Σε ότι αφορά την παρακολούθηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ, διαπιστώθηκε ότι λαμβάνεται πλήρης πρόνοια στο υπό μελέτη προσχέδιο. Συνεπώς, δεν διαφαίνεται αναγκαία η επιβολή επιπλέον μέτρων ή εξειδικεύσεων · τα ήδη ενσωματωμένα στο προσχέδιο είναι επαρκή.

Συμπυκνώνοντας τα πορίσματα για τα αναγκαία μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ στο περιβάλλον, στην κανονιστική πράξη περιβαλλοντικής έγκρισης του Πλαισίου, προτείνεται να πραγματοποιηθούν οι ακόλουθες προσθήκες και αναδιατάξεις.

6.1.6 Στοιχεία κανονιστικής πράξης

Κεφάλαιο 3 - Κανόνες Χωροθέτησης Αιολικών Εγκαταστάσεων		
Άρθρο 6, παρ. 1	Προσχέδιο	Στις περιοχές αποκλεισμού, δεν περιλαμβάνονται ρητά τα δάση και οι αναδασωτέες εκτάσεις.
	Πρόταση	Προσθήκη διακριτής αναφοράς για εξαίρεση, από τη χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων, των «εκτάσεων που έχουν χαρακτηρισθεί κατά τις *ισχύουσες διατάξεις* ως *δάση και αναδασωτέες περιοχές*». Η εξαίρεση αυτή θα τύχει εφαρμογής και στον αποκλεισμό των εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης βιομάζας ή βιοαερίου, μέσω των αντίστοιχων παραπομπών της παρ. 2 του άρθρου 18, ενώ θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την παραχώρηση δικαιώματος άσκησης διερευνητικών εργασιών για γεωθερμικά πεδία, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 19.
Άρθρο 6, παρ. *1*	Προσχέδιο	Το σημείο θα προβλέπει τον αποκλεισμό χωροθέτησης αιολικών εγκαταστάσεων εντός «των χαρακτηρισμένων κατά τις κείμενες διατάξεις αγροτικών περιοχών υψηλής παραγωγικότητας»
	Πρόταση	Θα πρέπει να τονισθεί ο ρόλος των περιοχών αυτών ως σημαντικών βιοτόπων μεγάλου αριθμού ειδών προτεραιότητας της ορνιθοπανίδας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την εξής διατύπωση: «θ. *των χαρακτηρισμένων κατά τις κείμενες διατάξεις αγροτικών περιοχών υψηλής παραγωγικότητας, λόγω του σημαντικού τους ρόλου ως βιοτόπων μεγάλου αριθμού ειδών προτεραιότητας της ορνιθοπανίδας.*»
Άρθρο 6, παρ. 3	Προσχέδιο	Η παρ. 3 προβλέπει τα εξής: «3. Επιτρέπεται η χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός των Ζωνών Ειδικής Προστασίας της ορνιθοπανίδας της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ (ΖΕΠ-SPA) ύστερα από τη σύνταξη ειδικής ορνιθολογικής μελέτης και σύμφωνα με τις ειδικότερες *προϋποθέσεις και περιορισμούς που* θα καθορίζονται στην οικεία πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων.»

	Πρόταση	Προτείνεται αναδιατύπωση ώστε α) να επεκταθεί η υποχρέωση λεπτομερών ορνιθολογικών διερευνήσεων και στις Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά, β) οι ορνιθολογικές διερευνήσεις να αποτελούν τμήματα των περιβαλλοντικών μελετών που εκπονούνται κατά το στάδιο περιβαλλοντικής αδειοδότησης του αιολικού πάρκου και δημοσιοποιούνται, γ) να παρέχονται κατευθύνσεις για το περιεχόμενο των ως άνω ορνιθολογικών διερευνήσεων. Η προτεινόμενη διατύπωση έχει ως εξής: «3. *Επιτρέπεται η χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός των Ζωνών Ειδικής Προστασίας της ορνιθοπανίδας της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ (ΖΕΠ-SPA) και των Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά, σύμφωνα με τις ειδικότερες προϋποθέσεις και περιορισμούς που Θα καθορίζονται στην οικεία πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, και οι οποίες θα πρέπει να υποστηρίζονται από λεπτομερείς ορνιθολογικές διερευνήσεις στο πλαίσιο των απαιτούμενων περιβαλλοντικών μελετών. Το ελάχιστο περιεχόμενο των διερευνήσεων αυτών είναι: α) μελέτη των μόνιμων ειδών ορνιθοπανίδας της περιοχής, β) μελέτη των μεταναστευτικών ειδών ορνιθοπανίδας, γ) μελέτη των μη επιδημητικών αναπαραγόμενων ειδών και των ειδών που διαχειμάζουν δ) σχεδιασμός αιολικού πάρκου με πρόνοια συμβατότητας με τα είδη των πτηνών, ε) πρόγραμμα παρακολούθησης. Τα προκαταρκτικά ή ενδιάμεσα αποτελέσματα των μελετών υπό στοιχεία α', β' και γ' , καθώς και του αντίστοιχου σκέλους του προγράμματος παρακολούθησης, παρέχουν επαρκή στοιχεία για την Προμελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του αιολικού πάρκου, στην οποία μπορεί να διαπιστώνεται η κατ' αρχήν δυνατότητα ή όχι χωροθέτησης του σχεδιαζόμενου στη συγκεκριμένη θέση, ενώ η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων θα πρέπει να περιλαμβάνει τα τελικά αποτελέσματα, τα στοιχεία σχεδιασμού του αιολικού πάρκου και το περιεχόμενο του προγράμματος παρακολούθησης κατά τη λειτουργία.*»
Άρθρο 6	Προσχέδιο	Δεν περιλαμβάνεται ρητή μνεία για την αποφυγή κατάληψης εκτάσεων στις κοίτες υδατορευμάτων.
	Πρόταση	Προτείνεται προσθήκη διακριτής παραγράφου με το εξής περιεχόμενο: «*Παρότι η ύπαρξη ρέματος δεν συνιστά λόγο αποκλεισμού της χωροθέτησης μιας αιολικής εγκατάστασης, η ακριβής τοποθέτηση των ανεμογεννητριών θα πρέπει να λαμβάνει μέριμνα για την πλήρη αποφυγή κατάληψης χώρου από την κοίτη ρέματος.*»

Κεφάλαιο Γ - Κανόνες Χωροθέτησης Μικρών Υδροηλεκτρικών Έργων		
Άρθρο 15, παρ. 3, σημείο γ'	Προσχέδιο	ΣΤΟ σημείο η' προβλέπονται τα εξής: «η. Ως ελάχιστη απαιτούμενη οικολογική παροχή νερού που παραμένει στη φυσική κοίτη υδατορεύματος, αμέσως κατάντη του έργου υδροληψίας του υπό χωροθέτηση ΜΥΗΕ, πρέπει να εκλαμβάνεται το μεγαλύτερο από τα πιο κάτω μεγέθη, εκτός αν απαιτείται αύξηση της, λόγω των απαιτήσεων του κατάντη οικοσυστήματος (ύπαρξη σημαντικού οικοσυστήματος) ή άλλων περιβαλλοντικών λόγων: 30% της μέσης παροχής του μηνός Σεπτεμβρίου 30 λίτρα/δευτερόλεπτο, σε κάθε περίπτωση.»
	Πρόταση	Προτείνεται η αναδιατύπωση του σημείου η', ως εξής: *«η. Ως ελάχιστη απαιτούμενη οικολογική παροχή νερού που παραμένει στη φυσική κοίτη υδατορεύματος, αμέσως κατάντη του έργου υδροληψίας του υπό χωροθέτηση ΜΥΗΕ, πρέπει να εκλαμβάνεται το μεγαλύτερο από τα πιο κάτω μεγέθη, εκτός αν απαιτείται αύξηση της, λόγω των απαιτήσεων του κατάντη οικοσυστήματος (ύπαρξη σημαντικού οικοσυστήματος) ή άλλων περιβαλλοντικών λόγων: 30% της μέσης παροχής των μηνών Ιουνίου - Ιουλίου - Αυγούστου 50% της μέσης παροχής του μηνός Σεπτεμβρίου 30 λίτρα/δευτερόλεπτο, σε κάθε περίπτωση.»*
Άρθρο 15, παρ. 3, σημείο &	Προσχέδιο	Στο σημείο θα προβλέπονται τα εξής: «θ. Σε κάθε περίπτωση, μέχρι να καθορισθούν τα κριτήρια της ελάχιστης απαιτούμενης οικολογικής παροχής ανά λεκάνη απορροής, σύμφωνα και με τις προβλέψεις του ν. 3199/2003, η οικολογική παροχή σε περιοχές του δικτύου Natura 2000 πρέπει να καθορίζεται στο πλαίσιο της οικείας Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, είτε με τη χρήση υδρολογικών ή στατιστικών μεθόδων που θα λαμβάνουν υπόψη την ταχύτητα και το βάθος του νερού, είτε με τη χρήση πολυκριτηριακών εργαλείων (multi- objective planning) που θα λαμβάνουν υπόψη τις οικολογικές παραμέτρους.»
	Πρόταση	1. Προτείνεται η απαλοιφή της προϋπόθεσης «σε περιοχές του δικτύου NATURA 2000», ώστε η συγκεκριμένη πρόβλεψη να τυγχάνει εφαρμογής σε όλες τις περιπτώσεις. 2. Προτείνεται να διασαφηνιστεί ότι η με τον τρόπο αυτό καθοριζόμενη παροχή δεν μπορεί να είναι μικρότερη από την ελάχιστη απαιτούμενη οικολογική παροχή νερού που προβλέπεται στο σημείο η' . Βάσει αυτών, η προτεινόμενη διατύπωση του σημείου θα έχει ως εξής:

Πηγή: ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ

6.1.7 Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ

Οι βασικές δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ είναι οι εξής:

- η έλλειψη ενός καθιερωμένου, συστηματικού συνόλου περιβαλλοντικών δεδομένων, που θα επέτρεπαν με ακρίβεια την αποτύπωση της σημερινής κατάστασης και των τάσεων στο περιβάλλον ης Ελλάδας

- η ανυπαρξία ενός πλήρως καθιερωμένου μεθοδολογικού πλαισίου, που να εγγυάται την επιτυχή προσέγγιση στην εκτίμηση των επιπτώσεων και στην πρόταση μέτρων αντιμετώπισής τους.

6.1.8 Βασικές μελέτες και έρευνες

Οι μελέτες για την εφαρμογή της Οδηγίας- Πλαίσιο για τα Νερά, καθώς και η αναλυτικότερη διερεύνηση των ζητημάτων της ορνιθοπανίδας πρόκειται να συμβάλλουν στη βελτίωση της περιβαλλοντικής συμβατότητας των αιολικών εγκαταστάσεων και των μΥΗΕ αντίστοιχα. Εντούτοις, οι μελέτες αυτές δεν είναι απαραίτητο να ολοκληρωθούν πριν από τις περιβαλλοντικές εγκρίσεις των έργων που θα χωροθετηθούν σύμφωνα με το ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ. Οι υπάρχουσες πληροφορίες είναι επαρκείς για την εξασφάλιση της περιβαλλοντικής συμβατότητας των έργων. Τα νέας στοιχεία θα λειτουργήσουν προσθετικά.

6.2 Κριτική της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ

Σε αυτό το σημείο επιχειρείται μία κριτική της ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ και η οποία για να είναι πιο κατανοητή και αναλυτική θα πραγματοποιηθεί με βάση τις εξής ενότητες:

1. Έκταση- δομή/ διάρθρωση των κεφαλαίων της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ
2. Περιεχόμενο της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ ανά κεφάλαιο

6.2.1 Έκταση- δομή/ διάρθρωση των κεφαλαίων της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ

Αρχικά, θα λέγαμε ότι η ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ είναι της έκτασης των 325 σελίδων (χωρίς τα παραρτήματα), εκτενέστερη από ότι θα χρειαζόταν. Και σε αυτή την ΣΜΠΕ διακρίνεται μία μεγαλύτερη έκταση του κεφαλαίου της περιγραφής του περιβάλλοντος που καλύπτει το 1/3 της μελέτης. Στη συνέχεια, τα μεγαλύτερα σε έκταση κεφάλαια της ΣΜΠΕ είναι τα θεμελιώδους σημασίας, με πρώτο εκείνο της εκτίμησης, αξιολόγησης και αντιμετώπισης των επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου και ύστερα εκείνο της σκοπιμότητας και των στόχων του σχεδίου, το οποίο συνυπολογίζεται με ένα μεγάλο τμήμα του εισαγωγικού για το λόγο ότι περιλαμβάνει τους ευρωπαϊκούς και εθνικούς στόχους.

Ως προς τη δομή/ διάρθρωση της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ θα επισημαίναμε ότι τηρείται η σειρά των κεφαλαίων όπως ορίζονται από την ΚΥΑ- ΣΠΕ, αλλά στο περιεχόμενο τους υπάρχει μία χαλαρότερη διάρθρωση με πρόσθετα τμήματα που δεν προβλέπονται από τις διατάξεις της ΚΥΑ, όπως η αναφορά στο θεσμό της ΣΠΕ. Επίσης, όπως αναφέρθηκα και προηγουμένως το τμήμα της αναφοράς στους εθνικούς και ευρωπαϊκούς στόχους για τις ΑΠΕ δεν περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο της σκοπιμότητας του σχεδίου αλλά σε προηγούμενο. Τα υπόλοιπα περιλαμβάνουν υποκεφάλαια με πληροφορίες που ικανοποιούν καθ' όλα τις προδιαγραφές της ΚΥΑ 107017/28.08.2006.

6.2.2 Περιεχόμενο της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ ανά κεφάλαιο

Στο υποκεφάλαιο αυτό εκτός από κάποιες γενικές παρατηρήσεις θα επισημανθούν κάποια σχόλια για κάθε ένα κεφάλαιο που απαρτίζει την ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ. Για λόγους κυρίως ουσίας και ύστερα συντομίας δεν θα περιληφθεί κριτική θεώρηση για τα κεφάλαια της μη τεχνικής περίληψης, των γενικών στοιχείων και των παραρτημάτων.

6.2.2.1 Γενικές παρατηρήσεις

Η ΣΜΠΕ λειτουργεί παράλληλα με την ΚΥΑ και το Ε.Π.Σ.Χ.Α.Α. για τη ΑΠΕ, διατυπώνει τους στόχους και τις κατευθύνσεις του σχεδίου, δίνοντας έμφαση στην φιλοπεριβαλλοντική τους διάσταση, ενώ ταυτόχρονα όπου χρειάζεται προτείνει αλλαγές ή συμπληρώσεις σε κάποια μέτρα, στοχεύοντας την μεγαλύτερη πρόληψη του περιβάλλοντος. Επιπρόσθετα, διακρίνεται για την επιστημονικότητά της, την ,όσο το δυνατόν μεγαλύτερη, τεκμηρίωση της λογικής της εκτίμησης, αξιολόγησης και αντιμετώπισης των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου.

Τέλος, τα επίσης θετικά σημεία που παρουσιάζει είναι α) η παροχή εναλλακτικών δυνατοτήτων που συνδυάζονται που έχουν ήδη εφαρμοστεί σε χώρες του εξωτερικού, παρουσιάζοντας εξ' αρχής τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους, γ) η ρεαλιστικότητα των κατευθύνσεων που προτείνει αλλά και των μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος είτε αυτό είναι ανθρωπογενές είτε φυσικό.

6.2.2.2 Σκοπιμότητα και στόχοι του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ

Στο κεφάλαιο αυτό η ΣΜΠΕ των ΑΠΕ περιλαμβάνει τους στόχους του σχεδίου, αναλυτικά για κάθε μορφή ΑΠΕ, το οποίο αποτελεί στοιχείο για την καλύτερη κατανόηση των στόχων περιβαλλοντικής προστασίας, ενώ οι ευρωπαϊκοί και εθνικοί στόχοι αναφέρονται αναλυτικά σε προηγούμενο κεφάλαιο, παίζοντας το ρόλο εισαγωγικών εννοιών για τις ΑΠΕ, σε αυτό δίνεται μία σύνοψή τους, ενώ δίνεται

βαρύτητα στην ενσωμάτωση των στόχων αυτών στο ΕΠΧΣΑΑ και η στη συσχέτιση του ΕΠΧΣΑΑ των ΑΠΕ με άλλα σχέδια και προγράμματα.

6.2.2.3 Περιγραφή του ΕΠΧΣΑΑ- ΑΠΕ

Στο κεφάλαιο αυτό ορίζονται όσο το δυνατόν πιο συνοπτικά οι κατευθύνσεις που ορίζει το σχέδιο, με παράλληλη παράθεσή του δε ένα διάγραμμα που το καθιστά πιο ευκολονόητο για το ευρύ κοινό.

6.2.2.4 Εναλλακτικές δυνατότητες

Στην ΣΜΠΕ των ΑΠΕ αναλύονται διεξοδικά οι εναλλακτικές δυνατότητες χωροθέτησης των εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης τους, με πλήρη διαφάνεια και αιτιολόγηση.

6.2.2.5 Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος

Σε αυτή τη ΣΜΠΕ, το αρνητικό στοιχείο της μεγάλης έκτασής της αντισταθμίζεται από το πολύ σημαντικό που είναι η χρήση των δεικτών αειφορίας, οι οποίοι ποσοτικοποιούν τις περιβαλλοντικές παραμέτρους της ΚΥΑ ΣΠΕ. Το γεγονός αυτό καθιστά αυτόματα της ΣΜΠΕ συγκρίσιμη με μελλοντικές ΣΜΠΕ για τις αναθεωρήσεις του ΕΠΧΣΑΑ. Επομένως, με αυτό τον τρόπο δημιουργείται ένα πλαίσιο πληροφόρησης για την κατάσταση του περιβάλλοντος της Ελλάδας, που θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί.

6.2.2.6 Εκτίμηση, Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου

Το συγκριτικό πλεονέκτημα της μελέτης αυτής είναι η επιλογή της μεθόδου των κρίσιμων ερωτήσεων διαφοροποιημένη ώστε να στρέφει τις κρίσιμες αυτές ερωτήσεις από τους περιβαλλοντικούς στόχους στις περιβαλλοντικές παραμέτρους. Επιπλέον, διαχωρίζει το κεφάλαιο αυτό στα επιμέρους στοιχεία, περιλαμβάνοντας το καθένα τη

μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και την εξαγωγή συμπερασμάτων από αυτή. Τέλος, περιλαμβάνει αναλυτικά μέτρα και προτάσεις πρόληψης των επιπτώσεων που προκλήθηκαν.

6.2.2.7 Στοιχεία κανονιστικής πράξης

Στην ΣΜΠΕ για τις ΑΠΕ, υπάρχουν αναλυτικά προτάσεις κανονιστικής φύσης ανά κεφάλαιο του Σχεδίου ΚΥΑ. Αυτό βοηθάει στην διόρθωση του Σχεδίου ΚΥΑ με χρήσιμες προτάσεις που θα συντελέσει στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

6.2.2.8 Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ

Αναφέρθηκε η έλλειψη προδιαγραφών από την ΚΥΑ ΣΠΕ και πρόσφορων περιβαλλοντικών δεδομένων αποτύπωσης της ελληνικής πραγματικότητας.

6.2.2.9 Βασικές μελέτες και έρευνες

Παρουσιάζονται επιγραμματικά οι μελέτες για την εφαρμογή της Οδηγίας- Πλαίσιο για τα Νερά και σε μελέτες για ζητήματα ενδημικής και μεταναστευτικής ορνιθοπανίδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο

Στο κεφάλαιο αυτό θα επιχειρηθεί εκτός από μία συγκριτική ανάλυση των Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των τριών Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης με βάση κάποιες παραμέτρους στο τέλος θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα τόσο από αυτή τη σύγκριση, με προτάσεις για διόρθωση ή συμπλήρωση, όσο και από τη λειτουργία του μηχανισμού της ΣΠΕ στον ελληνικό χώρο σε σχέση με άλλες χώρες που είχαν προηγούμενη εμπειρία στην άσκηση της ΣΠΕ και στην κατάρτιση ΣΜΠΕ πριν την υιοθέτηση της Οδηγίας ΣΠΕ.

7.1 Συγκριτική ανάλυση των ΣΜΠΕ των ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό, τη Βιομηχανία και τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Η συγκριτική ανάλυση των ΣΜΠΕ των ΕΠΧΣΑΑ που έχουν αναλυθεί στα κεφάλαια 4,5 και 6 επιλέχτηκε να γίνει με βάση τις παραμέτρους κριτικής του καθενός, ίδιοι σε κάθε πλαίσιο αλλά και κάποιες άλλες που επιλέχθηκαν από τη συγγραφέα με κριτήριο τη σημαντικότητά τους για την επίτευξη του κύριου στόχου της ΚΥΑ και εν γένει του μηχανισμού της ΣΠΕ που είναι η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην θέσπιση των σχεδίων με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης που αλλά και την εύκολη ανάδειξη παραλείψεων που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στη διαδικασία έγκρισής τους. Οι παράμετροι, λοιπόν, που επιλέχθηκαν διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: α) τη συγγραφή της ΣΜΠΕ, β) το περιεχόμενο της ΣΜΠΕ και γ) άλλοι παράμετροι. Παρακάτω, παραθέτονται οι τρείς κατηγορίες με τις υποκατηγορίες τους.

Α) Συγγραφή της ΣΜΠΕ

i) Έκταση της ΣΜΠΕ

ii) Δομή/ Διάρθρωση της ΣΜΠΕ

Β) Περιεχόμενο της ΣΜΠΕ

i) Σκοπιμότητα και στόχοι του σχεδίου

ii) Περιγραφή του σχεδίου

iii) Εναλλακτικές δυνατότητες

iv) Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος

v) Εκτίμηση, Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου

vi) Στοιχεία κανονιστικής πράξης

vii) Δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ

viii) Βασικές μελέτες και έρευνες

Γ) Άλλοι παράμετροι

i) Ικανοποίηση των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης

ii) Επίτευξη της περιφερειακής ανάπτυξης με άρση των περιφερειακών ανισοτήτων

iii) Διατήρηση και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων

Πίνακας 7.1: **Συγκριτική ανάλυση των ΣΜΠΕ των ΕΠΧΣΣΑ Τουρισμού, Βιομηχανίας και ΑΠΕ**

		ΣΜΠΕ Τουρισμού	ΣΜΠΕ Βιομηχανίας	ΣΜΠΕ ΑΠΕ
Α) Συγγραφή της ΣΜΠΕ	i) Έκταση της ΣΜΠΕ	Περιορισμένη	Ικανοποιητική	Εκτεταμένη
	ii) Δομή/ Διαμόρφωση της ΣΜΠΕ	Έλλειψη ενός κεφαλαίου	Σε απόλυτη συμμόρφωση με την ΚΥΑ	Σε απόλυτη συμμόρφωση με την ΚΥΑ
Β) Περιεχόμενο της ΣΜΠΕ	i) Σκοπιμότητα και στόχοι του σχεδίου	Γενικόλογοι & μονομερείς	Λεπτομερείς	Λεπτομερείς ανά κατηγορία ΑΠΕ
	ii) Περιγραφή του σχεδίου	Περιορισμένη και «ωραιοποιημένη»	Συνοπτική και τεκμηριωμένη	Συνοπτική & εύληπτη λόγω της διαγραμματικής της μορφής
	iii) Εναλλακτικές δυνατότητες	Απλοϊκές και ατεκμηρίωτες	Εκτενείς, στοιχειοθετημένες και συνδυαστικές	Διακριτές και τεκμηριωμένες
	iv) Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος	Πολύ εκτεταμένη και ασύνδετη με τις κατευθύνσεις του σχεδίου	Σχετικά συνοπτική αλλά επαρκής	Εκτεταμένη και τεκμηριωμένη με ποσοτικούς δείκτες

	v) Εκτίμηση, Αξιολόγηση και Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον του σχεδίου	Ατεκμηρίωτη με σοβαρές ελλείψεις	Εκτενής και αναλυτική με έμφαση στη συνέργεια	Αναλυτική, διαχωρισμένη σε στάδια με πλήρη τεκμηρίωση
	vi) Σύνταξη κανονιστικής πράξης	Μη ύπαρξη του κεφαλαίου αυτού	Προτεινόμενα συνοπτικά και ταυτοποιημένα με τις κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ	Προτεινόμενα αναλυτικά ανά κεφάλαιο του Σχεδίου ΚΥΑ του ΕΠΧΣΑΑ
	vii) Δυσκολίες που συνάντησαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ	Έλλειψη εμπειρίας, μεθοδολογίας και μετρήσιμων δεικτών	Έλλειψη προδιαγραφών και εκτενούς βιβλιογραφίας	Έλλειψη περιβαλλοντικών δεδομένων και μεθοδολογίας
	viii) Βασικές μελέτες και δράσεις	Απλή παραπομπή στο Πρόγραμμα Δράσης του ΕΠΧΣΑΑ	Αναλυτικά παρατεθειμένες και διαχωρισμένες	Εξαιρετικά συνοπτική
Γ) Άλλοι παράμετροι	i) Πραγματοποίηση των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης	Μονόπλευρο μοντέλο ανάπτυξης / καταστρατήγηση της βιώσιμης ανάπτυξης ↓ αύξηση του ανταγωνισμού και μεγιστοποίηση του τομέα	Βιώσιμο μοντέλο χωροθέτησης της βιομηχανίας ↓ • προστασία του περιβάλλοντος, • αύξηση της περιφερειακής ανάπτυξης, • διασφάλιση της κοινωνικής ευημερίας	Η φιλικότητα των ΑΠΕ προς το περιβάλλον και η χωροθέτηση των εγκαταστάσεων εκμετάλλευσής τους ↓ Προωθείται το μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης
	ii) Επίτευξη της περιφερειακής ανάπτυξης με πρόνοια των περιφερειακών ανισοτήτων	Επιτελείται περιφερειακή ανάπτυξη σε βάρος όμως του περιβάλλοντος	Αίρονται οι περιφερειακές ανισότητες με την προώθηση ενός πολυκεντρικού μοντέλου ανάπτυξης	Επιτυγχάνεται διάχυση στην ανάπτυξη σε όλο τον ελλαδικό χώρο με την παροχή ενέργειας, ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες περιοχές

	(iii) Αναβάθμιση και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων	Αντιπεριβαλλοντικές κατευθύνσεις ↓ Κατασπατάληση των φυσικών πόρων	Διατάξεις χωροθέτησης της βιομηχανίας, ιδιαίτερα σε μη άκτιστο χώρο και την προώθηση των οργανωμένων υποδοχέων ↓ Διατήρηση των υπαρχόντων φυσικών πόρων και σταδιακή μελλοντική βελτίωσή τους	Οι προτάσεις της ΣΜΠΕ κανονιστικού χαρακτήρα κυρίως ως προς τις περιοχές αποκλεισμού χωροθέτησης ↓ Βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων

Πηγή: Ιδία επεξεργασία, 2008

Από τον παραπάνω πίνακα, βγάζουμε τα εξής συμπεράσματα:

- Η έκταση της ΣΜΠΕ του ΕΠΧΣΑΑ για τη Βιομηχανίας αποτελεί τη «μέση λύση» σε σχέση με τις άλλες δύο και την πιο ενδεδειγμένη.
- Το πρόβλημα της συμμόρφωσης με τις διατάξεις της ΚΥΑ αντιμετωπίζεται μόνο από την ΣΜΠΕ του Τουρισμού και θα λέγαμε σε μικρό βαθμό.
- Ως προς το περιεχόμενο της σκοπιμότητας και στόχων του σχεδίου, θα επισημαίναμε ότι ενώ στην ΣΜΠΕ Τουρισμού είναι εσκεμμένα γενικόλογοι, για να αποκρύψουν την έλλειψη ουσιαστικής τουριστικής πολιτικής, στις άλλες δύο ΣΜΠΕ παρατίθενται με λεπτομέρεια ακόμα και ανά ΑΠΕ στην περίπτωση του ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ, προβάλλοντας τη διαφάνεια στον τρόπο κατάρτισης των σχεδίων.
- Στον τομέα της περιγραφής του ΕΠΧΣΑΑ, και πάλι η ΣΜΠΕ του Τουρισμού εμφανίζει μία «ωραιοποιημένη» εικόνα των κατευθύνσεων του πλαισίου αποφεύγοντας να αναφερθεί στο φλέγον ζήτημα της χωροθέτησης «σύνθετων και ολοκληρωμένων αναπτύξεων τουριστικών υποδομών σταθερού παραθερισμού», ενώ η ΣΜΠΕ της Βιομηχανίας δίνει όσο το δυνατόν πιο επιγραμματικά και με λεπτομέρεια όπου χρειάζεται του περιεχομένου του ΕΠΧΣΑΑ για τη Βιομηχανία. Στο ίδιο πνεύμα κινείται και η ΣΜΠΕ για τις ΑΠΕ, η οποία παρέχει σε διάγραμμα τη δομή του πλαισίου, το οποίο γίνεται με αυτό τον τρόπο ιδιαίτερα εύληπτο.

- Όσον αφορά στο κεφάλαιο των εναλλακτικών δυνατοτήτων, θα λέγαμε ότι ενώ η ΣΜΠΕ της Βιομηχανίας και των ΑΠΕ παρουσιάζουν εναλλακτικές δυνατότητες τεκμηριωμένες, η ΣΜΠΕ του Τουρισμού εκτός ότι χρησιμοποιεί απλοϊκές δεν τις στοιχειοθετεί κατάλληλα. Η διάκριση στη μορφή των εναλλακτικών δυνατοτήτων ανάμεσα στη ΣΜΠΕ της Βιομηχανίας και των ΑΠΕ είναι ότι στην μεν πρώτη είναι εκτενείς, διαχωρίζονται βάση δύο παραμέτρων και παρέχουν ένα μεγάλο αριθμό συνδυασμών, ενώ στη δε είναι διακριτές και βασίζονται σε υπάρχουσες μεθοδολογίες που εφαρμόζονται σε χώρες του εξωτερικού.
- Στον τομέα της περιγραφής του περιβάλλοντος, η ΣΜΠΕ του Τουρισμού παρουσιάζει μία πολύ εκτεταμένη περιγραφή σε σχέση με τη συνολική έκταση της μελέτης αλλά και ταυτόχρονα ασύνδετη με τις κατευθύνσεις του σχεδίου. Πρόκειται για μία τυπική παράθεση στοιχείων του περιβάλλοντος που ικανοποιούν τις προδιαγραφές της ΚΥΑ για την ύπαρξη του κεφαλαίου αυτού. Στην περίπτωση της ΣΜΠΕ της Βιομηχανίας, εμφανίζεται πολύ περισσότερο συνοπτική και με το, επιπλέον, θετικό στοιχείο του εντοπισμού των υφιστάμενων προβλημάτων ανά περιβαλλοντική παράμετρο. Τέλος, στην ΣΜΠΕ για τις ΑΠΕ, παρουσιάζεται μία καινοτόμα μεθοδολογία απόδοσης της κατάστασης του περιβάλλοντος με τη χρήση δεικτών αειφορίας που αυτομάτως την καθιστούν μη αμφισβητήσιμη.
- Στο σημαντικότερο τμήμα της ΣΜΠΕ σύμφωνα με την ΚΥΑ, την εκτίμηση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων του σχεδίου στο περιβάλλον, η ΣΜΠΕ για τον Τουρισμό εμφανίζεται αδύναμη να τεκμηριώσει τις επιπτώσεις του σχεδίου και παράλληλα δεν εξετάζει και τη συνέργεια τους μεταξύ των παραμέτρων, το οποίο αποτελεί το πρωτοπόρο και θεμελιώδους σημασίας στοιχείο της διαδικασίας ΣΠΕ. Από την άλλη πλευρά, η ΣΜΠΕ της Βιομηχανίας είναι η μόνη που αφιερώνει το μεγαλύτερο τμήμα της στην αναλυτική επεξήγηση των επιπτώσεων και στον τρόπο που θα αντιμετωπιστούν οι ενδεχόμενες, συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων δύο, εξετάζοντας και τις συνεργιστικές επιπτώσεις όπως και η ΣΜΠΕ των ΑΠΕ. Παράλληλα, η ΣΜΠΕ για τις ΑΠΕ διαχωρίζει το κεφάλαιο αυτό στα επιμέρους στοιχεία του, αναλύοντας τη μεθοδολογία και παρουσιάζοντας με διαφάνεια και τεκμηρίωση τα αποτελέσματα κάθε σταδίου εκτίμησης, και

χρησιμοποιώντας μία μέθοδο κρίσιμων ερωτήσεων που στρέφει τις κρίσιμες αυτές ερωτήσεις από τους περιβαλλοντικούς στόχους στις περιβαλλοντικές παραμέτρους.

- Όσον αφορά στα στοιχεία κανονιστικής πράξης θα λέγαμε ότι υπάρχουν αρκετά μεγάλες διαφορές ανάμεσα στις τρεις ΣΜΠΕ. Στην ΣΜΠΕ του Τουρισμού δεν υπάρχει καθόλου αυτό το κεφάλαιο, στη ΣΜΠΕ της Βιομηχανίας τα προτεινόμενα στοιχεία κανονιστικής πράξης ταυτίζονται με εκείνα του πλαισίου, ενώ στη ΣΜΠΕ για τις ΑΠΕ, υπάρχουν αναλυτικά προτάσεις κανονιστικής φύσης ανά κεφάλαιο του Σχεδίου ΚΥΑ. Αυτή η ανομοιότητα είναι απόρροια τις μη ύπαρξης σαφώς ορισμένων προδιαγραφών της ΚΥΑ- ΣΠΕ.
- Στο κεφάλαιο με τη παράθεση των δυσκολιών που αντιμετώπισαν οι μελετητές κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της μελέτης και οι τρεις αναφέρθηκαν στην έλλειψη σαφούς μεθοδολογίας κατάρτισης, ενώ οι δύο από τις τρεις για έλλειψη στοιχείων και δεδομένων.
- Ως προς τις μελέτες και έρευνες που προτείνουν, η ΣΜΠΕ του Τουρισμού κάνει μία απλή παραπομπή στο Πρόγραμμα Δράσης του πλαισίου, στην ίδια λογική βρίσκεται και η ΣΜΠΕ των ΑΠΕ με προτάσεις για μελέτες πολύ συνοπτικά, ενώ η ΣΜΠΕ της Βιομηχανίας προχωρεί σε αναλυτική παράθεση των προτεινόμενων μελετών και ερευνών, διαχωρισμένες, μάλιστα, σε κατηγορίες.
- Όσον αφορά στην παράμετρο της επίτευξης της αειφορίας, στην ΣΜΠΕ του Τουρισμού προωθείται από το πλαίσιο και στηρίζεται από τη ΣΜΠΕ ένα μονόπλευρο μοντέλο ανάπτυξης που εντοπίζει κυρίως στην αύξηση του ανταγωνισμού και μεγιστοποίηση του τομέα, το οποίο στην ουσία καταστρατηγεί τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης. Στην ΣΜΠΕ της Βιομηχανίας, με την επιλογή της συνδυασμένης εναλλακτικής δυνατότητας της επιδίωξη μιας χωρικής πόλωσης του τομέα της βιομηχανίας, που λαμβάνει υπόψη τα συγκριτικά πλεονεκτήματα ανά περιοχή αλλά όχι αποκλειστικά, με ταυτόχρονη σταδιακή αλλαγή της σχέσης μεταξύ οργανωμένης και διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας (σε τοπικό επίπεδο), με σαφή ενίσχυση της πρώτης, αλλά διατήρηση και της δεύτερης, ικανοποιεί το τρίπτυχο της βιώσιμης ανάπτυξης, προστασία του περιβάλλοντος, αύξηση της

περιφερειακής ανάπτυξης, διασφάλιση της κοινωνικής ευημερίας. Τέλος, η ΣΜΠΕ για τις ΑΠΕ θα λέγαμε ότι ο χαρακτήρας της ανεξανλτητικότητας, λόγω της ανανέωσής τους μέσω του κύκλου της φύσης αποτελεί ένα ακράδαντα σημαντικό τεκμήριο της επίτευξης της αειφορίας. Επιπλέον, οι κανόνες χωροθέτησης των εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης των ΑΠΕ συμβάλλουν στην ίδια λογική άλλα όχι στο βαθμό που θα μπορούσαν. Έτσι, με βάση τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι προωθείται το μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης.

- Ως προς την άρση των περιφερειακών ανισοτήτων, η ΣΜΠΕ του Τουρισμού με την προώθηση της τουριστικής δραστηριότητας σε όλον τον ελλαδικό χώρο, εξυπηρετεί τους στόχους της περιφερειακής ανάπτυξης αλλά μονόπλευρα και αγνοώντας την παράμετρο της προστασίας του περιβάλλοντος. Η ΣΜΠΕ της Βιομηχανίας με την προώθηση ενός πολυκεντρικού μοντέλου ανάπτυξης επιχειρεί να άρει τις περιφερειακές ανισότητες. Τέλος, η ΣΜΠΕ για τις ΑΠΕ επιχειρεί τη διάχυση στην ανάπτυξη σε όλο τον ελλαδικό χώρο παρέχοντας ηλεκτρική ενέργεια με φιλικότερους τρόπους παραγωγής της, ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες περιοχές.
- Επιλογικά, όσον αφορά την παράμετρο της διατήρησης και βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ του Τουρισμού που υποστηρίζεται και από την ΣΜΠΕ του, όπως η εκτεταμένη χωροθέτηση γκολφ και οι ελαστικοί περιορισμοί για τις «σύνθετες και ολοκληρωμένες αναπτύξεις τουριστικών υποδομών σταθερού παραθερισμού» οδηγούν στην κατασπατάληση των φυσικών πόρων και όχι στη διατήρησή τους. Στην ΣΜΠΕ της Βιομηχανίας, οι διατάξεις χωροθέτησης της βιομηχανίας, ιδιαίτερα σε μη άκτιστο χώρο όπως ο εκτός σχεδίου χώρος και η προώθηση των οργανωμένων υποδοχέων εγκατάστασης της βιομηχανίας συντελούν στη διατήρηση των υπαρχόντων φυσικών πόρων και σταδιακή μελλοντική βελτίωσή τους. Τέλος, ενώ στο ΕΠΧΣΑΑ για παράδειγμα δεν αποκλείεται ρητά η χωροθέτηση εγκαταστάσεων ΑΠΕ σε δάση, δασικές περιοχές και Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) και Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) στα προτεινόμενα στοιχεία κανονιστικής πράξης προβλέπονται ρητές απαγορεύσεις, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων.

7.2 Συμπεράσματα- Προτάσεις

Ένα πρώτο σχόλιο που θα μπορούσε να γίνει είναι αναφορικά με τη χρονολογική σειρά δημοσιοποίηση του Σχεδίου ΚΥΑ των ΕΠΧΣΑΑ σε σχέση με τη δημοσιοποίηση του υπερκείμενου Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης του οποίου η δημοσιοποίηση υστέρησε έναντι των παραπάνω. Αυτό ουσιαστικά, αντιβαίνει στις διατάξεις του Ν. 2742/ 1999 για την υιοθέτηση κατευθύνσεων από τον υπερκείμενο στον υποκείμενο σχεδιασμό. Επομένως, είναι θεμελιώδους σημασίας να τηρείται ο Νόμος στο μέλλον, ώστε να μην υπάρχουν αντιφάσεις στις κατευθύνσεις του υποκείμενου με τον υπερκείμενο σχεδιασμό.

Στη συνέχεια, όσον αφορά στην ΚΥΑ ΣΠΕ θα πρέπει να διασαφηνιστούν κάποιες διατάξεις της, όπως τα σχέδια «ήσσονος σημασίας» σε «τοπικό επίπεδο», ώστε να εξομαλυνθούν οι δυσκολίες στην ερμηνεία τους. Επιπρόσθετα, από την αναφορά των μελετητών για τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά την εκπόνηση της ΣΜΠΕ των ΕΠΧΣΑΑ, διαπιστώνεται ότι οι προδιαγραφές της ΚΥΑ ΣΠΕ χρήζουν βελτίωσης, ώστε οι μελέτες που θα προκύπτουν να είναι ομοιόμορφες και εύκολα συγκρίσιμες. Επιπλέον, για τη μείωση της γραφειοκρατίας και του χρόνου έγκρισης των σχεδίων και προγραμμάτων, θα μπορούσε η διαδικασία ΣΠΕ να ενσωματωθεί στις ήδη θεσμοθετημένες διαδικασίες έγκρισης των σχεδίων και προγραμμάτων με την απαιτούμενη τροποποίηση της νομοθεσίας.

Στο πλαίσιο της διαβούλευσης, εντοπίζεται ανίσχυροι οι αρμόδιοι φορείς να ενημερώσουν το κοινό για τα χωρικά και περιβαλλοντικά ζητήματα και τον τρόπο κατάρτισης τους, με αποτέλεσμα είτε να μην συμμετέχουν στις δημόσιες διαβουλεύσεις είτε να γνωμοδοτούν με μοναδικό κίνητρο την ικανοποίηση των προσωπικών συμφερόντων τους. Επομένως, ο ενημερωτικός ρόλος των φορέων θα πρέπει να είναι πιο ενεργός ώστε να επιτευχθεί η θετική έκβαση της διαδικασίας της ΣΠΕ. Παράλληλα, στο πλαίσιο του συμμετοχικού σχεδιασμού που προωθείται με τη διαδικασία των διαβουλεύσεων, θα πρέπει να κινητοποιηθεί μεγαλύτερος διάλογος ανάμεσα στις αρμόδιες αρχές και το κοινό για την κατάρτιση άλλων επικείμενων ΕΠΧΣΑΑ, όπως για τον Παράκτιο και Ορεινό Χώρο, με την εύρυθμη λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας.

Όσον αφορά τώρα τα ΕΠΧΣΑΑ των οποίων εξετάστηκαν οι ΣΜΠΕ θα μπορούσαν να προταθούν τα εξής:

- Τροποποίηση του μεγαλύτερου τμήματος του Σχεδίου ΚΥΑ του ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό και κυρίως η αλλαγή της κατηγοριοποίησης του χώρου σε βασικές περιοχές αναπτυξιακών κατευθύνσεων (π.χ. περιοχές ανάσχεσης της τουριστικής ανάπτυξης, προώθησης της τουριστικής ανάπτυξης, δυνητικές, προστασίας κλπ) και στις γεωγραφικές υποδιαιρέσεις τους (νησιά, παράκτιες, ορεινές υποπεριοχές (ΣΕΠΟΧ, 2007), η προώθηση της μίξης των μορφών τουρισμού για την επίτευξη διάχυσης στην τουριστική ανάπτυξη και η επιβολή αυστηρότερων κανόνων χωροθέτησης των «σύνθετων και ολοκληρωμένων αναπτύξεων τουριστικών υποδομών σταθερού παραθερισμού» και τον αποκλεισμό τους από περιοχές με ειδικό καθεστώς προστασίας.
- Τροποποίηση κάποιων στοιχείων του Σχεδίου ΚΥΑ του ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ, όπως συσχέτιση των κριτηρίων καθορισμού των ΠΑΚ και ΠΑΠ με τις προτεραιότητες και άλλων τομέων με συγκριτικό πλεονέκτημα, ορισμός των περιοχών απαγόρευσης με περιβαλλοντικά και κοινωνικοοικονομικά κριτήρια καθώς επίσης και πρόβλεψης φέρουσας ικανότητας για όλες τις μορφές ΑΠΕ.
- Τροποποίηση κάποιων στοιχείων του Σχεδίου ΚΥΑ του ΕΠΧΣΑΑ για τη Βιομηχανία, όπως η περαιτέρω μείωση του ΣΔ, η οποία θα γίνετια σταδιακά μεγαλύτερη για εκτός σχεδίου βιομηχανικές εγκαταστάσεις καθώς επίσης και αύξηση της κατά κανόνα αρτιότητας εκτός σχεδίου με παράλληλη κατάργηση των παραεκκλίσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Γιαννακούρου Τζ., (2007), 'Η Οδηγία για τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση και η ενσωμάτωσή της στην Ελλάδα', *Τα επίκαιρα και κρίσιμα ζητήματα (επαγγελματικά και θεσμικά) του κλάδου των Πολεοδόμων και Χωροτακτών,* Αθήνα, ΣΕΠΟΧ. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.sepox.gr/imerides/imerides_erg/007_tz_giannak.pdf [πρόσβαση 1/11/2007]

Ζαγοριανάκος Ε., (2001), 'Πίσω στο μέλλον; Τα σχέδια των Βρυξελλών για επέκταση των Εκτιμήσεων Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) σε στρατηγικό επίπεδο', *Τόπος,*16, 198- 209

Ζαγοριανάκος Ε., (2004), 'Εφαρμογή της Οδηγίας 01/42/ΕΚ για τις Στρατηγικές Περιβαλλοντικές Εκτιμήσεις (ΣΠΕ) στην Ελλάδα', *Ημερίδα του Τομέα Υδατικών Πόρων, Υδραυλικών και Θαλάσσιων Έργων (Υ.Π.Υ.Θ.Ε.) της Σχολής Πολιτικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου,* Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.hydro.ntua.gr/2004-05-21-conference/ [πρόσβαση 28/2/2008]

Κασσιός Κ., (2004), 'Επίπεδα διαφορών των διαδικασιών της Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) και της Στρατηγικής Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΠΕ)', *Ημερίδα του Τομέα Υδατικών Πόρων, Υδραυλικών και Θαλάσσιων Έργων (Υ.Π.Υ.Θ.Ε.) της Σχολής Πολιτικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου,* Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.hydro.ntua.gr/2004-05-21-conference/ [πρόσβαση 28/2/2008]

Κουτούπα- Ρεγκάγκου Ε., (2007), *Δίκαιο Περιβάλλοντος*, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα

Υπ' αρ. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.08.2006 ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του Υφυπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΦΕΚ 1225 Β΄/5.9.2006). Διαθέσιμο στο <URL: http://portal.tee.gr/portal/page/portal/SCIENTIFIC_WORK/GRAFEIO%20PERIBALLONTOS/nomothesia/grNomothesia/KYA%20107017%20%2005_09_2006.pdf [πρόσβαση 1/11/2007]

Νάντσου Θ., (2007), ' Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση ως εργαλείο άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής', *Ημερίδα: Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση ως εργαλείο άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής,* ΤΕΕ, Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <URL: http://library.tee.gr/digital/m2196/m2196_nantsou.pdf [πρόσβαση 1/11/2007]

Νύχας Α., (2007), '«Στρατηγική» Περιβαλλοντική Εκτίμηση Οδηγία 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και των προγραμμάτων»', *Ημερίδα: Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση ως εργαλείο άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής,* ΤΕΕ, Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <URL: http://library.tee.gr/digital/m2196/m2196_nihas.pdf [πρόσβαση 1/11/2007]

Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001 σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,* L197/30. Διαθέσιμο στο <URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:197:0030:0037:EL:PDF [πρόσβαση 1/11/2007]

ΣΕΠΟΧ, (2006α), 'Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας 2001/42 για την Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ορισμένων Σχεδίων και Προγραμμάτων (Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση): Επιστολή προς τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ κ. Γεώργιο Σουφλιά', Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.sepox.gr/theseis/theseis_apofaseis/163_sx_per1.pdf [πρόσβαση 22/1/2008]

ΣΕΠΟΧ, (2006β), 'Μεταφορά στο Ελληνικό Δίκαιο των διατάξεων της Οδηγίας 2001/42 για την Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΚΥΑ οικ. 107017/28.08.2006, ΦΕΚ 1225 Β΄ / 5.9.2006): Επιστολή προς τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ κ. Γεώργιο Σουφλιά', Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.sepox.gr/theseis/theseis_apofaseis/sx_per3.pdf [πρόσβαση 30/3/2008]

ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, (2007), Αθήνα, ΥΠΕΧΩΔΕ. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.minenv.gr/4/42/g4200.html [πρόσβαση 4/11/2007]

ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό, (2007), Αθήνα, ΥΠΕΧΩΔΕ. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.minenv.gr/4/42/g4200.html [πρόσβαση 4/11/2007]

ΣΜΠΕ του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, (2007), Αθήνα, ΥΠΕΧΩΔΕ. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.minenv.gr/4/42/g4200.html [πρόσβαση 4/11/2007]

ΣΧΕΔΙΟ ΚΥΑ- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, 2007, Αθήνα, ΥΠΕΧΩΔΕ. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.minenv.gr/4/42/g4200.html [πρόσβαση 4/11/2007]

ΣΧΕΔΙΟ ΚΥΑ- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό, 2007, Αθήνα, ΥΠΕΧΩΔΕ. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.minenv.gr/4/42/g4200.html [πρόσβαση 4/11/2007]

ΣΧΕΔΙΟ ΚΥΑ- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, (2007/2008), Αθήνα, ΥΠΕΧΩΔΕ. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.minenv.gr/4/42/g4200.html [πρόσβαση 4/11/2007]

Τάτσης Λ., (2006), 'Στρατηγική Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και Χωρικός Σχεδιασμούς', *Νόμος και Φύση*. Διαθέσιμο στην http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2606&lang=1&catpid=1 [πρόσβαση 16/3/2008]

Τολέρης, (2007), 'Η διαδικασία ΣΠΕ στην Ελλάδα. Προβλήματα- Προοπτικές', *Ημερίδα: Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση ως εργαλείο άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής*, ΤΕΕ, Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <URL: http://library.tee.gr/digital/m2196/m2196_toleris.pdf [πρόσβαση 1/11/2007]

Χαϊνταρλής, (2004), 'Νομικές όψεις της Οδηγίας ΣΠΕ', *Ημερίδα του Τομέα Υδατικών Πόρων, Υδραυλικών και Θαλάσσιων Έργων (Υ.Π.Υ.Θ.Ε.) της Σχολής Πολιτικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου*, Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.hydro.ntua.gr/2004-05-21-conference/ [πρόσβαση 28/2/2008]

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Antoniou, (2006), 'Strategic Environmental Assessment As A Mechanism Of Achieving Sustainability. The Case Of Greece' *46th Congress of the European Regional Science Association*, Volos. Διαθέσιμο στο <URL: http://www.ersa.org/ersaconfs/ersa06/papers/863.pdf [πρόσβαση 30/3/2008]

Arce R., Gullon N., (2000), 'The application of Strategic Environmental Assessment to sustainability assessment of infrastructure development', *Environmental Impact Assessment Review*, 20 (2000) 393–402. Διαθέσιμο στο <URL:http://www.sciencedirect.com/science?_ob=PublicationURL&_tockey=%23TOC%235898%232000%23999799996%23196169%23FLA%23&_cdi=5898&_pubType=J&_auth=y&_acct=C000059672&_version=1&_urlVersion=0&_userid=83475&md5=0cf81b11f2eef32eb3659014b06995a3 [πρόσβαση 2/4/2008]

Cassios C., (1994), 'Environmental Impact Assessment Methodology and Research: 3rd European Workshop-EU DG-XI', Delphi, Greece

CEC (1997b), 'The Implementation of Council Directive 91/676/EEC concerning the Protection of Waters against Pollution caused by Nitrates from Agricultural Source' COM (97) 473 final, Brussels

Chaker A. et al., (2006), 'A review of strategic environmental assessment in 12 selected countries', *Environmental Impact Assessment Review*, 26 (2006) 15– 56. Διαθέσιμο στο <URL: http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6V9G-4FSK7SB-2&_user=10&_rdoc=1&_fmt=&_orig=search&_sort=d&view=c&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=8f986d7c48936aa757472ff0f8337012 [πρόσβαση 2/4/2008]

Dalal-Clayton D.B. & Sadler B. (1998, in press). 'The Application of Strategic Environemtnal Assessment in Developing Countries: Recent Experience and Future Prospects, including its Role in Sustainable Development Strategies', *Environmental Planning Issues* No.18, IIED, London

Dalal-Clayton and Sadler, (1999), 'Strategic Environmental Assessment: A Rapidly Evolving Approach', *Environmental Planning Issues,* No. 18, 1999. Διαθέσιμο στο <URL: http://www.iied.org/pubs/pdfs/7790IIED.pdf [πρόσβαση 2/4/2008]

Dalal- Clayton B., and Sadler B, (2005), *Strategic Environmental Assessment: A Sourcebook and Reference Guide to International Experience,* London, Earthscan

Feldmann L. et al., (2001), 'The EU's SEA Directive: status and links to integration and sustainable development', *Environmental Impact Assessment Review*, 21 (2001) 203-222. Διαθέσιμο στο <URL: http://www.sciencedirect.com/science?_ob=PublicationURL&_tockey=%23TOC%235898%232001%23999789996%23249601%23FLA%23&_cdi=5898&_pubType=J&_auth=y&_acct=C000059672&_version=1&_urlVersion=0&_userid=83475&md5=bc56616b7004f26162b0faa8ad14c1c6 [πρόσβαση 2/4/2008]

EC (2003), 'Implementation Of Directive 2001/42 On The Assessment Of The Effects Of Certain Plans And Programmes On The Environment' Brussels, European Commission. Διαθέσιμο στο <URL:

http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/030923_sea_guidance.pdf [πρόσβαση 1/11/2007]

Fischer, (2006), 'Strategic Environmental Assessment – An Introduction', a few selected sections of the Fisher, (2007), *Theory and Practice of Strategic Environmental Assessment – towards a more systematic approach*, Earthscan Διαθέσιμο στο <URL: www.penta-eu.net/docs/WebText.doc [πρόσβαση 17/07/2008]

Gazzola P., Caramaschi M., Fischer T.B, (2004), 'Implementing the SEA Directive in Italy: opportunities and barriers', *European Environment,* 14 (3), 188-199. Διαθέσιμο στο <URL: http://www3.interscience.wiley.com/journal/108568397/abstract [πρόσβαση 12/7/2008]

Hedo D., Bina O., (1999), 'Strategic Environmental Assessment Of Hydrological And Irrigation Plans In Castilla Y Leon, Spain', *Environmental Impact Assessment Review,* 19 (1999), 259–273.

International Association For Impact Assessment, (2002), 'Strategic Environmental Assessment Performance Criteria: Special Publication Series No. 1'. Διαθέσιμο στο <URL: http://www.iaia.org/modx/assets/files/sp1.pdf [πρόσβαση 2/4/2008]

Partidario, M.R., (1996), SEA Regulations and Guidelines Worldwide, in Therivel, R. and Partidário, M.R. (Eds), The Practice of Strategic Environmental Assessment. London, Earthscan: 15-29

Partidário, M. R., (1999), Strategic Environmental Assessment - principles and potential, ch 4, in Petts, Judith (Ed.), Handbook on Environmental Impact Assessment, Blackwell, London: 60-73.

Partidario M.R, (2000), 'Elements of an SEA framework- improving the added-value of SEA', *Environmental Impact Assessment Review*, 20 (2000) 647–663. Διαθέσιμο στο <URL:http://www.sciencedirect.com/science?_ob=PublicationURL&_cdi=5898&_pubType=J&_auth=y&_acct=C000059672&_version=1&_urlVersion=0&_userid=83475&md5=b3bbef489e2410de99b1c86ef50a5744&jchunk=20#20 [πρόσβαση 2/4/2008]

Partidario, M.R. and R. Clark (Eds), 2000, *Perspectives on Strategic Environmental Assessment*, Boca Raton, FL: CRC-Lewis

Partidario, 'Strategic Environmental Assessment (SEA) current practices, future demands and capacity-building needs: Course Manual IAIA',Lisbon. Διαθέσιμο στο <URL: http://iaia.org/Non_Members/EIA/SEA/SEAManual.pdf [πρόσβαση 30/3/2008]

Partidario, (2007), 'Strategic Environmental Assessment Good Practices Guide: Methodological Guidance', Lisbon, Portuguese Environment Agency. Διαθέσιμο στο <URL:http://www.seataskteam.net/indexAction.cfm?module=Library&action=GetFile&DocumentAttachmentID=2328 [πρόσβαση 12/7/2008]

Risse N. et Al , (2003), 'Implementing the European SEA Directive: the Member States' margin of discretion', *Environmental Impact Assessment Review*, 23 (2003) 453–470. Διαθέσιμο στο <URL: http://www.sciencedirect.com/science?_ob=PublicationURL&_tockey=%23TOC%235898%232003%23999769995%23430196%23FLA%23&_cdi=5898&_pubType=J&_auth=y&_acct=C000059672&_version=1&_urlVersion=0&_userid=83475&md5=3aff7e687c56bc804af58a24a3a6ab73 [πρόσβαση 2/4/2008]

Sadler B., (1994), Environmental Assessment and Development Policymaking, in: Goodland R. and Edmundson V. (eds), *Environmental Assessment and Development*, pp 3-19, The World Bank, Washington DC.

Sadler S., Verheem R., (1996), *Strategic environmental assessment: status, challenges and future directions*, Report No. 53, The Netherlands: ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment

Stoeglehner G., Wegerer G., (2006), 'The SEA-Directive and the SEA-Protocol adopted to spatial planning—similarities and differences', *Environmental Impact Assessment Review*, 26 (6), 586-599. Διαθέσιμο στο <URL: http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6V9G-4K42BGD-

1&_user=10&_rdoc=1&_fmt=&_orig=search&_sort=d&view=c&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=ca533590ba4670a4985d1da8eb925d0f [πρόσβαση 1/4/2008]

Therivel R.,et al., (1992), *Strategic Environmental Assessment*, Earthscan, London

Therivel, R., (1993), 'Systems of Strategic Environmental Assessment', *EIA Review*, 13 (3) 145-168.

Therivel R. & Partidario M.R., (1996), *The Practice of Strategic Environmental Assessment*, London, Earthscan

Therivel, R., (1998), 'SEA of development plans in Britain', *EIA Review*, 18 (1): 39-57

Therivel R., (2004), *Strategic Environmental Assessment in Action,* London, Earthscan

Therivel R., Walsh F., (2006), 'The strategic environmental assessment directive in the UK: 1year onwards', *Environmental Impact Assessment Review,* 26 (2006) 663-675. Διαθέσιμο στο <URL: http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6V9G-4K4217P-1&_user=10&_rdoc=1&_fmt=&_orig=search&_sort=d&view=c&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=3eb3ff6bdb35422917fe4aa1bfa1f7db [πρόσβαση 12/7/2008]

UK-DETR, 1998, Policy appraisal and the environment – policy guidance, London

UNECE, (1992), 'Application of Environmental Impact Assessment Principles to Policies, Plans and Programmes', *Environmental Series No.5*, United Nations Economic Commission for Europe, Geneva.

WCED, (1987), 'Our Common Future', *Report of the World Commission on Environment and Development*, Oxford University Press, Oxford, UK

Wood, C. and Djeddour, M., (1992), 'Strategic Environmental Assessment: EA of Policies, Plans and Programmes', *Impact Assessment Bulletin* 10 (1): 3-21

Wood C., (1995), *Environmental Impact Assessment: a Comparative Review*, Longman, Edinburgh

Ιστοσελίδες

http://www.axiosbios.gr/static/whatis.htm, (Πύλη Βιώσιμης Ανάπτυξης Υπουργείου Ανάπτυξης) [πρόσβαση 16/03/2008]

http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=414638:cs&lang=en&list=414638:cs,&pos=1&page=1&nbl=1&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#FIELD_PT (Ευρωπαϊκή Νομοθεσία) [πρόσβαση 17/07/2008]

http://sea.unu.edu/course/?page_id=92 (Strategic Environmental Assessment- Course Module)